

The Split in Ger

Show# 284 | Aug 8th 2020

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ל עמוד ב- דף לא עמוד א

אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים. בשלמא יום הכפורים - משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות. אלא חמשה עשר באב מאי היא? - אמר רב יהודה אמר שמואל: יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה. מאי דרוש זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו' - דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה. אמר רב יוסף אמר רב נחמן: יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל, שנאמר ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן בתו לבנימן לאשה. מאי דרוש? אמר רב: ממנו, ולא מבנינו. (אמר) רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: יום שכלו בו מתי מדבר. דאמר מר: עד שלא כלו מתי מדבר לא היה דבור עם משה, שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי, אלי היה הדבור. עולא אמר: יום שביטל הושע בן אלה פרוסדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים, שלא יעלו ישראל לרגל, ואמר: לאיזה שירצו יעלו. רב מתנה אמר: יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה. ואמר רב מתנה: אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, הטוב שלא הסריחו, והמטיב - שנתנו לקבורה. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: יום שפסקו מלכרות עצים למערכה. דתניא רבי אליעזר הגדול אומר: מחמשה עשר באב ואילך תשש כוחה של חמה, ולא היו כורתין עצים למערכה, לפי שאינן יבשין. אמר רב מנשיא: וקרו ליה יום תבר מגל.

רש"י פרשת וישב פרק לז פסוק כה

וגמליהם נושאים וגו' - למה פרסם הכתוב את משאם, להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בשמים שלא יוזק מריח רע:

עמוס פרק ב פסוק ו

זה אמר ה' על-שלישה פשעי ישראל ועל-ארבעה לא אשיבנו: על-מכרם בלסוף צדיק ואביון בעבור נעלים:

ישעיהו פרק מט פסוק יד

ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני:

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נז עמוד א

במתניתא תנא: שבע שנים בצרו עובדי כוכבים את כרמיהן מדמן של ישראל בלא זבל.

Riddles of the Week

משנה ברורה סימן ז ס"ק ב

אשר יצר - כתב רש"ל בתשובה סימן צ"ז מי שאכל דבר שחייב ברכה אחרונה ושכח והטיל מים ונזכר קודם שבא לברך
אשר יצר איזה מהם קודם והשיב דאשר יצר קודם דתדיר.

צל"ח מסכת ברכות דף ד עמוד ב

ר' יהושע בן לוי אומר תפלה באמצע תקנום. ויש לדקדק, בשלמא לאיבעית אימא קרא ניחא, אבל לאיבעית אימא סברא
קשה דמה בכך דגאולה דערבית לאו גאולה מעלייתא היא, אכתי מה עילוי יש לתפלה של ערבית להקדימה לק"ש והרי
ק"ש דאורייתא ותפלה דרבנן. ונראה דריב"ל סבר כרב יהודה לקמן דף כ"א ע"א דק"ש דרבנן, וכיון דתרווייהו דרבנן
מקדימין תדיר לשאינו תדיר, ותפלה הוא תדיר נגד ק"ש שתפלה היא ג' פעמים ביום, משא"כ בשחרית אף שתפלה תדיר
מ"מ מסמך גאולה לתפלה עדיף. ועוד, דבשחר עכ"פ או ק"ש או ברכה שלאחריה הוא מן התורה משום יציאת מצרים,
וא"כ דאורייתא נגד דרבנן מקדימין דאורייתא שמקרי מקודש, אבל בק"ש של ערבית סובר ריב"ל כחכמים דסוף פרקין [י"ב
ע"ב] שאין מזכירין יציאת מצרים בלילות. וגם צ"ל דריב"ל ס"ל כר"ג דאמר תפלת ערבית חובה, דאל"כ אלא שסובר כר'
יהושע שהיא רשות, א"כ מה בכך שס"ל דק"ש דרבנן אכתי עכ"פ חובה היא מדרבנן ותפלת ערבית היא רשות לגמרי והיה
לנו להקדים קריאת שמע לתפלה.

תלמוד בבלי מסכת זבחים דף צ עמוד ב

איבעיא להו: תדיר ומקודש, איזה מהם קודם? תדיר קודם משום דתדיר, או דלמא מקודש קדים דקדיש וכו'.

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ט הלכה ב

וכיצד סידור הקרבנות, מוסף שבת תחלה ואחריו מוסף החדש ואחריו מוסף יום טוב, שכל התדיר מחבירו קודם את חבירו
וכן כל המקודש מחבירו קודם את חבירו, היה לפניו תדיר ומקודש יקדים איזה מהם שירצה.

ט"ז אורח חיים סימן תרפא ס"ק א

מדליקין נ"ח כו'. בב"י הביא זה בשם ת"ה סי' ס' ואח"כ הביא בשם הרד"א שיש שמדליקין אותם אחר שיבדיל על הכוס
וכאן פסק בש"ע כת"ה כ' דבריו אחר שנמצא במנהגי' כן דעושין כן כדי לאחורי באפוקי יומא דשבת' ואני שמעתי שהרב
מהר"ל מפראג עשה הלכה למעשה כדעת השני להבדיל קודם וכ"כ הוא ז"ל בס' אור חדש שלו: **ונתתי את לבי לפע"ד**
ע"ז וזה אשר העליתי בס"ד דשפיר יש למיעבד כן ולהקדי' ההבדל' לנ"ח דאי' במשנ' בפ' כל התדיר דתדיר קודם
לאינו תדיר ויליף לה מקרא דכתיב אשר לעולת התמיד וזה ברור דכל מידי שאין לנו הוכחה ברורה מן התלמוד לדחות
התדיר משום איזה טעם אמרי' ליה לאו כלום עבדת דמנא לך לסתור הכלל ובזה אין לך טעם לדחות התדיר ונציע לפניך

איזהו מקומן של הדברים שמצינו שיש מעלה באפוקי שבתא בפ' ע"פ דף קה אי' הנכנס לביתו במ"ש מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואח"כ הבדלה על הכוס ואם אין לו אלא כוס א' מניחו לאחר המזון ומשלשל כולן לאחריו ולא אמרי' חביבה מצוה בשעתה פי' שלא יבדיל קמי סעוד' דהיא שעת הבדלה ומפרש רש"י שם הטעם דאפוקי יומא מאחרינן באבדלת' כי היכי דלא ליהוי עלי' כטונ' פי' כמשא ותו שם דף ק"ג לענין יקנה"ז דמסדרין קידוש קודם הבדל' מטעם שפי' רשב"ם דאי מבדיל בריש' והדר קידוש מיחזי עליו קדושת שבת כמשוי' ותו בברכות בפ' א"ד דף נ"ג ת"ר בש"א מברך על היום ואח"כ מברך על היין שהיום גורם ליין שיבוא ובה"א מברך על היין ואח"כ על היום שהיין גורם לקידוש שאם אין יין אין מקדשין והמקדש על הפת גם הוא במקום יין וברכת הפת קודמת ד"א ברכת היין תדיר' וברכת היום אינה תדיר' וכו' מאי ד"א ומשנינן וכ"ת התם תרתי הכא חדא ה"נ איכא תרתי ביין ופרכי' וסברי ב"ש דברכת היום עדיפא והתני' הנכנס לביתו במ"ש מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואח"כ הבדלה ואם אין לו אלא כוס אחד משלשל כולן לאחריו והא ב"ש היא כו' ומשני קא סברי ב"ש שאני עיולי יומ' מאפוקי יומ' עיולי יומא דהיינו קידוש כל כמה שמקדימין אותו טפי עדיף וכו': ותו בספירת עומר כתב בת"ה ס' ס' לברך קודם הבדלה מטעם אפוקי שבת' וע"כ הי' לנו גם בחנוכה להקדים הנ"ח ולאחר ההבדל' משום אפוקי יומא: ע"ז אמינ' לך דאינו כן תחלה נבי' ראייה מהך דאלו דברים להיפך דהא ע"כ לב"ה דס"ל דמברך על היין תחלה ס"ל דתדיר דוח' מעלת עיולי יומ' וא"כ דהכא בחנוכה תדחה מעלת תדיר את מעלת אחורי יומ' וכ"ש היא דבכמה דברים הוי טפי איסור שבת בעיולא יומא מאפוקי יומא וא"ל דש"ה דיש ליין עוד מעלה א' דהיינו שהיין גורם ליום כמ"ש ויש לזה סיוע ממה דאיתא בפרק החליל רב אמר סוכה ואח"כ זמן חיובא דיומא עדיף פירש"י מי שלא בירך זמן דהיינו שהחיינו בעשיית' כו' אומר ברכת סוכה תחלה ורבה בב"ח אומר זמן ואח"כ סוכה תדיר ושאינו תדיר קודם לימ' רב ורבה בב"ח פליגי בפלוגתא דב"ש וב"ה דלעיל לימא רב דאמר כב"ש ורבה ס"ל כב"ה א"ל רב אנא דאמרי אפי' לב"ה ע"כ לא אמרי ב"ה אלא שהיין גורם לקידוש שתאמר אבל הכא בסוכה אי לאו זמן מי לא אמרי' סוכה פירש"י דמשום טעמ' דתדיר לחוד לא הוה מקדימים ליה ליין משום דחובת היום עדיף ע"ז אומר אדרבא משם מוכח איפכ' דיש לדקדק מאי פריך לימא רב דאמר כב"ש וכי לא ראה מ"ש ב"ה בפ' ד"א היין גורם לקידוש אלא נראה ברור לכאורה שוין סוכה וזמן עם יין ויום דהיינו בסוכה וזמן יש לכל א' מהם מעלה אי' בסוכה יש חובת היום ובזמן יש תדיר וביין ויום יש לכל א' מהם ב' מעלות ביין יש תדיר וגורם לקידוש וביום יש ג"כ ב' מעלות שכבר נכנס קודם ליין והיום גורם ליין שיבוא וע"כ סבר המקשן דרב כב"ש ומשני דלא כן הוא אלא חובת היום דסוכ' עדיפא ממעלת הזמן דסוכה אינו תלוי בזמן כלל דאנו אומרים ברכה דסוכה אפי' בלא זמן כגון בשחרית אבל זמן בלא סוכה לא אמרי' ביום מ"ה דוחה סוכה את מעלת התדיר של זמן משא"כ ביום ויין שלב"ה שיש לכל א' ב' מעלות אמרי' דמעלת היום גורם ומעלת היין גורם הם שוים ממש דאין קידוש בלא יום ואין קידוש בלא יין נמצא דנשאר ליין מעלת תדיר וליום מעלת שכבר נכנס ואמרי' תדיר דוחה אותה ה"נ דוחה מעלת תדיר דהבדלה את מעלת אפוקי יומא דיש לחנוכה להקדים. ותו נראה דע"כ הך מעלה דכבר נכנס שבת נכלל בה מעלת עיולי יומא דאל"כ מה זה שאמרו בפ' אלו דברים ה"נ תרתי ואי ס"ד שמעלת עיולי יומא היא מעלה בפ"ע ומעלה שכבר נכנס היא בפ"ע קשה דא"כ הוה ג' מעלות ביום וביין ליכא אלא תרתי אלא ע"כ דהיא היא דהיינו עיולי יומא ושכבר נכנס הם חדא וא"כ כיון שדוחה תדיר דיין את עיולי יומא ודאי דוחה תדיר דהבדל' את אפוקי יומא ומיקנה"ז שזכרנו אין ראייה דיש מעלה באפוקי יומ' שאין שם כנגדו מעלת תדיר דהא קידוש והבדלה שוין בתדיר: כל זה כתבתי לרווחא דמילתא אם נאמר דיש כאן מעלת אפוקי יומא אבל לפי הנראה שאין בנדון דידן של חנוכה ושבת שום מעלה מחמת אפוקי יומא דהרי אין שייך

לומר כאן שלא יהא שבת משוי עליו שהרי כשמברך להדליק נר של חנוכה ממילא הוא פורק מעליו עול של שבת בברכה זו והיאך תאמר שהוא עדיין בקדושת שבת משא"כ בין ויום שאפש' להיות קדוש' י"ט גם בשבת ואין זה סותר זה וגם ביקנה"ז אין קדושת י"ט שהוא מקדים סותר את קדושת השבת דאפש' להיות קדושת שניהם עליו משא"כ בחנוכה ושבת שכבר בירך על סילוק שבת בפירוש: ובזה נסתלק כל מ"ש במעלת אפוקי יומא רק מספירה יש עדיין ראייה דהא שם סותר זא"ז שהוא סופר בפ' יום המחר' אלא די"ל דבספיר' שאני דהיא מתחלת בתחלת הלילה תכף דתמימות בעי' והבדלה מתחלת אחר קצת שעה מהליל' דבעי' להוסיף מחול על הקודש וא"כ ודאי חביב' מצו' בשעת' משא"כ בנ"ח אף על גב דמצות' משתכלה רגל מן השוק מ"מ בשבת שא"א לעשות כן אלא מטעם שיסיים השבת ואז חיילא מצות הבדלה והיא תדיר' וא"כ בודאי קודמת לנ"ח: ועוד ראייה דאפי' במקום דאיכא למעלת אחורי יומא [אין] לדחות התדיר ואין לו דמיון לחובת היום דהא בפ' כל התדיר מבעיא לן בתדיר ומקודש איזה מהם קודם ונשאר בספק ואמאי לא פשיט כי היכי דבחובת היום דסוכה נדחה התדיר ה"נ במעלת ההקדש אלא ע"כ דדוק' חובת היום שהיא מעלה גדול' מאוד דסוכה אמרי' בלא זמן זה עדיף מתדיר דזמן משא"כ בשאר מעלת כמו הקדש או שאר מעלה כגון פרסום הנס דחנוכה לא דוחים התדיר ואף על גב דנשאר' הבעיא בספק משמע שיש לנו לפסוק דתדיר עדיף כיון שהוא כלל בתורה ואין לנו דבר ברור להוציא מן הכלל וכ"ש שיש לנו הוכחות כמו שביארנו וגם א"ל דמעלת פרסומי ניסא תהא מכרעת ולהקדים נ"ח כדאי' לעיל לענין נ"ח וקידוש היום דנ"ח עדיף משום פרסומי ניסא זה אינו דלענין אקדומי ל"מ מדכתבו התוס' שם בפ' ב"מ גבי נ"ח ונר שבת וז"ל ומה שמקדימין לקרות בשל ר"ח מבשל חנוכה משום דבקריאת התורה מצי למיעבד תרוייהו תדיר ופרסום נס עבדי' תרוייהו אבל היכא דלא אפשר למיעבד תרוייהו פרסומי ניסא עדיף עכ"ל. וכ"כ הרא"ש א"כ ה"ה לענין נ"ח והבדלה יש לנו ראייה ברור' להקדים התדיר כיון דאפשר לקיים שניהם וא"ל ממ"ש התוס' במגילה בפ"ק הביאו ב"י ריש ה' מגילה במ"ש מקרא מגילה קודם לעבודה ואף על גב דאפשר לכהנים לקרות המגילה אחר העבודה מ"מ איכא טפי פרסום הנס שיקראו עם הצבור ש"מ משום פרסום נס מקדימים אין זה דומה לזה דהתם ודאי יש חילוק בין קריאת הכהנים לבד מן הקהל ובין אם יקראו עם הקהל משא"כ כאן דכל הקהל קורין פרשת חנוכה אחר קריאת ראש חודש וכן הדלקת נ"ח אחר הבדלה שוה בכל לא איכפת לן בזה בפרסומי ניסא לענין הקדמה: גם א"ל על דברינו ממה שאנו נוהגים בקריאת מגילה במ"ש שמאחרין את ההבדלה כמ"ש רמ"א סי' תרצ"ג הא ל"ק דגם בזה אין קריאת מגילה סותר את קדושת שבת כמ"ש לחלק לעיל ותו דגם במגילה הוה כמ"ש לעיל לענין ספירה דגם מגילה הוה זמנה תיכף בהתחלת הלילה והבדלה אחר התוס' מחול על הקודש: שוב ראיתי הג"ה באלפסי וז"ל יש מדליקין קודם הבדל' אחר סדר קדושה והראב"ד כ' שאין נכון לעשות כן תחלה משום ברכת מאורי האש ואח"כ מדליקין הרי דאפי' בברכת האש לא נראה לו להקדים ההדלקה של חנוכה כי אין סברא שיברך תחלה על מצוה התלויה באש ואח"כ יברך על עיקר בריאותו של האש ואף על פי שאנו מבדילין אחר שכבר הדליקו נרות למגילה מ"מ לא בירכו עליהם משא"כ בנ"ח וזהו כעין סברא שכתבתי לענין ברכת הבדלה דהיאך יבדיל אחר שבירך על הנר כבר והפסיק בברכה שלו את השבת והראב"ד נקט רבותא ע"כ נלע"ד שיברך תחלה על ההבדלה ואח"כ על הנ"ח. ובמרדכי פ' ב"מ כ' וז"ל ואף על גב דתדיר קודם וה"ל להקדים ההוא דר"ח מ"מ פרסום הנס עדיף אף לקדם עכ"ל דבר זה אין לו ביאור רחב אלא ע"צ הדוחק וכבר כ' שם בגליון דבר זה אינו בשני נוסחאות של המרדכי וע"כ אין ללמוד שום דבר מדברים אלו והנלע"ד להלכה למעשה כתבתי הגם כי כבר נהגו בבתי כנסיות להדליק של חנוכה תחלה מ"מ מי ששיג בדברים כהלכה ראוי לו להבדיל בביתו ברישא והדר להדליק נ"ח:

Selected audio from our listeners

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Comments on the show 6 *click here*

Comments on the show 7 *click here*

Comments on the show 8 *click here*

Comments on the show 9 *click here*

Comments on the show 10 *click here*

Selected emails from our listeners

Comments on the Show

When I saw this podcast first on The Lakewood scoop I was a little shocked why in the world would you even go into such a subject where any outsider has no right to even discuss that.

But then I started listening..... and I have to tell you, as a Gerrer Chusid I'm disgusted about the entire podcast for several reasons:

1) "You start saying that it's not for the sake of politics it's really to understand the Shittas Halimud", REALLY NOW? The entire interview with R' Margulies was just to bash the Chasidus and how Ger became strict and radical etc.

2) You want to have an educated discussion about Shittas Halimud and who do you bring on the line????? a person that is trying for the last decade to undermine a Rebbe who is leading a Chasidus with Torah and Kedusha and is the front runner of so many holy projects that most people aren't even aware that he's involved in?? Couldn't you find at least a better candidate????

3) You have the Chutzpah to quote and compare today's time with the Ushbitse, Peshicha, etc., do you even know what going on????

4) What surprised me the most and made me throw up is how you agree to how much you're supposed to believe in a Rebbe, 'Harav' Margulies is explaining to you how you're allowed to question a rebbe etc. I'd like to enlighten you, I'm no close minded Chosid or radical Chosid, I'm an open minded businessman and a Gerrer Chosid and what I know is one thing. You never ask questions on a Rebbe, never ever. As a matter of fact, I myself asked some questions to the current Gerrer Rebbe and had losses because of them. Not for a second did it cross my mind to question his guidance. That's what kept Gur alive till now and that's what's keeping us every single day, and that's exactly why Mr. Margulius was so anxious to get to this very point. Because if you really want to know what this "divide" is all about, it's one thing. Fighting the Emunas Tzadikim

that is so engraved in us for hundreds of years. BH out of 15K families they couldn't even convince 1% to join them.

Again, I think you had no right to discuss this subject at all, especially when you took a side right away by inviting the guest you had on the show.

With a very heavy heart,

YK

Dear Rabbi Lichtenstein,

Thank you for your amazing hotline which brings to the forefront some of the various aspects of Halacha in our day to day life, week in and week out.

I am writing to you today in regards to the show about Ger two weeks ago. Being an avid listener to your show and a proud member of the Gerer community, it disturbed me greatly to hear the one-sided discussion and it seemed to me that it could have been that there was an agenda behind the topic discussed in light of the way it was portrayed. Politics is politics, and it is found all over, but to turn things upside down and make it into two sides with Pershishca and Kotzk, is completely inaccurate. Without speaking about any of the children of the Rebbe the Pnei Menachem Z"tzi, who in the recent affair seemingly acted against their father's decision of the "mamshich", would you also classify a breakaway Shul that didn't want to accept the ruling of their Rov in any random guideline or Psak, as "Kotzk, Pershischa " VS "Lublin Lizhensk", or would there not be a better classification for that?

I also found it hard to comprehend that you allowed someone to accuse the Rebbe of changing the derech Halimud in order to gain political strength and that goes beyond any basis. For your reference, it isn't the first time that the Rebbe has been accused of such charges and it all stems from enviousness of his accomplishments B"H.

B"H the Derech Halimud in Ger has tremendous success on all fronts. Please take a look at this video here where you can see (00:51-1:39) for yourself a group of

Bochurim/Yungerleit that were tested on the entire Shas along with quite a few Meforshim, in both כמות and איכות by Gedolei Yisroel at the Siyum Hashas that was held this past winter in the central Beis Hamedrash in Yerushalayim. Seeing is believing, they know their stuff!! In the attached booklet that was distributed recently to all Gerer Chassidim you can follow a transcript of the questions and answers that took place at the Siyum Hashas.

I may be able to get together a group of Bochurim or Yungerliet (including English speaking) that you can make a live test with them on the phone if you are interested. The technicalities of arranging this may be complicated, please let me know if you have any interest.

B"H, the Rebbe doesn't need any personal recognition and he isn't interested in it either, he has mentioned numerous times that whoever doesn't want to stay can go. Ger doesn't need any approval from anyone else and the Rebbe will continue to lead us Be"H for many years to come with the Chassidim that are happy with his leadership, and whoever isn't interested can go wherever they want.

Wishing you much Hatzlacha with all your work,

C.F.

Hi,

I'm a new listener to your podcast and found it interesting. The discussion about donor eggs felt rather clinical/blunt but I guess that's how you have to figure out Halacha.

The reason for this email though is the second half of that episode. My husband is an ex Gerrer Chassid and I absolutely disagree with quite a bit of how they do things but I felt uncomfortable listening to some callers just bashing Ger to the point that I stopped listening.

My question is what's the Heter for this discussion which seemed to veer into lashon hara against a group? I'm sure you have an explanation and I hope you can reply.

All the best,

Hadassah

Response:

Thank you for your emails.

When we discuss controversial issues, molestation, inadequate Batei Din for divorce matters, shortcomings in Hecshaerim etc etc, we frequently get asked about lashon hara issues. The Halachik response is that if it's for a Toeles, ie, to create awareness and hopefully improvement, it's not lashon hara.

So for example, if a person's young son hears their father speaking fervently about some Torah they saw from the Sfas Emes or the Chidushei HaRim, and suddenly decides to become a Gerrer Chosid, shouldn't the parents know that it's a totally different story today and they don't even learn Tosafes?

The only beneficiary of silence is the perpetrators.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ל עמוד ב

אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים.

אמת

ט"ז באב

תורת

203

ואנב הזכיר דבר בעתו מה טוב בשם
כ"ק אא"ז הגשר הגדול . הגאון הקדוש
רשכבה"ג . רבינו עקיבא איגר
וצוקלה"ה . זי"ע ועכ"ז אמן . שאמר
על המאמר הזה :

עתידי הקב"ה לעשות מחול לצדיקים לע"ל . וכל
א"א טראה באצבעו . שני ואמר ביום ההוא
הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו וגי' .
כי הגב בעולם הזה כל לדיק ולדיק עונד את הש"י
בדרך אחד לבדו . לא כדרך הצדיק הזה דרך הצדיק
הזה . אך לעתיד יתגלה כי כל אלה הדרכים דרך
אחד הוא . וכולם כאחד סוככים הולכים על קוטב
מרכז חכלית נקודה אחת . חכו עתיד הקדוש ב"ש
לעשות מחול לצדיקים . בינו אז יתגלה כי כל דרכי
הצדיקים בעולם הזה היו בנחי' מחול . כעגול סביב
סביב סביב אחד לחכלית מרכז הנקודה אמת שביניהן .
חכו והוא יושב ביניהם . [* חולי רמו בתיבות א"א
ה"כ ביניהם גימטריא אמת' . וגם בתורה מצינו יושב
בלא ו' אלל חברים חבינו ע"ה גם כן בלשון והוא
ישכ'] . וכל א"א מראה באצבעו ואומר הגב אלבינו
זה קוינו לו . בינו אף בעולם הזה היה נראה
כמו בכל אחד כולך בדרך אחד לבדו בעבודתו יח"ש .
אז יראה כל אחד על דרך עבודתו . כי הוא זה
הכלית הנקודה האמת האמנעית . אשר אליו פונים כל
הדרכים הטובים מכל לדיק ולדיק . כי באמת הכל
אחד . ואין שום הפרש ביניהם . ושפיר קאמר
כל א"א על דרך עבודתו . הגב זה הוא לנקודה
האמת . כי הכל אמת . וכלל בכלל בחכלית האחדות
בנקודה האמת נקודה האמנעית :

בבואי פעם ראשונה לקוצק קרא לי רבינו ואמר, בא ואגיד לך מהו חסיד, חסיד שואל עצמו — מדוע. (א חסיד פרעגט זיך איבער פארוואס).

הכרם חלק א עמוד 33

ה ר ב י ס ק ו צ ק

כסאו. בכל זאת לא הלך בדרך סלולה אשר מצא לפניו ובחר לו שיטה ודרך משלו. חסידים מספרים כי עוד בנסיעתו הראשונה ל"חזוה" מלובלין והוא עדיין צעיר לימים רך ממש. קנה ר' מנדל מטומשוב בשוק בלובלין בדרכו "ציגנרל". (שם זה ניתן לסכין כיס קטן, אשר ידיתו היא מעץ, ומחירו היה זול). חסידים אשר הכירו את "הטומשובי ספרו זאת כנראה להחזוה והנה, בבואו של הרבי מקוצק ללובלין, שאל אותו ה"חזוה" כדי להכנס בדברים אתו כשנוסעים לרבי מחפשים בדרך "ציגנר"? ענה לו — העלם הצעיר רבי מנדל מטומשוב בתקיפות: ברוח הקדש, לא ירכוש אותי!... ("מיט רוח הקדש — נהמטמען מיר נשט"). כנראה, כבר אז חשב על סוג אחר של רבי שלא דווקא רוח הקדש יתפוס את המקום המרכזי. כפי שאפשר היה לראות, בחר לו ר' מנדל מטומשוב לרבו את ה"יהודי הקדוש". והנה כאשר נסע אח"כ להרבי ר' בונים והיה מסור לו מאד, בכל זאת לא גרתע מלכתוב אח"כ לבנו של הרבי ר' בונים, רבי אברהם משה שנעשה לרבי, שיבוא אליו והוא מבטיח לו אריכות ימים. רבי אברהם משה לא טמן ידו בצלחת והשיב לו כדרך פשיסחא — אם זכית להשתמש בתגא דמלכא אפילו חד יומא דיין.

"הרבי מקוצק" מאת יצחק אלפסי, קי"ז עמוד, י"ד פרקים, מבוא, הקדמה מאת הרב מימון, הוצאת "ביתן הספר".

תשעים וארבע שנים עברו מיום פטירתו של האישיות הפלאית שנקראה הרבי מקוצק, ועדיין הוא מקור לא אכזב לדורשיו. מענין, כי לא רק חוגי החרדים והחסידים חפצים להכיר את הצדיק הזה מקרוב ומהפכים בדבריו ובדרכיו, אלא גם חוגים אחרים הרחוקים מאמונת צדיקים, סופרים וחוקרים שונים בחרו להם לנושא את "הרבי מקוצק", כל אחד חפץ למצוא בו מהרהורי לבו וכל ספור עליו ודרכי חייו גדרשים על ידיהם בגוונים שונים.

מספרים בשם הרבי מקוצק שאמר על הפסוק: "תורת ה' תמימה" — על אף כל הפירושים, והדרושים על התורה, עדיין היא תמימה ועדיין יש לדוש ולדרוש בה כנתינתה מסיני. אף הוא, הרבי מקוצק, נשאר תמים וכל הדעות והמחשבות הנרות שחפצו לתלות בו, הם ממנו והלאה...

אכן איש פלא היה. לכאורה, תלמיד מסור לרבותיו ה"חזוה" מלובלין, ה"יהודי הקדוש", ואח"כ הרבי ר' בונים מפשיסחא, אשר ירש את

וְשֵׁם כפי' משפטים וז"ל שמעתי בשם הרה"ק היהודי זללה"ה זי"ע שבכל ראש השנה השיג השגה חדשה איך לעבוד השי"ת עד שהי' נדמה לו שכל מה שעבד להשי"ם בשנה העברה לא הי' לו עדיין שום ידועה כלל בעבודת השי"ת ואמר כשמחבונן איך הי' בשנה העברה הוא בעיניו כו' כי לגדלות השי"ת אין חקר ואין חכלית עכ"ל. כפי' בחקותי כ' וז"ל כמ"ס היהודי הקדוש מפרשיסחא זללה"ה זי"ע ע"פ עוזב העוזב עמו (שמוס כ"ג) שלא חאמר הואיל ועליך מוטל המלצה לטעון טעון רק עוזב העוזב עמו שאחזה ג"כ חסייע לו להלדיק כי באס אין עושה כלל רק שסומך עלמו על הלדיק אזי ח"ו לא יוכל הלדיק לעשות לו פעולה עכ"ד (והובא ג"כ זה המחמר שס בדרושי חנוכה). וברמזי שנת שזכס

קול שמחה פרשת תולדות אות ז

וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סיתמום פלשתים וימלאום עפר (כ"ו טו). נראה פירוש, דהנה כל דרך שעושים להשם צריך להיות בו חיות פנימי, ואם אין בו חיות פנימי אינו עולה למעלה. והנה הפלשתים רצו ללכת גם כן בדרכי אברהם אבינו עליו השלום והיו עושים כמו שהיה אברהם אבינו עושה, רק שלא היה בו חיות פנימי, וזה היה סתימת הדרך והבן. ויצחק אבינו רצה לחפור הבאר הזה אף שהיה לו דרכים להשם מצד עצמו, אף על פי כן לא נמנע מלחפור באר אביו, כמו שכתוב. ואחר כך חפר הוא עצמו בארות. דהנה כל איש הישראלי הניגש לעבודת השם ברוך הוא, צריך שיחפור בעצמותו באר אשר על ידה יוכל להתדבק בבוראו יתברך ויתעלה. ומתחילה הבאר הזה אינו בשלימות מצד עצמו כי עדיין מעורב בטוב וברע מצד עצמו, וזה נקרא עשק, כי התעשקו עמו. ואחר כך כשהולך מזה המדריגה שאין לו מניעה מצד עצמו, אזי הוא במדריגת שטנה. שהשטן עומד לנגדו ומבלבלו. ואחר כך בא למדריגה רחבה, ונקרא רחובות. כמאמר הכתוב (משלי ט"ז ז) ברצות ה' דרכי איש, וזה גם אויביו ישלים אתו, וזה סוד הבארות:

ט

אמת ואמונה

רבינו זצ"ל אמר כי יכול להחיות מתים, אבל הוא רוצה יותר להחיות חיים.

הבחינה לפעמים הי' שואלין אותו איזה דבר ובפ' לך הי' שואל א' מבניו הק' הקטנים כתיב ואברכה מברכך ומקלליך אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה אם כל משפחות נברכו באברהם מי הי' מן המקללים והשיבו אדמו"ר זצלה"ה למה הדבר דומה לאיש ההמוני שמקלל את החסידים אעפ"כ רוצה שיהי' בניו כחסידים כמו כן ענין הנ"ל ודפח"ח:

ואת הנפש אשר עשו בחרן. בשם החי' הרי"מ זצ"ל, תמוה פירש"י שפירש דאברהם מגייר את הגרים וכן שרה דלא מצינו בתורה ישראל רק בני אברהם יצחק ויעקב והיכן כל הני גרים ולאן הלכו, ואמר כך דכל זמן שאברהם הי' חי היו דבוקים אצל אברהם והיו ישראלים אבל כשמת אברהם והתחיל לנהוג יצחק את העולם ולהורה להם דרכי ד' נפרדו ממנו ולא היו רוצים להיות דביקים אצלו כי לא נראה להם דרכו לאשר כי לא נהג כדרך אביו רק בדרך אחר כידוע דאברהם חסד ויצחק גבורה ולזאת כאשר לא נראה להם דרכו בקודש לאשר לא נהג בדרך אביו היו סבורים שאיננו גדול כאברהם אביו והלכו ממנו ונעשו אנשים פשוטים מעט מעט עד שחזרו לסורן ונעשו גוים גמורים וסיים מזה נראה שאין לאיש לנסוע רק לצדיק דורו אף כי לא נראה לו דרכי דאי לא, יפול ממדריגתו וגם במה שהי' לו מהרבי הראשון והבן, וכן שמעתי שאמר הר"ר העניך מאלכסנדר זצ"ל בתחילת הנהגתו הנה הרבי מגור הי' יסוד לעבודת ד' ית' אמנם יסוד לבד אינו כלום אם לא יבנה להקיפו חומותיו וגג כי אז גם היסוד נרקב ולא נעשה כלום, כאשר עינינו רואות וצריך תיכף ומיד לבנות סביב היסוד חומותיו:

וילך למסעיו. שמעתי בשם הר"ר יחזקאל מקוזמיר זצ"ל על מה שפירש"י ז"ל על אע"ה בחזרתו פרע הקפותיו דלפי הפשוט אין להבין איך שאע"ה נסע לדרך במקום שאין מכירין אותו בלא מעות ומזונות וגם בכל הדרך

חסד ולהציל ממות נפשם ולחיותם ברעב ונמתקין כל הגבורות והדינין ממנו והבן, וע"י ראי' דקדושה זוכים לתיקון פג"ה כמ"ש (קהלת ב' י"ד) החכם עיניו בראשו, היינו מי שרוצה לתקן עון פג"ה הבא מחכמה שבמוח בראשונה צריך לשמור עיניו ולהיות לו עין דקדושה, וכמ"ש (פ' שלח) ולא תתורו אחרי לבבכם ודרשו חז"ל (ברכות דף י"ב ע"ב) זו הרהור עבירה וע"י שמירת עינים דקדושה זוכה לתקן פג"ה דמטמטם המוח ודעת שהוא מקום חוש הראי' והבן):

אל הארץ אשר אראך. הר"ר העניך מאלכסנדר זי"ע אמר שהר"ר בונם מפרשיסחא זצ"ל זי"ע פי' בפרשת משפטים אשר תשים לפנים צריך האדם לעשות תשובה קודם שהולך לתורה. והייתי מבין שא'ש'ר' הוא תשובה. וזה כונת הפסוק. א'ש'ר' פי' עשה תשובה מקודם. ואח"כ. אראך. דרך ד' לעבוד אותו:

והיה ברכה. ובמדרש (ב"ר פל"ט) והי' ברכה, קרי ב"י בריכה, מה בריכה מטהר הטמאים, אף את מקרב הרחוקים ומטהר את לבם לאביהן שבשמים, ואמר ע"ז הה"ק הרי"מ זצ"ל כמו כן אצל ש"ק כתיב ויברך אלהים את יום השביעי, ויברך הוא ג"כ לשון בריכה, שהש"ק מטהר הטמאים, והבן:

והי' ברכה. בשם החי' הרי"מ זצ"ל. לא נאמר ואתה תברך רק אברהם אבינו בעצמו הוא ברכה והוא כבוא מדתו של אברהם אבינו שהוא עין טובה ונפש שפילה ורוח נמוכה ניתן ברכה בכל המקומות אפילו בכלים שאולים:

ואברכה מברכך ומקלליך אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה. דרכו של אדמו"ר הה"ק בעל שפת אמת זצ"ל הי' לשמוע מבניו הק' הקטנים כל שבוע פרשת הסדרא מה שלמדו אצל מלמדיהם ובשעת

חשבה לטובה לך לך וליקוטים ג

ואת הנפש אשר עשו בחרן וגו'. פירש רש"י ז"ל, שהכניסן תחת כנפי השכינה אברהם מגייר את האנשים וכו'. ומה היה בסופם של אותם גרים, הלא אינם נזכרים בשום מקום. ברם, אחרי פטירתו של אברהם אבינו לא רצו להצטרף אל רבם החדש אל יצחק אבינו, משום שאצל אברהם אבינו ראו רק מידת החסד וצדקה, גמילות חסדים והכנסת אורחים, ולא יכלו להסתגל למידת הפחד והגבורה של יצחק וסברו, כי אחר אברהם אין עוד מורה ורבי בשבילם ולפיכך נסוגו אחור וחזרו לסורם.
(מכתבי החסידים)

שלא יהיה לו יותר אלא הנאת הגוף, על זה פירש לטובתך, שיהיה באמת לטובתו לעבודת ה' ודו"ק.

לך לך וגו'. הזוה"ק (ח"א עז:): מפרש לאתקנא גרמך. ויש לפרש בזה, מארצך וממולדתך ומבית אביך, הם כנגד שלשה דברים הנזכרים במשנה (אבות פ"ג, מ"א), דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. מארצך, היינו שתלך למקום עפר רמה ותולעה, וממולדתך, מטיפה סרוחה, ומבית אביך, שתלך לבית אביך, ותצטרך ליתן דין וחשבון. ועל ידי

ההקדמה והפתיחה עמוד כח

לתרצו*) ואאזמו"ר זללה"ה הוא היה המיוחד בחדר רבינו שמחה בונם זללה"ה ששימש כל צרכו ולא מש מאהל התורה. ואחר הסתלקות רבינו שמחה בונם זללה"ה **שלש עשרה שנה סבל צער החבאת סערת עדולם** שלא הגיע העת עדיין ללמד תורה ברבים כפרהסיא ונפשו בתוך לבאים שכנה ולימד תורה בצנעה ואת צנועים חכמה. עד עת בא דבר ה' והגיע הזמן ורוח ה' החל לפעמו בשנת שש מאות לאלף הששי הוא העת

[שבת פז.]

בארבעה עבוד פרישה, וכו' ורבנן סברי וכו', בה' עבוד פרישה:

רבינו סיפר, שהרבי מקאצק היה פעם חדשיים רצופים בפרשיסתא אצל הרבי ר' בונם, והיה אז בדוחק גדול, והלך בכגדים קרועים ובלויים, וכדרכו לא ביקש משום איש מתנה ועזר. ובא אליו הצדיק רבי פייבל מגריצא, ואמר לרבי מקאצק, אשר היום באה לפרשיסתא האשה הנבירה תמריל מוורשא, ואם ילך אליה תתן לו כל הצטרכותו, כדרכה.

ויהי כשמוע הרבי מקאצק את הדברים, שאג בקול גדול:

— געלד?! (כסף?) פפע!

הקדמה לספר צאן קדשים מהחזוה מלובלין

הספר הזה הוא תוצאה של חקר רבני ונפלאות ממיני יוחן הסנהדרין כי אינו לא נבדל מנידוי חס נמקם הסנהדרין שא"כ צלח זה ללבוש יח"ס איש חושש לזוס ענין
 קדשים זה כ"ל שהוא למניה גדולה כיוון שהקדוש כד הוי"ו ענין ה"ה לו השוקק לעשות ספר פירו" על סדר קדשים מפני שדוע נודע הוליה לעסוק צלכות
 קדשים כי לי העומק צדק עולה כו" צע"ש זאת התורה לעולה כו" כנחלקר מז"ל והבשר קדשים הוא כמו ספר הכתום ואינו חונה כראוי כהאר נמרות שיש בהם נרכות ופרושים
 מני"ט וז"ל ומכר"א וז"ל אה"ה"ם ז"ל ומסתמך צספר קדשים לא עסקו בעיני עם תלמידי"ם מפני שלא כונן" כ"כ לדורות ואח"כ כשבא לי הרצח עולה דגבולה לרכי בני ישראל
 התנויים הן יצן וכן לתפלות ובהקשר ואלי הייתי מזייר"ל לכתוב אותם כיון שצ"ל ענין לא לפעול טובות ישראל גם אלי נעשתי טרוד מאוד לא מצעיה לע"ת פירוש
 הפ"י לי נבטו"ה היה קשה לי מפני שלא היה לי פנאי לעיין והנה יש פרושים מספר פנים מאירות על זכרים ומים קדושים אך כל זם חין מספיק כי הם נחל"פות סוגקולותם הים
 הסעוהוה"קאח פשוטים חללה נלא מונו רק להקשר ולהרין כידוע וס"ה ברכות הזפת הוא בקול"ר מאור"ל וזה כמ"ה שנים הייתי מחנה כמה מדפיסים לדפוס"ם לזן קדשים כי
 כות אינו פירוש וצ"ל לסתור עניו גם בעיני הגרסות אחרות לתלות בחי"ן גדול ולא עליה ביר"י עד ה"ה שמל"ה"ה חת ש"ה"ה נע"י ירד"י בן ירד"י הוא הרצני מוכר"ר אליעזר
 א"ה דגב"טח הכו ע"ה לני כו"ה צ"ל שהיה בן צי"ה ומסכים לדפוס ספר זה אמרתי לכתוב כל זה להקדים כערכי ואשר דגרי"י יהיו מקובלים להם שראוי לכל למדן לקנות לו
 הספר לזן קדשים וללמוד סדר קדשים ולא יחוש להוצאה (כמו שכתב בספר פסידים כי ש"ס לקנות הוא מזה יומר מכתבת ס"ח בין שנתנו רשות להדפוס משום ע"ה לעשת"ל
 אה ונקר"לנו למדן וכמה ס"ת עומד"ן אצ"ן קוראים בהם כן נחז"ל בספר חסידים ע"כ ה"ה נחתי גם ח"ה לקנות מהנו ויהיה זה ג"ה"ם שמוכה לעשות קצנות בשועל: צמ"י
 זה"ע נשכח"ס צימנו כ"ר יעקב יצחק גמיה"ר אגריס חליע"ל כלי"ה ה"ה הורו"ץ מלאנו"ט הכר בק"ק לז"ל"ן

אמת מקאצק תמח עמוד רמח

תתעה. מה שעוללו לו

בתוך שיחה פנה רבי יצחק מורקי אל רבנו וקרא לו: הרבי מקוצק. השיב לו רבנו אל תקרא לי רבי מקוצק אלא **החוש הקדוש**. שמע ואספר לך מה עלתה לו ל"ת"יש הקדוש". יהודי אחד אבד את קופסת הטבק שלו ונצטער צער רב על כך. יצא לשוה בשדה והוא הולך וקובל כלפי מעלה: לא די רבש"ע שהחרבת את בית המקדש והגליתנו בין האומות, לא די ששכינתך בנלות, אלא שעוד נאבדה לי קופסת הטבק הנאה שהיתה לי. באותו מעמד עבר על ידו ה"ת"יש הקדוש". קרנים מפוארות היו לו לת"יש הקדוש שהסתעפו לגבהי מרומים והיו מנשקות עבים ופורטות על פני כוכבים ומלשפות את השמש והירח. לב שופע רחמים היה לו ל"ת"יש הקדוש", הבחין בצערו של היהודי שקופסת טבק נאבדה ממנו, הרכין את ראשו לפניו ואת קרנותיו נטה לעומתו ואמר לו: רבי יהודי, במשותא סמך, גזור לך מקרנותי חתיכה וממנה תתקין לעצמך קופסת טבק חדשה ותתנחם על הישנה. נענה היהודי ל"ת"יש הקדוש", גור מקרנותיו והתקין לו קופסת טבק מרהיבת עין כל רואה. למחרת היום נטל היהודי את קופסתו עמו לבית המדרש והגישה לכל המתפללים על מנת שיריחו ממנה. כל אחד ואחד קמץ אבקת טבק קרבה לנחיריו והתעטש להנאתו. התפלאו והתפעלו מן הקופסה הנאה ושאלו לאותו יהודי מנין רכש לו קופסה זו. ספר להם היהודי את גוף המעשה ועל ה"ת"יש הקדוש" טוב הלב. מיד יצאו כל המתפללים ופשטו על פני השדות לחפש אחרי ה"ת"יש הקדוש". וה"ת"יש הקדוש" לא השיב פני איש ריקם העניק לכל מבקש מקרנותיו. יהודים גזרו וגזרו מהקרנים ללא רחם. התקינו להם קופסות טבק להרחח להנאתם. כרם ה"ת"יש הקדוש" מתהלך מאז בעולם נטול קרניו נושקי העבים.

(מפי השמועה)

עמוד האמת עמוד קא

בבואי פעם ראשונה לקוצק קרא לי רבינו ואמר, בא ואגיד לך מהו חסיד, חסיד שואל עצמו — מדוע. (א חסיד פרעגט זיך איבער פארוואַס).

הרבי רבי בונים מפשיסחא פרק יד עמוד ש

יח. העניך, היום נהניתי מתפילתך

סיפר רבי בן ציון אוסטרובער זצ"ל: "פעם אחת סיפר לי ביחידות מרן הרה"ק רבי חנוך העניך זי"ע מאלכסנדר בזה הלשון: "פעם אחת בהיותי בפשיסחא אצל כ"ק מרן הרבי רבי בונים זי"ע, התפללתי בהבית שהיה סמוך לביתו של מורי ורבי הרר"ב, אשר באותה שעה לא היה בביתו. וכדרכי תמיד, התפללתי בהתלהבות יתירה, בקול גדול ובתנועות הגוף, כדרך כל המתפללים אז. וכידוע, דרך תפלה כזו בהתלהבות ובקול רעש גדול - לא היתה מקובלת על מורי ורבי הרבי רבי בונים זי"ע. ובתוך כך, באמצע תפילתי, הגיע באופן פתאומי הרבי רבי בונים לביתו. וכאשר הרגשתי בכך, הפסקתי תיכף ומיד להתפלל בקול ולהתנוועע. ואולם, בתוך כדי דיבור התיישבתי בדעתי ואמרתי לעצמי: הלא אני עומד עתה לפני הבורא ברוך הוא, ולכן מה לי עסק כעת עם הרבי? ומיד חזרתי להתפלל בקולות ובתנועות כבתחילה. ולאחר שסיימתי את תפילתי, קרא לי מורי ורבי הרבי רבי בונים להכנס לביתו, ואמר לי בזה הלשון: "העניך, היום נהניתי מתפילתך"! וסיים ר' בן ציון אוסטרובער

הרבה "סודות מהחדר" אמרו לי - מה זה "נסיעה לרבי" אך יותר מכל שבה אותי רעיונו העמוק של הרבי ר' שמחה בונים מפשיסחא זיע"א, שאמר שהחסידיים לפני שהם נוסעים לרבי עליהם לדעת ולהשכיל את סיפור המשל והנמשל שקרה ליהודי בשם רבי אייזיק רבי יענקליס.

רבי אייזיק היה יהודי יקר ובר לבב, אבל מצבו הכלכלי לא היה מזהיר. והנה חלם הוא חלום כי בעיר הבירה תחת הגשר הגדול שניצב ליד ארמון המלך טמון לו זה שנים אוצר יהלומים שערכו הרב בלתי משוער. משתכפו החלומות את רבי אייזיק נכנע ל"בעל

החלומות" וארז מעט מטלטלים ושרידי מעות שעוד מצא בביתו, ויצא לדרך מקראקא עירו לעיר הבירה. אכן כמו שחלם כך היה, וגשר החלומות עמד לו דומם ליד ארמון המלוכה, בלי היסוסים רבים תפס רבי אייזיק מעדר והחל חופר תחת עמודי הגשר... לא עברו דקות ארוכות וקבוצת חיילים שחשבוהו ובצדק למרגל תפסוהו בנחושתיים והובילוהו עימהם למשפט בפני מפקדם.

המפקד שראה כי חזות פניו של רבי אייזיק ישרה היא וטובה והריגול אינו בדיוק הצד החזק שלו, לכך שאלו לפשר מעשיו התמוהים. רבי אייזיק שדבר החלום עדיין פעפע בו, סיפר למפקד בהתלהבות את דבר החלום לכל משפטיו וחוקותיו, שמע המפקד את דבר החלום, ואמר:

חלומות כולם חולמים, וכי אני לא חלמתי חלום זה לאחרונה, שתחת התנור בביתו של יהודי בשם רבי אייזיק רבי יענקלי'ס הגר בקראקא יש אוצר גדול, בשביל כך אסע עד לשם הלא "חלומות שווא ידברון"!!

הנהן רבי אייזיק לאות הסכמה על דבריו, ובליבו שמר מעתה את חלומו של המפקד, משהגיע חזרה לביתו שבקראקא סתר את התנור בביתו ומצא תחתיו אוצר גדול ויקר שהפכו בין רגע למיליונר גדול... זהו המשל - והנמשל לכך הוא החסיד הנוסע לרבו, שעליו לדעת נאמנה שכל תכלית הנסיעה לרבו מטרתו אחת - כדי שבחצר קדשו של הרבי ובהדרכתו הישרה, יוכל לגלות את האוצר הטמון אצלו - אצל החסיד - - -

מאיר עיני הגולה חלק ב עמוד 50

תקעב) פ"א כאשר נתקבץ אל רבינו זצ"ל בגור על יו"ט איזה אלפים חסידים וקודם שהתחיל לדבר ד"ת אמר בזה"ל האמינו לי כי אם האנשים הבאים אינם רוצים בעצמם אז גם הצדיקים לא יוכלו לעזור כי העיקר היגיעה שיתייגע כ"א בעצמו בתורה ומצות. והלא הפסוק מזהיר אל תבטחו בנדיבים וכוונת האזהרה אפי' על מי שהפסוק קוראו נדיב מי שנאמר עליו לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם והיינו צדיקי הדור ועל זה נאמר אל תבטחו בנדיבים רק אשרי שא"י בעזרו שברו על ה"א ובאמת בפרשיסחא הי' הוא ז"ל מעיין הרבה בזה אם לא הי' יותר מוטב לבטל לגמרי את ענין ההנהגה הזאת יען כי העולם סומכים עצמם יותר מדאי על הצדיקים (דיא גיטע יודין) ולכן אינם עושים בעצמם, ואני חושב שזהו בוודאי אינה סברא נכונה שיהי' נגרם ע"י הצדיקים (דיא גוטע יודין) תרתי לרעיותא, והיתכן שינתן להם מנהיגים פחותים (קלאַקיס) וגם שיהיו החסידים סומכים עליהם ולפחות זהו נחוץ לפעול, או שהעולם לא יסמכו ויבטחו עליהם. או שעכ"פ ינתן להם מנהיג כזה שהוא יעשה שלו ועי"ז יפעול אצלם ביותר עכד"ק.

אדמו"ר הגה"ק מו"ה **רבי מנחם מענדיל מקאצק** זצללה"ה בהיותו בימי ילדותו בעיר מולדתו גוריי, הסתיר את עצמו במעשיו הטובים ובלימודו. ובלובלין זרח אז רבינו הקדוש הרבי מלובלין זצללה"ה, ונסע מלמד אחד מעיר גוריי ללובלין, אמר לו הרבי, בעירך נמצא ניצוץ קדוש תראה לחקור אחריו ולהביאהו לידי. המלמד לא מצא מי שיגדל בעיניו, כי את הצעיר רבי מנחם מענדיל לא החשיב כל כך, גם לא ראהו לומד כלל. והתיישב עצמו המלמד לישן בבהמ"ד אולי ימצא שם אחד מבני העיר שיוכל לשום עיניו עליו לטוב.

ויהי אחר חצות לילה, ראה כי הבחור מו"ה מענדיל בא יחיד לבהמ"ד, ולומד בגמרא בהתלהבות על רגל אחד, עד שהיה נראה כי עליו כיון הרבי מלובלין. אך היה חושב אולי מקרה הוא, עד שראה כמה לילות, אז החל המלמד לעשות שיעול ופיהוק. אז הרגיש אותו בחור כי נמצא איש בבהמ"ד, והלך למקום שאחורי התנור, והכה בידיו על

אחוריו ואמר דבר הלצה בכיון בכדי להסתיר מעשיו שלא יחשבהו עוד לטוב, עד שאמר לו המלמד הנך עושה זאת בכדי לרמות אותי, אבל לחנם מעשיך בליצנות ולא תרמה אותי, כי הרבי מלובלין ציוה עלי להביאך אליו, מיד נסע לובלינה ובבואו קנה לו סכין אחד.

ובבואו לפני הרבי אמר לו, באת אלי לפה לקנות סכין, השיב לו, לא באתי לכאן לראות רוח הקודש, ולא בזה תקחו אותי. אביו ר' לייבש בא אחריו, וצעק עליו למה מניח מנהג אבותיו להסתופף בצל החסידים, השיב, כתיב מקודם זה אלי ואנוהו, ואחר כך אלקי אבי וארוממנהו.

מז דונמא מדרכי אבי זצ"ל

מצותיה, פריש גלי, כל יהא לשחוק בין הגוים, ובין פריצי
עמנו שרבו המלעיגים מכל קודש. עלינו לשבח לעדת
החסידים, שהם אמיצי רוח, עושי דברו ביד רמה, וכפומבי,
ועוד הם מגדלים פניהם לתורה ולעבודה כאבותיהם, רוממות
אל בגרונם, ולשונם כחרב חדה להשיב להחפשים אל חיקם
עשרת מונים בוז וקלון, ועל כל פשעים, הכסה אהבת ד' שפם.
מא. זכורני לפני שלשים שנה בערך בהתישבי בפולין
והחלתי למכור ספרי מר אבי ז"ל, עיקר פדיוני היה בבתי
מדרשות של החסידים, שרובי הכתות שבהם הם בני תורה,
זהו להוטים מאד לספרי מר אבי. ביחוד לספרי משנה ברורה
שכפי ^{לענין החכמה} מבטא שלהם הוא נחויץ להם כמו לחם, וכמעט כל
חסיד קנה ספרינו, אך לעומת זה, הייתי שבע רוגז מהם כמה
פעמים, ^{למחית 1234567} פשוט, כמה מהם יצאו לריב עמדי בחירופים,
ובבזיון, לכמה גדולי עולם שבנו, ואם כי עניתי על חלומותיהם,
ונצחתי אותם תמיד, אבל כמוכן, לא הוצאתי כל רוחי, ללמד
אותם, ולהבינם בינה, כי אורח אנכי ביניהם, והם הרפים. ידע
הקורא כי לא כימים האלה, ימי התקופה שלפני שלשים שנה,
כי החסידות עמדה אז בתקפה, ורבו בה עזי נפש [לפי
לשון החסידים הוא עזות דקדושה].

והליטאים זה מעט התאחזו בפולין, ולא קרבו עוד
זה לזה וכמעט לא הבינו איש שפת אחיו, וקרה, כי מר אבי
בא לווארשא ובשאלו לפרנסתי, סיפרתי לו כי פודה אנכי
בעיה, ובעיקר בשטיבלאך של חסידים, אמנם הודעתי לו
צערי כי אצא כמה פעמים מהם, ופני פני להבים, מפני
החירופים והגידופים והחשדות. בזכרוני, כי אמר לי: ווער
הייסט דיר זיין א חכם, אונד גיין אין די שטיבלעך, איך
האנדעל גיט מיט זיין, אונד דער בורא העלפט פיר פיין
עולמיסע יידען, איך האב פיינט צווא האפען וויפנחים, אמנם

את"כ דיבר טוב עליהם, ואמר, במשל, לפי הדין אם אחד
 רודף אחר חבירו להרנו מצילים אותו בנפשו כלומר רודפין
 אחר הרודף, ולפי הדין אם בשעה שרודף אחרי הרוצח שיבר
 כליו ג"כ פטור, ועוד יותר שאפילו שיבר כלים של כל אדם
 ג"כ פטור, שאל"כ אין לך אדם שרודף, פי' כשהוא בהול
 א"א לו להשגיח ולהתבונן.

והנמשל הוא, כי מאת ד' היתה זאת להותיר לנו את
 התסידים בימינו אלה, מיר זיינען שלימעזאלניקעס, מיר
 באהאלטען זיך אין דיא לעכער און דיא חפשים שוכחי
 אלקים, טוען וואָס זיי ווילען, דיא חסידים לאָזען זיך ניט,
 ובכמה מקומות ידם על העליונה און פארטרייבען דיא
 אפקורסים, מוזבן כי מן השמים, נטעו בהם אמן רוח, וגם
 עזות ללחום מלחמת ד', אמת, מתוך רתחות לבם, פונעין
 כמה פעמים באנשים ישרים, שאינם ניכרים להם, אבל מי
 גרע זאת מרודף ששיבר כלים של כל אדם, מחמת בהילותו
 שהוא פטור, וע"כ צריך לקבל, ולא לשטום אותם.

מב. פעם שמע שמדברים על אודת החסידות והמגרעות
 שיש בהם, ולא נחה דעתו, וסיפר להם מעשה איך שבימי
 הגאון ר' חיים מוואָלזין היה בעירו בעה"ב אחד, שלמד
 תמיד, ואמרו עליו שתור כבר על הש"ס כמה פעמים, והוא
 בקי כמעט בו, והידרו הגאון ר"ח בקימה כשנכנס, והיו אז
 בישיבת ר' חיים, אברכים גדולי תורה, ושחקו כשקם רבם
 בפני הפע"ב הלז, באמרם, בפני מי קם רבינו, אם בקי הוא
 במלות, אבל בכמה מקומות אינו מבין הפשט, וענה להם
 רבם ר"ח. יש שני ש"סים, ש"ס אחד הוא דפוס אמשטרדם,
 יקר מאד, הן במראיתו הן בהגהות ותיקונים רבים שיש בו,
 ויש ש"ס זולצפאך, עליו, אינם בהירים כ"כ, גם נמצא בו

תלמוד בבלי בבא קמא דף קיז עמוד ב

ההוא גברא דאקדים ואסיק חמרא למברא קמי דסליקו אינשי במברא בעי לאטבועי אתא ההוא גברא מלח ליה לחמרא דההוא גברא ושדייה לנהרא וטבע אתא לקמיה דרבה פטריה אמר ליה אביי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא א"ל האי מעיקרא רודף הוה רבה לטעמיה דאמר רבה רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר את הכלים בין של נרדף בין של אדם פטור שהרי מתחייב בנפשו ונרדף ששיבר את הכלים של רודף פטור שלא יהא ממונו חביב עליו מגופו אבל של כל אדם חייב דאסור להציל עצמו בממון חבירו ורודף שהיה רודף אחר רודף להציל ושבר כלים בין של נרדף בין של אדם פטור ולא מן הדין אלא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מן הרודף:

רמב"ם פ"ח מהלכות חובל ומזיק הי"ד

מי שרדף אחר הרודף להושיע הנרדף ושבר את הכלים בין של רודף בין של אדם פטור ולא מן הדין אלא תקנה היא שלא ימנע מלהציל או יתמהמה ויעיין בעת שירדוף.

ביאור הלכה סימן תרח סעיף ב

* אבל אם מפורש בתורה וכו' - דבר זה הוא מדברי העיטור והעתיקו הרא"ש ור"ן וכ"כ הרשב"א והמאירי בחידושיהם על ביצה דף ל' ודע דלכאורה יש להקשות ע"ז מסוגיא דשבת דף נ"ה דשם עברו על דבר המפורש בתורה דכתיב הנאנחים והנאנקים על כל התועבות וגו' ואפ"ה משמע בגמרא דאם היה ברור שלא ישמעו לא היו נענשים אלא די"ל דזהו רק לענין עונש אבל לענין מ"ע דהוכחה מחויב בכל גווני וכן הוא באמת דעת הר"א ממיץ המובא בסמ"ג וסמ"ק והעתיקם המ"א. והסמ"ג בעצמו משמע שם דהוא סובר דהיכא שברור לו שלא יקבל אינו מחויב להוכיחו וכן משמע לכאורה מדברי התוספות שם בשבת דף נ"ה ד"ה אף על גב וכו' אלא דאפשר לדחות דענינא דריש גלותא לא הוי בדבר המפורש בתורה ולכן אם היה ברור לר' סימון שלא ישמעו לו לא היה מחויב להוכיחו אמנם מהגר"א מוכח דדעת התוספות להקל ברבים כדעת הסמ"ג. ודע דמסתברא דמה שפסק הרמ"א דבדבר המפורש בתורה חייב למחות דוקא שהוא באקראי אבל אלו הפורקי עול לגמרי כגון מחלל שבת בפרהסיא או אוכל נבילות להכעיס כבר יצא מכלל עמיתך ואינו מחויב להוכיחו וכן איתא בתנא דא"ר פי"ח הוכח תוכיח את עמיתך ועמיתך שהוא אוהבך ושהוא עמך בתורה ומצות אתה חייב להוכיח אותו אבל לרשע שהוא שונאך אין אתה חייב להוכיח אותו והעתיק זה הגר"א בקיצור באדרת אליהו ע"ש ולענין אוכל נבילות לתיאבון או מחלל שבת שלא בפרהסיא יש לעיין בדבר:

* מוחין בידם - עיין בברכי יוסף שמצדד לומר בזה דבר חדש דעד כאן לא אמרינן דבדבר המפורש בתורה צריך למחות אף שיודע שלא יקבלום היינו רק כשידינו תקיפה על העוברים למחות בהם בחזקת היד אבל כשאין בידינו כח להפרישם אין מחויב להוכיחם כיון שיודע שלא יקבלום אכן מדברי הסמ"ק המובא במ"א משמע דבזה אף שאין נתפס בחטאם מ"מ יש עליו חיוב מצד המ"ע דהוכחה:

בין הזמנים

'שלא במקומן' - תש"פ

אשרי עין ראתה

20,000 זוגות עיניים עקבו אחרי הרגעים בנשימה עצורה
מקצה ההיכל נזרקו מאות תשובות בכל חלקי התורה
שעות שקבעו רף חדש במושגי התורה בדורנו

הגרלה על מיליון שקל
כעם במאה שנה
1000000
הזדמנות להוקיר
הרבה יותר ממיליון זכויותו

לעשות רצונך אלוקי הפצתי

למלוא העין נפרשת דמות נדירה
של אחד המיוחדים במרביצי התורה
כולל גם מאמר נדיר מפרי עטו
אודות דרך הלימוד בדורנו

הדרן עלך רבי מאיר

צעידה אילמת בין פרקי
חיים של גאון וחסיד
מסכת חיים מכוסה
שלעולם לא נתגלתה

פרוייקט מיוחד עשרה למאה

מאה תשובות מרתקות שאורות ביראת שמים
ורוח חסידות נאמנה, להורים המתמודדים
עם אתגרים של כעם במאה שנה...

יש להם את זה במזומן

הצצה תקדימית ונדירה לתוך עמקי סוד דביקות התורה
של אלפי בחורים ואברכים - 'מזומנים'

04 | אשרי עין ראתה

מעמד סיום השי"ס בבית המדרש
שעות שקבעו רף חדש במושגי ידיעת התורה
התמליל המלא מהמבחן ההיסטורי

26 | יש להם את זה ב'מזמון'

הצצה נדירה לחיי אברכי ובחורי המזמנים
אנשים משלנו שעוברים בסמוך לנו
אבל חיים באטמוספירה משלהם

34 | פרוייקט מיוחד - עשרה למאה

אנשי חינוך מאנ"ש עונים בבהירות
מאה תשובות מרתקות ושונות, לעשרת השאלות
שמעסיקות הורים ומחנכים פעם במאה שנה

80 | הדרן עלך רבי מאיר

צעידה אילמת בין פרקי חיים של גאון וחסיד
מופלא בתהלכותיו ונסתר בכל דרכיו
מסכת חיים מכוסה שלעולם לא נתגלתה

90 | לעשות רצונך אלוקי חפצתי

למלוא העין נפרשת דמות נדירה של אחד
מהמיוחדים במרביצי התורה של אנ"ש ובכלל
עם מאמר נדיר מפרי עטו אודות דרך הלימוד בדורנו

108 | פעם במאה שנה

שיחת משרד עם ר' יונתן בורנשטיין
על מצב האיחוד לאור התקופה, על החזון והיעדים
הבלתי פוסקים, ועל בית המדרש וקצב הבנייה

תודות:

ר' ליפא וגשל - מאמר הרב איזבי צ"ל
שיבת חידושי הרי"ם - תמונת הרב זילברשטיין צ"ל

פרוייקט
עשרה למאה

46 עמודים

מלאי תוכן חינוכי עשיר ומגוון

דבר ההנהלה

ב"ה, מנחם אב תש"פ

התקופה הנוכחית מתאפיינת בחוסר בהירות לכאורה, עולם ומלואו ניצבים לנוכח גבורות ה' ותפארתו, וחשים חוסר אונים אל מול בריה קלה הגורמת לשידוד מערכות, באופן המדמה להשיב את האנושות כולה מאה שנה לאחור.

יראי ה' וחושבי שמו האמונים על דרכי החסידות, יודעים כי לכל עת יש תפקיד, לכל מצב יש תוחלת ומבוקש מאת הבורא. בין אתגרי השעה ובתוך עולם מבולבל, ההולכים באור האמונה ומחשבת החסידות מוצאים פינות יקרת מלאות זיו להאיר בהם את חיינו וחיי משפחותינו.

יש הזדמנויות נדירות שמזמינה לנו ההשגחה, נוכל לראות בהם ימים לפעול ולרומם, תחת להתכנס ולהרפות, נגלה כאן זמן להקנות לעצמנו ולסביבתנו ערכי נצח של נתינה והתמסרות, המאורעות הם של פעם במאה שנה, אך גם ההזדמנות לחזק ולהשפיע בכזה זמן היא נדירה ומיוחדת.

'פעם במאה שנה' אינה קלישאה, ההיסטוריה מלאה עליות ומורדות, מהמורות שעברו על אבותינו היוו עבור רבים וטובים קרשים לקפיצה ולצמיחה, היו תמיד את אלו שמצאו לנכון להשפיע ולהרבות טוב דווקא מתוך המבוכה, להפיץ בהירות ואור בתוככי ימים כאלו שעבור אחרים שאינם זוכים, הם משותקים וחסרי תפוקה.

'בין הזמנים' הוא מיזם הנוגע בנבכי התקופה, מעניק להורים מבט מקצועי ומעמיק, צלול ואיכותי, על מאורעות התקופה, בעיקר בהיבט החינוכי אשר מציב אתגרים חדשים בפנינו כהורים. בהזדמנות זו נבקש להודות לצוות המסור של משרדי האיחוד, השוקדים בכשרון רב איש על משמרתו לילות כימים, על רעיונות ומיזמים להטיב תמיד עם כלל אנשי שלומינו, ולהגדיל תורה ולהאדירה.

בצל עריכת מארג זה, הוחלט על מהלך גדול ועוצמתי שעשוי להעניק תנופה רבתי לפעילות האיחוד, ההגרלה הגדולה על 1,000,000 ₪ שתיערך לראשונה בתולדות האיחוד עם הגרלות ביניים מיוחדות בסכומים נכבדים נוספים המגיעים ל-200,000 ₪ נוספים, גם זו הזדמנות וגם כאן יהיו את אלו שישכילו להיות הראשונים והזריזים להעניק, לחזק, לתמוך בעת ששערי וגבולות העולם סגורים, לנצל הזדמנויות. ימים גדולים. הזדמנויות נדירות.

בידידות נאמנה

ההנהלה המרכזית

אשרי עין ראתה

רבבות עיניים עקבו אחרי הרגעים בנשימה עצורה ובאהבת תורה צרופה ■ מקצה ההיכל נזרקו מאות תשובות בכל חלקי התורה ■ שעות שקבעו רף חדש במושגי התורה בדורנו

מעמד לכבוד גומרה של תורה

סיום הש"ס - י"א בטבת תש"פ

ברכת הקודש

איך האב געוואלט אנווייניטשען די אלע וואס זענען געקומען דא לכבודה של תורה, זאל זיי זיין גוט אין גשמיות און רוחניות, זאל'ן האבען נחת פון די קינדער, זאל'ן האבען פרנסה און בריאות.

וועד עס קען, וועד ס'איז מעגליך ביי איהם, צו לערנען און צו האבען שיעורים קביעות עתים לתורה אין א שטיבל וואו עד וואוינט, אדער דא אין ירושלים אין בית-מדרש, זאל משתדל זיין טאמער עד קען, און אלע זאלן האבען הצלחה אין אלע זאכען.

בתרגום ללשון הקודש:

ברצוני לברך את כל אלו שבאו לכאן לכבודה של תורה, שיהיה להם טוב בגשמיות וברוחניות, שיהיה להם נחת מהילדים, שתהיה להם פרנסה ובריאות.

מי שיכול, מי שהדבר אפשרי אצלו, שילמד ושיחיו לז' שיעורים קביעות עתים לתורה בשטיבל במקום מגוריו, או כאן בירושלים בבית המדרש, שישתדל אם יש לו היכולת, ושתהיה לכולם הצלחה בכל הענינים.

הרב אברהם מרדכי לנדאו שליט"א
ר"מ ישיבת 'שפתי צדיק' חצור

ידיעת הש"ס הופכת לנהלת רבים

סדרי נשים ונזיקין גפ"ת, חלקי הוראה, או כרך שלם בחושן משפט. מושג שלא היה מוכר בעבר, והיום עוד ועוד אברכים מצטרפים ומצליחים.

אם בתחילה היו במגמה זו עשרה אברכים, הרי שכיום כבר רשומים שבעים אברכים הנבחרים במגמה זו. וכן במסגרת 'יוצא לתלמוד ולהוראה', בו נבחרים מאות דפי גמרא, שבמשך כמה שנים עמד מנין הנבחרים על 190 אברכים, וכיום הזה בחורף תש"פ, כבר נרשמו אליו 560 אברכים. מבית מדרש זה יצאו אלפים שיודעים את הש"ס. כי מציון תצא תורה. מקום קדוש זה הוא הנקרא 'ציון'.

ואליכם בחורים וילדים יקרים העומדים על הגלריות, אקרא: רבותי! התאספנו פה להתאחד עם כלל ישראל הנמצאים כעת בעידן התעוררות והתלהבות של פתיחת הש"ס. ידועים דברי הרמב"ן שרבותינו הקדושים הרבו לחזור עליהם בביאור הכתוב 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ' (שה"ש ב, ז), שמכל הערה והתעוררות יש לעשות 'חפץ' כדי שישתמר. כך עליכם להפנים את ההתרגשות והתרוממות הרוח ששאתם מכנס נכבד זה, וכאשר תשובו כל אחד מכם לבית תלמודו, כל אחד במגמתו, תמשיכו את ההתלהבות הזאת, שתבער ותתלקח בקרבכם בלימוד התורה וביראת שמים.

ויסיף ה' עליכם ככם אלף פעמים, ויברך אתכם.

ברשות רבנים, דיינים, תלמידי חכמים, וברשות כל הקהל הקדוש הזה.

כפי שכולנו יודעים, בזמן מלחמת העולם השנייה עבר עם ישראל חורבן נורא, כאשר רובם המכריע של הדיינים ומורי ההוראה, הרבנים ותלמידי החכמים נכחדו ועלו בלהב השמימה.

אך בחסדי שמים זכינו שרבינו הקדוש ה'בית ישראל' זי"ע הקים מן האפר אודים מוצלים מאש. הוא הגבר שבנה מן היסוד את כל הקהל הקדוש הזה בגוף בנפש וברוח. אחריו עמדו אחיו, ה'לב שמחה' וה'פני מנחם' זי"ע והעמידו את הדור מחדש. על ידי חינוכם הטהור שהעניקו לנו, הכינו אותנו להיות ראויים לקבל שלימות. הם החדירו בנו את החינוך לציות מוחלט, כל אחד כפי דרכו. דור דור ודורשיו, דור דור ומנהיגיו. כך זכינו להגיע כהיום הזה להחזיר עטרה ליושנה, לבוא למדרגה כזו, שידיעת הש"ס תהפוך מנהלת יחידים, להיות נחלת הכלל. כל אחד מסוגל לדעת ולהיבחן דפי גמרא 'מזומנים'.

ואכן שמענו לאחרונה על ארבעים אברכים מתושבי ערד שנבחנו כל אחד על אלפיים דפים בש"ס, וכפי שתחזינה עיניכם בהמשך.

כמו כן יש כיום בכל הכוללים ברחבי ארץ ישראל מגמה הנקראת 'שלם בתורתו' בו נבחרים אברכים על חלקים נרחבים בתורה. אם זה כל הש"ס, או

כאשר תשובו כל אחד מכם לבית תלמודו, כל אחד במגמתו, תמשיכו את ההתלהבות הזאת, שתבער ותתלקח בקרבכם בלימוד התורה וביראת שמים

הרב אביגדור מאיר הלוי רובינשטיין שליט"א
ראש ישיבת 'מאור ישראל', בני ברק

'השיבנו אבינו לתורתך'

עיניך וראי, יושבים כאן אלפי אלפים של יהודים חשובים, נשמות מזוככות, שזוכים לקיים קביעות עתים לתורה יומם ולילה. בתוכם ילדי ישראל, בחורי חמד, אברכים קדושים, שכולם מקדשים את חייהם מדי יום, עד שניתן לומר כי כל 'סדר לימוד' אצלם הינו בבחינת קביעות עתים לתורה.

מורי ורבותי! זכינו שרצון הקב"ה של 'שְׁנַנְתָּם' (דברים ו, ז) שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך (קידושין ל, א), הולך ומתרחב לעוד תלמיד ועוד תלמיד. כל אחד מתקדם בזה כפי דרכו.

נסיים בתפילה הגדולה שכאמור, הננו מזכירים אותה שלש פעמים בכל יום, 'השיבנו אבינו לתורתך'. ובזכות זה נזכה כולנו, אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו לראות בקרוב את קיום היעוד 'השב את העבודה לדביר ביתך', כשמלכינו בראשינו. אמן.

כל אחד מאתנו מתחנן להקב"ה שלש פעמים בכל יום. במטבע שטבעו חכמים בתפילה 'השיבנו אבינו לתורתך'. בזה אנחנו מבקשים מאת הקב"ה שהוא אבינו מלכינו האהוב, שישב אותנו אל תורתו.

כנס גדול זה, שלבטח ייחרט בלבבות כולנו כ'כנס היסטורי', בא לבטא שני חלקים: מצד אחד, את החלק של ההודאה האישית העצומה מתוך עומק הלב פנימה, על כך שזכינו לעסוק במצוות לימוד התורה וידיעתה, כל אחד לפי כוחו ויכולתו. ומצד שני, את ההתחזקות בקבלה החלטית ברורה שאנחנו עוסקים ביקרת הבריאה. השיבנו אבינו לתורתך.

כולנו זכינו להיות נוכחים בכנס הגדול של ה'איחוד', בו שמענו בקשה אישית מלב אל לב, שלכל אחד מאתנו יהיה קביעות עתים לתורה. וכעת, שאי סביב

שאי סביב עיניך וראי, יושבים כאן אלפי אלפים של יהודים חשובים, נשמות מזוככות, שזוכים לקיים קביעות עתים לתורה יומם ולילה. בתוכם ילדי ישראל, בחורי חמד, אברכים קדושים, שכולם מקדשים את חייהם מדי יום

הרב אברהם בנימין זילברברג שליט"א
חבר הוועדה הרוחנית
וראש ישיבת 'שפתי צדיק' חצור

זכינו לראות בהזרת עטרה ליושנה

יהודים יקרים! כשמדובר בידיעת הש"ס 'מזומנים'. מי מילל ומי פילל כלל, להגיע לרגע זה לראות ולשמוע יהודים בני זמנינו שיודעים את כל הש"ס 'מזומנים'. לא רק מבחנים תקופתיים, ולא רק מבחנים כוללים על כל הש"ס יחד, אלא ידיעת הש"ס כולו בעל פה, בבהירות ההבנה והסיכום! תורה שבעל פה כמסירתה מסיני. שכולה שגורה בפייהם.

בסייעתא דשמיא מרובה, ובכוחם של רבותינו הקדושים שהחדירו בנו אהבה לתורה וחינוך לעול תורה ולניצול הזמן, חינוך לעמל ויגיעת התורה, להבין ולהשכיל לזכור ולדעת, 'כל עמל אדם לפיהו'. בזכותם זוכים אנחנו שצומחים וגדלים בכרמינו 'חסידישע ש"ס בחורים', ו'חסידישע ש"ס יונגעלייט'. בערוגות הבושם של רבותה"ק גדלים וצומחים בחורים ואברכים שיודעים את הש"ס בחלקו או ברובו 'מזומנים' ממש.

ברשות כבוד קדושת מרן אדמו"ר שליט"א.

נקדם בברכה את פני כל הקהל הקדוש הזה, שבאו להשתתף במעמד מרומם זה לכבודה של תורה. ביניהם פינת יקרת - כמה וכמה אברכים שזכו לסיים את כל הש"ס כולו, ולעמוד בכור המבחן על כולא תלמודא. ברוכים הבאים בשם ה'.

מה נכבד היום בהגלות נגלות כבודה של תורה. נגיל ונשיש בזאת התורה כי היא לנו עוז ואורה.

התאספנו יחד קהלא קדישא הדין, זקנים עם נערים, אלופי התורה וצורבי מרבנן, רבני הוועדות של הישיבות והכוללים, ראשי ישיבות ורבנן, עם תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, המדריכים והמחנכים, יושבי אוהל לצד קובעי עתים לתורה, סבים עם נכדים ונינים, ואחרונים חביבים בני חו"ל שהגיעו מעבר לים מארה"ב ומאירופה, ליטול חבל וחלק במעמד הגדול והנכבד הזה, לחסות בצל הקודש.

מי מילל ומי פילל כלל, להגיע לרגע זה לראות ולשמוע יהודים בני זמנינו שיודעים את כל הש"ס 'מזומנים'. לא רק מבחנים תקופתיים, ולא רק מבחנים כוללים על כל הש"ס יחד, אלא ידיעת הש"ס כולו בעל פה, בבהירות ההבנה והסיכום!

למעלה ממאה אברכים נוספים, ועוד כמה עשרות בחורים שמוכנים כעת להיבחן על כל הש"ס, כל אחד בשמו הטוב יבורך. אך בחרנו לצורך מבחן זה את אלו מהרשימות המוקדמות ובהתאם לכללים מוגדרים.

כעת נתכבד בכבודה של תורה נזמין את הנהגו תרי צנתרי דדהבא, הגאון הגדול הרב יצחק זילברשטיין שליט"א רבה של רמת אלחנן בבני ברק, וחתנא דבי נשיאה של פוסק הדור הגאון הגדול הרב יוסף שלום אלישיב זצ"ל. ואתו עמו הראשון לציון הרב הראשי הגאון הגדול הרב יצחק יוסף שליט"א, בנו חביבו של פוסק הדור מרן הראשון לציון הרב הראשי הגאון הגדול הרב עובדיה יוסף זצ"ל. שיעלו שניהם להשתעשע בדברי תורה עם הבחורים והאברכים החשובים. ונשמח בדברי תלמוד תורתך באהבה.

ידועה התבטאותו של רבינו ה'בית ישראל' זצוק"ל אחר החורבן הנורא: עיני ראו ולא זר בפולין, בחורים בגיל חמש עשרה שידעו כבר חצי ש"ס או כולו בעל פה. היכן הם היום. ללא ספק ניתן לענות לעומתו, כי הנה בעזרת השי"ת היום כבר ניתן לראות אותם. כן ירבו בס"ד ובכוח רבותינו הקדושים.

זאת למודעי, כי הבחורים והאברכים שנבחרו להיבחן כאן היום על הש"ס 'מזומנים', הם בחורים שזכו ללמוד ולהיבחן על כל הש"ס, או על רובו, והינם יודעים ושולטים בחלקים נרחבים ממכמניו באופן של 'מזומנים'. ומהם שידועים את כל הש"ס כולו באופן של 'מזומנים'. אך עליכם לדעת כי ישנם עוד עשרות בחורים ואברכים נוספים, השולטים במאות דפים בגמרא. יש לי כאן תחת ידי רשימה שנוספה אחרי סגירת ההרשמה, בה מפורטים

עליכם לדעת כי ישנם עוד עשרות בחורים ואברכים נוספים, השולטים במאות דפים בגמרא. יש לי כאן תחת ידי רשימה שנוספה אחרי סגירת ההרשמה, בה מפורטים למעלה ממאה אברכים נוספים, ועוד כמה עשרות בחורים שמוכנים כעת להיבחן על כל הש"ס, כל אחד בשמו הטוב יבורך

אקדמות מילין

**עומדים אנו לשוב בהתרגשות אל הרגעים הנעלים,
שעות שלא יישכחו מכל מי שנכח בהם,**

אהבת התורה יקדה שם במלוא עוזה, יראת רוממות וענוות חן
הקרינה מפניהם של הנבחנים אל הציבור הקדוש שהאזין בשקיקה
והביט אל המראה הגדול.

שאלה נזרקת מפי הבוחנים הגאונים שליט"א, ושטף תשובות כבר
מציף את ההיכל הקדוש, בזה אחר זה עונים הם ברצף, מרגע לרגע
התשובות מתחדדות, בשלב ראשון עונים הם את המראי מקומות
הפשוטים, ומיד אחר כך הולכים אל העמוקים והנידחים יותר,
דומה כי אילו לא עצרו בעדם הבוחנים, ממשיכים היו לשטוף את
ההיכל במקורות בש"ס ובראשונים עד עלות השחר, והלא התורה
מים שאין להם סוף.

המבהן הגדול על כל הש"ס

הרב יצחק זילברשטיין שליט"א

רבה של שכונת 'רמת אלחנן'

ברשות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

זכות היא לי לשבת במושב זה, לצד הראשון לציון, וברשות בני ציון היקרים המסולאים בפז. מי ידמה לכם. ברשותכם נשאל כמה שאלות, ונשמח לשמוע את תשובותיכם:

המשנה אומרת בפתיחת הש"ס (ברכות ב, א): מאימתי קורין את שמע בערבין. שיש חיוב לקרוא קריאת שמע בכל בוקר וערב. האם תוכלו לפרט את כל אלו שהם פטורים ממצוה זו?

ברכות טז, א חתן בלילה הראשונה לנישואיו.

ברכות יז, ב מי שמתו מוטל לפניו, נושאי המיטה וחלופיהן וחלופיהן. וכן שורה הרואה פנימה (שם יט, ב). כל אלו פטורים לפי שהם עסוקים במצוה.

ברכות כ, א נשים ועבדים וקטנים.

שבת יא, א העוסקים בעיבור השנה. לפי שהם טרודים בצרכי ציבור.

שבת יא, א מי שתורתו אומנותו כרשב"י וחבריו.

ברכות יד, ב מי שחופר כוך למת.

הפלא ופלא! השבתם תשובות נכונות כולם. אך ברשותכם אתעכב על תשובה אחת ששמענו כעת, שדיברה על העוסקים בעיבור השנה, שפטורים מקריאת שמע, וכפי שהוסיף הצורבא מרבנן, הטעם הוא מפני שהם טרודים בצרכי ציבור. וראוי להוסיף כאן, שאכן הרמב"ם בספרו 'היד החזקה' (הל' קריאת שמע פ"ב ה"ה) סמך על מאמר זה ופסק הלכה נפלאה, שכל מי שעוסק בצרכי הרבים פטור מקריאת שמע. והוא ענין נפלא ממש!

האם תוכלו לפרש לי מעשה זה: היה מקרה שדיינים ישבו בבית דין לפסוק בדין תורה, אולם נבצר מהם להתחיל לדון. עד שהביאו ברווז לתוך מושב בית הדין, והוא גרם להם שיוכלו להורות כדין. מי יכול לבאר פשר מעשה משונה זה?

שבועות ל, ב גמרא ערוכה בפרק 'שבועת העדות', שם מסופר סיפור זה. שאשת רב הונא באה לדין תורה לפני רב נחמן, ומעמדה חייב את רבני בית הדין לעמוד מפניה. אך מאידך חששו שמא מחמת עמידתם בפניה יסתתמו טענותיו של בעל דינה. לכן לא יכלו לפתוח בדין. מה עשה רב נחמן ציווה על משמשו להכניס 'בר אוזא' אל מושב בית הדין, ומחמת הבהלה נעמדו כולם על רגליהם, כך נכנסה אשת רב הונא, כשכולם עומדים בפניה, מבלי שבעל הדין ירגיש הטיית לב השופט ממנו.

מעשה שהיה אצל מרן אדמו"ר ה'אמרי אמת' זי"ע, שהלך פעם ברחובות העיר וורשה בעיצומו של יום השבת, ונצרך להוציא אליו מן הבית חפץ שהיה חשוב ויקר עליו במיוחד. תוך כדי הילוכו פנה אל קהל מלווי שהלכו בעקבותיו, וגער בהם על כך שהם הולכים מאחוריו. נבהלו כולם והחלו מקיפים אותו מכל צד. או אז הביאו לפניו את החפץ. האם תוכלו לבאר את פשר המעשה.

עירובין מד, ב שם קובעים חז"ל שמחיצה של בני אדם, היא מחיצה להוציא מרה"י לרה"ר רק אם זה נעשה שלא לדעת. אך אם האנשים נעמדים כדי ליצור מחיצה, אין זה נחשב למחיצה המתרת. לכן לא נותרה לו ברירה אחרת כי אם לגרום להם להקיף אותו שלא מדעתם.

פעם הניחו לפתחו של כ"ק אדמו"ר ה'חידושי הרי"מ' זי"ע שאלה רפואית, שנחלקו בה שני רופאים דגולים, מהמופלגים שבאותו הדור. האחד היה בקי נפלא בחכמת הרפואה, ואילו חברו לא היתה ידיעתו רחבה כל כך, אך היה חריף ושנון ביותר. והם חלקו איך ראוי לנהוג במקרה מסובך זה. שאלו אפוא את רבינו ה'חידושי הרי"מ' באיזו דרך לבחור. האם לשמוע בקול דברי הרופא הידען, או לזה של הפרופסור השנון. נענה ה'חידושי הרי"מ' ואמר, הלוא כבר קבעו חז"ל מי מביניהם נאמן יותר. סתם ולא פירש. האם תוכלו לפרש את כוונתו?

ברכות סד, א והוריות יד, א ההכרעה נמצאת בשני סיומי מסכתות, שהסתפקו חז"ל מה עדיף, האם 'סיני', או מי שהוא 'עוקר הרים'. והסיקו כי סיני עדיף. כי הכל צריכים למרי חטיא.

התשובה נפלאה! אך החידוש בזה עצום למאוד. שהרי שם מדובר אודות מינוי של ראש ישיבה. שלצורך כך ברור שיש צורך בבקיאות גדולה כדי שיוכל להשיב לכל השואלים, כדוגמת הנצי"ב מוואלוז'ין שכידוע היתה בקיאותו בש"ס אדירה. אך כאן היה מדובר בהכרעה רפואית ובכל זאת חידש ה'חידושי הרי"מ', שהבקי עדיף על פני החרף, ואילו תשמעון.

יקירי האהובים! כידוע ישנם דברים הפוסלים כלולב, ויש דברים הפוסלים בשופר. ברצוני לשאול אתכם - תלמידי החכמים, בני ציון היקרים המסולאים בפז - מה הם הדברים הפוסלים כלולב, ואילו בשופר אינם פוסלים.

- סוכה כט, ב** לולב היבש פסול, ואילו שופר שהתייבש וקולו דק או עבה או צרוד כשר (ר"ה כז, ב).
- סוכה לב, א** לולב כפוף פסול, אך שופר כפוף עדיף למצה (ר"ה כז, ב).
- סוכה לא, ב** לולב של עבודה זרה פסול, באשרה דמשה, ושופר של ע"ז בדיעבד יצא (ר"ה כח, א).
- סוכה לב, א** לולב שנשרו עליו פסול, ואילו שופר שגרדו והעמידו על גלדו כשר (ר"ה כז, ב).
- סוכה לב, א** לולב סדוק פוסל דעביד כהימנק, ושופר של ר"ה אם יש שיעור תקיעה שיאחזנה בידו וייראה לכאן ולכאן כשר (ר"ה כז, ב).

סוכה לו, ב אנשי ירושלים היו אוגדים לולביהם בזהב, ואילו שופר שצפהו זהב מבפנים או שנשתנה קולו פסול (ר"ה כז, ב).

סוכה כט, ב לולב הגזול פסול דבעינן 'לכם', אולם בשופר הואיל ואין צריך אלא לשמוע את הקול, כשר אף אם הוא גזול (או"ח תקפו, ב).

סוכה ל, א לולב שאול פסול ביו"ט ראשון, ושופר שאול כשר (ק"ו מגזול).

סוכה לב, ב לולב צריך שיהיה בו טפח מעל גבי ההדסים והערבות, אך שופר אינו צריך כי אם טפח, ועוד מעט שייראה לכאן ולכאן (ר"ה כז, ב).

סוכה כט, ב נקטם ראשו של לולב פסול, ושל שופר כשר (ר"ה כז, ב).

סוכה כט, ב ניקב הלולב פסול, והשופר שניקב וסתמו באופן שאינו מעכב את התקיעה כשר (ר"ה כז, ב).

מתי מצאנו בש"ס שחכמי ישראל אמרו לאחד לך וגנוב! הרי זה איסור מעשרת הדברות, ואיך יתכן שחכמים יורו לאדם מסוים שילך ויגנוב?

קידושין סט, א רבי שמלאי רצה לטהר אכסנאי ממזר, ואמר לו ללכת ולגנוב, כדי שימכרוהו לעבד עברי, ואז יטהר מממזרות, ובניו יהיו כשרים. ואכן רש"י ותוס' תמהים איך היה מותר להורות לגנוב לכתחילה, ומסקי כי אה"נ שגם זו טענה, אך כיון שדחו זאת מטענה אחרת, לא חשו לכך.

שבת קמח, א רב יהודה שלח לגנוב את בגדו של רבה בר בר חנה על שלא נכנס להשתתף בשיעורו.

תענית כב, א מצאנו ברבנן כאשר באו לבדוק את אבא אומנא, שגנבו ממנו את כלי המיטה כדי לראות אם יחשווד בהם. והסיק מכאן היעב"ץ (סנהדרין יט, א), שמותר לגנוב על מנת להחזיר לצורך מצוה.

- שבת קכט, א** הקיז דם ואין לו מה לאכול, ילך לשבע חנויות ויגנוב את דעתן, ויטעום אצל כל אחד וכך יאכל עד שתשוב עליו רוחו.
- ב"ב טז, א** מצאנו שאיוב היה גונב שדה מיתומים ומשביחה, וחוזר ונותנה להם. ודרשו כן ממקרא שנאמר (איוב כט, ג) 'ברכת אובד עלי תבוא'.
- יומא פג, ב** רבי יהודה אחזו בולמוס בהיותו בדרך, ופגש רועה אחד וקפחו.
- ב"ק ס, ב** מותר להציל עצמו בממון חברו. ובתוס' מסתפקים אי מותר אף לכתחילה.
- קדושין מ, ב** החוטף פחות משהו פרוטה ואוכלה בשוק, הואיל ואין המוכרים מקפידים על כך. וכן בחוטף מעט מעט מכל מוכר. (תוד"ה ויש אומרים).
- ב"ק ס, ב** מלך פורץ גדר לעשות לו דרך, ומותר לו לגנוב לשם כך.
- נדרים סב, ב** תלמיד חכם יכול לפתור עצמו מהמס.
- סנהדרין כ, ב** למאן דאמר כל האמור בפרשת מלך - מלך מותר בו, הרי שגם גניבה בכלל.
- ב"ב צט, ב** דרך הקבר אין לו שיעור, לפי פירוש אחד ברשב"ם.
- ב"מ פז, ב** מחלוקת האם גזל עכו"ם מותר או אסור.
- כתובות פו, א** רב נחמן אמר לאחת מקרובותיו אשר אמה מכרה את כתובתה ונתגרשה ומתה, ובאו לתבעה מהבת, שתמחול את כתובת אמה לאביה, למרות שיש בכך סוג מסוים של גזל.
- ב"ב ה, א** רב הונא אמר למשמש שלו, שילך לגנוב מרוניא, כדי שיצעק עליו, ואז תתגלה דעתו כי חפץ בגדר, וכך יוכל לחייבו לשלם חלקו.
- ב"ב קעד, ב** אביי השיא עצה לרב הונא שיגרש את אשתו ואז תגבה כתובתה מאביה העשיר שהיה ערב בכתובה, ויחזור ויקדשנה שנית. אף שאין זה לכתחילה, אך בצורבא מרבנן דדחיקא ליה שעתא התיירו.
- סנהדרין לט, א** כופר שאל את רבן גמליאל, אלוקיכם גנב הוא. ענתה לו בתו וכי לא יפה עשה שנטל צלע אחת ונתן לו שפחה לשמשו. ומבארים האחרונים שלכאורה עדיין מכלל גניבה לא נפקא, אלא ע"כ בכהאי גוונא מותר לגנוב, כשמחשבתו להחזירו לאחר זמן ואז ירוויח פי כמה.
- ב"ק פא, א** עשר תקנות שתיקן יהושע בבואם לארץ ישראל, יש ביניהם כמה דברים שיש בהם משום גניבה, ובכל זאת התיירו אותם לצורך יישובם.

כולנו יודעים את הכאב על חילול השבת באופן נורא, ובפרט כעת שיש לנו אחים טועים המחריבים את גדרי השבת רח"ל בכל חלקי הארץ. על כן הבה ואשאלכם כמה שאלות בענייני שבת שבתון - יום הכפורים. שנינו שהאוכל אוכלים שאינן ראויים לאכול ביום כפור, פטור. מה הכוונה ב'אוכלים שאינם ראויים', והיכן מוזכר הדבר?

יומא פא, א לולבי גפנים באופן שודאי אינם ראויים לאכילה.

יומא פא, א בחומץ יש מחלוקת רבי ורבנן.

יומא פא, א כס פלפלי וזנגבילא.

יומא פ, ב אכל אכילה גסה.

שבועות כב, ב עפר.

שבועות כב, ב חרצן בעינייהו בלי תערובת גם כן אינו ראוי.

מי הם המותרים לרחוץ ביום כפור?

- יומא עז, ב מי שיש לו חטטין בראשו.
יומא עז, ב תלמיד ההולך אצל רבו.
יומא עג, ב כלה.
יומא עג, ב מלך.
יומא עג, ב חיה כל שלושים.
יומא לא, ב כהן גדול איסטניס בחמין.
שבת קלד, ב קטן לפני מילה.
יומא פח, א טבילת מצוה.
יומא עז, ב המאכיל קטן ביד אחת, משום שיבתא.
שבת קכט, א יולדת כל שלשה, וכן כל שבעה אם אמרה שצריכה.
ירו' יומא ח, א מי שבא מן הדרך ורגליו כהות.
זבחים כ, ב קידוש ידים ורגלים לכל הכהנים העובדים בבית המקדש.
יומא עח, א מטלית להעביר על פניו.

מי הם הפטורים משיבת סוכה?

- סוכה כ, ב
וחגיגה ד, א נשים ועבדים וקטנים
סוכה כו, א חולים ומשמשיהם.
סוכה כו, א חתן וכל יושבי החופה.
סוכה כה, א הולכי לדבר מצוה.
סוכה כה, א עוסק במצוה.

מצטער ללא משמשיו.	סוכה כו, א
שומרים בזמנם ושומרי פירות.	סוכה כו, א
הולכי מצוה שלא בזמנם.	סוכה כו, א
הולכי דרכים בזמנם.	סוכה כו, א
כהנים בעבודתם.	ערכין ג, ב
ההולך להקביל פני רבו.	סוכה כו, א
הלומד תורה באופן של 'לעינוני'.	סוכה כח, ב
לפי רבי אליעזר מי שלא ישב בסוכה בלילה הראשונה, פטור בשאר הימים.	סוכה כז, א

כעת ברצוני להציע בפניכם שאלה שעלתה ובאה לפנינו אודות השטח שבין גבול ארץ ישראל ובין גבול עבר הירדן, שם יש אדמות שוממות, שתפקידן להרחיק מסתננים ערביים שלא יוכלו להתקרב לגבולות ארץ ישראל ולחדור לתוכו ולחבל בה רח"ל. מה עושים כדי לדעת בכל רגע אם מחבל חדר ח"ו לגבולות הארץ, עוברים עם טרקטורים וחורשים את כל השטח שבין הגבולות מדי יום ביומו. כך שאם יפסע מחבל בשטח הזה, מיד יוכלו לעלות על עקבותיו שהטביע בארץ. ושאלתם בפייהם האם יש במלאכה זו משום חורש בשבת. ולכאורה אכן נראה כי מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, שהרי אין להם צורך בחרישה, כי אם שהאדמה תהיה רכה. כעת נבקש מכם - תלמידי חכמים מופלגים - כמה פעמים מוזכר בש"ס דין זה של 'מלאכה שאינה צריכה לגופה'?

לכבות נר מפני החולה.	שבת כט, ב
החופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה.	שבת עג, ב
המוציא את המת לקוברו וכל המחלוקת רש"י ותוס' בסוגיא.	שבת צג, ב
המנכש בארעא דחבריה.	שבת קג, א
הקורע בחמתו ועל מתו.	שבת קה, ב
חובל ומבעיר.	שבת קו, א
הלכות שבת כהרים התלויים בשערה.	חגיגה י, א
החותה גחלים בשבת והובערו מאליהם. (ועיי' בתוס' שבת צד, א)	כריתות כ, ב
הוזכר בדעת התוס' (ד"ה מודה ר"ש) גבי פסיק רישא דלא ניחא ליה.	סוכה לג, ב
גחלת ברה"ר של עץ אסור לכבות ושל מתכת מותר.	שבת מב, א
האי מסוכריא דנזייתא אסור להדוקה ביומא טבא.	כתובות ו, א
נסכים ע"ג המזבח האם חייב משום מכבה.	זבחים צא, ב
מפיס מורסא.	שבת קז, א
לחמם מקוה לכהן גדול.	יומא לא, ב
סנהדרין פה, א מחט של יד ליטול בה את הקוץ.	סנהדרין פה, א

כלום שמעתם? רבותי! כאן אנו רואים לנגד עינינו מהי שמחת התורה האמתית. שמחת התורה אינה מתבטאת בסעודות גדולות או בשירה זמרה. כי אם בשירה זו של תלמידי החכמים השולטים שלטון מלא בדברי תורה. ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. זוהי אכן השמחה הגדולה ביותר עבור התורה.

פתיחת השי"ס

הרב יצחק זילברשטיין שליט"א

המשנה פותחת בתיבות 'מאימתי קורין את שמע בערבין', ותחילת הגמרא היא בתיבות 'תנא היכא קאי'. ואיתא בשם ה'חידושי הרי"ם', שזהו שאמר הכתוב 'ראש דברך אמת' (תהלים קיט, קס) שפתיחת התורה היא באותיות 'אמת'. כי עשרת הדברות פותחות באות א' של תיבת 'אנכי', המשנה פותחת באות מ' של 'מאימתי', והגמרא פותחת באות ת' 'תנא היכא קאי'. זהו 'ראש דברך אמת'.

מסופר שה'אמרי אמת' היה נוהג לומר למי שנהיה בר מצוה, שיקבל על עצמו משהו. כשנשאל מה הוא בעצמו קיבל על עצמו בבר מצוה, ענה 'אמת'. זה מה שהוא קיבל על עצמו, מפני שזו ההנהגה הקשה ביותר.

הנקודה הכואבת ביותר, היא רמיסת קדושת השבת. לכן הבה נחזק אצלנו את השבת עוד יותר, כך היא תתחזק גם אצל שאר העם. נקבל עלינו לעבוד עם השכנים והידידים, לומר לכל אחד אימרה טובה, לחזק את לבותיהם. ובפרט כעת שהוא עת רצון גדול מאוד, כשמלכינו בראשינו, עם תלמידי החכמים שכל כך עמלים בתורה, כפי שהראו פה נפלאות.

כולנו יחד נקבל על עצמנו כעת להגדיל תורה ולהאדירה, ללמוד ולשנון. ובפרט ביום שבת קודש, שלא יהיה חלילה קטרוג עלינו. בואו ונעלה את השבת על ראש שמחתנו, ובעזרת השי"ת נזכה כולנו לקבל את פני משיח צדקנו כשרבינו בראשינו. אמן.

מסופר שה'אמרי אמת' היה נוהג לומר למי שנהיה בר מצוה, שיקבל על עצמו משהו. כשנשאל מה הוא בעצמו קיבל על עצמו בבר מצוה, ענה 'אמת'. זה מה שהוא קיבל על עצמו

הראשון לציון הגאון הרב יצחק יוסף שליט"א

בן מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ברשות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, יאריך ימים ושנים, וירחיב גבולו בתלמידים, וירוה נחת דקדושה מכל התלמידים, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין.

ברשות ידידי כבוד הרב הגאון הרב יצחק זילברשטיין שליט"א, כבוד כל הדיינים והרבנים הנמצאים כאן, הקהל הקדוש, והאברכים היקרים הנבחרים. יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים, ויברך אתכם.

ברצוני לשאול כמה שאלות כלליות:

קיימא לן כי ספק דאורייתא לחומרא, וספק דרבנן לקולא. אולם יש מקומות בהם מצינו שמחמירים בדינים דרבנן יותר מאשר בדינים דאורייתא. כעת אבקשכם לציין תחילה היכן הן הסוגיות העוסקות בדיני ספק דאורייתא לחומרא, וספק דרבנן לקולא,

ע"ז, א

קידושין עג, א

קידושין ה, ב

פסחים י, א

זבחים עד, א

רש"י חולין נ, א

ב"ב קלג, א

כעת אמרו נא לי היכן מצינו שהחמירו בדרבנן יותר מאשר בדאורייתא?

תענית יז, ב ימים האסורים בתענית מדרבנן אסרו להתענות גם לפניהם ולאחריהם, ואילו שבתות וראשי חודשים שהם מדאורייתא לא אסרו לפניהם ולאחריהם, ומותרים בתענית.

ביצה ב, ב במוקצה של יו"ט החמירו יותר מאשר במוקצה של שבת, כי יו"ט דרבנן ויבואו להקל.

קידושין עג, א ממזר ודאי הוא דלא יבוא, הא ספק יבוא.

אך מה נעשה עם אשם תלוי?

ר"ן קידושין שם התם איקבע איסורא.

כעת אבקשכם לפרט היכן מצינו שחז"ל גזרו גזירות שלא היו אסורים מדאורייתא.

ביצה לו, ב איסור כלי שיר בשבת.

ברכות ב, א דינים שונים עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה.

ביצה לו, ב לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין.

שבת י, ב לא יצא החייט במחטו.

ר"ה כו, א

וסוכה מג, א

ומגילה ד, ב לא לתקוע בשופר ולא ליטול לולב ולא לקרוא במגילה בשבת.

על איזו גזירה אמרו 'אם כך עשית לא קיימת מצוה זו מימך'?

סוכה כח, א היושב בסוכה כששולחנו בתוך הבית. אמרו לרבי יוחנן בן החורנית, אם עשית כבית שמאי לא קיימת מצות סוכה מימך.

ואז אכן עקרו חכמים דין דאורייתא.

היכן הם הסוגיות של דבר שיש לו מתירין. וטעם כעיקר.

נדרים נב, א.

ביצה לח, א.

חולין צז, א.

פסחים מד, ב.

ביצה ג, ב - ד, א.

מהי הסברא שדבר שיש לו מתירין אינו בטל?

נדרים נב, א לרש"י: עד שתאכלנו באיסור אכלהו בהיתר. לפי הר"ן: מפני שזה תערובת היתר בהיתר.

היכן מצינו בתוס' שהתירוץ השני חולק על התירוץ הקודם במפורש?

קידושין כג, א גבי ר' יהודה הנדואה.

פרטו את המקומות בהן מוזכר המושג 'מעשה לסתור'.

נדרים מח, א.

פסחים עה, א.

ע"ז סה, ב.

סוכה כו, ב.

ברכות טז, ב.

היכן מצינו דין דרבנן, שהגמרא אומרת שהיא סברא?

ברכות לה, א לגבי ברכה לפניה.

ברכות כא, א לגבי בעל קרי.

ברכות מז, א לגבי פועלים.

האם נחשב ספק בברכת המזון דאורייתא או דרבנן?

ברכות מט, ב שלש ברכות ראשונות דאורייתא, הברכה האחרונה מחלוקת אי הוה דאורייתא או דרבנן.

בהקשר למה נאמר הכלל שאין דיחוי אצל מצוות?

חולין פז, א לגבי מצות כיסוי הדם.

סוכה לג, א עלתה בו תמרה בהדס.

היכן מובא הכלל 'קם ליה בדרכה מיניה'. ובהקשר למה נאמר?

גיטין נג, א המטמא טהרותיו של חברו.

כתובות לג, ב בטובח על ידי אחר.

היכן מציגן בש"ס 'מנין לדבר זה מן התורה, שנאמר... 'כשלמען האמת אינו אלא מדרבנן.

חולין קלט, ב המן מן התורה מנין, בשגם הוא בשר. וכן אסתר. וכן משה.

חולין קו, א מנין לנטילת ידים.

ברכות לה, א קודש הלולים ברכה לפנייה ולאחריה ואינה מדאורייתא.

פסחים קיג, ב מנין שאין שואלים בכלדיים.

כתובות כב, א מנין לפה שאסר הוא הפה שהתיר.

ציינו כמה סוגיות בש"ס בהם רואים מחלוקת בין אב לבנו.

סנהדרין פ, ב הנשרפים בנסקלים רבי יהודה תיקן את אביו.

ר"ה ד, ב ר"א בר"ש חולק על רשב"י אביו אחרי כמה רגלים חל איסור 'בל תאחר'.

ב"מ ז, א מודה בשטר שכתבו, רבי ורשב"ג נחלקו האם צריך לקיימו או לא. והלכה כרבי.

שבת מד, א ר"א חולק על אביו אם מותר לטלטל נר שדולק בשבת.

קדושין לז, ב מחלוקת רשב"י ורבי אלעזר בנו לגבי חדש ערלה וכלאים, מה דאורייתא ומה דרבנן.

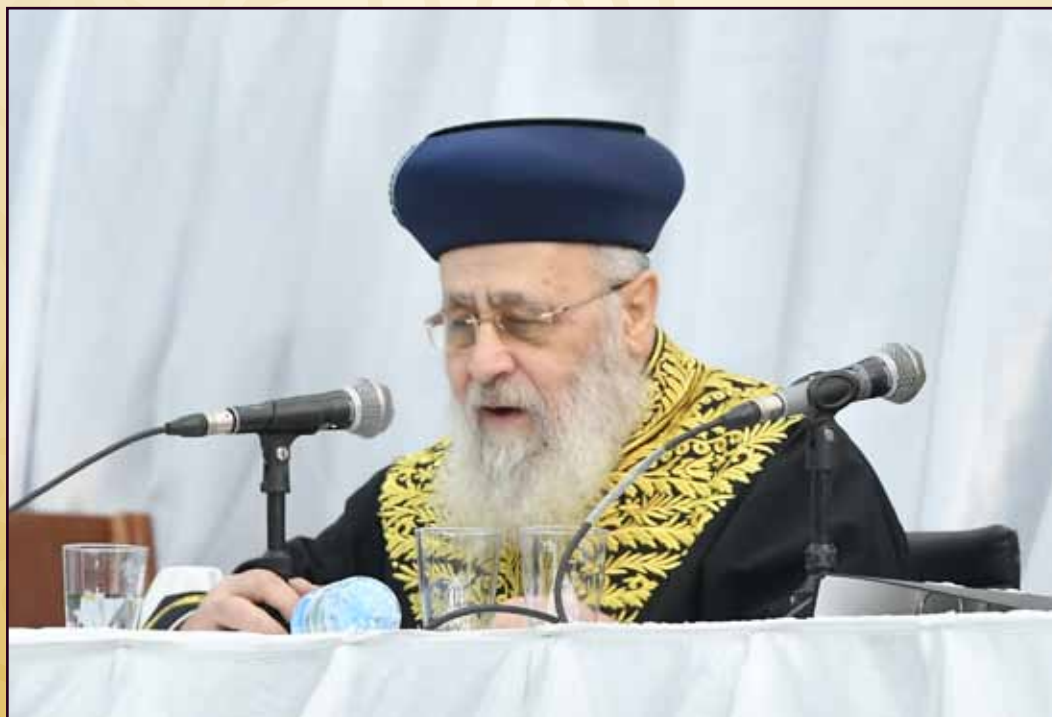
גיטין לג, א-ב שתי מחלוקות אם ביטלו מבוטל, ואם יכול לבטל זה שלא בפני זה, והלכה כרבי בשתיהם.

מנחות נט, א לגבי מחצה חלות ומחצה רקיקין, חלקו רבי יוסי ור"ש ב"ר יוסי.

גדרים סג, ב רבי יהודה חולק על רבי יוסי בנו מה כוונתו של אדם כשנודר מן היין עד הפסח,

האם עד זמן שתיית יין, או עד הפסח ממש. דסמכינן אאומדנא.

מנחות עד, א מחלוקת רשב"י ובנו ר"א בר"ש האם קומצים מנחת חוטא של כהן ומעלה לאשים, או הולך לאיבוד.

- מנחות יט, א**
וזבחים כד, ב ר"א בר"ש חולק על אביו האם מקרא נדרש לפניו ולאחריו או לא.
- שבת מד, א** יש מחלוקת מה הדין להסתפק מן הנר שכבה ר"ש ור"א בר"ש. ומסיק דר"א סבר לה כאבוא בחדא, ופליג עליה בחדא.
- עירובין יד, א** רבי יוסי ב"ר יהודה חולק על רבי יהודה אביו בחדא, האם למעלה מעשרים, או בתוך עשרים אין למעלה מעשרים לא.
- עירובין לב, א** מחלוקת רבי ורשב"ג אם מותר לחבר לעבור איסורא זוטא או לא באופן שמכשיל את הע"ה. ונראים דברי מדברי אבא.
- סנהדרין יא, א** מחלוקת רבי ורשב"ג לגבי חודש העיבור אם שלושים יום או פעמים כ"ט פעמים ל'.
- מכות ה, ב** בריבי שאל האם עונשים מן הדין, אמר לו בנו למדתני שאין עונשים מן הדין.
- זבחים כד, א-ב** ר"א בר"ש חולק על ר"ש אביו, האם קבלה בימין דוקא או לא.
- חולין קה, ב** מר עוקבא אמר שהוא נחשב לגבי אביו חלא בר חמרא, כי אביו המתין בין בשר לחלב מיום ליום, ואילו הוא עצמו רק מסעודה לסעודה.
- יומא סז, א** רבי יוסי ובנו רבי אלעזר חולקים כמה סוכות היו מירושלים ועד צוק שהם עשרה מילין. האם חמש, או שדי שיהיו שם שנים.
- גיטין כט, ב** שליח שנשלח להביא גט ועשה שליח אחר והראשון מת רב אשי אמר בטלו כולן. אך מר בר רב אשי אמר, הא דאבא דקטנותא היא.
- שבת יט, א** מחלוקת רבי ורשב"ג האם צריך להתנות על מנת לפסוק בשבת כשמפליג בספינה.
- סנהדרין כג, ב** מחלוקת רבי ורשב"ג מי שבא לידון בשטר ובחזקה, האם עליו לברר את מה שאמר, שיש לו גם שטר וגם חזקה, או שדי באחת מהן.
- מגילה ב, א** לפי תירוצו של רב אשי חולקים רבי יהודה ובנו רבי יוסי בר יהודה האם מקדימים ליום הכניסה.
- גיטין לג, א** מחלוקת רבי ורשב"ג גבי השולח גט על ידי שליח, האם ביטלו מבוטל.
- ביצה ט, ב** בני רבי חייא התירו להטות סולם, ואמר להם אביהם צאו ואסרו מה שהתרתם.
-
- כתוב בקרא 'מדבר שקר תרחק', ובכל זאת יש מקרים בגמרא שכתוב שמותר לשקר. אבקש לשמוע מה הם האופנים בהן התירו לשקר, ומדוע.**
- שבת קכט, א** רב נחמן אמר לתלמידיו שביום שמקיזים דם וצריכים לאכול הרבה, ישקרו לנשותיהם ויאמרו להם שרב נחמן אמור לבוא לאכול בביתם, כך יכינו עבורם אוכל די והותר.
- ב"מ כג, ב** במסכת בפוריא ובאושפיזי מותר לתלמיד חכם לשנות מן האמת, ותוס' מוסיפים גם להתיר כל שמפני דרכי שלום.
- כתובות יז, א** הקונה חפץ יש לשבח את המקח בעיניו גם אם אין זה נכון.
- כתובות יז, א** לומר כלה נאה וחסודה, אף אם אינו כך.
- יבמות סה, ב** התירו לשנות מפני השלום.
- פסחים כז, א** שמואל שינה מרבי לרבנן, כדי שיפסקו ככה להלכה.
- תוס' ב"מ כג, א** מותר לשנות מפני דרכי שלום.
- סנהדרין יא, א** תלמידי חכמים אמרו על עצמם שעשו דברים שאינם מהוגנים, כדי שלא יחשדו באחרים.

- ב"ק קיא, ב** מר בר רב אשי אמר למשמש שיאמר לו שרק רצה לבדוק. ובתוס' (ב"מ קיח, א) מסביר שזה רק היה שינוי מפני דרכי שלום.
- שבת קטו, א** רבה אמר שרב יוחנן שלח איגרת לאסור קניבת ירק ביו"כ שחל בער"ש, כי ראה שמזלזלים בדבר.
- פסחים כז, א** לפי דעה אחת הפך שמואל את דברי ר"י ורבנן לגבי הדין אם יש שבח עצים בפת, כי היכי דניקום רבנן לאיסורא.
- ב"ק יא, ב** עולא השתמט מרב נחמן כששאלו לדעתו גבי אין גובין מן העבדים.
- פסחים קיב, א** רבי עקיבא ציוה אם ביקשת ליחנק היתלה באילן גדול, והרשב"ם מפרש כפשוטו, שיאמר את הדבר בשם אדם גדול אף שלא אמר כן מעולם. כדי שיסברו שכך הלכה.
- ר"ה כ, ב** מאימרים על העדים על החודש שנראה בזמנו לעברו. היינו שלימדו אותם לשקר.
- ר"ה כה, א** דרשו חז"ל ממקרא שנאמר 'אתם', אפילו מזידים. שמותר במזיד לקדש את החודש שלא בזמנו כדי לקבוע את המועדות בזמנם.
- יבמות סג, א** רב ידע שאם יאמר לאשתו שרוצה מאכל שאינו אוהב, היא תביא לו את שהוא אוהב. אך לא עשה כן כדי שלא לשקר. אולם בנו עשה כן כדי לכבדו.
- סוכה לד, ב** שמואל אמר למוכרי ההדסים שאם לא יורידו את מחיר ההדסים הוא יפסוק כמו רבי טרפון שדי בהדס אחד.
- גיטין עו, א** לוי דרש דין בהלכות איסורי הנאה משמיה דרבי ולא קיבלו אותה עד שדרשה משמיה דרבים.
- ע"ז כז, א** אמרינן כי עובדי כוכבים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין. אולם יש אופנים שאם הגוי נמצא כבר בבור, אף שמשום איבה יש להציל אותו, אבל אם יש תירוץ להגיד לו, למשל שהוא ממחר לקחת את הבן וכדו', הוא יכול להשתמט ממנו והוא פטור מלהוציא אותו מן הבור.
- ע"ז נח, א** רבא התיר יין שגוי שיכשך בו ידיו, וכשבאו החולקים עליו לשאול לדעתו אמר שהתיר רק לבר מדמי היין נסך שבו.
- ע"ז כה, א** התירו לשקר כדי להינצל מהליסטים כמו הסיפור עם יעקב אבינו שהשתמט מעשו אחיו.
- ברכות מג, ב** רב פפא בירך על ההדס לפני השמן, ואמר כי כך סבר רבא, אך למען האמת לאשתמוטי נפשיה הוא דעבד.
- יבמות קטז, ב** שלימדו את האשה שתבכה כשהיא מספרת שמת בעלה, אף שלרבי יהודה רק באופן זה מתירים אך לפי שאין פוסקים כרבי יהודה מותר לה לשקר.

אבל איך מותר לשקר? הרי כתוב בתורה 'מדבר שקר תרחק'. איך תסבירו את כל הסוגיות שהזכרתם, הרי מדובר באיסור דאורייתא.

התורה אוסרת רק לענין ממונות. אך שאר השקרים איסורם רק מדרבנן.

שבועות לא, א איסור 'מדבר שקר תרחק' נדרש רק כלפי בית דין, אך לא לכל יחיד.

ואכן במס' סוכה (מו, ב) אמרו שאסור ללמד תינוק לשקר מפני 'למדו לשונם דבר שקר' (ירמ' ט, ד), ולא הזכירו מקרא דידן.

יתכן עוד ליישב על פי מה שאמרו חז"ל (גיטין נט, ב) כל התורה כולה מפני דרכי שלום, ו'וכל נתיבותיה שלום'. וכן אמרו (יבמות סה, ב) שמותר לשנות מפני דרכי שלום. לכן אם רוצה שיקבלו ממנו דברי תורה, שמא מותר לשנות דהוי כמו מפני השלום שמותר.

ברכת התורה

הראשון לציון הגאון הרב יצחק יוסף שליט"א

רואים פה את הבקיאות העצומה שלכם. הרב הזכיר בדבריו 'סיני ועוקר הרים, סיני עדיף'. וחשבתי לבאר מפני מה אכן סיני עדיף. כי אכן מי שהוא סיני ושולט בכל הש"ס כולו כפי שאתם הוכחתם את בקיאותכם, בן פורת יוסף, עם תוס', אזי במשך השנים ככל שהוא יחזור יותר ויותר, יהפוך כל המח שבקדקדו להיות שכל תורני. הסברות שהוא יאמר יהיו סברות תלמודיות, ואם ישאלו אותו שאלה אף שאינה כתובה בשום מקום בש"ס, יוכל להשיב עליה תשובה נכונה בדעת תורה. כי מרוב חזרה ושינון הופך ראשו להיות תורה בעצם. וכל מה שיוציא מפיו יהיה סברא נכונה. לכן סיני עדיף.

ואם ידענו שכל אדם מושפע מהחברה בה הוא שוהה לטוב ולמוטב, הרי שאדם זה, החברה שלו מורכבת מגמרא ותוס', מתנאים ואמוראים, מראשונים ואחרונים, זהו החברה שלו, והם מיישרים את שכלו.

ותוכלו להיווכח בדבר. כששואלים את גדולי התורה שאלה, מיד הם שולפים תשובה וסברא נכונה, כי כל כך הרבה למדו ש"ס בבלי וירושלמי, עד שנתהפך ראשם לדעת תורה. ובפרט אצלכם - חסידי גור - שאתם עוסקים גם בלימוד הירושלמי, שזה דבר נפלא. פעם בשלש שנים מסיימים גם את כל התלמוד הירושלמי, זה חשוב לא פחות מאשר ללמוד רשב"א רמב"ן ור"ן על הסוגיא.

על כן ככל שתתרגלו לחזור ולשנן את כולא תלמודא בבלי וירושלמי, ברבות הימים תזכו לכוון לאמיתיה של תורה בכל דבריכם, ולכוון לתירוצים של גדולי עולם, כי השכל ייהפך לשכל תלמודי, ויושפע מהם. לכן סיני עדיף.

היו חזקים וברוכים, ותעלו מעלה מעלה בתורה וביראת שמים לגאון ולתפארת. ונברך את תלמידי החכמים שיעלו כולם מעלה מעלה, ויגדלו תלמידי חכמים מורי הוראות בישראל. תחזקנה ידיכם, ותמשיכו עוד כהנה וכהנה, 'שבת בבית ה' כל ימי חי', כי אין לנו שיור רק התורה הזאת. אשריכם ואשרי חלקכם לראות דבר כזה, בן פורת יוסף, שיושבים ועוסקים בתורה ושולטים בכל מכמני התורה, זה דבר משמח ומרגין את הלב.

מי מילל ומי פילל לפני שבעים או שמונים שנה, שכך נגיע ליום הגדול הזה. אשריכם ואשרי חלקכם. ונזכה כולנו לגאולה שלימה במהרה.

אדם זה, החברה שלו מורכבת מגמרא ותוס', מתנאים ואמוראים, מראשונים ואחרונים, זו החברה שלו, והם מיישרים את שכלו

יש ליהם את זה ב'מזומן'

פרופיל: בשעות של בידוד אם נגזרו עליהם - הם **מסודרים** לרוב השעות, גם השקפים המסורבלים שתפסו חצי שולחן ישיבתי, לא איימו עליהם, כי הם בכלל לא צריכים ספרים... הם ברורים וחדים, הקשר שלהם לתורה הוא נצחי, אינו תלוי, רווי רגש ודביקות, מלא בשורות צפופות של עמל ויגיעה תמידית, ומואר באור יקרות של אהבת תורה יוקדת, משתגעים ומתלהטים - והכל **במזומן**. **אינו דומה שונה פרקו מאה...**

להם 'מזומנים' הניתנים למימוש, לא על הירח ועל הכוכבים, לא בהמתנת-זמן, לא במאמצים, אלא עכשיו ומיד, מזומנים.

ה'גבירים' שלנו, תלמידי החכמים הצורבים הצעירים של אנ"ש, הם 'גבירים' מהזן השני, אלו ששפר עליהם גורלם, כמא דאת אמר: ושנתם - שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מייד.

במילים אחרות: לשעה אחת הם עכשיו כאילו רבי מאיר זילברשטיין זצ"ל. בזעיר אנפין.

טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. בעולם של כסף וממון, יש לך אדם שהוא בעל נכסים רבים ומקנהו פרץ לרוב. אלא, שחלק מ'גבירים' אלו, אין להם כסף מזומן, יש להם נכסים, אבל הכסף הוא לא 'כאן ועכשיו'. יוצאים מן הכלל אלו שיש

יום שישי כ"ה תמוז תש"פ, ערב שבת קודש מטות מסעי, בקומה הראשונה של בית המדרש בירושלים, בפאתי הקומה יושבים שני בחורים, במרחק שני מטרים זה-מזה כצו השעה, וכמיטב היכולת של בחורי גור הם יושבים... ללא ספר. לא ספר פתוח, לא ספר סגור. יושבים ליד שולחן, ולומדים.

ויקרא שמו בישראל: מזומנים.

כלומר, יש אדם שיודע לענות, אבל אחרי מחשבה וגמגום, אולי מחשבה קצרה, באמת נפלא ומיוחד, אבל זה עדיין לא "אמור לו מיד".

איך קוראים לך? משה!

בן כמה אתה? 18!

באיזה שיעור אתה לומד? שיעור ד!

זה מזומנים.

כעת שאלה: אדם שהולך במדבר ולא זוכר איזה יום היום, כיצד ינהג?

אהה... אז ככה. למעשה, בתחילה הגמרא אומרת, יש מחלוקת, לפי שיטה אחת, נראה לי רב הונא, אז...

ידידי היקר, למדת את הגמרא, אשריך ומה טוב חלקך. אחרי גמגום קצר אתה בוודאי תענה. רואים שאתה 'בעניין'.

זה לא מזומנים.

זה עיקר הדבר על רגל אחת. אבל זה לא הכל. לא מדובר כאן רק ב'זכרון' ו'שליפה מהירה'. יש כאן משנה סדורה מאוד, כל שכל מהלך הגמרא פרוס בפניך, ואתה רואה את המבנה כולו. יש כאן שאלה, שלוש תשובות, ובתשובה השלישית יש את המהלך של רש"י, ושני מהלכים בתוס'.

ב'מזומנים' הגמרא פרוסה בפניך עם הרש"י, במגמת גפ"ת - עם התוס'. ברוך, חד, פרוס על כף ירך.

פלא שמספיקים בנסיעה בינעירונית אחת עשרות דפים?!

אם תשאלו את מי שלא ניסה מה זה 'מזומנים', הוא יאמר בודאי שמדובר ב'הישגים מופלאים', 'מבהיל על הרעיון' בהיקפים ובידיעה, אבל זה הרבה מעבר לכך.

שיטת הלימוד והשינון מביאה אותם לדביקות ומתיקות של תורה, תחושה של רוממות ובזו להבלי עולם

כששני בחורים רקדו בחדר השיעורים...

מי שלקח את ענין ה'מזומנים' כמפעל חיים להמוני לומדים, הוא הרב אברהם שלמה אולבסקי שיחי', ר"מ בישיבת תפארת משה בצלאל, יש המגדירים אותו 'פרופסור לזיכרון' אך הוא דוחה את התואר בבזז ("אין כאן מדע, יש כאן עומק של התקשרות לתורה") ביקשנו התייחסות קצרה, וקיבלנו שטף של פרטים. לא נגענו (כמעט):

"נתחיל מהסוף. המצב כעת הוא שכוללים רבים כבר 'נדבקו' בשיטה, החליטו שללמוד ולשכוח זה מתכון להתנתקות, לשטחיות, אחת לתקופה אני מבקר ונערך דיון ברמה גבוהה, כן, בדיוק כמו שמתיעצים דיירי בנין לפני תוכנית פינוי בינוי או תמ"א 38, העסק המקודש של התורה (להבדיל) לא פחות רציני... לא תהא כהנת כפונדקית..."

"אנחנו יושבים ומנתחים, כולם רוצים להצליח, כולם רוצים קשר עמוק לתורת חיים, שנים של לימוד מאחוריהם, הם מבקשים דרך למנף את העסק, להפוך את המסכתות למהות, לחלק מהחיים, מי שלא ניסה לא יבין, מאות אברכים בכל הגילאים קפצו למים, שברו מוסכמות וניטרלו כבידות חשיבתית, רעננות והתחדשות ממלאה אותם".

"נסיעות 'יבשות' הפכו לחוויות מעצימות של חזרה, 'לעבור' על מסכת שבת בנסיעה, 'לחיות' את בבא מציעא לשבת אחת, הרי חודשים ושנים יגעתי במסכת הזאת, למה לא לזכות לתענוג הזה, ללקק שוב את המילים בהשתקקות, להחיות את השעות הגדולות עם מאות פריטי קדושה מחשבתיים, כאן הוקרנו, כאן התייגענו, כאן החושך והערפול היו לאור גדול".

"לא מדובר בזיכרון בעלמא, יש זיכרון מילולי - דרגה נאה, אבל זה לא זה. יש זיכרון משמעי, שקלא וטריא ומסקנה - התקדמות, אבל עוד לא. מזומנים זו בהירות חדה כתער, זו חנות ענקית הכוללת מחלקות שונות במוח, הכל מונח בסדר מופתי, יש שדרה לסוגיה, ויש פרטים צדדיים המונחים במקומות המיועדים להם, יש סוגיות חופפות במסכתות שונות, והם מונחות במחלקה אחת ומשלימות זו את זו, תענוג של שחיה בעולם שכולו חדווה... מזומנים זה לא שיעור בחסידות בו הדגש הוא על הכוונה וההרגשה, זו מלאכת מחשבת של קשר עליון דאורייתא".

"הייתי בלונדון לפני שנה בשבת בצוותא עם הבחורים שם, חשפנו את השיטה, הסברנו את העקרונות, שאלו, פקפקו, ניסו ונדבקו, יש שם קבוצה שהתחילו ולא הפסיקו עד לרגע זה... הם ממשיכים ואין להם זמן לעצור".

באופן נעלה ביותר, משתגעים הם ומתלהטים, עיניהם בורקות בשעת הלימוד ובשעת השינון, מוחם מיוגע ודעתם אינם מוסחת אף לא ליום אחד. זה הסוד שלהם.

'אתה יודע מה זה מבחן אצל ר' יונה?' שואל אותנו הרה"ח ר' ישראל וייס הי"ו (מי שעומד בשנים האחרונות בראש מערך המזומנים 'שערי יצחק' וראש צוות 'בוחני מזומנים' בישיבות, ובעצמו בקי בש"ס באופן מעורר השתאות), והוא משיב: המבחן הוא משאת נפשו של מי שזכה לעלות בסולם ידיעת הש"ס, והוא מכין את עצמו ליום בו יוכל לעמוד "במבחן אצל רבי יונה מנלה", מבחן אליו זוכים המצוינים שבחבורה, מבחן הכולל עמקות והבנה וידיעה ברורה בנבכי הסוגיה, על הרבה הרבה דפים, משך שעות ארוכות, אצל הגאון החסיד רבי יונה מנלה שליט"א.

עוד לפני המצוינים שבחבורה. איך עולים על המסלול הזה?!

הרב וייס: "ידיעת התורה היא מצוה ידועה, ובשנים האחרונות אלפים זוכים לדעת מסכתות שלימות, לחזור ולשנן בהיקפים גדולים, ולהבחן במגוון אגודות וארגונים, אשר ה'איחוד' ומבחניו נמצאים בכותל המזרח של מבחנים אלו".

אלא, שבכדי לנשום סוגיה, ובכדי שהלימוד יהיה חלק מהותי מחיי הלומד, אין די לחזור ולשנן. אגודת המזומנים 'שערי יצחק' (לזכרו של הגאון החסיד רבי יצחק פלקסר זצ"ל), באה ולימדה את מה שנשמע רבות בהדרכות הקודש, שזיכרון אינו ענין של שינון בלבד, זיכרון הוא תוצאה של חדות והבנה, של ניתוח נכון של דברי רש"י ותוספות.

הרב וייס ממחיש: "אדם המגיע לתלמיד חכם בשטיבל, שואלו בענין לימוד פלוני

**"זה חלחל אל הציבור בוועידת
'דאבוס'..." אנו מזכירים**

הרב וייס נזכר: "וועידת דאבוס התקיימה מיד לאחר חג הפסח תשע"ח, כשבוע בערך לפני הוועידה פונה אלינו הרב משה חיים דנדרוביץ שליט"א, ושואל אם נוכל להביא בעוד שבוע קבוצה של בחורים שייבחנו על כל הש"ס..."

"מיד אמרנו כן (כמובן בכפוף להסכמתם של הבחורים והוריהם), רבני הוועדה 'הסבירו' לנו כי זה מבחן שאסור ליטול בו סיכונים, הנוכחים הם נגידיים המבקשים להתרשם, ואם איננו בטוחים עדיף לוותר על כך, אבל אנו שחיים את השטח ומכירים את בחורי המזומנים, הבטחנו ברוע כי ניתן להוציא את המבחן לדרך, כך עלו על מטוס קבוצת בחורים ללא כל הכנה, כשהם מוכנים ומזומנים בכל רגע נתון לשאלות בכל חלקי הש"ס."

**קורונה? בידוד?
מה הבעיה? עשר
שעות ברצף
חברותא בטלפון,
סיכום על כל מסכת
חולין, עוד פרט,
עוד הערה מבריקה
ומאירה, אין לדלג על
ידיעה, כל תיבה של
רש"י היא מרגלית,
כל קושיית תוספות
היא תמרור שמזכך
נפשות, יש כאן בנין
לנפש חסידית רוחנית**

הנידון בראשונים, הלה עונה לו בסגנון 'יש בזה דעות שונות, יש הטוענים סברה כזו ויש החולקים', תלמיד חכם זה אכן למד ויגע אך לא הועיל הרבה לשואל, אך רב ומורה הוראה הרגיל בשאלות, מיד כשישאלוהו בנושא שהוא רגיל בו יענה, אנו סומכים על שיטת הרמ"א שחולק על המחבר בסימן פלוני וממילא הדין הוא כך וכך, אלא שבמקרה פלוני ישתנה הדין, רב זה המורגל בשאלות רואה את הדברים לנגד עיניו, הוא לא רק למד אותם, הוא דבוק בהם, הוא 'היימיש' עם הסוגיה, הוא פוגש בה מידי כמה ימים, רק לאחרונה ראה את הדברים ואף מסרם לכמה שואלים, זאת בשונה מהראשון שאמנם למד ובעל זיכרון הוא, אך כבר עבר לסוגיות אחרות מאז והדברים מוכרים לו כמו ידיד נעורים ותיק, הוא נזכר בהם ודולה אותם, אך אינו חי בהם. מזומנים."

"המבחן היה מפרך. עשיר יענה עזות. שאלות של גבירים... כל אחד מגיע מכיוון אחר, זה ב'למדנות' וזה מחפש מראי מקומות, הם לא ויתרו. ואת ההתרשמות שלהם שמעו אנ'ש בכל העולם, והרגישו מנהלי האיחוד בסיום הוועידה... וחשוב להדגיש כי בין הנדיבים השואלים היו תלמידי חכמים וברי אוריין, ואף הם לא יכלו לכלוא את התרגשותם".

שומעים על מבחני פתע בישיבות...

"צוות הבוחנים של שערי יצחק מודיעים לבחור מחברי האגודה (המונה מאות בחורים מכל הישיבות ומתרחבת מדי חודש בעוד צורבי מרבנן המצטרפים לדבקים בתורה) כי בעוד יומיים הוא נדרש להבחן על מסכת חולין. "בוחן מזומנים" מופיע בשערי הישיבה והבחור מתחיל להרצות דף אחר דף, מי שלא ישמע לא יאמין".

'בוחן מזומנים' הוא לא רק בוחן, הוא מאבחן. הנבחן מקבל אינדיקציה מושלמת על רמת בהירותו, הבנתו, הזיכרון הוא רק פרמטר אחד. יש את הלימוד ושימת הלב לכל פרט, יש את הסיכום של השיטות והנפק"מ ביניהם, יש את מסקנות הסוגיה והמסתעף, הסוגיה הרי לא כתובה באופן סיכומי קח את 'בר פדא' את 'היתר מצטרף לאיסור' כל סוגיה שתאמר אותה כסדר כתיבתה לא תקבל את התוצאה של סיכום נטול פשרות הכולל פרטים ופרטי פרטים, ניתוח מעמיק של הדינים והסברות, ומסקנה בהירה".

"בוחנים כאלו יש כבר גם בארה"ב ובלונדון, הבחורים שם לא מוותרים, הביקוש גובר והולך".

על מה נבחנים?

על לימודי השנה הנוכחית?

"להיפך. במשך השנים לא איפשרנו כלל להבחן על לימוד ה'חדש', השינון במזומנים הוא דווקא על החומר של

"שני בחורים באים אלי ל"דין תורה", סיפור אמיתי, הם חזרו לפי הכללים (במילה 'הכללים', הרב אולבסקי מגדיר בקיצור ובתמציתיות מערך כמעט מדעי שסחף המוני לומדים, המערך המלומד כולל מעטפת נכונה משלב הלימוד, עיבוד הסוגיה, החזרה והשימור, כאמור אלו שניסו נלהבים מהתוצאה), מסכת עבודה זרה סדורה להם באופן מופלא, תעיר אותם באמצע הלילה והם יורים תשובות, מה הויכוח? האם מעכשיו לחזור פעם בחודש, או פעם בשבוע? אני מנסה לפשר ושואל את בעל טענת 'פעם בשבוע' מה הענין, האם הנך חושש משכחה? לא, הוא מביט בי בבוז אצילי, אני לא מסוגל להתאפק... בכנות. בפשטות. לא מסוגל לחכות שיעבור חודש, דמעות... אייכה הרב איזבי זצ"ל, ראה את ממשיכי דרכך".

"אחד הרבנים הגאונים שליט"א בוחן בחור על 600 דף, עוברים ממסכת למסכת, מגיעים לחולין, אלו טריפות, אלפי פרטים, חלקם לא פשוטים לקליטה והמחשה, הבחור הצעיר 'טירון' מזומנים, יושב ומונה כל טריפה באותיותיה עם כל הפרטים המנויים אודותיה ברחבי הפרק, הגאון יוצא מכליו 'חבל שלא הקלטתי, זה יכל להיות חזרה מדהימה ומקיפה על כלל הלכות טריפות ביורה דעה..."

"בליל ראשון של סוכות, אחר ברכת לישיב בסוכה, עורך אברך אשדודי כבן ארבעים סיום על מסכת סוכה שנלמדה ב... יום ערב סוכות, עם שותף, עם שמחה אדירה של מצווה, אור היום טוב מונח במסכתא, אמר הרבי מקאצק, ווארט ידוע, אנו אומרים אותו כאותה משרתת, והוא יודע..."

"כולל ערב שלם באים כל ערב, יושבים בלי פלאפונים לשעתיים לימוד 'אחרי יום עבודה', לומדים בשביל לדעת, למה ניגרע, אחד שם חוזר על מסכת עבודה זרה כל שבת, יש לו שני סוגים, אחד של שעתיים וחצי, אחד של שש שעות, תלוי איזו שבת..."

שני בחורים עמלו וניסו, ידעו שוב ושוב, החלטה חזקה 'אנחנו נדע נדרים' מזומנים, יום אחד זה קרה, הם יושבים בהיכל הישיבה, לא פותחים, לא מציצים, הם יודעים, הבנתם? בדפים האחרונים הם צרודים, יגיעת מח ולב של שעות ארוכות, למה שעות, חודשים! לילות כימים, אני מבחין כי הם רצים לחדר שיעורים, אני בעקבותיהם, הדלת נפתחת בסערה והם שועטים פנימה, אני אחריהם, הרגליים מתרוממות וריקוד נלהב מצליח להוריד דמעות גם מהקירות היבשים".

"קורונה? בידוד? מה הבעיה עשר שעות ברצף חברותא בטלפון סיכום על כל מסכת חולין, עוד פרט, עוד הערה מבריקה ומאירה, אין לדלג על ידיעה, כל תיבה של רש"י היא מרגלית, כל קושיית תוספות היא תמרור שמזכך נפשות, יש כאן בנין לנפש חסידית רוחנית, הורים ובחורים מעידים על מהפך בנשמתם, הם תמיד למדו וידעו, עכשיו הם חשים מעובדים יותר, המעבדה הזאת היוצאת מירושלים בתביעה נצחית להתקדשות בקדושת התורה, ממשיכה לייצר גדולי תורה ומופלגי ש"ס".

שנים קודמות, ואין אפשרות להוריד רק להוסיף, כלומר: בחור שיבקש 'לוותר' על מסכת אחת שכבר נבחן עליה בעבר, אין לו את האופציה הזאת. זה פשוט לא קיים בלכסיקון. אין כזה מושג לשכוח חלילה".

"החידוש של תש"פ, הוא שבצעד מיוחד בכדי לאפשר לבחורים 'חדשים בתחום' להתרגל, ניתן להבחן מזומנים על מסכתות בלימוד ה'חדש', כמובן שכאן כבר מדובר באלפים, מי במחוזותינו אינו יודע במזמן את מה שלמד השנה... הסתערות המונית. כולם רוצים."

"אבל עכשיו בקורונה..."

אנו שואלים בעדינות מתבקשת

הרב וייס מפתיע: "תתפלאו, אבל הביקוש פשוט מדהים! בימים בהם בחורים שהו בביתם איפשרנו מבחנים טלפוניים בשיטה מיוחדת, בחורים רגילים ישבו בבית ופשוט התחננו, בואו, תבחנו, חזרתי, יגעת, שמחה לאיש במענה פיו".

בכלל, מפתיע להיווכח בצמאון האדיר להרצות 'מזומנים' יש כאן טיול מרגש, סיור בתוככי מוח מלא וגדוש במושגי קדושה, אני ואתה נטייל בגן עדן, מופיע בשערי הישיבה בוחן מזומנים, שלוש פעמים בשנה נדרש כל בחור להבחן על כל משנתו אשר למד מאז עמד על דעתו, והנה כבר מסובב ומוקף הוא בבחורים שכבר נבחנו את שלהם, רוצים שוב, עוד סיבוב על סדר נזיקין, אנא, ממוש חיהם".

**"ועידת דאבוס
התקיימה מיד לאחר
חג הפסח תשע"ח,
כשבוע בערך לפני
הועידה פונה אלינו
הרב משה חיים
דנדרוביץ שליט"א,
ושואל אם נוכל להביא
בעוד שבוע קבוצה
של בחורים שייבחנו
על כל הש"ס..."**

הרב ישראל וייס
ראש צוות 'בוחני מזומנים'
על דוכן השואלים ב'ועידת דאבוס'

**הראיון נערך עבור הורים, יש לך מה
לומר להם?**

קודם כל, הורים רבים כבר נסחפו לענין המזומנים, ובכל שטיבל כמעט מכירים כמה כאלו...

"ולגופו של ענין, הדרבון של הורים הוא לפעמים קריטי, אני מכיר אבא שערך סעודת הודיה כשהבן שלו הגיע לכדי 'מבחן אצל ר' יונה', זה מרגש כל אבא, זה מרנין לב של אמא, זה מספר להם על קשר נצחי ואיתן של הבן שלהם לדברי אלוקים חיים, לתנאים ואמוראים החקוקים בנשמת בנם, לדברי רש"י ותוספות הקדושים שבנם חולם ונושם, איזה אושר יש לאב ואם יותר מכך..."

"סבים שלא שמעו בגיל צעיר על המונח הלשוני 'מזומנים', מעודדים ומתרגשים עם נכדים ורבה השפעתם, הלא המה ראו והכירו יודעי תורה מופלגים שמילאו את בית המדרש בכל השנים, פעמים מדובר באבא או סבא שיגע בבחרותו ולן בעומקה של סוגיה, והשנים לימדוהו כי קנייני נצח נותרו לו דווקא מאותם מסכתות ששינן וסיכם בעמל, מבקש הוא שדורותיו ירחיבו ידיעה וישארו עם קנין נצחי, לו חכמו ישכילו ויתרוממו".

"חשוב להדגיש" מציין הרב וייס לסיום ומבקש להעניק תקוה לכולנו "ראיתי יותר מבחור ושניים, שנכשלו במבחן הראשון והשני, וכיום הם יודעים ובקאים על בוריים במסכתות רבות..."

**הוא מכין את עצמו ליום בו יוכל לעמוד "במבחן אצל רבי יונה מגלה",
מבחן אליו זוכים המצוינים שבחבורה, מבחן הכולל עמקות והבנה
וידיעה ברורה בנבכי הסוגיה, על הרבה הרבה דפים, משך שעות ארוכות**

פרוייקט

עשרה

למאה

(עשר כפול עשר)

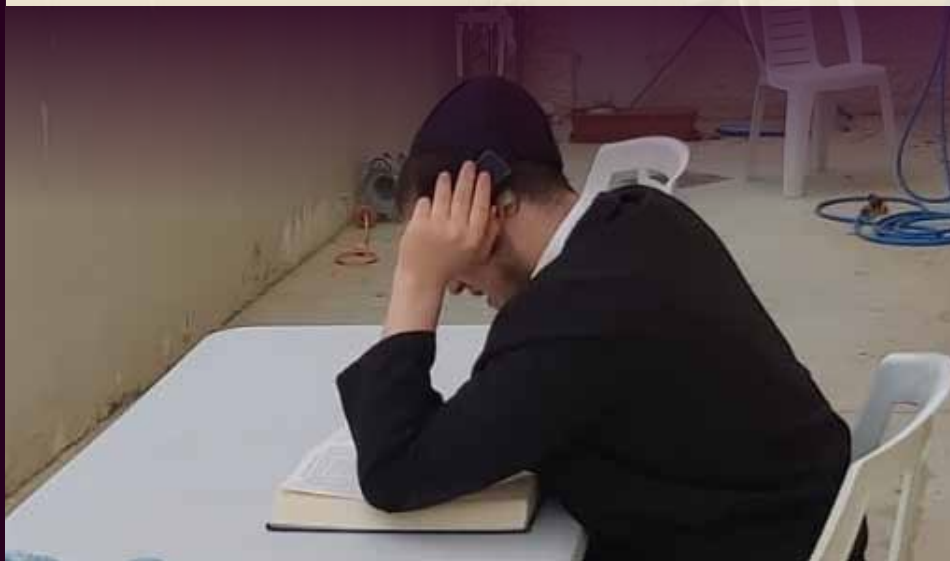
בשטיבל הם יונגעלייט, בבית מדרש הם חסידים,
אבל אלפים משחרים לפתחם כפדגוגים ומחנכים.
אתגרי התקופה מביאים רבים להיוועץ בהם.

האיחוד הציב בפני קבוצת אישי חינוך המקצועיים
מאנ"ש את **עשרת השאלות הבערות ביותר**
בתקופה הזו. הם כינו זמן יקר והתייחסו לאתגרים.

התשובות שונות, לפעמים הגישות סותרות ומתנגשות
וטוב שכך, לעתים ההבדל הוא בניסוח, יש שתימצתו
בחדות ויש שהרחיבו והטעימו, מארג תקדימי של מאה
תשובות בהירות לשאלות של כעם במאה שנה...

יישר כח למחנכים החשובים שניאותו להעניק מניסיונם העשיר
באיזהו מקומן הוספנו עריכה לשונית, ושגיאות מי יבין.

(ועוד חזון למועד להביא את דברי אנשי המקצוע הרבים הנוספים משורות
אנ"ש, שלא הספיקו, או לא הספקנו אנו, להביא את משנתם ביריעה זו)

סוחרים ממולחים יודעים לזהות מצבים - ולהרויח

זוכר אשר בילדותו כאשר אביו עדיין היה בחיים, בסעודות שבת הקפיד האבא מאוד לפרוס את החלה בדיוק על הסימן שעשה לפני זה, ואילו כאן אצל הרב, הוא הבחין שאינו מדקדק כלל בשעה שהוא בוצע אם זה במקום המדויק של הסימן. א"כ, הפטיר הנער בנימת ניצחון, האם לזה יקרא רב, כאשר אינו מקפיד על כך?!

החתם סופר, כאשר נודע לו על הסיפור הזה, קרא לאסיפה כללית לכל תושבי עירו, אנשים ונשים, בנוכחות כל הקהל הוא סיפר מה שהיה עם הנער היתום הזה, וקרא בקול גדול: שמעו וראו עד כמה גדול הכח וההשפעה של ההורים! הנער הזה בקושי הכיר את אביו, ועם זאת, מה שהוא ראה בילדותו בבית זה נחשב כקדוש בעיניו, עד כדי כך שאם הוא רואה מישהו שאינו נוהג כך הרי הוא נפסל בעיניו, גם אם יהיה רב גדול ומפורסם! והדבר הזה צריך לעורר כל הורה להבין את גודל האחריות שלו, עד כמה ההתנהגות משפיעה על צאצאיו.

2 הילדים בבית שעות רבות, סוג חדש של 'בעיה', יש את אלו שמוצאים את עצמם בקלות, יש שמצליחים למלא את זמנם, ויש המתקשים, והתלונה הנשמעת יותר ויותר: 'משעמם לי'. יש תשובה?

כמובן שאין תשובה אחידה על השאלה הזו, כי הכל תלוי בטבע של הילד, מה מעניין אותו ומה מעסיק אותו, לאלו שנהנים מקריאה, יש לספק להם הרבה חומר קריאה, מעניין ומועיל. זו הזדמנות להעשיר את ידיעותיו בתחומים רבים שאין כ"כ אפשרות לעשות בזמנים כתיקונם.

1 תקופה מלאה קושי ואתגר לכאורה, מדברים הרבה על האתגר הבריאותי, על ההיבט הכלכלי, אבל מה עם המשימה החינוכית? הפעם ההתמודדות היא של ההורים. הקשיים ברורים. יש גם מעלות חינוכיות בתקופה הזו?

כידוע התקופה של הקורונה הביאה משבר כלכלי חמור. אבל התפרסמה ידיעה בעיתונים שישנם בעולם אנשים עשירים שדוקא הצליחו להתעשר, עוד יותר בתקופה הזו, הסיבה לכך, כי סוחרים ממולחים יודעים לזהות בכל מצב את ההזדמנויות הטמונות בו. פיקחים אלו הבינו שכעת הזמן להשקיע בצידוד רפואי, מסיכות וכו', וכך הפכו את הלימון ללימונדה.

זהמה שצריך לעשות גם בתחום החינוכי במסגרת המשפחה. כידוע, ישנם שלשה גורמים שמשפיעים על העיצוב של נפש הילדים: הבית, המערכת החינוכית, והחברה (חברים, שכנים, משפחה רחבה וכו'). בדור שלנו המערכת החינוכית מאוד ממוסדת, מהגיל הרך עד היציאה מהקן המשפחתי, ואם אמנם יש בזה ברכה מרובה, עם זאת יש לזה השלכה בלתי נמנעת, והיא שהקשר עם ההורים נחלש במידה ניכרת, בפרט כאשר ההורים טרודים בהבאת טרף לבתיהם, ובמקרים רבים מדובר על שני ההורים.

רבי גוד'ל אייזנר ז"ל היה מרבה לספר עובדה שהיתה אצל החתם סופר, כאשר נער יתום שהיה משמש את החת"ס התבטא פעם בנימה של זילזול כלפי רבו. השומעים נרעדו לשמוע כך ולחצו אותו שיאמר על סמך מה הוא פלט משפט כזה. ענה להם הבחור שהוא

החתם סופר,
כאשר נודע לו
על הסיפור הזה,
קרא לאסיפה
כללית לכל
תושבי עירו,
אנשים ונשים,
בנוכחות כל
הקהל הוא סיפר
מה שהיה עם
הנער היתום
גדול: שמעו וראו
עד כמה גדול
הכח וההשפעה
של ההורים!

אלו שלא נמשכים לקריאה, אפשר לנסות להשמיע דיסקים, וב"ה היום אפשר דרא יש הרבה דיסקים עם מסרים חינוכיים שגם נעים לשמוע ומושכים את הלב. אחרים שזקוקים לעבודות יד, צריך לחפש עבודות של הרכבה וכד'.

אם האבא יכול להקדיש זמן ללמוד עם הבנים, אפשר ללמוד נושאים לא שגרתיים, מחוץ למסגרת הלימודית של המוסד, ויתכן שזה דוקא ימשוך את הבן.

3 התלבטות של הורים רבים: מחד, קשה לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בתקופה כה מבלבלת, מאידך, קיים החשש ש'הנחות' עלולות להתקבע ולהפוך להרגל שיהיה קשה להיחלץ ממנו בתום התקופה.

אין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו, וברור שלא ניתן לקבוע בזמנים קשים אותה רמת תפקוד כמו בימים כתיקונם. כך שאין מנוס מלהתפשר על כמות הלימודים, הזמן המדויק של השכיבה או של הקימה, וכדומה. עם זאת, אין להתפשר על העיקרון שבדבר, ולא לעזוב את המושכות לחלוטין, וכך להתאים את המינון בהתאם למצב.

כמו כן, יש להסביר שההקלה היא מכח ההכרח, וכאשר יתאפשר שוב יחזרו לתפקוד יותר מושלם. כאשר מודגש מראש שזו רק הוראת שעה, יש יותר סיכוי להצליח בבוא הזמן להחזיר את המצב לקדמותו.

4 בידוד: התופעה כבר מוכרת כמעט בכל בית, הילד שוכן בחדר מבודד, התקשורת היא בעיקר טלפונית, ההורים בלחץ לשמור על האחרים, דרישה לא פשוטה מילד, לפעמים בקושי בן שבע... איך עוזרים לו?

חוץ ממה שצריך כמובן לספק לו כל הצרכים שלו, ובכלל זה גם תעסוקה בהתאם לגיל ולרצון שלו, צריך גם להרבות בהתעניינות במידה גדושה, עצם העובדה שמתעניינים בו באופן תמידי בכוחה לתרום לו מאוד, ולא לדמות לעצמו כאילו הוא "נשכח" מלב

הסובבים אותו. ככל שירבו להתעניין בשלומו עוד ועוד במשך כל שעות היום, הוא ירגיש שחושבים עליו כל הזמן, וזה ישפר מאוד את ההרגשה שלו ויקל ביותר את מצוקת הבידוד.

5 פחד וחרדה הם מצבים קיצוניים, אבל שאלות המעסיקות מבוגרים ודאי מותר גם לילדים לשאול, אז הם שואלים, עד מתי? ואנחנו מעבירים נושא... זהו יחס נכון?

כמו שיש חיוב ללמד תורה לילדים כך מוטל על ההורים להחזיר בהם אמונה ובטחון. כאשר ילדים שואלים שאלות עד מתי, מה יהי וכו', למה להעביר נושא כאשר יש הזדמנות מצוינת להסביר לילדים שיש מנהיג לבירה ושום דבר בעולם לא נעשה במקרה. להרחיב את הדיבור על השגחה פרטית, שאין אדם נוקף אצבעו למטה עד שמכריזים עליו למעלה. לחדד להם שנסתרים דרכי ה' ואין באפשרות לאדם בשר ודם להבין אפילו מקצת דרכיו של הקב"ה, לטפטף להם שהקב"ה הוא מקור

הטוב והרחמים, שהוא רחום וחנון, וכל מה שקורא שרק להיטיב לנו גם אם אין אנחנו מבינים זאת. להסביר שאין לאדם לפחד כלל רק לסמוך על השי"ת בלבד, מצד אחד, ומצד שני התורה מלמדת אותנו לשמור על עצמינו, שחייבים לעשות השתדלות ע"י שמירת כל ההוראות, ושזה מצוה וממילא יש לשמוח על כך גם אם זה קצת מקשה עלינו.

מובן שלכל גיל יש רמה אחרת איך להסביר את הדברים, אבל גם בגיל מוקדם כבר אפשר להסביר ולהחדיר את היסודות של האמונה, שזה יסוד כל התורה כולה! שמעתי מפי גדולים שההורים טועים בזה שהם חושבים שילדים בגיל מוקדם אינם קולטים כ"כ את המשמעות של הסובב אותם. והאמת היא שגם ילד בגיל שלש ארבע כבר קולט ומבין הרבה יותר ממה שנדמה לנו!

אם ננצל את התקופה הזו כדי להחדיר בילדים שלנו את היסודות של האמונה בה', זה יהי' אחד הרווחים הגדולים של התקופה!

6

בחור יולד שוהים לפתע שעות יחד, הבחור בהשגותיו משען ימזומנים' שקוע ב'משנה ברורה' מלא השגות גדלות, ההורים נרגשים ומבקשים שיטעים לאחיו הצעיר מה'חידר' טעם ישיבתי', דבר ראוי או דחיקת הקץ?

אין שום חסרון בכך שהורים משתוקקים שהאח הצעיר ילמד מהאח מהגדול ה"שיבה בוחער" - השאלה היא רק באיזו צורה הם מבטאים את הרצון הזה. אין צריך לומר שאין מקום כלל ל"ביקורת" כדוגמת "למה אינך עושה כמו אחיך", או "תראה מה ההבדל בינך לבין פנחס מנחם". חוץ ממה שהביקורת אינה צודקת מפאת ההבדל בגילאים, היא גם לא תשיג את המטרה, כי באופן כללי, ביקורת אינה דרך רצויה בחינוך.

מה שכן אפשר, זה לשבח את ההתנהגות של האח הגדול, להביע הערכה גלויה (פלא כמה הורים מתקמצים במילות שבח כלפי הילדים, עכ"פ הבוגרים יותר, דבר הכי זול ותורם כל כך. יש הטוענים שזו ירושה מאבותינו הפולניים...) הטבע של ילדים שהם רוצים למצוא חן בעיני הוריהם, ומה שהם מבחינים שזה חשוב בעיניהם, הם ישתדלו לעשות כדי

שההורים יחשיבו אותם. כך שזה יגרום שהצעיר ירצה לחקות את האח הגדול.

נוסף על כך ניתן בהחלט לבקש מהאח הגדול שיקדיש קצת זמן לאח הצעיר "להכניס אותו בעניינים" ולגלות לו את "הסודות" של ההצלחה. אבל מובן שזה צריך להיות רק ברצון מלא של הקטן, ובשום פנים ואופן לא בצורה של לחץ והכרח, כי אז יכלים להשיג מטרה הפוכה.

צריך גם לראות שזה יהי "במינון" המתאים לגיל ולשבח כל הישג "קטן" של האח הצעיר, אשר לפי כוחו אינו פחות מההישג "הגדול" של האח המבוגר.

7 ולמקרה הפחות נעים (ואולי היותר מצוי), האחים יחד שעוה ארוכות, ימים שלמים שהישיבה פעילה בבית על כל המשתמע, גם כאן קיים מתח בין שיעור בי לשיעור ג'... במקרה זה האחים היקרים. איך מעמיקים את תחושת האחוה במשפחה דווקא בימים כאלו?

אמנם קיימת תחרות סמויה בין אחים, כאשר כולם מתחרים על חלקם בתשומת לב של ההורים. הדבר הראשון הוא להרבות בתשומת לב לכל אחד בנפרד, כך שכל אחד יהי "שבע" ולא יתאוה למנה של האח האחר.

שנית, צריך להקדיש מחשבה איך למנוע מראש מצבים שיכולים להביא חיכוכים בין האחים, כאשר נמצאים כמה אחים בבית, כל אחד זקוק לפינה שלו, לפרטיות שלו (עד כמה שזה אפשרי), בתקופה שהם לומדים בבית הם צריכים מקום נח ושקט כדי להתרכז בלימודו, כל אחד זקוק למכשיר טלפון ללמוד עם השותף, כל הדברים האלו יכולים לגרום מתחים בין האחים, ואם מתאמצים לספק לכל אחד את צרכיו, זה יכול למנוע הרבה ויכוחים.

ידוע הוא, שהפתרון הטוב ביותר, כאשר רוצים לשמור על שלימותו של כלי קריסטל, במקום לפזר אין סוף אזהרות

לילדים על חשיבות הזהירות שלא לשבור חלילה את הכלי, או חומרת העונש על מי שלא יזהר בכך, הרי הכי פשוט הוא לשים את הכלי במקום גבוה יותר, כך שהילדים לא יגעו בו ולא יהי צורך באזהרות.

כך במניעת מוקדי החיכוכים יחסכו הרבה מריבות וויכוחים.

ניתן גם ליזום חוויות משותפות אשר מטבע הדברים הן מקרבות את הלבבות, כגון טיולים קצרים בשעות הערב, חידונים וכדומה, בהתאם לגיל ולטעם של הבנים.

8 ברוך הי במחזורינו אין אלו שאלות מצויות, אך עדיין בימים כאלו סכנות הרחוב והטכנולוגיה אורבות בכל פינה, האם יש כאן רק שמירה והרחקה או שיש כאן נושא להטמעה וחינוך?

אין ספק שהסברה מועילה לילדים להפנים את החשיבות של הדברים, לקלוט את הערכים הנחוצים בצורה יותר טובה. כמה מרגש לשמוע ילד קטן שמקבל סוכריה מאיש זר כאשר הוא שואל את אביו "אבא, האם יש הכשר לסוכריה הזו?" זה סימן שהילד הפנים את הערך החשוב שחייב להיות הכשר על כל מה שמכניסים לפה, וברור הדבר שזה תוצאה מזה שהסבירו לו את הנקודה הזו.

כך בענין הטכנולוגיה, חשוב לטפסף לילדים את החשיבות של ההרחקה מכל מכשיר טכנולוגיה, ויש לנצל לכך כל הזדמנות. למשל, כאשר אחד ההורים מוכרח להכניס פעם מחשב הביתה, להדגיש לילדים שזה באישור של הרבנים, ובלי זה חס מלהשתמש בכך. כאשר הותר לבחורים להשתמש בפלאפונים בתקופה ששהו בבית, להסביר שזו הוראת שעה לרגל המצב, וכעבור התקופה שוב יקפידו על כך.

כמובן אין הכוונה להסביר לילדים את הסיבה למה אסרו את הטכנולוגיה, רק

העולם כולו,
ליטאי כמו חסידי,
עמד נפעם מול
התופעה הזו
שאלפים רבים
של בחורים בכל
הגילאים, ילדי
תתי"ם ומתיבתות,
ישבו מסוגרים
בתוך בתיהם
תקופה של כשלוש
חדשים ולמדו
תמידים כסדרם
לפי הספקים
רגילים של ימים
כתיקונם, ילדים
ובחורים, בלי
מגידי שיעורים
על ידם ומשגיחים
שיפקחו עליהם

בתקופה הזו, כאשר הסקרנות גוברת, ויש לפעמים נטייה להקל קצת בגדרים וסייגים בענין הטכנולוגיה מפני "חשיבות המידע", זו הזדמנות טובה להסביר לילדים שאנחנו ניזונים רק מחדשות שמקורם כשר, על אף שהם אולי יבואו קצת באיחור

להחדיר שהיות ויש איסור מהרבנים על כר, לכן צריך מאוד להקפיד, לחדד את הערך הזה של "לשמוע בקול חכמים".

בתקופה הזו, כאשר הסקרנות גוברת, ויש לפעמים נטייה להקל קצת בגדרים וסייגים בענין הטכנולוגיה מפני "חשיבות המידע", זו הזדמנות טובה להסביר לילדים שאנחנו ניזונים רק מחדשות שמקורם כשר, על אף שהם אולי יבואו קצת באיחור, ושזה הרבה יותר חשוב ממהירות המידע, ועל זה גאוותינו וכו'.

9 סדר יום. מושג ששייך רק למוסדות או גם לבית משפחתי וחס?

יסוד גורלי להצלחה של אדם הוא הענין של סדר היום, אדם מסודר יספיק בחייו פי כמה מאדם שאינו מסודר. הדבר בולט אצל רבותינו הקדושים שהכל מתנהל שם בזמנים מדויקים, אם זה תפלות, טישן, קבלת קהל, בריתות, שמחות וכו'. זה מה שמאפשר להם להספיק כ"כ הרבה ולנהל עולם ומלואו.

החינוך לסדר היום מתחיל בבית, ורואים בישיבות את ההבדל בזה בין בחורים שגדלו בבית מסודר לבין אלו שחיו באי-סדר. הדבר הזה משפיע לא רק על הדיוק בזמנים, איחורים ובזבז הזמן אלא כל האישיות של הילד מושפעת מזה וגורמת לו בלבול ואי-סדר גם בחשיבה ובהתנהגות.

ילד שמתחנך לפי סדר יום ברור, זה מקנה לו רגיעה והרגשה טובה, משפיע על מצב רוחו ועל הבטחון עצמי. כמובן שאין הכוונה להשליט את הסדר היום בבית בצורה נוקשה וביד תקיפה, אפשר בהחלט להתנהג עם הילדים בצורה עדינה ובקול רגוע, אבל בנחישות.

לכן גם בבית אין להזניח את היסוד הזה של יום מסודר. ברור שניתן בבית להרחיב את הגבולות, כלומר שלא חייבים ללכת לישון בבית בשעה עשר

בדיוק כמו שנהוג בישיבות, אפשר להחליט שבבין הזמנים הולכים לישון בשעה 10:30 או 11:00, אבל צריך לקבוע זמן (פחות או יותר, לאו דוקא על הדקה!) של כיבוי אורות, ולא למרוח את הזמן בלי גבול ותכלית. כך הדבר גם לענין הקימה, שמותר להחליט שבבין הזמנים בחור מרשה לעצמו תוספת של שעות שינה, אבל צריך לקבוע מראש כאשר הולך לישון באיזה שעה הוא מעוניין לקום. אין פסול להחליט שבתקופה זו הוא מתפלל עם המנין השני שיש בשיטבל, אבל לא לשכב במיטה ללא זמן מוגבל.

למעשה, הנקודה העיקרית בסדר היום היא השעה של הקימה, והיא הקובעת אם היום יה' מסודר או לא, וכתוצאה מכך גם חשוב הזמן של השינה, כי הוא תנאי הכרחי לקימה. כאשר שתי הנקודות הלאו מסודרות, היום מתנהל כבר פחות או יותר כסדרו.

10 לסיים: ראית בודאי את תלמידי מוסדותינו הקי בתקופה הזו, מקרוב, בעין מקצועית תוכל להעניק להם ציון על תפקודם? (בלי כפפות...)

בתקופה זו התגלתה במלוא תפארתה את העוצמה והרמה האדירה של החינוך של "גור". העולם כולו, ליטאי כמו חסידי, עמד נפעם מול התופעה הזו שאלפים רבים של בחורים בכל הגילאים, ילדי תתי"ם ומתיבתות, ישבו מסוגרים בתוך בתיהם תקופה של כשלושה חדשים ולמדו תמידים כסדרם לפי הספקים רגילים של ימים כתיקונם, ילדים ובחורים, בלי מגידי שיעורים על ידם ומשגיחים שיפקחו עליהם יתנהגו למופת באופן מעורר השתאות. הדבר היה בולט מאוד שלא נראה ברחובות שום בחור חסיד גור (כמעט ב-100%) והרבה שכנים שלא מאנ"ש הביעו את התפעלותם לראות את הגערער בחורים שלומדים שעות רבות במרפסות או מקומות שקופים אחרים, את התפלות

בכובד ראש הממחישות את הידיעה לפני מי אתה עומד ואת גיגוני הקדושה המשתקפים מכל פרט בהתנהגותם.

בזמנים רגילים התלמידים שלנו ספונים בתוך המוסדות, רחוקים מכל זרקור ואין מי שיכול לעמוד על מהותם. לא רק שהציבור הרחב אינו מודע לרמה הגבוהה של חניכי מוסדות גור, אלא גם עבור ההורים היתה זו הפתעה מדהימה לראות מקרוב את התפקוד הנפלא של צאצאיהם!

אין לתאר ואין לשער את התגובות הנלהבות של אבות ואמהות שפתאום גילו את העוז והגבורה של בניהם, שמנהלים סדר יום למופת מתוך משמעת עצמית בלי שום גדול העומד על גבם אלא מתוך הכרה פנימית ורצון כן לעשות רצון אביהם שבשמים. את השעות הרבות של לימוד תורה ברצף, שעה אחרי שעה ויום אחרי יום, ולא רק למשך שבוע או שנים, אלא חודשים רבים! וכל זה בלי מגיד שיעור, בלי מחנך ואפילו בלי שותף שעומד מולו, רק שפורפרת הטלפון הקרה אשר בידו!

זה היה המבחן האמיתי על הפנימיות של חניכי גור והם הוכיחו את עצמם הרבה מעבר למה שניתן לצפות מצעירים בגילם.

ההישגים שרואים כעת לא הושגו בקלות, רק הודות לכל היוזמות המדהימות שיצאו מקודש פנימה. בניית מערכת עניפה שתתן מענה לכל תלמיד ותלמיד שיוכל להתחבר לתוכה לפי היכולת והתכונות שלו, תוכנית לימודית לכל סוגי התלמידים, החזקים יותר ואלו שפחות, כדי שיהיו "וכל בניך לימודי ה'". האתגרים הגבוהים מצד אחד, שהצמיחו דור של בחורים ואברכים צעירים ששולטים בכל הש"ס

או חלקים רחבים של הש"ס, ולצד זה ההישגים הנפלאים של בחורים עם כשרונות פחות מבריקים.

אנחנו אנשי הצוות שנמצאים כל השנה ביחד עם התלמידים, כבר מודעים מזמן למהפכה האדירה שחוללה ע"י הכח עליון אשר בתוכינו, בפרט המבוגרים שבהם שיכולים להעיד ממה שענייהם ראו ולא זר עד כמה המוסדות התעלו והתרוממו תחת ההנהגה שזכינו לה היום. מי שלא מספיק מודע לכך הוא הציבור של אנ"ש אשר מטבע הדברים אינו מעורה בכל השינויים, ושומעים לפעמים קטעי דברים שאינם מאפשרים להם לקבל תמונה כוללת ואמיתית.

התקופה הזו צריכה לחדד לכל הורה והורה כמה גדולה היא חובת הכרת הטוב שלנו כלפי מי שנזקף לזכותו כל הפירות המבורכים האלו וכל הנחת שלנו. אם בשעת סיום הש"ס שהתקיים בבית המדרש בירושלים, הציבור שלנו התרגש מאוד לראות שגדל בתוכנו דור של תלמידי חכמים מופלגים, צעירים שאין להם מה להתבייש מהדורות שהיו פעם, הרי כעת בתקופה זו התברר דבר עוד יותר נפלא עד כמה כל הבחורים בגור, לא רק קבוצה של מצטיינים, אלא כל בן ובן, המוכשרים יותר והמוכשרים פחות, כולם מחוברים עמוק לתורה הקדושה ולעבודת ה' ומסוגלים לתפקד תקופה ארוכה בכוחות עצמיים מתוך יראת שמים וקשר עליון דאורייתא לבורא יתברך!

כולנו הודיה ותפילה שנזכה הלאה לאורך ימים ושנים טובות ולהנהגה נפלאה זו, המתמסרת לכל פרט ופרט של כל צרכינו הרוחניים והגשמיים, שלא היתה כמותה מימות עולם, אמן כן יהי רצון.

בניית קשר של דביקות ויראת שמים

1 תקופה מלאה קושי ואתגר לכאורה, מדברים הרבה על האתגר הבריאותי, על ההיבט הכלכלי, אבל מה עם המשימה החינוכית? הפעם ההתמודדות היא של ההורים. הקשיים ברורים. יש גם מעלות חינוכיות בתקופה הזו?

יש ווארט מבעל 'בית אהרן' "כמה טוב לעבוד אלקים שאפשר לעבוד אותו מתי שרוצים, כמה שרוצים ואיפה שרוצים (כמובן, הכוונה למה שמעבר לחיובי ההלכה). החינוך החסידי גורס שאנחנו פה בעולם בשביל לעבוד את ה' כל חיינו במשימות ובתפקידים שהוא יבחר להטיל עלינו. לא שאנחנו קובעים במה אנחנו רוצים לעבוד אותו (דוגמת ציבורים אחרים שלפעמים נראה כי מתמקדים לעבוד אותו רק בלימוד תורה וכדו').

את המסרים האלו יש כעת הזדמנות פז להעביר, כשהקביעות נעלמות, ואיש אינו יודע מה ילד יום, זו הזדמנות נפלאה להחדיר לילדינו סדרי עדיפויות וסולמות ערכים.

2 הילדים בבית שעות רבות, סוג חדש של 'בעיה', יש את אלו שמוצאים את עצמם בקלות, יש שמצליחים למלא את זמנם, ויש המתקשים, והתלונה הנשמעת יותר ויותר: 'משעמם לי'. יש תשובה?

יש כל כך הרבה מה להעשיר ולהעמיק, ביסודות הפרשה, בחובות הלבבות, וענייני יראה, אפשר לעשות חידונים, המחשות, ללמוד עם מפרשים, עם הכוונה של אח גדול או הורה שיכוון ללמוד לפי הרמה המתאימה.

3 התלבטות של הורים רבים: מחד, קשה לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בתקופה כה מבלבלת, מאידך, קיים החשש שיהנחותי עלולות להתקבע ולהפוך להרגל שיהיה קשה להיחלץ ממנו בתום התקופה.

חשוב לומר לילד ולבחור, שאת מה שחייבים עפ"י הלכה זה וודאי חייבים (ובאגב, מכניסים לילד כהדרכת הקודש, מה הם החיובים, ומהם התוספות - החשובות אמנם - אבל הן רק תוספות ואכמ"ל) ולכן אנחנו משתדלים להיות עירניים ולבדוק "מה ה' רוצה ממני כעת".

4 בידוד: התופעה כבר מוכרת כמעט בכל בית, הילד שוכן בחדר מבודד, התקשורת היא בעיקר טלפונית, ההורים בלחץ לשמור על האחרים, דרישה לא פשוטה מילד, לפעמים בקושי בן שבע... איך עוזרים לו?

כל זמן כזה הוא הזדמנות להעצים ולהאיר יסודות בנפשו של בחור וילד. אנחנו מצויים עתה בפרשיות ואתחנן, עקב, ראה, פרשיות אלו הם עיקרי היהדות והיראה, שמע והיה אם שמוע, פר' היראה, מעמד הר סיני, שכר המצוות, התשובה לבן החכם ועוד רבות.

הייתי מציע להורים לתת לילדים אתגר: למצוא בפרשיות ואתחנן עקב, את הפסוקים המופיעים בסידור, והלא כה רבים הם, וכל כך מעוררים לדביקות וליראה.

על הכתוב 'למען תלמד ליראה' שומעים, אנו מעת לעת שיראת שמים יש ללמוד,

וזה הזדמנות אדירה עם השקעה של ההורים להכיר לבנים את היסודות של היראת שמים שסביב התורה.

אצל הגה"ח ר' מוטל מיירנץ זצ"ל דפי ה'מקראות גדולות' של שתי הפרשיות האלו היו בלויים מרוב שימוש, הוא לא גמר לחזור עליהם וידע אותם ממש בע"פ עם דיוקים במפרשים דברים השייכים לירא"ש ובניית קשר של אהבה ויראה עם השי"ת.

5 פחד וחרדה הם מצבים קיצוניים, אבל שאלות המעסיקות מבוגרים ודאי מותר גם לילדים לשאול, אז הם שואלים, עד מתי? ואנחנו מעבירים נשוא... זהו יחס נכון?

אפשר וטוב לחנך ילד שיש דברים שיודעים ויש דברים שלא יודעים, את מה שהאבא יודע שיסביר לילד כפי שאלותיו, הסקרן ששואל וחוקר יקבל תשובות יותר, אבל מה שהאבא לא יודע יגיד בפשטות אני לא יודע, אי אפשר לדעת הכל! ואז הילד מרגיש יותר בטחון עם מה שהאבא כן ענה, אבל אם האבא ימציא תשובות הילד החכם ימצא את הסתירות ויאבד אימון. ובכלל, זה סוג חינוך לענווה שאנו שומעים את התביעה על כך כה רבות, אני לא יודע הכל אני יודע רק חלק, זה חינוך עצום.

לעומת זאת אם לא עונים ותמיד אומרים 'אני/אנחנו לא יודעים כלום' אז קרוב שילד חריף יחפש חלילה תשובות במקומות אחרים. (כמובן שתשובה זו היא האמת בהשגות גבוהות של ביטול מוחלט לה' אך אפשר להבין ולהשיג זאת רק אחרי שנות זיכוכך ועמל שכלי). ואגב, ילד שאינו מקשה קושיות אין ענין 'לפתח' אותו ולעורר שאלות.

והאמת שהתשובות הכי אמיתיות בנסיון זה הם דיבורי אמונה שיסודם הוא שלא אנחנו ולא אף אחד אחר מנהל את העולם ויודע מה המשמעות של הדברים המתרחשים בו חוץ

מאחד, היחיד והמיוחד, רק הוא יודע את היעד של העולם ושל היחיד והוא 'יודע' מה שהוא עושה וכל רצונו ותוכניותיו להיטיב אבל לא תמיד אנחנו מבינים מהי ההטבה עכשיו, אבל 'הוא' כן יודע. ויש זמן הקרוי לעתיד לבוא שאז גם אנחנו נדע את המשמעות של כל המאורעות שעברו עלינו - הכלל והפרט. חבר'ה! יש כעת הזדמנות לדבר ולחנך לאמונה וגם אם לא ניכר כעת 'טובו' אז מאריכים ב'גודלו', איך שברא יצירה מזערית ומנהל אותה כעת לסובב את כל העולם. גודלו! גודלו!

וגם כאן כנ"ל, יש להסביר לילד השואל מה שאנחנו יודעים ומשיגים בעניני אמונה ורעיונותיה, ומה שלא ידעים להגיד אני לא יודע הכל יש אנשים שיודעים יותר ממני, הרבי בוודאי יודע וכו' וזה חינוך נפלא להרבה דברים.

6 בחור וילד שוהים לפתע שעות יחד, הבחור בהשגותיו משנן 'מזומנים' שקוע ב'משנה ברורה' מלא השגות גדלות, ההורים נרגשים ומבקשים שיטעים לאחיו הצעיר מה'יידר' טעם 'שיבתי', דבר ראוי או דחיקת הקץ?

הגה"ח ר' מוטל מיירנץ ז"ל אמר הרבה שאפשר לדבר חסידות עם ילדים והם כבר יצמצמו את זה לפי גילם, והביא ראייה מעצמו שקנה את יסודות החסידות רק עד היותו בן 12 שנה בפולין, ועם זה המשיך כל החיים. וכן שמעתי מהרב אריה זילברשטיין שליט"א, שבילדותו בחיידר דיבר ר' מוטל זצ"ל עמהם עניני חסידות ומזה קנה יסודותיו.

לכן לא צריך להרתע מלדבר עם ילדים ובחורים כנ"ל שה' שם אותנו בתקופה לא שיגרתית בה אנחנו צריכים לשאול את עצמנו הרבה פעמים ביום מה ה' רוצה שאעשה במצב וסיטואציה זו וזו וזה יכול להקנות לנו רמה מסוימת של קנין והתרגלות לכל החיים.

7 ולמקרה הפחות נעים (ואולי היותר מצוי), האחים יחד שעות ארוכות, ימים שלמים שהישיבה פעילה בבית על כל המשתמע, גם כאן קיים מתח בין שיעור ב' לשיעור ג'... במקרה זה האחים היקרים. איך מעמיקים את תחושת האחוה במשפחה דווקא בימים כאלו?

ניתן להפעיל את הילדים באופנים שונים בדברים חיוביים, אפשר לכוון שיכינו חומר מתוך קטע בפרשה ויספרו וילמדו אותו לאחרים בשולחן שבת וכדו' וקבוצה אחרת תעשה כך על פרק אחר וינתנו פרסים וכו' כל בית לפי כשרונותיו. ורואים כולם שילדים, גם בנים, מגלים כשרונות ויצירתיות, מה שלא ידעו קודם.

8 ברוך ה' במחזורינו אין אלו שאלות מצויות, אך עדיין בימים כאלו סכנות הרחוב והטכנולוגיה אורבות בכל פינה, האם יש כאן רק שמירה והרחקה או שיש כאן נושא להטמעה וחינוך?

בודאי שצריך להרגיל לשמור על הכללים המחויבים הן של ישיבותינו הק' והן של משרד הבריאות וכנ"ל

לדעת מה תקנה נחרצת ומה תקנה מומלצת ולפי זה לחייב, אלא שזהו רק בגדר הרגלים, אך חובת החינוך והטמעת הערכים היא חובה נעלה בהרבה.

הערך החינוכי שאנחנו יכולים לבנות בתקופה זו ולהעצימו, הוא ענין השמיעה והציות לחכמי ישראל, ואנו לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. ביחוד לאור האוירה הנושבת כיום בחוצות, במרכזה עומדת החתירה לדמוקרטיה, לעקירת המושג ציות ולקיום בלי תנאי של ההבנה האנושית המוגבלת.

כמובן אפשר לנסות להבין כמו שמנסים להבין גמרא, אבל יש להחדיר שהעשייה לא מותנית בהבנה. וחייבים להכניס בנוער את הסיפורים שהיו לנו בילדותנו, ספורי חסידים וצדיקים, כמובן שחייבים להגישם בלבוש של היום, אבל צריך לדעת בפרט הורים שלא חיים את מה שקורה היום שרוב הספרות שנכתבת היום, יש בה הרבה תפיסות עולם חדשניות כמו 'חייב ללכת אחרי מה שאתה מרגיש ומבין' 'אף אחד לא יכול לחייב אותך' ובעקיפין נחלשת היראת שמים והשמיעה בקול חכמים בפשטות.

לכן צריך למצוא זמן ומחשבה איך מעבירים להם מסרים חסידיים שזה טוב ונעים לשמוע לה' ולצדיקים, ע"י

סיפורים שהיו, וגם היום מופיעים ספרים כאלו הכתובים יפה.

9 סדר יום. מושג ששייך רק למוסדות או גם לבית משפחתי וחם?

היום סבורים כל המומחים שחייבים להרגיל לגבולות גם בבית. אך בתנאי שגם לילד ברור מה הדרישה, וגם שברור שהיא לפי יכולתיו. זה ענין חשוב להתרגלות לחיים בתוך מסגרת ולא בשדה פתוח.

10 לסיים: ראית בודאי את תלמידי מוסדותינו הק' בתקופה הזו, מקרוב, בעין מקצועית תוכל להעניק להם ציון על תפקודם? (בלי כפפות...)

באופן אישי התפעלתי ביותר כשראיתי בחורים שהתפללו בשטיבל במנינים המוקדמים, בחורים שלא הייתי מאמין זאת עליהם קודם. ואני מכיר את הבית ויודע שזה לא בא מהבית, רק מרצינות פנימית שיצאה לפועל.

ראיתי בחורים שבאו ולמדו בנחת וברצינות, בלי ההשפעות של 'טלטולא דגברא', כולל כאלו שלא ציפיתי מהם. זה מלמד אותנו, שההשפעה וההשקעה שהמחנכים עובדים ומתייגעים בה, מחלחלת למקום טוב, והפירות יוצאים ב"ה, לא תמיד במקום בו אנו מצפים, אבל זה עומד בשעת מבחן, ובע"ה בכח המלאך האלוקי העומד עלינו ועליהם, הם יעמדו גם במבחן החיים וימשיכו בתורה וחסידות.

יש כעת הזדמנות
לדבר ולחנך
לאמונה וגם אם
לא ניכר כעת
טובו אז מאריכים
ביגודלו איך
שיצירה מזערית
שהוא ברא ומנהל
אותה כעת לסובב
את כל העולם
גדלו! גודלו!

חינוך מתוך מחשבה ועמקות

1 תקופה מלאה קושי ואתגר לכאורה, מדברים הרבה על האתגר הבריאותי, על ההיבט הכלכלי, אבל מה עם המשימה החינוכית? הפעם ההתמודדות היא של ההורים. הקשיים ברורים. יש גם מעלות חינוכיות בתקופה הזו?

2 הילדים בבית שעוה רבות, סוג חדש של יבעיה, יש את אלו שמוצאים את עצמם בקלות, יש שמצליחים למלא את זמנם, ויש המתקשים, והתלונה הנשמעת יותר ויותר: 'משעמם לי'. יש תשובה?

כאשר הילדים שוהים זמן רב בבית, נוצר מצב שאנו רואים אותם הרבה יותר ונחשפים לכל מיני חולשות שלהם, בפרט במצוות שבין אדם למקום כגון התמדה בלימוד או הקפדה על הלכות וכד', מטבע הדברים אנחנו ספונטנית רואים מעשה, ומגיבים מיד, צריך להבין שהתגובה המיידית היא כמעט תמיד לא התגובה הנכונה, הרי לא שקלנו מספיק כיצד לעשותה, והרי מטרנתנו בחינוך היא היא רק להרויח ולהוסיף לטיפוחם של הילדים, לכן גם ביקורת או הערה צריכה להיות באופן של חוויה, ורק כשהיא נעשית "לאחר זמן" ומתוך שיקול הדעת וממילא גם לא מתוך כעס ורגשות שליליים, רק אז היא תפעל לטובה.

לסיכום אם ראינו דבר הנדרש תגובה, נעצור את עצמינו נחכה עוד יום, נירגע ונשקול, האם וכיצד להעיר.

בכל מקרה, תגובה שמשולב בה התפרצות וכעס, היא לא רק לא מועילה אלא מהוה גם כן מעשה אנטי חינוכי כי הילד לומד מאתנו שאם מכעיסים אותנו מותר לכעוס ולהתפרץ.

סוגיית ניצול הזמן ותחושת הסיפוק היא רחבה, אבקש רק לציין בענין זה את לוחות ההספקים המקובלים במוסדותינו, לוחות ההספקים הוכיחו את עצמם עתה באופן מעורר השתאות, עד כדי שהרבה הורים פנו אלי ואמרו לי שהם בטוחים שכל הענין הזה של עריכת לוחות שהחל לפני עשור, כוון ממעל ברצון קודש עבור תקופה זו, הדברים נכונים הן אצל בחורי הישיבות והמתבטות, והן אצל תלמידי התתיים.

3 התלבטות של הורים רבים: מחד, קשה לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בתקופה כה מבלבלת, מאידך, קיים החשש שיהנחותי עלולות להתקבע ולהפוך להרגל שיהיה קשה להיחלץ ממנו בתום התקופה.

חשוב לדעת שאצל ילד אין עיגול פינות ואין שטח אפור יש אסור או מותר, אם נרגיל אותו שיש מושג של עיגול פינות הסכנה היא לא רק שהוא יתרגל לקולא שנתת לו אלא הסכנה הרבה יותר שהוא יעשה לעצמו הנחות של דברים הרבה יותר חמורים לילד אין את השפיטה להבין מדוע אם הקלת לו בדבר מסוים לא ניתן להקל בדבר אחר, מצדו או שהשו"ע הוא המחליט, ואם השו"ע

לוחות ההספקים
הוכיחו את עצמם
עתה באופן
מעורר השתאות,
עד כדי שהרבה
הורים פנו אלי
ואמרו לי שהם
בטוחים שכל
הענין הזה של
עריכת לוחות
שהחל לפני
עשור, כוון ממעל
ברצון קודש
עבור תקופה זו

הוא המלצה בזמנים מסוימים בין אם זה בגלל קורונה או לדוגמה כשנוסעים לטיול לנופש, הילד לא ידע להבחין בין סעיפי השו"ע מה לא ניתן להתגמש.

לכן כל הנחה צריכה להיות מסוכמת מראש דהיינו דברתי עם הרב שיש לנו קושי בזה ואמר לנו שכך וכך מותר, או לדוגמה אם זה נושא של תקנות דברתי עם הרב שאחראי על זה או עם המשגיח של הת"ת והוא אמר שאמרו לו בועדת הרבנים שכעת ובאופן זה וזה מותר. כך הילד לומד שלא האבא עשה לעצמו הנחה, אלא הרב פסק כך.

למשל אבא ששואל האם להכניס הביתה משחק 'גמבוי' בזמן שעד כעת הוא לא הכניס, עצתי לו שלא יכניס כי מתוך נסיון זה לא פותר את הבעיה באמת, ואם זה פותר את הבעיה של משמעם לי, מצד שני זה יוצר תלות עצומה בזה ואף אחר לא יכול לשער את הנזק שזה עושה, הדבר גם עלול ליצור מתח בבית כשהילד לא עושה מספיק בבית כי הוא עסוק בזה כל הזמן, ולכן זה מאוד לא רצוי.

אבל גם אם האבא החליט שהוא כן קונה, ראוי לסכם עם הילד כמה זמן ביום מותר לו לשחק ובאיזה זמנים ואם לא יעמוד בתנאים אלו הגמבוי יצא מהבית, כך הילד ילמד להיות עם סדר ואחריות ולא יתרגל שאם מגיע לטכנולוגיה הוא נמשך לזה בלי הגבלה.

4 בידוד: התופעה כבר מוכרת כמעט בכל בית, הילד שוכן בחדר מבודד, התקשורת היא בעיקר טלפונית, ההורים בלחץ לשמור על האחרים, דרישה לא פשוטה מילד, לפעמים בקושי בן שבע... איך עוזרים לו?

בכל דבר מעין זה קיימות הזדמנויות, כאשר ילד לבדו הוא יכול לפעמים ליצור לעצמו חומת הגנה ומשמעת עצמית, בכלל בתקופה זו יש הזדמנות ליצור אצל הילד או הבחור משמעת עצמית, לכתחילה אנחנו יוצרים מסגרות

מחייבות כי אחרת הילד מתקשה לתפקד, אולם בכזה מצב כשהמסגרות לא פועלות ממילא נשארה בעיקר המשמעת העצמית, שזה דבר הרבה יותר חזק, עוצמתי וחשוב לכל החיים, שהרי כשיתבגר הוא יהיה חייב להיות עם משמעת עצמית, ואם ננצל את המצב שהוא יבנה לעצמו משמעת זו הוא בא לחיים הרבה יותר בנוי, מובן שאנחנו לא היינו לוקחים לכתחילה כזה סיכון או מצב של בידוד לילד, אבל כשהשמים סבבו כך, ננצל זאת.

5 פחד וחרדה הם מצבים קיצוניים, אבל שאלות המעסיקות מבוגרים ודאי מותר גם לילדים לשאול, אז הם שואלים, עד מתי? ואנחנו מעבירים נושא... זהו יחס נכון?

יתכן ואנו ממעטים לדבר על אמונה ובטחון עם ילדים, ואולי מהשמים העניקו לנו מצב שכזה, בכדי שננצל זאת לדבר שוב ושוב דברי בטחון שכל מה שהקב"ה עושה זה לטוב, ילד צריך לשמוע שוב ושוב והדברים חודרים

פרוייקט עשרה למאה

הרב יצחק מאיר גוטמן - המשך

לעומק הפנימי של החשיבה שלו, ובסוף הוא יחיה כך גם בעתיד. המזון הכי נדרש בגיל המתבגר ולכל החיים זה בטחון, ולא תמיד הילדים שומעים זאת וחבל, כעת ההזדמנות לדבר על כך, האמנתי כי אדבר. מתוך הנסיון ראיתי שמחנכים שמדברים הרבה על נושא מסוים (אפי' לילדים בגיל צעיר) רואים שינוי בולט אצל התלמידים שלהם.

6 בחור וילד שוהים לפתע שעות יחד, הבחור בהשגותיו משען 'מזומנים' שקוע ב'משנה ברורה' מלא השגות גדלות, ההורים נרגשים ומבקשים שיטעים לאחיו הצעיר מה'חידר' טעם 'ישיבתני', דבר ראוי או דחיקת הקץ?

זה לא אמור להפריע או להזיק, זה לא לדחוק את הקץ ואדרבה, אלא שכשזה בא באופן של דרישה ותביעה, כאן עלולה להיות בעיה, וראוי לבחון אצל כל ילד למה הוא מסוגל.

בכלל יש לזכור, שאין לדרוש מילד (אפי' דברים ששייכים אצל ילדים בגילו) הישגים מעל לכשרונותיו, הוא עלול

להתייגע ולהתאמץ וח'ו לא להצליח, ולהשבר מכך, צריך לתלות ציפיות מכל ילד רק לפי מה שהוא מסוגל, כשם שאנו מתאימים משקפיים לכל ילד לפי מה שהוא צריך, כך גם בהישגים לימודיים. יש ילד שקל לו לזכור ונעודד אותו על כך, יש מי שקשה לו ונעודד אותו על להשקיע בהבנה בלימוד, יש מי שקל לו סוגיה ארוכה ויש כאלו שזה קשה עבורם, צריך להתאים לכל אחד מה שצריך, ילד צריך לשמוח עם לימוד התורה, אין הכונה חלילה לפטור את הילד מיגיעת התורה, אלא שיש לכוון אותו למצב שלאחר שהתייגע הוא מרגיש שהוא מבין ויודע, וכך הוא מקבל מתיקות מהלימוד ומפתח חשק להמשיך הלאה.

7 ולמקרה הפחות נעים (ואולי היותר מצוי), האחים יחד שעות ארוכות, ימים שלמים שהישיבה פעילה בבית על כל המשתמע, גם כאן קיים מתח בין שיעור ב' לשיעור ג'... במקרה זה האחים היקרים. איך מעמיקים את תחושת האחוה במשפחה דווקא בימים כאלו?

מטבע הדברים כשהבית מאוכלס במשך ימים ארוכים בכל בני הבית, יש צורך חשוב שהדיבורים של כל בני הבית יהיו בנחת ולא בצעקות או בכעס, הדבר הזה חשוב תמיד, אבל בעת כזו כשהמצב יוצר הרבה יותר עימותים וסיבות לכעס, התנהגות של דיבור בנחת ובכבוד בין בני הבית תיצור רוגע ושלוה, שהם מצרכים חשובים ביותר תמיד, ובפרט בעת הזאת.

8 ברוך ה' במחזוריתנו אין אלו שאלות מצויות, אך עדיין בימים כאלו סכנות הרחוב והטכנולוגיה אורבות בכל פינה, האם יש כאן רק שמירה והרחקה או שיש כאן נושא להטמעה וחינוך?

טעם וסיפוק בדברים טובים, מרחיק רעות רבות, יש רבים שדווקא כעת מצאו טעם בתפילה ובחוויות רוחניות פשוטות.

לדוגמא, ילד שחלש בהישגי לימוד עד כדי כך שהוא דורג כחלש כשרונות, בזמן שלמדו בבית, כאשר הוא נפטר מהצורך להתמודד עם בעיות משמעת, או בעיות רגשיות שמנעו ממנו להיות פנוי ללמידה בזמן שלמד בכיתה, כעת הגיע להישגים עד כדי כך ששאלו 'הזאת נעמלי', דבר זה נשמע בקו של המנהלים על ידי כמה מנהלים, זה הפתיע אותם ברמה כזאת שזה היה להם ציון דרך ושינוי מבט, לראות את התלמידים האלו מכאן ולהבא באור שונה לגמרי, לדעת שכל ילד מאתגר משמעתית או רגשית, יש בו הרבה אור פנימי וכשרונות, וברגע שנגעזר לו בקשיים שלו הוא יצמח. עצם המודעות הזו מצד הצוות החינוכי כבר מהווה דבר חיובי. תובנה זו ראויה להיות גם נחלת ההורים כשהם מתמודדים עם ילדים מאתגרים.

כמו"כ סיפר לי מחנך שעוסק הרבה בלהכניס לילדים את ההבנה של חובת תפילה, דבר שצריך חיזוק אצל כולם כמובא בחז"ל ובפרט אצל ילדים,

והיה לו תלמיד מסוים שגם לאחר חצי שנה, תפילותיו לא היו כדבעי. אלא שבהשגחה פרטית הזדמן לו לשמוע, שבמנין החצרות בשכונתו של הילד הזה (שהוא ס"ה בן 10) נמצא הילד כל יום כמה דקות לפני התפילה, ומתפלל מלה במלה בכבוד ראש במשך תקופה די ארוכה, המחנך הזה קלט שאין דבר שהולך לאיבוד, צריך לדבר עם הילדים הרבה הדרכה של עבודת השם וקיום המצוות. בסוף רואים תוצאות.

9 סדר יום. מושג ששייך רק למוסדות או גם לבית משפחתי וחם?

סדר יום חייב להיות. אדם שחי בלי סדר יום הוא אדם אבוד, אלא שבמוסד סדר היום הוא קפדני, אם השיעור מתחיל ב-8:30 וכל ילד יבוא בין 8:30 ל-9:00, יהרס כל מבנה הכיתה, לכן נדרש סדר יום קפדני. לעומת זאת בבית ניתן לבנות סדר יום גמיש, לדוגמא זמן קימה בין שעה לשעה זו, כך זמן תפילה או ארוחות, אנו מרויחים שהילד חי עם סדר, אבל יש לו גמישות מסוימת המקילה על העמידה בסדר היום.

10 לסיים: ראתי בודאי את תלמידי מוסדותינו הקי' בתקופה הזו, מקרוב, בעין מקצועית תוכל להעניק להם ציון על תפקודם? (בלי כפפות...)

אכן, כפי שצויין בפי הורים רבים, הוכח בוודאות שהם זוכים לקנות במוסדותינו הקי' מושגים גבוהים של עול תורה, הספקים קבועים חוק ואל יעבור, לדעת לחיות כמו יהודי עם עול תורה ומצוות, הקפדה לכתחילה על ק"ש בזמנה עם תפילין כשזה התאפשר, ונוסף על כך את הציות והחשק להיות כפוף להוראות. בדור שלנו אנשים קשה להם עם מגבלות ולכן חלקם לא היו מסוגלים לקבל את הוראות משרד הבריאות, אצלנו המושג ציות והכנעה מונח במהות ממילא ראינו ציות מוחלט לזה בכל ההנחיות. זו תובנה מרגשת בפני עצמה, אשרינו מה טוב חלקנו.

בהשגחה פרטית
הזדמן לו לשמוע,
שבמנין החצרות
בשכונתו של
הילד הזה (שהוא
ס"ה בן 10)
נמצא הילד כל
יום כמה דקות
לפני התפילה,
ומתפלל מלה
במלה בכבוד
ראש במשך
תקופה די ארוכה

הרב מיכל טרויבע

משגיח ביישיבת 'מאור ישראל'
ויועץ חינוכי בת"ת 'פני מנחם'

אמר לי אותו אב:
על המשרה
החלקית
שאיבדתי אני
דואג, בעז"ה
נמצא משהו
אחר, אך רווח
בטוח ודאי הפקתי
מתקופת הקורונה

כשהחינוך הוא הפנמה

ניתנת ההזדמנות להאיר בהם את ערפל הזמן, לתת לילד כלים שימלאו אותו אמונה ושמחת חיים.

הדרך הטובה לעשות זאת היא בשיחה נעימה, להזדהות עם הילד ועם הרגשותיו. לשוחח בקירוב לב, איך אתה מרגיש בתקופה הזו, מה אתה חושב, האם אתה פוחד או חושש, לשמוע את דמיונותיו, ולפתוח את הנושא. לתת את המבט היהודי, כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, הקב"ה אוהב אותנו וחפץ בטובתנו. לחדד את האמונה בה' והתפילות אליו. בכך עניק לילד מתנה כפולה, הן שיזכור להודות על הדברים הנראים טבעיים בזמן שיגרה, והן כלים להתמודדות שילוהו לעתיד.

2 הילדים בבית שעוה רבות, סוג חדש של 'בעיה', יש את אלו שמוצאים את עצמם בקלות, יש שמצליחים למלא את זמנם, ויש המתקשים, והתלווה הנשמעת יותר ויותר: 'משעמם ליי'. יש תשובה?

לפתרון שאלת ה'משעמם לי' ניתן להתייחס מההיבט ה'טכני', שעשוי להיות החל ממגוון סוגי יצירות ועד לפעילות מכל סוג. כמובן שזה מתבקש פעמים רבות. אך גם כאן, ההיבט החינוכי חשוב עשרת מונים, ומעלתו גדולה לטווח הארוך.

א. אם העת כשירה לכך, ניתן לפתוח את הנושא. לשוחח בנעימות, אתה אומר שמשעמם לך, ומה באמת נראה לך שכדאי לעשות, וכך לנווט את הילד אל העשייה ואגב לייקר אצלו את חשיבות הזמן. כמבוגרים, הדבר ברור לנו, ואנחנו מרגישים איך הזמן בורח מתחת לידיים.

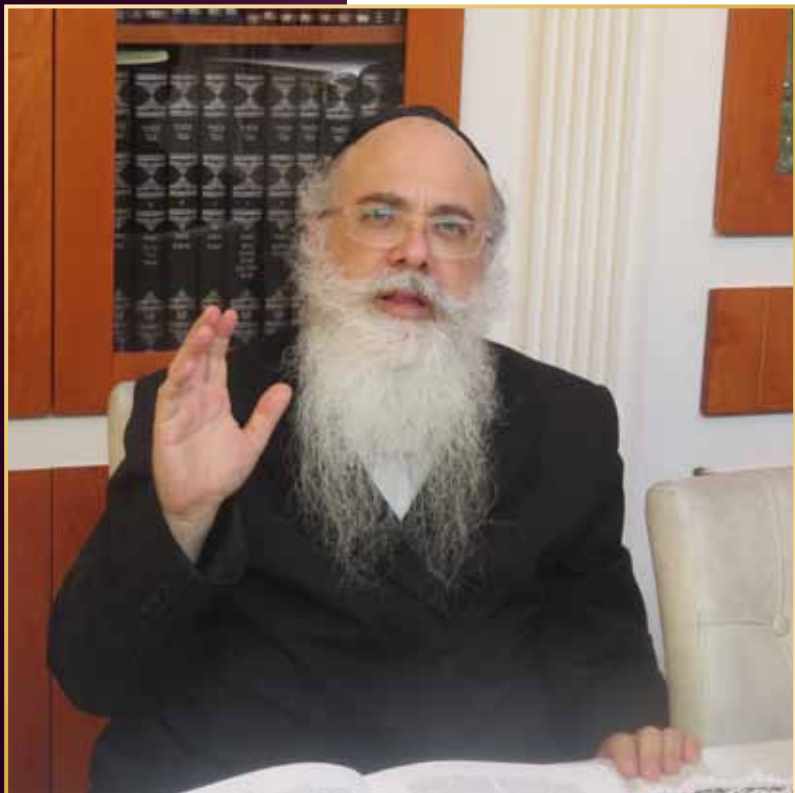
1 תקופה מלאה קושי ואתגר לכאורה, מדברים הרבה על האתגר הבריאותי, על ההיבט הכלכלי, אבל מה עם המשימה החינוכית? הפעם ההתמודדות היא של ההורים. הקשיים ברורים. יש גם מעלות חינוכיות בתקופה הזו?

אכן ההתמודדות והקשיים אינם פשוטים, וכולנו תפילה לה' שנעבור את התקופה כמה שיותר מהר. לצד אלו, כמעט בכל מצב יש מי שמרוויח, והרבה פעמים ההצלחה היא בהישג יד, צריך רק לפקוח עין ולזהות את ההזדמנות, בסייעתא דשמיא כמובן.

סיפר לי חבר, שבמשך שנים אינו מצליח ללמוד עם בנו בצורה זורמת. עד שבאה הקורונה, הילד היה בבית, וגם האבא איבד חלק ממשרתו בגלל המצב. האווירה השונה, ואולי הזמן הפנוי שהיה לאבא, הביאו אותם ללמוד יחד פעם ועוד פעם, עד שבמשך הזמן נעשו לחברותא קבועה, ושניהם מלאי אושר וסיפוק. עד כדי כך, שכאשר הגיעו טפסי ההרשמה לשיבה קטנה, רצה הילד דווקא את הישיבה הקרובה לבית, כדי לא להפסיד את השיעור עם האבא.

אמר לי אותו אב: על המשרה החלקית שאיבדתי אני דואג, בעז"ה נמצא משהו אחר, אך רווח בטוח ודאי הפקתי מתקופת הקורונה.

אולם רווח גדול בהרבה, הוא הזדמנות-הפז להעביר לילד את עיקרי הדת העומדים ברומו של עולם, האמונה בה', הבטחון בה', ולהעניק לו שמחת חיים. ערכים אלו, למרות חשיבותם, רבים אינם מגיעים אליהם ביום-יום, ועתה

לילדים זה לא מובן מאליו, וחשוב לשוחח על כך שהזמן הוא משאב יקר מאוד. אפשר לקרוא, לשחק, כמובן ללמוד, לעזור בבית. אבל לא להסתובב באפס מעש.

ב. יש עיסוקים, שמעבר לפתרון ה'משעמם לי' העכשווי, עשויים לקדם את הילד מבחינה לימודית. למשל לכוון ילד לקרוא סיפור, ולספר זאת בשפתו לאחיו הקטן. יש בזה ערך לימודי עצום לעתיד. שדרוג ההבעה, חידוד הבנת הנקרא, הרחבת אוצר המילים והעשרת השפה ועוד. לכל אלו יש ערך עצום ללמידה, ועדיפים על סתם תחליפים ממלאי-זמן.

3 התלבטות של הורים רבים: מחד, קשה לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בתקופה כה מבלבלת, מאידך, קיים החשש ש'הנחות' עלולות להתקבע ולהפוך להרגל שיהיה קשה להיחלץ ממנו בתום התקופה.

מה לעשות, דרך זו לא מביאה תמיד תוצאה מיידית. יתכן שצעקה וגערה יביאו את הילד לעשות 'הרגע' פרט מסוים, אבל חינוך הוא לטווח הארוך, כמו גרעין ששמים באדמה, ומשקים ומשקים, עד שנזכה לראות פירות, וזו תקופה מצוינת להשקות את הילדים בהרבה ערכים, ובעיקר מתוך 'געשמאק'.

כאן המקום לחדד נקודה נוספת: החשבת כל פרט, כל מעשה טוב. ידועים דברי השל"ה הקדוש על הפסוק במשלי (ט, ח) 'אל תוכח לץ... הוכח לחכם ויאהבך'. כשאתה רוצה להוכיח את זולתך, אל תאמר לו כך וכך אתה גרוע, 'לץ הינך', רק אדרבה 'הוכח לחכם', תאמר לו 'חכם אתה', ואיך מתאים לאדם כמוך לעשות כך וכך. הדברים מאלפים, ומלמדים אותנו שעל ידי שנחשיב כל מעשה טוב אצל הילד, נייקר כל מצווה ונעריך כל עשייה אפילו קטנה, יועיל הדבר לנפש הילד לחפוץ בטוב ולהשתדל לצמוח ולהוסיף מעלות.

יש בהחלט דברים שמקבלים 'הנחות' בזמן קורונה, כמובן תלוי בגיל ובהרכב המשפחתי וכו'. הרבה דברים השתנו בחודשים האחרונים, וודאי אינה דומה שעת קימה ביום שיש חיידר ובי"ס כתיקנם, ליום של למידה מרחוק. לרבים לא התאפשרה תפילה במנין תקופות מסוימות, וכן הרבה פרטים נוספים גדולים וקטנים. אך כדי ש'הנחות' אלו לא תתקבענה, הדרך החינוכית היא, להסביר, לשוחח, ולמלא את מזוודת הילד בערכים.

לדבר על דברים שהשתנו בתקופה הזו, ולתת את ההיבט הערכי. נכון שלא חייבים לקום ב-7 אבל ה' מסתכל איך קמים ואיך הולכים לישון וזמן ק"ש וכו'. אפשר לשוחח על כך שדווקא בימים שאין חיידר חשוב לעשות דברים ביוזמה עצמית, ו'אדם נפעל כפי פעולותיו'. ככל שניטיב להזדהות ולהרגיש, כך ייטיב המסר להיקלט בצורה נעימה.

על אחת כמה חשובה הנהגה זו על ידי ההורים, שכן בין החברים קשה לכל אחד להתמודד ולהגיע ל'מזרח', יש בעלי כשרונות ממנו וכו'. משא"כ בבית, כל ילד יכול לקבל את ההתייחסות כבן יחיד, ולשמוח עם הוריו המאושרים בכל הצלחותיו גם הקטנות ביותר.

4 בידוד: התופעה כבר מוכרת כמעט בכל בית, הילד שוכן בחדר מבודד, התקשורת היא בעיקר טלפונית, ההורים בלחץ לשמור על האחרים, דרישה לא פשוטה מילד, לפעמים בקושי בן שבע... איך עוזרים לו?

איני יודע עד כמה זה מעשי ומציאותי להושיב ילד בגיל שבע בבידוד, בחדר לבד, ואפילו ילד יותר גדול. זו שאלה לא פשוטה, ובכאלו מקרים צריך לראות כל דבר לגופו. יש ילדים יותר חרדתיים ויש פחות, ותלוי לכמה ימים ולבדוק היטב את האפשרויות הטכניות, החדר שהילד הכי בקשר עין עם הבית וכו', והאם שייך שיישאר בבידוד עם האבא או האמא, כמובן תוך שמירה על הבריאות שלו ושלחם. לאחוז קשר עם ילד דרך הטלפון נראה לי קצת משונה ואפילו מופרך...

5 פחד וחרדה הם מצבים קיצוניים, אבל שאלות המעסיקות מבוגרים ודאי מותר גם לילדים לשאול, אז הם שואלים, עד מתי? ואנחנו מעבירים נושא... זהו יחס נכון?

חס וחלילה להעביר נושא. אדרבה, אם הילד לא שואל, שהורים יפתחו בשיחה תחילה. יש ילדים שפחדים לפחד, או חושבים שהם יתפסו כתינוקים או פחדנים אם יפחדו. והאמת שזה טבעי לפחד, מותר לפחד, ובמינון נכון הפחד הוא דבר ראוי ולגיטימי.

לימוד נפלא על המינון הרצוי מהפחד, מוצאים אנו בפירוש 'מצודות דוד' על קהלת (פרק ז, פסוק יז), שם הוא מבאר את דברי שלמה המלך ע"ה "אֵל תִּרְשָׁע הַרְבֵּה, וְאֵל תִּהְיֶיךָ סָכָל, לְמָה תָּמוּת בְּלֹא עֶתָּה" על עניין הפחד, ודבר בעתו מה טוב לתקופתנו.

'אם בא לך דבר מחריד', כותב המצודות, מצד אחד 'אל תרשע הרבה', כלומר, אל תחרד יותר מדאי ולא תבלבל דעתך. ומנגד, 'ואל תהי סכל' לבלתי הרגיש כלום בדבר המחריד. כי הן על החרד הרבה והן על שאינו חרד כלל אומר שלמה המלך 'למה תמות בלא עיתך', "כי החרד ביותר הנה החרדה ממתו, ומי שאינו מרגיש כלום אינו נשמר מדבר המחריד והמות נכון בידו".

וממשיך ומבאר: "טוֹב אֲשֶׁר תִּאָחַז בְּזָה, וְגַם מְזָה אֶל תִּנָּח אֶת יָדְךָ, כִּי יֵרָא אֱלֹקִים יִצָּא אֶת כְּלָם". מי שהוא ירא-אלקים הוא יוצא ידי שניהם, מעט להחריד ומעט לאמץ הלב, כי החרד ביותר הוא כאלו מסיר בטחונו מה', ומי שאינו מרגיש כלום הוא כאלו אינו חושש על גזירת המקום אשר שלח אליו החרדה. ע"כ תוכן דבריו.

הדברים קילורין לעיניים ומעמידים את הפחד על פרופורציה מאוזנת ומועילה. לא רק שמותר לפחד, אלא צריך את הפחד במינון נכון. המזלזל בדבר המחריד, אינו נשמר ממנו והרי הוא מסתכן, אך מי ש"מת מפחד" גם הוא אינו חי...! כשם שעלינו לפחד מסכנות הכביש, להישמר בכל הכללים ולנהוג בזהירות, ויחד עם זאת לא עולה על דעתנו לא לצאת מפתח הבית כלל או להיתקף בחרדה בראותנו מרחוק רכב חולף. וכך גם בכל דבר, ובפרט ב"דבר המחריד" שנשלח משמים. עלינו להישמר ולהיזהר ולהתפלל לה', לומר תהילים וכו', ויחד עם זאת לא להניח לפחד לשתק ולכבות אותו.

6 בחור וילד שוהים לפתע שעות יחד, הבחור בהשגותיו משנן 'מזומנים' שקוע ב'משנה ברורה' מלא השגות גדלות, ההורים נרגשים ומבקשים שיטעים לאחיו הצעיר מהיחידר' טעם 'ישיבתי', דבר ראוי או דחיקת הקץ?

מה פתאום דחיקת הקץ. 'שאיפות' זה דבר ראוי ומועיל ומחבר, ללא ספק.

ואדרבה, העוצמה כפולה ומכופלת אם האבא עצמו יעשה זאת, למה להסתפק באח הגדול...

סיפר לי חבר קרוב, שבראותו את בניו הגדולים לומדים ומשננים 'מזומנים' החליט שגם הוא, האבא, בעניין, והחל משנן 'מזומנים' עמוד ליום, כאשר הבנים הם ה'בוחנים'. כל עניין הלימוד והשינון נעשה חלק מהווי הבית, זה פשוט נהפך ל'נושא'. זה למד כך וזה נבחן כך. האבא מחמיא לגדולים על ידיעותיהם והצלחותיהם, זה גרם לגדולים להיות מחוברים הרבה יותר ולקטנים לשאוף גם הם להגיע לשם בבוא העת, האווירה הושבחה והבית כולו נהיה יותר תורה'דיג.

כך בשינון גמרא, בלימוד שמועסן, או בכל דבר ערכי ורוחני, האווירה הביתית תומכת ומסייעת, ומועילה לגדולים וגם לקטנים שרואים וקולטים ומפנימים לעתיד, וכאותה בחינה האמורה אצל רבי יהושע בן חנניה 'אשרי יולדתו', שמיום שנולד לא הוציאה אמו עריסתו מבית המדרש כדי שיכנסו באזניו דברי תורה. (כמובן שאי אפשר לדרוש מילד קטן דברים שאינם ברי-השגה עבורו ולב חכם ישכיל פיהו להלך עם כל ילד כפי כוחו והשגותיו).

7 ולמקרה הפחות נעים (ואולי היותר מצוי), האחים יחד שעות ארוכות, ימים שלמים שהישיבה פעילה בבית על כל המשתמע, גם כאן קיים מתח בין שיעור ב' לשיעור ג'... במקרה זה האחים היקרים. איך מעמיקים את תחושת האחוה במשפחה דווקא בימים כאלו?

כבר הזכרנו לעיל שאפשר לחפש עצות 'טכניות' לכל בעיה, ולעמים צריך לעשות זאת, אבל זה מועיל ל'כיבוי שרפות' במקרה הטוב, ובוודאי אין בכך תועלת לטווח הארוך. כשרוצים לנווט את הילד לדרך הנכונה, העצה היא להעלות את הנושא לדיון ולשיחה, בסבלנות וברוגע.

אין כמו שמיעת שני הצדדים, בנחת וברוגע, לא מתוך עמדה של 'שופט', אלא לתת להם להגיע לבד אל הפתרון. 'אתה טוען כך וכך, והוא אומר שהיה כך וכך'. 'תנסה לענות לו על מה שהוא אומר'. 'מה נראה לך היה כדאי לעשות במקרה הזה', וכו'. כשהמבוגר אינו יושב על כס השיפוט, הרבה יותר קל לילד לקבל את דעתו, מנתחים יחד את מה שקרה, ומנסים להביא את הילדים להגיון הברור.

מה לעשות, חינוך זה לא דבר של 'זבנג וגמרנו'. הכי קל לצעוק על שני הצדדים ולהפסיק את הויכוח בכח הזרוע, 'אין כח למריבות שלכם ותעשו את זה בחדר סגור', אבל זה לא פתרון לעצם הבעיה. מה שאין כן כשהילד לומד לחשוב, לומד להבין את השני, לומד לוותר ולכבד, ובעיקר הוא מפנים את הדברים, אזי גם כי יזקין לא יסור ממנה.

אגב הדברים, הכיוון בפתרון המריבות אמור להיות לא רק לייצר שקט תעשייתי, אלא לחזק ולהעצים את תחושת השייכות והקשר המשפחתי. לכל אחד מאיתנו יש מעגלים חשובים, מעגל של המשפחה 'הגרעינית', המשפחה המורחבת, שטיבל, ישיבה וכו'. המעגלים הללו חשובים, וכשנחזק את הקשר המשפחתי, והבית יהיה מקום שנעים להיות בו-, מקום שתומך ואוהב, ללא תנאים, הרי זה דבר מבורך ביותר, מועיל לגוף ולנפש, לגשמיות ולרוחניות.

ואולי בזה ניתן גם להוסיף על השאלה דלעיל (6), לגבי לנטוע 'השגות' בלב הילד הצעיר, שמלבד השאיפה לגדלות בתורה, נטעים לו גם את השייכות הקהילתית, לשמוח בכל הטוב הסובב אותנו, באושר ושמחה על זכייתנו להלך לאורם של רבוה"ק, ולהגביה את לב הילד בדרכי ה'.

8 ברוך ה' במחזורותינו אין אלו שאלות מצויות, אך עדיין בימים כאלו סכנות הרחוב והטכנולוגיה אורבות בכל פינה, האם יש כאן רק שמירה והרחקה או שיש כאן נושא להטמעה וחינוך?

הכללים צריכים להיות ברורים בבית, מה שאסור אסור ובלי קשר אם מבינים או לא. וכמובן להיות עירניים, ואם חלילה יש רפיון, למהר ולהתייעץ. יש דברים שבהם אסור להקל ראש, וסכנות רוחניות בראשם.

9 סדר יום. מושג ששייך רק למוסדות או גם לבית משפחתי וחם?

הזכרנו כבר בתשובה לשאלה 3, שזה לא נכון לעמוד בצורה חזקה על סדר היום בתקופה לא שגרתית. עם זאת חייבים פרופורציה. במשפחה נורמטיבית לא אמורים לקום בצהריים גם בימי חופש. אי אפשר לקבוע מוסכמות לסדר יום, תלוי בבית ובאופי ובגיל הילדים ובשאר הגורמים, אך ברור שבית צריך להיות מנוהל במסגרת וגבולות.

גם כאן, במקום לבוא ממקום של 'משטר', עדיף לאין ערוך לדבר על הערך של סדר יום, ועל החשיבות. מי שיש לו סמכות, לא צריך להשתמש בזה הרבה. כשיש בוס למפעל, וכולם מכירים בסמכותו, הוא אינו צריך לבוא ולצעוק כל היום "אני כאן הבוס", אלא אדרבה, דיבורו הנעים עם הצוות, עשוי להניב הרבה יותר.

10 לסיום: ראת בודאי את תלמידי מוסדותינו הק' בתקופה הזו, מקרוב, בעין מקצועית תוכל להעניק להם ציון על תפקודם? (בלי כפפות...)

כאיש צוות וכהורה, אין מילים בפי היכולות לתאר ולהביע את ההתפעלות. ראינו זאת בעוצמות גדולות בתקופת הלמידה מרחוק, ההתייצבות של הבחורים והילדים הייתה יוצאת מן הכלל והעמידה בהשתאות את גדולי המחנכים גם מחוץ למחננו. אשרינו שיש לנו משנה סדורה, אשרינו שכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א גדול העומד על גבינו, אשרי רבנן ואשרי תלמידיהו, כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה', ובתפילה לעתיד: נטר אורייתא בלבהו!

בימי שגרה,
המרחב הפנימי
של הילד עמוס
ברעשי רקע.
מרכז עולמו
מושתת סביב
החברים לספסל
הלימודים והצוות
החינוכי. הלחצים
הלימודיים
והחברתיים עמוס
הוא מתמודד
ביומיומו,
מעמיסים את
המערכת הרגשית
של הילד

קנייני נצח

פתאום באה מציאות חדשה שהכול
התנקה והשתתק, וכל המרחב הרגשי
פנוי למערכת היחסים שבינינו לבינו.

2 הילדים בבית שעות רבות, סוג חדש של
'בעיה', יש את אלו שמוצאים את עצמם
בקלות, יש שמצליחים למלא את זמנם,
ויש המתקשים, והתלונה הנשמעת יותר
ויותר: 'משעמם לי'. יש תשובה?

כאנשים בוגרים, עלינו לדעת כי
לעיתים הכרת המציאות מכאיבה, אך
זיהוי הבעיה והפסקת ההתעלמות
ממנה - היא תחילת הפתרון והצעד
הראשון בדרך ליציאה ממנה - ועל כך
עלינו לתת שיר שבח והודיה.

ולגופה של שאלה, אכן אחת התלונות
הנפוצות ביותר היא: "משעמם לי".

שאלה זו הנשמעת לא אחת מפני הילדים,
לאורך כל שעות היום, תשמש לנו משל
טוב ודוגמא מן המציאות, לרווח הכביר
שתקופה זו עשויה להעניק לנו בזיהוי
בעיות וקידום פתרונן.

כשילד אומר 'משעמם לי' הוא בעצם
מתאר תחושה פנימית של ריקנות, חֶסֶר
עמום שאינו מצליח להתמלאות. חוויה
זו מתעצמת ככל שהאדם פחות ממצה
את עצמו.

כאשר ילד טוען שמשעמם לו בצורה
סבירה, אנו יכולים להסביר לו מה
שורש הבעיה ולנסות לכוון אותו
למציאת אפיקי סיפוק. כאשר התלונות
הינן במינון סביר, זה טבעי והגיוני, ולא
אמור להדליק בנו נורה אדומה.

לעומת זאת, לפעמים ילד עשוי להטיל
את האחריות על חווית השעמום שלו

1 תקופה מלאה קושי ואתגר לכאורה,
מדברים הרבה על האתגר הבריאותי,
על ההיבט הכלכלי, אבל מה עם
המשימה החינוכית? הפעם ההתמודדות
היא של ההורים. הקשיים ברורים. יש
גם מעלות חינוכיות בתקופה הזו?

כל מי שמתבונן מעט בקורות החודשים
האחרונים, מבחין בקלות כי דווקא
תקופה זו, על כל תהפוכותיה ומצביה
הייחודיים, טומנת בחובה רווחים
חינוכיים נדירים ומיוחדים במינם,
מתנות חינוכיות שלא היו מזדמנות
לידינו בימים של שגרה ברוכה ומי
מנוחות.

בשורות הבאות ננסה בס"ד לתת מילים
ואותיות לרווחים הגדולים וההזדמנויות
המיוחדות שיש לתקופה זו להציע
לנו. בהמשך דברינו ניגע גם בנקודות
קושי ואתגר שנוצרו במציאות החדשה
וננסה להציע זווית הסתכלות חינוכית
מעצימה שיש בה כדי לנסוך כוח.

הרווח הראשון, ואולי המרכזי ביותר,
שיש במציאות החדשה שהוענקה לנו
ממרום - היא עצם הזכות להימצא עם
הילדים במשך שעות ארוכות וימים
רבים בין כתלי הבית. השהות המשותפת
יחד בבית טומנת בחובה אוצרות פז,
הזדמנות נדירה להנחיל לילדים קנייני
נצח שישמרו בלבם ובנפשם לעד.

עלינו להבין כי בימי שגרה, המרחב
הפנימי של הילד עמוס ברעשי רקע.
מרכז עולמו מושתת סביב החברים
לספסל הלימודים והצוות החינוכי.
הלחצים הלימודיים והחברתיים עמוס
הוא מתמודד ביומיומו, מעמיסים את
המערכת הרגשית של הילד. והנה,

על ההורים. 'להאשים' את ההורים בכך שהוא מרגיש כרגע ריקנות. כאשר הדבר חוצה את גבול הטעם הטוב, על ההורים להבין כי יתכן בהחלט שקיימת כאן בעיה עמוקה יותר.

תלונות רבות מצד הילד אמורות לגרום להורים לברר: כיצד הוא מסתדר בחברה? האם הקשר שלו עם הצוות החינוכי תקין, או שגם בישיבה או בחיידר הוא צריך תמיד שהצוות יחליט עבורו כל דבר?

נפש בריאה יודעת למצוא 'נפרדות פנימית' שתאפשר לה להתפתח ולמצוא לעצמה תעסוקה. זה הזמן לשים לב, עד כמה אנחנו ההורים מאפשרים לילד לבנות את המרחב העצמאי שלו, להתפתח בלי להזדקק לנו ולאחרים.

במקרים רבים, התערבות יתירה של ההורים בעולמו של הילד, גם אם היא נובעת מטוב-לב ודאגה אמיתית, חוסמת את היכולת שלו להעסיק את עצמו - ונורת אזהרה מהבהבת זו שולחת אלינו מסר: תשחררו אותו, תנו לו להתמודד, אל תבקרו אותו על כל צעד ושעל, מתוך רצון "ללמד אותו איך נכון להתנהג", הרפו ואפשרו לו למצוא את הדרך הישירה באמצעות 'ניסוי ותהיה'. תהיו שם בשביל לעודד ולהתפעל, העצימו את הטוב שלו, את הפעולות שהוא כן עושה בצורה הנכונה.

מעשה בהורים שפנו ל'הדרכת הורים'. המציאות היתה מתסכלת: הילד לא לומד בשעות הפנאי, לא יוזם יוזמות פרטיות, לא עושה כלום ללא דחיפת ההורים. אפילו אינו מצלצל לדבר עם חבריו אם לא דוחפים אותו. "מה לא עשינו על מנת לעזור לו?" אמרו בתסכול גואה, "קנינו חומרי תעסוקה, אמצעי עזר, השקענו כסף, שיחות. מאומה לא עוזר. הילד יושב בחוסר מעש ומתלונן ללא הפוגה שמשעמם לו".

כאשר ניסינו לברר ולהבין מה טיב הקשר של ההורים עם הילד, התברר שהם לא מאפשרים לילד להיות עצמאי. דבר זה נפוץ הרבה במקרים שיש לילד תכונות אופי שונות מההורים, למשל, חושים חברתיים פחות מחודדים. מציאות זו גורמת להורים לנסות 'לעזור לו', להעיר לו מה ואיך לעשות. כוונתם טובה אך כאשר הדבר הופך להיות מוגזם, העצמאיות של הילד נחסמת. הילד קולט שהוא לא יודע לפעול דברים בצורה נכונה ומאבד את הבטחון המוטיבציה והאמונה שהוא יכול לבד.

עם הזמן, ההורים מבחינים בבעיה ונצרכים לבוא ולקבל הדרכה מסודרת כיצד לבנות בחזרה את היוזמה העצמית ואת תחושת היכולת, בכדי שנפשו תתפתח בצורה בריאה.

הדרך אל הפתרון היא לתת לנפשו המזון שלה - הלוא הוא: התפעלות.

יש כאן מעגל קסמים. ילד מגיל קטן מקבל התפעלות, ההתפעלות גורמת לו

עונג ונעימות ובונה בו רצון להתקדם וליצור, מתוך אמונה ובטחון עצמי שהוא יצליח לקבל שוב התפעלות. מה שמביא אותו ליזום וליצור ולקבל התפעלות, וחוזר חלילה.

כאשר מעגל זה נשבר והילד אינו מקבל התפעלות, נוצרת תחושת רפיון ידיים, חוסר מעש ואי מוטיבציה. הדרך לבנות בחזרה את ה'מנוע' הפנימי הזה, הוא פשוט לחזור לתת לילד התפעלות.

ואמנם, ההורים הנ"ל הבינו והפנימו את המנגנון הנפשי הזה, התחילו לאפשר לו ליזום ולהרעיף עליו התפעלות, ועד מהרה פסקו התלונות על השעמום.

3 התלבטות של הורים רבים: מחד, קשה לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בתקופה כה מבלבלת, מאידך, קיים החשש ש'הנחות' עלולות להתקבע ולהפוך להרגל שיהיה קשה להיחלץ ממנו בתום התקופה.

המענה על כך פשוט: כולנו פוסעים כל חיינו על החבל הדק הזה, המתוח

בין השאיפה לשלימות חסרת פשרות (הרצוי), לבין הכרת המציאות ומציאת דרכי אמצע ופשרה (המצוי) - וזו העת להקנות לילדים את היכולת למצוא את האיזון הנכון.

מחד, עקרונות והלכה אינם ניתנים לפשרה. מאידך, אין צורך להיות 'שלמותיים' (פרפקציוניסטיים). גם ילד אמור לדעת לפעמים קצת לוותר ולהרפות, לשמוח שעשה את מה שצריך, ולהיות מסופק ומרוצה גם כאשר לא השיג את השלימות הרצויה.

חשוב לזכור כי ה'רדארים' הפנימיים של הילדים פעילים בתקופות כאלו בעוצמה גבוהה בהרבה מבימי שגרה. בחושיהם העדינים הם קולטים היטב כל נייד וזיע, ומפנימים את סולם הערכים שלנו. הידיעות החדשות ניטעות בעומק לבם, וכאשר אנו זוכים להתנהג עמם בדרך הישר והנכון, קרוב לוודאי שאנו זוכים לנסוך בנפשותיהם כוחות ותעצומות נפש אשר יעמדו להם כאשר

נשוב כולנו לשגרה, להתמודדות עם אתגרי הלימוד, ההתמדה, ההספקים, החברה וכל הכרוך בהם.

הרי אחד הרווחים שמעלה לנו המציאות החדשה, היא העובדה שילדינו לומדים כעת לחיות כיהודים בזמני חירום.

מי לא שמע ולא מכיר את כל דיבורי המחנכים על מכת 'דור האינסטנט', שהתרגל לקבל את הכול כאן ועכשיו, מהר ובקלות, על מגש של כסף, ולא התרגל להתמודד ולקנות קנייני נצח מתוך יגיעה ועמל - מה שמביא לידי כך, שכל רוח מצויה שבאה ונושבת בבני הנעורים, מיד היא עוקרת אותם ממקומם ומסיטה אותם מן הדרך.

והנה עכשיו, בס"ד, בזכות תפקוד ההורים כראוי וכיאות בתקופה זו, למדים הילדים לחיות גם בעת מצוקה על פי הלכה, מתוך הבנה והפנמה שהחיים ממשיכים הלאה כסדרם, ומחוייבים אנו לחיות בכל רגע נתון על פי רצון הבורא יתברך.

4 בידוד: התופעה כבר מוכרת כמעט בכל בית, הילד שוכן בחדר מבודד, התקשורת היא בעיקר טלפונית, ההורים בלחץ לשמור על האחרים, דרישה לא פשוטה מילד, לפעמים בקושי בן שבע... איך עוזרים לו?

בנושא זה - כמו בשאר קשיי התקופה - עלינו לדעת בראש ובראשונה שאסור להתכחש לקושי. חלילה לנו לברוח מן ההסכמה שהמצב בהחלט-בהחלט קשה.

בריחה בעיני הילד שווה להתעלמות. לילד צריך ומותר לדעת שעמו אנחנו בצרה. זה באמת קשה, ואי אפשר לעשות את זה לגמרי נעים. ילד צריך שיזדהו עם הקושי שלו ויגידו לו: אוי, כמה זה לא נעים כל ה'לבד' הזה שנכפה עליך!

זהו אלף בית שעלינו לזכור ולדעת! מעבר לכך, ההבנה מה ניתן להרוויח מן המצב הקשה, יש בה כדי לנסוך כח לצלוח את התקופה בשלום וברוח טובה...

בתוך הקושי הזה ניתן לבנות אצל הילד שנכנס לבידוד תחושת השתייכות להורים, גם כאשר לא נמצאים בסמוך לו. לגרום לו לחוש בנוכחות ההורית שלנו, גם כשאנחנו לא נמצאים פיזית לידו. אם נשכיל לעשות זאת, הרי שהענקנו לילד גם בריאות נפש וגם שמירה רוחנית.

רצוי לשבר את אוזנו, בכך שתינוק קטן יודע שהוא עם אמא רק כשמחזיקים אותו על הידיים. ככל שהילד גודל ומתחיל לזחול, הוא יודע להסתכל אחורה ולשאוב רוגע מכך שרואה את אמא בעיניים... עם הזמן לומד שאמא אוהבת ודואגת לו גם כשיוצא לגן, עד שבסוף יוצא לפנימייה ומתחתן ומבין שהקשר עם ההורים הינו קשר עצמי בל ינתק...

לאחר המחשה זו נסביר לו שאנחנו אתו, דואגים לו ורוצים בטובתו גם בשעה שהוא מסוגר בחדר...

אולם עדיין, חשוב להדגיש כי למרות כל העצות הטכניות של ספרים, משחקים ושאר תעסוקות - עדיין זה ישאר קשה, גם להורים וגם לילד, ומחובתנו לתת פה ומילים לקושי הזה, לדבר עם הילדים אודותיו ולא לטאטא אותו מתחת לשטיח.

(כמובן מאליו - כמו כל האמור במאמר זה - במקרה של רקע נפשי מורכב, רגישות יתר, או ילד בעל נטיה חרדתית, רצוי להתייעץ עם אנשי מקצוע ואין לסמוך ולהסיק מסקנות מן הדברים).

5 פחד וחרדה הם מצבים קיצוניים, אבל שאלות המעסיקות מבוגרים ודאי מותר גם לילדים לשאול, אז הם שואלים, עד מתי? ואנחנו מעבירים נושא... זהו יחס נכון?

מדהים להתבונן כיצד בימים אלו, יש לנו הזדמנות ייחודית שאינה נקרת בדרך כלל לחיינו - ללמד את ילדינו כיצד חי יהודי באמונה במצבים בהם

כולנו פוסעים
כל חיינו על
החבל הדק
הזה, המתוח
בין השאיפה
לשלימות
חסרת פשרות
(הרצוי), לבין
הכרת המציאות
ומציאת דרכי
אמצע וכשרה
(המצוי) - וזו
העת להקנות
לילדים את
היכולת למצוא
את האיזון הנכון

טראומה נוצרת
כאשר מתרחש
דבר-מה שלא
היה אמור לקרות,
או לחילופין
שקורה משהו
שלא היה אמור
לקרות. לכן,
ההנחיה הרווחת
למניעת טראומות
הינה לשמור על
שגרה ויציבות,
ואם נכון הדבר
לטראומה
קצרה, על אחת
כמה וכמה נכון
הדבר לטראומה
מתמשכת

רב הלא-נודע על הנודע. להקנות לבני המשפחה קנייני נצח של חיי אמונה ובטחון שיעמדו לימינם להתמודדות יהודית אמתית מול כל האתגרים והנסיונות שיזדמנו בחייהם העתידיים.

לצד זיהוי בעיות והרעפת יחס של כבוד והתפעלות, מזמנת התקופה הזדמנות שאין כדוגמתה להקנות לילדים 'נפש בריאה' היודעת למצוא את האיזון הבריא בין הרצונות הסותרים.

בכלל, רצוי ונכון לדבר עם הילדים כמה שיותר על המצב, וקל וחומר שלא להתעלם משאלותיהם, תהיותיהם ולבטיהם.

חשוב להבין שזה דבר מבורך ורצוי שילדים שואלים שאלות ורואים בנו כתובת לפתרון מצוקותיהם. כאשר טועים ומתעלמים משאלותיו של הילד, המסר שעובר לילד הוא אחד ויחיד: להורים שלי אין תשובה לשאלותיי. עליו לחפש תשובות במקומות אחרים.

לכן בודאות אנו חייבים להתייחס לשאלותיהם של הילדים בסבלנות ובאורך רוח, מתוך כובד ראש והתבוננות עד כמה לחשוף אותם אל תמונת המציאות, מה לספר ומה לא. מה שברור הוא שההתעלמות מן השאלות פסולה ומסוכנת בהחלט.

6 בחור וילד שוהים לפתע שעות יחד, הבחור בהשגותיו משנן 'מזומנים' שקוע בימשנה ברורה מלא השגות גדלות, ההורים נרגשים ומבקשים שיטעים לאחיו הצעיר מהיחידר' טעם 'שיבתי', דבר ראוי או דחיקת הקץ?

חשוב מאוד דווקא להכיר ולדבר על פערי המעמדות, ועל כך שלכל אחד יש חשיבות וייחודיות משלו. כל אחד צריך לעשות את תפקידו בשמחה. אין צורך שילד בחיידר יחקה את אחיו הגדול המשנן 'מזומנים'. אולם אם יש כוחות ורצון, אפשר לטעום ולהכיר קצת 'מזומנים'. בעיקרון אין צורך להיות

'כמו', אלא יש לשמוח עם מה שצריך לעשות עכשיו.

7 ולמקרה הפחות נעים (ואולי היותר מצוי), האחים יחד שעות ארוכות, ימים שלמים שהישיבה פעילה בבית על כל המשתמע, גם כאן קיים מתח בין שיעור ב' לשיעור ג'... במקרה זה האחים היקרים. איך מעמיקים את תחושת האחוה במשפחה דווקא בימים כאלו?

גם אם מטבע הדברים, יש יותר מריבות וחכיכוכים בבית, זה לא נורא. אלא שבבית שלנו אנחנו שומרים על כללים ברורים גם במריבות. גם בתקופת הקורונה אנחנו לא מרימים ידים אחד על השני, חלילה וחס לא מביישים אחד את השני. זה הזמן שלנו לכתוב את ההיסטוריה. ליצור מציאות שתיזכר אצל כולנו לעד כחוויה טובה שהרווחנו בה הרבה מתוך שמחה ואחדות.

אגב, עצה טובה ומועילה לימים אלו - להתאסף יחד כל בני המשפחה פעם בשבוע, לשיחה משותפת על כל הנושאים העומדים על הפרק ולהגדרת מטרות ומשימות.

חשוב לציין כי מי שמרגיש קושי או שיש לו שאלות ולבטים, מוזמן לפנות אל ההורים ולקבל מענה. הדברים האלו בפני עצמם, כבר יוצרים אווירה בריאה בבית, אוירה של אחווה ורוגע.

8 ברוך ה' במחוזותינו אין אלו שאלות מצויות, אך עדיין בימים כאלו סכנות הרחוב והטכנולוגיה אורבות בכל פינה, האם יש כאן רק שמירה והרחקה או שיש כאן נושא להטמעה וחינוך?

הורים רבים חשים צורך בתקופה זו להקל מעט בענייני טכנולוגיה. ככלל, על מנת להפחית כמה שיותר את הסיכוי שתקופה זו תהפוך לטראומה מתמשכת, רצוי למזער ככל שניתן את השינויים שאנו מנהיגים בבית בתקופה זו, בענייני שימוש בכלי טכנולוגיה וכדומה.

כאמור, טראומה נוצרת כאשר מתרחש דבר-מה שלא היה אמור לקרות. לכן,

ההנחיה הרווחת למניעת טראומות הינה לשמור על שגרה ויציבות, ואם נכון הדבר לטראומה קצרה, על אחת כמה וכמה נכון הדבר לטראומה מתמשכת.

גם אם באופן רגעי נדמה לנו ששימוש מסוים בכלי טכנולוגי עשוי להקל על ההתמודדות ולסייע לנו - אם מעמידים לנגד העיניים את הטווח הרחוק, כדאי עד למאוד-מאוד להפחית את הזעזוע ככל שניתן.

9 סדר יום. מושג ששייך רק למוסדות או גם לבית משפחתי וחם?

זהו עיקרון חשוב מאוד: בניית סדר יום ברור ומוגדר. להסביר שלכל ילד בבית יש חשיבות, ויש תפקיד - ואם כולנו נמלא את המטלות האישיות, ניצור בס"ד אוירה של שלוה ונועם.

התקופה הזו היא עת מיוחדת לבנין הנפשי האיתן של ילדינו. זו העת לשוחח עם ילדינו אודות סוגיות חיים מרכזיות שכאלו, שכמעט לא מזדמן לעסוק בהן ביומיום העמוס לעייפה.

זו העת להעביר להם את המסר הבריא, שלכל זמן יש תפקיד מיוחד והשאיפה

היא לעבוד את השי"ת ולמלא את תפקידנו עד היכן שידינו משגת. "וחי בהם" כתיב. עלינו לעשות את שלנו, מתוך תחושה של שלוה, והבנה שגם אם השלימות לא הושגה - עדיין זה בסדר. תורה לא ניתנה למלאכי השרת ואנחנו בסך הכול בני אדם המושפעים ממצבים חיצוניים.

קנין חיים זה בוודאי יעמוד להם לאבן-בוחן במשך כל ימי חייהם.

10 לסיים: ראת בודאי את תלמידי מוסדותינו הק' בתקופה הזו, מקרוב, בעין מקצועית תוכל להעניק להם ציון על תפקודם? (בלי כפפות...)

אכן כל רואיהם יכירום, וכולם הביטו אחריהם בהתפעלות, ויעזרנו השי"ת לצלוח את התקופה המאתגרת בבריאות איתנה בגוף ובנפש, לרוות מלוא אסמינו נחת מפירות ההילולים שלנו, המחונכים לתורה ויראה ברוב חן ותפארת, ולנצל את הימים הטרופים לרכישת והקניית קניני נצח שיחקקו בלבותינו ובלבות ילדינו ובני נעורינו, למשמרת לדורות, מתוך רוח טובה, אחדות ושלוה.

אורות והארות בימי בידוד ואתגר

לילדים יש את השפה שלהם. 'אין לי כח' פירושו 'אין לי חשק' וכדו'. ולענייננו 'משעמם לי', פירושו 'איני יודע מה לעשות'.

והוא צודק הילד. התערבב לו כל הסדר יום. יש חיידר, אין חיידר, מתחילים מאוחר, יוצאים מבידוד, בוקה ומבולקה. להלן יש התייחסות לסדר היום, וכשיש סדר יום - יסורו טענות 'משעמם לי'.

אך בנוסף על סדר היום, חשוב להשביח את האווירה, ולנסות לשלב 'דברים מעניינים' בימים בהם הילד שעות רבות בבית כבתקופה זו. לאו דווקא דברים שעולים כסף או כרוכים בתכונת 'יצירתיות' מיוחדת, אלא דברים המגיעים במעט מחשבה ותושיה ועשויים לאחד את המשפחה, ללמוד ביחד, לשיר ביחד, לפי הגיל והאופי.

3 התלבטות של הורים רבים: מחד, קשה לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בתקופה כה מבלבלת, מאידך, קיים החשש ש'הנחות' עלולות להתקבע ולהפוך להרגל שיהיה קשה להיחלץ ממנו בתום התקופה.

מנוסח השאלה ניתן להסיק שההתנהגות צריכה להיות תמיד זהה, וזה כמובן לא נכון. בדיק כפי שיש התנהגות מיוחדת המתאימה לפורים, ויש לחנוכה, או לעשרת ימי תשובה. יש התנהגות המתאימה לבין הזמנים, בלי לפרוץ גדרות כמובן, יש אווירה המתאימה לשמחה משפחתית וכו' וכו'. כך יש התנהגות 'מותאמת קורונה', ואין זה אמור להשפיע על זמן שאינו כזה.

1 תקופה מלאה קושי ואתגר לכאורה, מדברים הרבה על האתגר הבריאותי, על ההיבט הכלכלי, אבל מה עם המשימה החינוכית? הפעם ההתמודדות היא של ההורים. הקשיים ברורים. יש גם מעלות חינוכיות בתקופה הזו?

לא רק שניתן למצוא מעלות חינוכיות בתקופה זו, אלא אדרבה ואדרבה, דווקא בתקופה הנוכחית שנקרתה לפנינו בהשגחה עליונה, תקופה המאופיינת במבוכה וחוסר בהירות, בלבול מסוים ושידוד מערכות, שומה עלינו להפיק ממנה מעלות ותועלת, ומבחינה מסוימת - יותר מימי השיגרה.

על הפסוק 'אשא אתכם על כנפי נשרים' מבאר רש"י שדרך שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם לפי שמתיראין מעוף אחר שפורח על גביהם, אבל הנשר הזה אינו מתיירא אלא מן האדם שמא יזרוק בו חץ לפי שאין עוף אחר פורח על גביו לכך נותנן על כנפיו וכו'. אימרה נפלאה שמעתי בשם רבי מתתיהו סלומון, משיגח בשיבת לייקווד, שמכאן למדים אנו, שאם מגיע זמן של התמודדות וקושי, אל נסתפק בלגונן על הילד המתכווץ תחתינו. אדרבה, זו העת וההזדמנות להיות "נותנן על כנפיו", לרומם ולהגביה, כיוון שבזמן מצוקה הדרך הנכונה היא לתת לילד ליזום ולפעול, ובכך להשביח אותו במעלות נוספות, מתוך הקושי והאתגר.

2 הילדים בבית שעות רבות, סוג חדש של 'בעיה', יש את אלו שמוצאים את עצמם בקלות, יש שמצליחים למלא את זמנם, ויש המתקשים, והתלונה הנשמעת יותר ויותר: 'משעמם לי'. יש תשובה?

זו הזדמנות לילד
להתפלל לקב"ה
ללא רעשי
רקע, לפנות
אל ה' בשפה
פשוטה מתוך
הלב. ובעיקר,
ליצור תחושה
של 'שליחות',
משמים שלחו
הזדמנות מאוד
נדירה, ובוודאי
תזכור את זה
עד זקנה ושיבה,
תוכל לספר
על כך בעוד
חמישים שנה

זאת בתנאי שיש 'חוט שדרה' שאינו משתנה עם המצב, והוא: הסמכות! כשיש סמכות, אז אין בעיה עם זה שהיום יש עוד 2 קווי פלאפון, כשרים כמובן, ומחר סוגרים אותם. אין בעיה שהיום כך ומחר אחרת. כל החלטה לגופה של עניין ותקופה ומצבים משתנים.

למעשה, זה אחד הכלים החזקים ביותר בבית. הסמכות. ניתן למלא על זה כרך שלם. ובמגבלות היריעה, נקצר לשורות בודדות. סמכות אינה הפעלת כח. סמכות היא עמוד חזק שעליו נשען הבית. 'סמכות' מלשון 'סמוך' (סמך קמוצה, כמו 'סמוך ונראה') במשמעות קרוב, להיות קרוב לילדים, קרבת לב, קרבת דעת, להבין לשמוע ולהשכיל. 'סמכות' היא מלשון להשען (מלשון כדאי היא רבי שמעון לסמוך עליו). ועל מי ניתן להשען, על אדם שברור בעקרונותיו ומציב גבולות ברורים. מי שמשלב את קרבת הלב, להצבת גבולות ברורים, הוא 'בר סמכא'.

וכשיש סמכות, ממילא פוחת החשש מ'הנחות' שיישארו כצלקת לעתיד.

(בלשון צחות אני רגיל לקרוא להתנהגות המוגזמת בפינוק ובחום, בשם 'ההתחממות הגלובלית', לעיתים עד כדי פחד סמוי מהפעלת סמכות... ובדרך כלל נובע הדבר מאי-הבנת המושג סמכות, שאינו מגיע ממקום של איומים וכח ויד קשה, שאלו ודאי לא נכונים, אלא הצבת גבולות ברורים, המעניקים יציבות, בריאות נפש ומרגוע, וילדים אוהבים סדר ומבנה, נסו ותראו).

4 בידוד: התופעה כבר מוכרת כמעט בכל בית, הילד שוכן בחדר מבודד, התקשורת היא בעיקר טלפונית, ההורים בלחץ לשמור על האחרים, דרישה לא פשוטה מילד, לפעמים בקושי בן שבע... איך עוזרים לו?

שאלה לא פשוטה בכלל. אל תזלזלו בזה. אל תאמרו 'מה זה כבר, מליון אנשים עוברים את זה, אפשר לחשוב

כמה ימים נשאר לו להיות בבידוד'. חס וחלילה. להיות בבידוד זה קשה, ולפעמים קשה מאוד. לגמרי לא פשוט. אלא, שאפשר בהחלט לעשות את זה הרבה יותר קל, ואולי אפילו חווייתי. גם כאן אין הכוונה לקנות משחקים יקרים או לארגן מקהלה יוקרתית בחצר הבניין. מה שצריך זה להיות חלק ממה שהילד עובר, לחשוב עליו, לחיות אותו, וכמו שאומרים 'לעבוד בזה'. סיפר לי חבר על בנו בגיל בר מצוה שאוהב לכתוב ספרים ובשיגרה הוא לא מגיע לזה. בהיותו בבידוד, הכניסו לו מקדחה ודבק ושאר אביזרים וערימת ספרים מהשטיבל. כולם יצאו נשכרים! זו דוגמה קצת קיצונית, ובדרך כלל יש לכל ילד את התחביבים שלו, מוזיקה, יש שאוהבים לכתוב ואפשר לדרבן אותם לכתוב יומן קורונה וכדו'. כמובן אפשר וחשוב לדבר עם הילד הרבה בטלפון או באינטרקום ביתי וכדו'. ויש קשר דרך חלונות ואפשר לשים בחלל הפתח יריעת פלסטיק במקום הדלת.

פרוייקט
עשרה למאה

הרב אברהם מ. סגל - המשך

זו הזדמנות לילד להתפלל לקב"ה ללא רעשי רקע, לפנות אל ה' בשפה פשוטה מתוך הלב. ובעיקר, ליצור תחושה של 'שליחות', משמים שלחו הזדמנות מאוד נדירה, ובוודאי תזכור את זה עד זקנה ושיבה, תוכל לספר על כך בעוד חמישים שנה.

5 פחד וחרדה הם מצבים קיצוניים, אבל שאלות המעסיקות מבוגרים ודאי מותר גם לילדים לשאול, אז הם שואלים, עד מתי? ואנחנו מעבירים נושא... זהו יחס נכון?

לברוח זה ודאי לא תכלית. אם ההורה לא ישדר יציבות, מאיפה הילד יקבל את זה!?

במטוס ישנה הדרכה קבועה לפני הטיסה, כיצד לנהוג במצב חירום חלילה. לכל מושב מוצמדת מסכת חמצן, ואם מגיע מצב של ירידה בלחץ אוויר יש לחבוש את המסכות. וכך היא ההוראה: אם יש איתך ילד, עליך לחבוש קודם את המסכה בעצמך, ורק אחר כך לסייע לילד לחבוש את המסכה! הפסיכולוגיה בהוראה זו, כי אם ההורה לא יהיה רגוע, לא יהיה מי שיעזור לילד!!!

ולענייננו, ההורה צריך להעצים את עצמו, לתת לעצמו כח, אם על ידי לימוד בספרי מוסר, ספרי חסידות, שמיעת הרצאות, התייעצות, וכן גם מבחינת "ונשמרתם" לדעת את ההוראות. על ההורה להיות ברור בעצמו, ואת זה להעביר לילד. (להיות ברור לא הכוונה שהכל 'בשליטתו'. זה בהחלט ליגיטימי שאנחנו לא יודעים הכל, ואנחנו מתפללים ומקווים. אבל לא לברוח מתשובה ולהשאיר את הילד בודד, כערער בערבה).

וכשהדברים יוצאים מהלב, מתיישרים הם על הלבבות. שכון ארץ ורעה אמונה. ואם ילד סומך על אביו, בוודאי אין גבול למה שאנו צריכים להסתמך על הקב"ה, שהוא כל יכול, ואי אפשר

להוסיף או לגרוע על גזירתו, והוא השומע תפילת כל פה ועונה לעמו ישראל בעת שוועם אליו.

6 בחור וילד שוהים לפתע שעות יחד, הבחור בהשגותיו משען ימזומנים שקוע ב'משנה ברורה' מלא השגות גדלות, ההורים נרגשים ומבקשים שיטעים לאחיו הצעיר מה'חידר' טעם 'ישיבתי', דבר ראוי או דחיקת הקץ?

אם זה מגיע בטבעיות, למה לא לנסות להמריא, לפחות 'טעימה' בעלמא מההווי הישיבתי. אמנם זה לא דבר השווה לכל נפש, וכמובן רק אם זה בלי לחץ, בשמחה ובטוב לבב. אבל יש מספיק מה לסייע לאח הקטן עד לטעם הישיבתי, פשוט לקבוע חברותא, וגם שיעור יומי של רבע שעה עם האח הקטן עשוי להיות תועלת עצומה לשניהם, אחים גם יחד.

7 ולמקרה הפחות נעים (ואולי היותר מצוי), האחים יחד שעות ארוכות, ימים שלמים שהישיבה פעילה בבית על כל המשתמע, גם כאן קיים מתח בין שיעור ב' לשיעור ג'... במקרה זה האחים היקרים. איך מעמיקים את תחושת האחוה במשפחה דווקא בימים כאלו?

אם כוונת השאלה היא 'איך מייצרים מידות טובות', ברור שאין זו היריעה המתאימה, וזו מהעבודות הקשות בהם עמל האדם שנים רבות, כולי האי ואולי. אבל יש את נקודות החיכוך בין אחים, ובפרט שנמצאים הרבה ביחד, בין הזמנים, או חודשי קורונה רצופים כפי שחווינו ומקווים שלא יחזור. לזה אין תרופת פלא. א. יש לכל אחד את האופי וגם מבחינת מידות וכו'. ב. אווירה בבית זה דבר שצריך להשקיע בו. ג. צריך להפנים שאין שלמות. לא צריך להישבר מזה. ד. אפשר וחשוב לתת לילד תפקידים, ואפשר גם לתת לאח גדול תפקיד דווקא בדבר שהוא מתקשה בו, ושהוא יהיה הממונה על דבר זה, וכך הוא ישפר את עצמו.

8 ברוך ה' במחזורותינו אין אלו שאלות מצויות, אך עדיין בימים כאלו סכנות הרחוב והטכנולוגיה אורבות בכל פינה, האם יש כאן רק שמירה והרחקה או שיש כאן נושא להטמעה וחיווך?

להסברה יש מעלה גדולה. יש משל/ סיפור על אבא שקנה לבנו אופניים חדשות, ולקח אותו לגג של בניין גבוה, ולאותו גג לא היו גדרות בכלל. הילד נצמד לאביו ופחד לנסוע אפילו במרחק מהשוליים (איני מתייחס לפן ההלכתי אם מותר על פי הלכה). למחרת לקח אותו שוב לגג של בניין סמוך, עם גדרות כדת וכדין. הילד נסע להנאתו בכל מרחבי הגג ללא חשש ומורא. למה? כי גדרות עושים לנו טוב. שומרים עלינו ומגינים עלינו, וגם נותנים לנו מרחב פעולה ברור בתוך גבולות המותר. אפשר לפתח עם הילד שיחה, איפה מוצאים בעולם שגבולות עוזרים לנו וכדו'.

יחד עם זאת, אסור להשתית הכל על הסברים, כי באמת לא הכל אנחנו מבינים, על אחת כמה וכמה שילד לא יכול להבין הכל. לכן ההסברה צריכה להיות באופן כללי, על חשיבות גדרים וסייגים, תוך הדגשה שהגדרים והסייגים הם לא מה שנראה לנו או מה שאנחנו חושבים, אלא מה שקבעו גדולי תורה.

9 סדר יום. מושג ששייך רק למסודות או גם לבית משפחתי וחם?

ראשית יש לענות בהחלטיות: סדר יש בכל מקום!! אין דבר בלי סדר. העולם כולו, הן סדרי העולם בכללותם והן הסדרים הרוחניים, חייבים להיות מתוך סדר ויציבות. נכון שהסדר אינו שווה לכל יום ולכל סיטואציה. אבל סדר חייב להיות.

זה לא קל, בפרט שהשתנו סדרי עולם גם על המבוגרים, אבל אי אפשר להתנהל סתם כך מתוך פיזור נפש, לתת לזמן לעבור, ללא מינימום של

ישוב הדעת. כמובן, וכפי שכבר הוזכר, שיש להתאים את סדר היום לפי הצורך, ובמינון ראוי.

10 לסיים: ראית בודאי את תלמידי מוסדותינו הקי' בתקופה הזו, מקרוב, בעין מקצועית תוכל להעניק להם ציון על תפקודם? (בלי כפפות...)

לתשובה זו אגש דווקא "עם כפפות" עם מלוא הסטריליות אל מול הגערע בחורים, השמורים והמוגנים, שמן זית זך. ואם בימי שיגרה כך, הרי שהמציאות הכל-כך לא-שגרתית, הציפה את מעלתם העצומה של בחורינו פי כמה וכמה, אמת מה נהדר.

הבחורים שלנו מורגלים ב"משמעת עצמית", צייתנות, 'פאלגען', כך בלימוד וכך בשאר הנהגות. וכשבחור נצמד ללוח ההספקים ולומד בעקביות, האם פלא שהוא מצליח ומתעלה.

תקופת הקורונה הציפה את ה'באר' ר"ת ב'גרות' אחריות ר'צינות, ומן הבאר ההיא ישקו העדרים, לומדים וחוזרים ויודעים, עמדו הבחורים במבחן הקשה, נצמדו לסדרי הלימוד מרחוק, בשקיקה ובצמאון, והצליחו.

ואסיים במהר"ל, המבאר על הא דאין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבניין בית המקדש. שואל המהר"ל האם יש משהו יותר חשוב מהבית המקדש. ומתרץ כי לימוד התורה של ילדים זה עצמו מקדש ואין מבטלים מקדש מפני מקדש. על משקל זה ניתן להמליץ כי כהנים בעבודתם בבית מקדש זה, הם המחנכים שמשקיעים ללא הרף, וההורים שמקריבים ומקרבים, והילדים שמשתדלים כל כך, ובמהרה נזכה לבניין בית המקדש, שמחם בבנין שלם ומלכנו בראשנו בב"א.

אני מודה לקב"ה שבחרתם בי לענות, ואני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי. יה"ר שנזכה כולנו להצלחה.

הבחורים
שלנו מורגלים
ב"משמעת
עצמית", צייתנות,
'פאלגען', כך
בלימוד וכך
בשאר הנהגות.
וכשבחור נצמד
ללוח ההספקים
ולומד בעקביות,
האם פלא שהוא
מצליח ומתעלה

הייתי מחלק את זה
לשלושה היבטים:
א. כל אבא יש לו
דברים שחשובים
לו מבית אביו,
דברים יחודיים
שהוא מבקש
להנחיל, עניינים
והנהגות מבית
אביו או ממחצב
חינוכו, כל השנה
הוא מנסה
להחדיר את זה.
אין לך יותר
מתאים מתקופה
זו עבור המסרים
האלו

קשר של רוחניות

1 תקופה מלאה קושי ואתגר לכאורה, מדברים הרבה על האתגר הבריאותי, על ההיבט הכלכלי, אבל מה עם המשימה החינוכית? הפעם ההתמודדות היא של ההורים. הקשיים ברורים. יש גם מעלות חינוכיות בתקופה הזו?

בחור בגיל כזה זקוק לתמיכה (על אף שהמעשה עצמו מלמד על אצילות נפש ומידות טובות), לפעמים אירועים כאלו נובעים בין היתר מריחוק מסויים, עכשיו כאשר הבחורים יותר בבית, זו ההזדמנות להעניק זמני איכות. ג. הדבר השלישי ואולי הכי חשוב, זה הדוגמה האישית, בימים כאלו הבן יכול לראות את כל מה שלמד ושמע בשיבה בדוגמה אישית חיה, הוא יכול לראות איך אביו סועד, מברך, קורא קראת שמע שחרית וערבית, ועוד עשרות פרטים שבימים כתיקונם הוא כביכול שומע אותם, עכשיו ניתנת לו הזדמנות לראות את זה. לא ניתן לו את זה?...

2 הילדים בבית שעוה רבות, סוג חדש של 'בעיה', יש את אלו שמוצאים את עצמם בקלות, יש שמצליחים למלא את זמנם, ויש המתקשים, והתלוה הנשמעת יותר ויותר: 'משעמם לי'. יש תשובה?

בעיה מצויה. כדאי לקחת את הילד לשיחה נעימה ולבנות עימו סדר יום משעת קימה עד שכיבה, גם זמן לעזרה בבית חשוב לשלב, מי שנושא בעול זה נותן לו סיפוק וממלא את יומו, זאת כמובן לצד הספקים לימודיים כדרישת המוסדות, שלא יהיה רפיון ח"ו.

3 התלבטות של הורים רבים: מחד, קשה לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בתקופה כה מבלבלת, מאידך, קיים החשש שיהנחותי עלולות להתקבע ולהפוך להרגל שיהיה קשה להיחלץ ממנו בתום התקופה.

יש לחלק בין הנחות בכמות להפחתה חלילה באיכות. מובן שיש ילדים ובחורים שהשינוי מקשה עליהם את

אין ספק שלמרות הקושי ודווקא בצל המצב המיוחד, נוצרה כאן הזדמנות נדירה, בעיקר בענין הקשר בין הורים וילדים. בימים כתיקונם, מתי יש זמן לאבא לשבת עם הבן שלו? מתי שהוא לומד בשבת? האבות יוצאים כל היום לבית מדרש ולכולל והתלמיד חוזר מאוחר ובקושי רואים אותו ומתי יש זמן לשבת איתו? הייתי מחלק את זה לשלושה היבטים: א. כל אבא יש לו דברים שחשובים לו מבית אביו, דברים יחודיים שהוא מבקש להנחיל, עניינים והנהגות מבית אביו או ממחצב חינוכו, כל השנה הוא מנסה להחדיר את זה, אלא שרוב הזמן התלמיד נמצא עם המחנכים, אין לך יותר מתאים מתקופה זו עבור המסרים האלו. ב. ניתן להעמיק את הקשר ע"י שיחות ולימוד משותף. יש בחורים ואברכים שכמעט אין להם קשר עם ההורים שלהם, הם מרימים טלפון אבל לא יותר מזה, זכורני בשנות לימודי בשיבה בחור בן 13 ששבר את היד וקופת החולים היתה ברחוב מגוריו בבני ברק, והיות והיה צורך להחליף תחבושת מפעם לפעם, הוא ביקש שלא לצער את אביו, הלך לגבס את ידו ולחבוש אותה לאורך כל התקופה ועשה זאת לבדו בלי שאבא שלו ידע שלא יצטער, במבט ראשון זה מפעים, אך לכשתמצי לומר, המצב הזה לא תמיד תקין,

ההספקים וההישגים כבימים ימימה (אף שכפי שמעידים באיחוד, הם מופתעים מההישגים של תלמידי הישיבות ומפריחתם דווקא בימים אלו), כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א רגיל לומר כי לילד חלש ראוי להעניק יותר, וא"כ בדורותינו החלשים אנו זכאים ליותר עזר ממעל, אף אנו נאמר כן לענין תקופת התמודדות וקושי, להביע הבנה בתחומים כמותיים.

אך בשום אופן אין לערוך הנחות או רפיון בענין איכות ההתנהגות והלימוד, רבים מגדולי ישראל כתבו את חיבוריהם והעפילו למדרגותיהם דווקא בזמני קושי, וראוי לספר על כך לילדינו.

4 בידוד: התופעה כבר מוכרת כמעט בכל בית, הילד שוכן בחדר מבודד, התקשורת היא בעיקר טלפונית, ההורים בלחץ לשמור על האחרים, דרישה לא פשוטה מילד, לפעמים בקושי בן שבע... איך עוזרים לו?

ישיבות שלמות פועלות בימים אלו ע"י הקווים האלו וחדרי הוועידה, הקב"ה נותן כל דבר ברחמים ובזמן הנכון, ובודאי יבוא יום ונראה את הטוב. כמוכן יש מקרים שראוי לפנות לייעוץ מקצועי.

6 בחור וילד שוהים לפתע שעות יחד, הבחור בהשגותיו משגן 'מזומנים' שקוע ב'משנה ברורה' מלא השגות גדולות, ההורים נרגשים ומבקשים שיטעים לאחיו הצעיר מהיחידר' טעם 'ישיבתי', דבר ראוי או דחיקת הקץ?

תורה נקנית בחבורה, רבוה"ק לימדונו שמלהעניק לשני לא מפסידים, מאידך לפעמים אין זה כדאי לדחוק את הגדול ללמוד שעות רבות עם הקטן, יש לו את עולמו ואת לימודיו וזה עלול להכביד מדי. דברים כאלו צריכים לבוא ממקום של רצון לשתף ולהעניק, הרגשה שהוא יכול לעזור לאח שלו. אומרים בשם השפת אמת שהגיד פעם שהוא כביכול

יש לדאוג אכן שהבידוד יהיה רק פיזי ולא רגשי, ההתמודדות אכן לא קלה עבור ילד וגם עבור מבוגר היא קשה לעתים, שמעתי על הורים שהצליחו להעביר מסר המדמה את רשב"י במערה, ששם קנה את כל גופי תורתו, זה הרי זמן גדול שהקב"ה בחר בשבילו, וסומך עליו שיכול להתנהג כמו שצריך גם שהוא לבד, בחור בוגר יכול גם לחוש בזמנים כאלו רוממות וקרבת אלוקים.

5 פחד וחרדה הם מצבים קיצוניים, אבל שאלות המעסיקות מבוגרים ודאי מותר גם לילדים לשאול, אז הם שואלים, עד מתי? ואנחנו מעבירים נושא... זהו יחס נכון?

אין להדחיק רגשות. איננו יודעים לא יודעים מתי זה יגמר ואיך ומותר לנו לומר זאת, אבל אנחנו הרי כן יודעים שה' לא יטוש אותנו והכל לטובה. הרי בואו נחשוב, מה היה אם הקורונה היה לפני 10 שנים שלא היה מפותח העניין של הקווים הטלפוניים והענף הסלולרי,

מקנא באחיו הצעיר [ר' שלוימל'ה אלטר זצ"ל] שיש לו אח שכה אוהב אותו, אהבה ואחוזה של אח גדול, היא דבר מאוד מיוחד שיכול לתת המון לקטן, וגם הגדול מקבל ונבנה מכך. אני עצמי בן צעיר במשפחתנו, ואחי הגדול משה ז"ל תמיד למד איתי בין הזמנים, אוכל לומר כי עד היום השעות הללו חקוקים בעצמותי.

7 ולמקרה הפחות נעים (ואולי היותר מצוי), האחים יחד שעות ארוכות, ימים שלמים שהישיבה פעילה בבית על כל המשתמע, גם כאן קיים מתח בין שיעור ב' לשיעור ג'... במקרה זה האחים היקרים. איך מעמיקים את תחושת האחוה במשפחה דווקא בימים כאלו?

אחים בהחלט יכולים להבין, כי היחסים בבית אינם כמו בין 'שיעורים' בישיבה, אחים זו אינה בחירה שלנו, ראוי להזכיר לילדים להודות לה' על אחוות אחים, ולהגביר את השורשים המאחדים על חילוקי הדעות הטבעיים.

8 ברוך ה' במחזורותינו אין אלו שאלות מצוינות, אך עדיין בימים כאלו סכנות הרחוב והטכנולוגיה אורבות בכל פינה, האם יש כאן רק שמירה והרחקה או שיש כאן נושא להטמעה וחינוך?

בדרך כלל יש לדבר רק על החיובי, שמי שנשמר מכל אלו טוב לו בזה ובבא, מותר לילדינו לשמוע ולדעת שמי שיש לו ר"ל קשר לעולם הפסול של הטכנולוגיה, מגיע מהר לתחושה קשה ומסוכנת של חוסר סיפוק ולעתים אף לדיכאון וכדורך. הלב שמחה אמר פעם כי שמתנהג ונשמר כראוי, 'צריך לרקוד ברחובות מרוב שמחה', זו תחושה שראוי שתשודר באוירת הבית והחינוך. אחד מגדולי הדורות אמר פעם כי אחרי ארבע שעות לימוד, על השעה החמישית ברציפות כבר לא צריך לתת שכר, וכל מי שטעם את זה אין צורך להסביר זאת, וטעם האור יש בו כח עצום לדחות הרבה מן החושך. אבא יכול לשתף את בני המשפחה

רבים סיפרו לי
שסדר יומו של
בנם הבחור היה
כמו בישיבה,
וכשדבר כזה
ממשיך בבית הוא
מעיד על אמת
פנימית ויציבה, על
קשר איתן לתורה
ולקנייניה, פגשתי
הורים נרגשים
מאוד שלא ידעו
איך להביע את
רחשי ההתפעלות
 שלהם

לי שסדר יומו של בנם הבחור היה כמו בישיבה, וכשדבר כזה ממשיך בבית הוא מעיד על אמת פנימית ויציבה, על קשר איתן לתורה ולקנייניה, פגשתי הורים נרגשים מאוד שלא ידעו איך להביע את רחשי ההתפעלות שלהם.

ההספקים שנבנו בעמל בישיבותינו בשנים האחרונות, הוכיחו את עצמם בתקופה זו למעלה מהמצופה. מוסדות שנבנו על שיעורים ארוכים וכדו', מצאו עצמם בתקופה זו חסרי אונים לעתים, זמן ואיכות ההקשבה מוגבל במצבם טלפוני כזה, אבל מחויבות עצמית ובלתי תלויה של קשר ישיר בין בחור לתורתו וללימודיו - זו אינה תלויה בדבר וזאת יכולים להעיד אלפי הורים (על אף שאין להיבהל אם יש בחור שהתקשה דווקא בסגנון תקופה זו, ונחלש מעט בהספקים ובהיקפי הלימודים, זהו דבר טבעי ומובן). ניתן שבח לבורא עולם על שאנו עוברים את התקופה הזו בקלות יחסית, והשי"ת יעזור שנוכל לשוב באופן מלא להיכלי התורה ללא הגבלות ובידודים, שבתי בבית השם כל ימי חיי.

בטעמו של לימוד מתוק שחווה היום, כמה מרומם היה לעסוק היום בספר חסידות פלוני, כמה עומק מצאתי בשמועסן שזכינו והופיעו זה עתה, וכן על זו הדרך. דרך הלימוד שזכינו לה, מטבעה מעניקה סיפוק רב וחויית ידיעה והבנה משולבת, בחור שרואה הצלחה ב"ה, זוהי כבר סגולה להרחיקו מרוחות זרות.

9 סדר יום. מושג ששייך רק למוסדות או גם לבית משפחתי וחם?

וודאי שכדאי ליצור סדר יום שמתאים לבית, אך ראוי להכין ולבנות את סדר היום הזה בשיתוף עם כל המשפחה, ואז כל אחד מרגיש חלק מזה ולא חש כנכנע לתכתיבים חדשים שאינם הולמים את מידותיו.

10 לסיום: ראית בודאי את תלמידי מוסדותינו הקי בתקופה הזו, מקרוב, בעין מקצועית תוכל להעניק להם ציון על תפקודם? (בלי כפפות...)

כל מי ששוחח עם הורים מאנשי שלומינו בתקופה זו, שמע וחש כי סייעתא דשמיא עצומה היתה כאן. רבים סיפרו

הרב ישראל טאומן

מרצה ומנחה הורים

באה הקורונה
וחשפה את
הפנימיות, וב"ה
שיש פנימיות.
הקורונה היא
מבחן וגם גורם
מחשל לערכים.
מי שהקפיד למשל
על תפילה במנין
גם כשזה לא
היה פשוט וברור
מאליו, או לדוגמה
מי שהקפיד על
לימוד שעה הלכה,
גם כשלא היה מי
שיזכיר לו וידרבן
אותו וכו', זה
חשוב פי כמה
זוהי החלטה אישית.

הקורונה חשפה את הפנימיות

1 תקופה מלאה קושי ואתגר לכאורה, מדברים הרבה על האתגר הבריאותי, על ההיבט הכלכלי, אבל מה עם המשימה החינוכית? הפעם ההתמודדות היא של ההורים. הקשיים ברורים. יש גם מעלות חינוכיות בתקופה הזו?

בכל מצב יש מעלות, והמעלה הגדולה בתקופה זו, שמציפה ומחזקת את המעלות הפנימיות הנמצאות בתוך כל אחד ואחד.

בחיי היום-יום, רוב סדר היום של הילד או הבחור, מנווט במסגרת מוסדות החינוך, שם הוא נמצא עם חבריו. המוסכמות החברתיות הם אלו המכתיבות את ההתנהגות. ללא ספק שהמסגרת היא דבר נחוץ ומבורך, אלא שבאופן זה ההתנהגות אינה ביטוי מובהק לפנימיות, כולם עושים וגם אני עושה כך.

באה הקורונה וחשפה את הפנימיות, וב"ה שיש פנימיות. הקורונה היא מבחן וגם גורם מחשל לערכים. מי שהקפיד למשל על תפילה במנין גם כשזה לא היה פשוט וברור מאליו, או לדוגמה מי שהקפיד על לימוד שעה הלכה, גם כשלא היה מי שיזכיר לו וידרבן אותו וכו', זה חשוב פי כמה וכמה מפני שזה בא על ידי בחירה והחלטה אישית.

כל מעשה טוב, שמגיע מתוך פנימיותו של האיש, מתוך בחירה אישית בטוב, אפילו אם הוא מעשה קטן בכמות, אבל באיכות הוא חשוב ויקר ומאיר שבעתיים, מפני שהוא נעשה "בין

אדם לקונו", לא כדי למצוא חן או לא להיות שונה מאחרים. לא משנה כמה הוא למד, העיקר ש"הוא" למד, מעצמו וברצונו. כך בברכת המזון ובכל מעשה טוב שנעשה ביוזמה עצמית ובמשטר של האדם על עצמו, הוא בעל חשיבות עצומה שאין ערוך לה.

ההשוואה כמה הוא למד בחיידר או בשיבה, וכמה הוא למד היום, היא השוואה שאינה במקומה, כי לעשות מעשה טוב בחדרי חדרים, הרי זה ביטוי נפלא ליראת שמים אמיתית ובסיסית הנמצאת בלב. מעתה ואילך, כשיחזור המצב הרגיל, כאן תהיה נקודת ההתחלה, כי מה שהגיע עד כאן, הוא שלו וקניינו, מה טוב חלקו.

2 הילדים בבית שעות רבות, סוג חדש של 'בעיה', יש את אלו שמוצאים את עצמם בקלות, יש שמצליחים למלא את זמנם, יש המתקשים, והתלונה הנשמעת יותר ויותר: 'משעמם לי'. יש תשובה?

(איני יודע אם הכוונה בשאלה זו לפתרונות טכניים, וכמובן תפיסת ה"משעמם לי" היא לפעמים חלק מהתפיסה הכללית, איך הילד מנצל את זמנו ומה סדרי הבית וכו'. מעדיף לא להיכנס לשאלה זו, ורק חשוב לזכור שמדובר בזמן לא שגרת, ולכן גם הפתרונות יכולים להיות מעבר לרגיל. לדוגמה, ללמד את הילד מלאכת האפיה או הבישול במסגרת הבית, וכדו', דברים שבשיגרה לא היינו חושבים עליהם.)

3 התלבטות של הורים רבים: מחד, קשה לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בתקופה כה מבלבלת, מאידך, קיים החשש ש'הנחות' עלולות להתקבע ולהפוך להרגל שיהיה קשה להיחלץ ממנו בתום התקופה.

לגבי סדר יום, כמות לימודים וכדו', ילדים ובחורים מיומנים דיים להתאים את עצמם למצב, וגמישים לחזור למצב הקודם מייד לכשיתאפשר. ההתנהגות בבין הזמנים יש לה אופי אחד, וכשמסתיים בין הזמנים חוזרים למצב הקודם. גם אם בין הזמנים התארך כהנה וכהנה בגלל המצב.

אבל בתנאי אחד!!! שהפנימיות לא נפגמה. לא כאן המסגרת לדון ב'סור מרע', אבל ליפול בבור של טכנולוגיה אסורה, או להיחשף חלילה לתכנים אסורים, עלול להיות בכיה לדורות. ה' ישמרנו. כאן זה לא עניין של 'הנחות' אלא חלילה שלא יהיו 'אנחות' ח"ו.

כשנשמרים בגדרים וסייגים, שומרים על התום והטוהר, אפשר להיות רגועים משאר הבחינות, ואין סיבה שזה ישפיע לעתיד, ודאי לא באופן מהותי.

4 בידוד: התופעה כבר מוכרת כמעט בכל בית, הילד שוכן בחדר מבודד, התקשורת היא בעיקר טלפונית, ההורים בלחץ לשמור על האחרים, דרישה לא פשוטה מילד, לפעמים בקושי בן שבע... איך עוזרים לו?

(לא עסקתי בנושא. אישית, איני חושב שראוי להשאיר ילד לבד.

קשה לי להבין ולענות איך עושים זאת? צריך להיות עם הילד תמיד, אז דווקא בשעת קושי לתת לו להתמודד לבד?! לכל הפחות שאחד ההורים יהיה איתו. אולי לא בכל בית יש את האפשרויות, אבל זה הכיוון.)

5 פחד וחרדה הם מצבים קיצוניים, אבל שאלות המעסיקות מבוגרים ודאי מותר גם לילדים לשאול, אז הם שואלים, עד מתי? ואנחנו מעבירים נושא... זהו יחס נכון?

פחד הוא דבר טבעי. יש ילדים חרדתיים יותר ויש פחות. בתחילה כולנו היינו יותר חרדתיים לנושא, ועם הזמן נכנסו הדברים לפרופורציה, ויש ילדים שהפחד ממלא אותם והם פשוט מתייסרים.

חשוב מאוד שילד לא יתבייש לספר להורים על חרדותיו. ילד לא צריך להתבייש בעובדה שהוא פוחד, והוא צריך לדעת שהוא בסדר גמור. ה' נתן בלבו את הפחד, כמו שנתן בלבו עוד תכונות, וכשם שאנשים חלוקים זה מזה בעוד הרבה דברים, אחד אוהב מתוק והשני מלוח, כך יש כאלו שחוששים יותר, וזה בסדר גמור.

הפסוק משבח 'אשרי אדם מפחד תמיד' המפרשים שם מבארים שהכוונה לפחד מה', אבל באופן כללי ניתן לומר כי לפחד יש מעלה גם במילי דעלמא, מי שבטבעו חושש לא יעשה דברים מסוכנים, לא ייכנס להשקעות מסוכנות

וכדו'. העיקר לא להדחיק את הפחד, וככל שההורים ייטיבו להזהות עם הילד, כך גדולים הסיכויים שהפחד יפוג אט אט.

ליצור אווירה נוחה בבית היא שאלת השאלות של כל הורה...

הזמן הרצוי ביותר לפתור את המריבות הוא - לפני המריבה! ואין בעיה לעשות זאת, כי כמעט כל בעיות האווירה בבית, הם דברים ידועים מראש.

המריבות הם בדרך כלל בדברים שחוזרים על עצמם, וכל אחד יודע ביום שישי בבוקר איך ייראה אצלו יום שישי בצהריים, אבל הטבע הוא שלא מטפלים בבעיה עד שהיא כאן, וכשהבעיות כבר 'כאן' הטיפול הרבה יותר מסובך...

לכן, כאמור, העצה היא להקדים את הפתרון לבעיה. לשבת עם הילדים, להעלות את הנושא לדיון, ולתאם ציפיות יחד. מה דעתך באיזו שעה אמור להיות לילה בבית שלנו... ומה נעשה כאשר הקטנים הולכים לישון ואנחנו עדיין באמצע היום... ואם נצטרך משהו דחוף מתוך החדר... וכו' וכו'.

כשיושבים באווירה נוחה, וממפתחים את הנושא בלי שיש כאן עכשיו בעיה

6 בחור וילד שוהים לפתע שעות יחד, הבחור בהשגותיו משגן 'מזומנים' שקוע ב'משנה ברורה' מלא השגות גדלות, ההורים נרגשים ומבקשים שיטעים לאחיו הצעיר מה'חידר' טעם 'ישיבתי', דבר ראוי או דחיקת הקץ?

חזקה על דברים טובים שאינם גורמים לתקלות...

כשאחד מבני הבית מתרומם ומרים את כל האווירה יחד איתו, זה דבר מעולה. מבחינה מערכתית יש את סדר הלימוד המותאם לכל גיל וכו', אבל יוזמה אישית במסגרת הבית כשאינה על חשבון לימודי החיידר, למה לא.

7 ולמקרה הפחות נעים (ואולי היותר מצוי), האחים יחד שעות ארוכות, ימים שלמים שהישיבה פעילה בבית על כל המשתמע, גם כאן קיים מתח בין שיעור ב' לשיעור ג'... במקרה זה האחים היקרים. איך מעמיקים את תחושת האחוה במשפחה דווקא בימים כאלו?

הסדרים ששמרו
הילדים והבחורים
למרות הקושי,
כמו גם השמירה
וההצמדות לכל
הנחיה, אם
בזהירות מהנגיף
ובכל תחום, הם
תוצאה ישירה של
משמעת נפלאה
שהורגלנו בה,
משמעת המביאה
להצלחה רוחנית
וגשמית

מראש מתי הוא לומד ומתי מתפלל, מתי הארוחות וכו'. הילדים שלנו מורגלים בלוח הספקים, ועם מעט רצון טוב ואווירה נכונה, אפשר ליצור מסגרת וסדר, הן בימי שיגרה, הן בבין הזמנים, והן בזמנים לא שגרתיים כמו קורונה.

וגם כאן, להקדים את הפתרון לבעיה, ולבנות את הסדר יום לא כאשר צצים הבעיות. כאשר כאמור, הנסיון מראה שאם מטפלים בבעיות לפני שהם עולים לשטח, הרבה יותר קל לילד לקבל.

10 לסיים: ראתי בודאי את תלמידי מוסדותינו הק' בתקופה הזו, מקרוב, בעין מקצועית תוכל להעניק להם ציון על תפקודם? (בלי כפפות...)

קטונתי מלהעניק ציון לבנינו היקרים.

ניתן רק לומר, שהסדרים ששמרו הילדים והבחורים למרות הקושי, כמו גם השמירה וההצמדות לכל הנחיה, אם בזהירות מהנגיף ובכל תחום, הם תוצאה ישירה של משמעת נפלאה שהורגלנו בה, משמעת המביאה להצלחה רוחנית וגשמית.

ויה"ר שנזכה לדורות ישרים ונאמנים, ויהיה ביתנו מלא ברכת ה', באווירה טובה ונעימה, בשמחה ובטוב לבב.

על הפרק, ובלי שבאוויר עומדת השאלה והטענה למה הוא כך והוא כך, הרבה יותר קל ופשוט לשמוע ולקבל. במצב כזה אפשר לנווט ולכוון את הילד, והרבה פעמים הילדים מעלים מעצמם רעיונות נפלאים ומחכימים.

8 ברוך ה' במחזורתינו אין אלו שאלות מצויות, אך עדיין בימים כאלו סכנות הרחוב והטכנולוגיה אורבות בכל פינה, האם יש כאן רק שמירה והרחקה או שיש כאן נושא להתמעה וחינוך?

התייחסו לכך בשאלה 3. ואם בכל ענייני החינוך מובא בשם ה'אמרי אמת' הסמיכות של תפילין ל'ולמדתם אותם את בניכם' לומר שחינוך הבנים אסור בהיסח הדעת, הרי שבעמידה על המשמר בעניינינו אלו, חשוב שבעתיים שלא להסיח דעת.

9 סדר יום. מושג ששייך רק למוסדות או גם לבית משפחתי וחם?

סדר יום הוא דבר בסיסי והכרחי, בכל בית.

בלי סדר אין כלום. אבל גם כאן רצוי שסדר היום יהיה תוך שיתוף הילדים, מבלי למלא כל דקה, ובכל מקרה לא סדר יום קפדני וחונק.

אפשר גם לכוון את הילד לעשות לעצמו סדר יום, להכין יומן ותכנית

הרב ישראל מלאך

מאבחן ומטפל מומחה
ור"מ בישיבת שפת אמת

בנחישות וברגישות

להתניע את המנוע הפנימי, תהיה נוכח יותר בחיים שלי. צריך להקשיב לקול הפנימי והעמוק הזה.

ישנם מקרים חריגים שבהם קיים קושי אמיתי (רגשי, קשיי ריכוז וכו') שאכן מביא לשעמום יתר והריוח בתקופה זו הוא, שגם אם ההורים לא שמו לב לקושי הקיים, הרי שעכשיו הוא בולט יותר, וממילא יביא אותם להעניק את המענה לכך ע"י הגורמים המתאימים.

3 התלבטות של הורים רבים: מחד, קשה לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בתקופה כה מבלבלת, מאידך, קיים החשש שיהנחותי עלולות להתקבע ולהפוך להרגל שיהיה קשה להיחלץ ממנו בתום התקופה.

ההתלבטות מובנת מאוד והתשובה היא שדווקא בתקופה כה מבלבלת הילד צריך יותר מאי פעם יציבות = גבולות ברורים, כמובן עם התחשבות והתאמת הגבולות למצב. כשילד מזהה שקיימים בבית כללים ברורים שעומדים עליהם בנחישות וברגישות, גם אם בתחילה יתנגד, אסור שזה יגרום להורים להסס ובסוף גם הילד יראה כמה הגבולות הם אלו שהיטיבו אתו ובנו אותו.

4 בידוד: התופעה כבר מוכרת כמעט בכל בית, הילד שוכן בחדר מבודד, התקשורת היא בעיקר טלפונית, ההורים בלחץ לשמור על האחרים, דרישה לא פשוטה מילד, לפעמים בקושי בן שבע... איך עוזרים לו?

במקרה של בידוד, תפקיד ההורים הוא לבדוד בין הגוף ללב, כלומר נכון שהילד לא יכול לצאת למשך מספר ימים, אבל דווקא אז מוטל על ההורים לגרום לכך שהילד ירגיש את ליבם יותר מתמיד

1 תקופה מלאה קושי ואתגר לכאורה, מדברים הרבה על האתגר הבריאותי, על ההיבט הכלכלי, אבל מה עם המשימה החינוכית? הפעם ההתמודדות היא של ההורים. הקשיים ברורים. יש גם מעלות חינוכיות בתקופה הזו?

אין ספק שלצד ההתמודדות, יש מעלות אדירות שאפשר להפיק בתקופה זו מעבר לתקופות רגילות.

כאשר נמצאים יותר עם הילדים, זו הזדמנות להעמיק איתם את הקשר החיובי בשהות נעימה איתם, במילים טובות ועידוד שמחזק, מה שלעיתים במרוצת החיים פחות מגיעים לזה. מצער לשים לב שפעמים רבות זיכרונות הילדות הם בעיקר שיחות ענייניות קצרות, או דברי ביקורת מחוסר זמן. כעת זה שונה.

כאשר הקשר בין ההורים לילדים מתהדק, מלבד החוסן הנפשי שמתעצם, זה גם מועיל ומשפר את ההשפעה החיובית ההורים, ומעניק להם את ההזדמנות להנחיל לילדים ערכים רוחניים שייכנסו לנפשם עמוק יותר וישפיעו עליהם לנצח ולא רק באמצעות ביקורת והערות, כי כאשר מרגישים את היחס הנעים של ההורים, רוצים יותר לקבל מהם ולחקות אותם.

2 הילדים בבית שעוה רבות, סוג חדש של 'בעיה', יש את אלו שמוצאים את עצמם בקלות, יש שמצליחים למלא את זמנם, ויש המתקשים, והתלונה הנשמעת יותר ויותר: 'משעמם לי'. יש תשובה?

במקרים רבים, מאחורי המילים "משעמם לי" ישנה צעקה / בקשה להורה תעודד אותי, תערוך לי מבצע, תעזור לי לתכנן את סדר היום שלי,

הן באכפתיות של התעניינות מרובה והן בשיחות טלפון או שיחות מאחורי הדלת.

חשוב להדגיש לו שהבידוד הוא פיזי וטכני בלבד, והגעגועים אליו, והתפילות והמחשבות עליו, רק גוברות. אין ספק שזה יכול לתת לילד תעצומות נפש גם לימים הללו וגם להמשך החיים, אם חלילה ייתקל במצב מורכב, יתמודד ביתר קלות.

5 פחד וחרדה הם מצבים קיצוניים, אבל שאלות המעסיקות מבוגרים ודאי מותר גם לילדים לשאול, אז הם שואלים, עד מתי? ואנחנו מעבירים נושא... זהו יחס נכון?

ממש לא. ילד אוהב לראות הורים ברורים וחזקים ורק כך הוא יותר סומך ונשען עליהם. לכן חשוב לתת לו אינפורמציה כמובן לפי גילו בצורה ברורה. וגם מה שלא ברור לנו, לא להעביר נושא ולא להתחמק, אלא לומר לו בבהירות מה בינתיים לא ברור..

6 בחור וילד שוהים לפתע שעות יחד, הבחור בהשגותיו משען 'מזומנים' שקוע בימשנה ברורה' מלא השגות גדולות, ההורים נרגשים ומבקשים שיטעים לאחיו הצעיר מהיחידרי טעם 'ישיבתי', דבר ראוי או דחיקת הקץ?

הדבר הוא ראוי כאשר הוא נעשה במנות קטנות ומתאימות לגילו ולאופיו של האח בבחינת "חנוך לנער על פי דרכו", רק אז יוכל להיווצר אצל הילד גירוי חיובי וציפייה לטעום מהטעם הישיבתי. אם המינון הוא הרבה מעבר ליכולותיו עלולה להיווצר אצלו ריאקציה לעניין, בבחינת מה שהסבירו בקוצק על הפסוק "לא תעלה במעלות על מזבחי..."

7 ולמקרה הפחות נעים (ואולי היותר מצוי), האחים יחד שעות ארוכות, ימים שלמים שהישיבה פעילה בבית על כל המשתמע, גם כאן קיים מתח בין שיעור ב' לשיעור ג'... במקרה זה האחים היקרים. איך מעמיקים את תחושת האחוה במשפחה דווקא בימים כאלו?

חשוב מאוד להשקיע מחשבה רבה כיצד ליצור אווירה נעימה באופן כללי בין כל בני הבית באמצעות אתגרים משותפים, פעילות משותפת ועוד. אפשר גם להביא לכך שלכל אחד מבני הבית יהיה תפקיד שרק הוא ממונה עליו, ורצוי שהתפקיד הזה יתרום לכל בני הבית, כך מרגיש כל אחד שהוא נותן ומעניק לבית, שהרי נתינה מחברת הרבה יותר מקבלה.

8 ברוך ה' במחוזותינו אין אלו שאלות מצויות, אך עדיין בימים כאלו סכנות הרחוב והטכנולוגיה אורבות בכל פינה, האם יש כאן רק שמירה והרחקה או יש כאן נושא להטמעה וחיוני?

ברור שמחובת ההורים להטמיע אצל ילדיהם שמה שאסור, אסור ללא פשרות. עליהם להוות בזה דוגמא אישית כי הא' ב' של חינוך יהודי הוא שגם אם לא נוח, התורה וההנהגות שחונכנו עליהם, הם נר לרגלינו. כמובן שכשהקשר עם הילדים הוא חיובי והאווירה בבית נעימה כאמור, זה יקל על הילדים לעמוד בניסיונות, ובאופן טבעי יישאבו פנימה ויהיה להם פחות עניין לחפש בחוץ את הדברים שאינם רצויים בחוץ.

9 סדר יום. מושג ששייך רק למוסדות או גם לבית משפחתי וחם?

סדר יום קיים גם בבית, רק בצורה שונה ומותאמת לבית. ללא זאת, בפרט בתקופה זו, הילד עלול להפסיד את החוסן ואת עמוד השדרה שהבית אמור וצריך לספק לו מעבר למשפחתיות ולחום.

10 לסיים: ראית בודאי את תלמידי מוסדותינו הק' בתקופה הזו, מקרוב, בעין מקצועית תוכל להעניק להם ציון על תפקודם? (בלי כפפות...)

אומר את האמת המשמחת שרוב ככל התלמידים תיפקדו בתקופה זו מעבר למשוער בשעות הלימוד, בהספקים ובעוד תחומים בעבודת ה' ובעבודת המידות!

בישיבה, לעיתים בחור הנמצא בתוך קבוצה גדולה לא תמיד מרגיש עול אישי לדרוש מעצמו ועלול להיבלע בזרם, לחוש שדי לו בכך שהוא עומד במסגרת הישיבתית, אך בתקופה זו כאשר הבחורים היו לבדם, ניתן היה לראות עליהם שלא הישיבה היא זו שדורשת מהם, אלא הם בעצמם קבלו ועמדו בעול האישי שלהם.

ה' יתברך יעזור שהעול האישי בעבודת ה' שגילו וקבלו על עצמם בתקופה זו, רק ילך ויתעצם במשך החיים בבחינת מוסיף והולך, ונזכה לראות רוב נחת מילדינו ומתלמידינו, אמנ!

בישיבה, לעיתים
בחור הנמצא
בתוך קבוצה
גדולה לא תמיד
מרגיש עול אישי
לדרוש מעצמו
ועלול להיבלע
בזרם, לחוש שדי
לו בכך שהוא
עומד במסגרת
הישיבתית, אך
בתקופה זו כאשר
הבחורים היו
לבדם, ניתן היה
לראות עליהם
שלא הישיבה היא
זו שדורשת מהם,
אלא הם בעצמם
קבלו ועמדו בעול
האישי שלהם

להדליק את הניצוץ בנפש

ישנם כאלו שעלולים ללמוד כי כולם לומדים ולהתפלל כי כולם מתפללים, לעשות מה שמקובל בציבור ולהתנזר ממה שיכול להוריד את מעמדם. אבל מי אני???

בתקופה זו רוב המסגרות רופפות או כלל אינן קיימות, וזו ההזדמנות של כל אחד ואחד מאתנו לבנות את עצם האישיות שלו. יש לנו הזדמנות לעבוד את הקב"ה ולא את החברה, לא את השטיבל או את הישיבה, לא את המשגיח ולא את החברים, כי אם את הקב"ה בעצמו.

אלו שנגזר עליהם לשהות בבית, אם זה בגלל סגרים ובידודים למיניהם או בבין הזמנים, יכולים לנצל זאת ללמוד תורה לשמה, ולבנות את עצמם ואת אישיותם.

2 הילדים בבית שעות רבות, סוג חדש של 'בעיה', יש את אלו שמוצאים את עצמם בקלות, יש שמצליחים למלא את זמנם, ויש המתקשים, והתלונה הנשמעת יותר ויותר: 'משעמם לי'. יש תשובה?

בסדנאות להורים אני רגיל לומר 'האזינו לקול הפנימי, לקול שמסתתר מאחורי הבקשה!' כשילד מגיע בשעות אחר הצהריים המשעממות ומבקש שוקולד, לא תמיד השוקולד חסר לו, פעמים שהוא צריך מנה קטנה של תשומת לב. רוצים ראייה? שבו אתו 5 דקות, שוחחו עמו, ותראו שהוא שכח לגמרי מהשוקולד.

לכן בראש ובראשונה כשילד מגיע ואומר 'משעמם לי' שאל את עצמך 'האם נתתי לו היום מספיק יחס או שמא

1 תקופה מלאה קושי ואתגר לכאורה, מדברים הרבה על האתגר הבריאותי, על ההיבט הכלכלי, אבל מה עם המשימה החינוכית? הפעם ההתמודדות היא של ההורים. הקשיים ברורים. יש גם מעלות חינוכיות בתקופה הזו?

העם היהודי היה ידוע תמיד כעם שיודע לנצל הזדמנויות, נמנה כמה הזדמנויות חינוכיות הנוגעות לתקופה זו (שוחחנו ע"כ בהרחבה בקו המיוחד של האיחוד):

[א] רבים מאתנו חווים בתקופה זו הרבה קשיים ואכזבות: בידוד, העדרות ממוסדות הלימודים או ממקומות העבודה, שמחות מתקיימות באופנים מאולצים ומצומצמים, הרבה דברים שבקדושה חסרים כמו נסיעות, חבר'עס, שיעורים, ועוד...

זו ההזדמנות להראות לילדים שלנו כיצד אנו חיים עם אמונה בהשגחה פרטית, שנים שאנחנו מדברים, כעת יש לנו הזדמנות להראות להם דוגמא אישית, כיצד כל גל וגל הבא עלינו, אנו מנענעים לו בראשנו בהכנעה ואמונה וצולחים את הקושי בשמחה ובשלוה.

[ב] אם נגזר עלינו להיות בבית יחד עם ילדינו שעות מרובות, ננצל את השהיה עמם בכדי להתבונן בהם, לתור אחר מעלותיו הייחודיות של כל אחד ואחד, ולתת לו מילות הערכה כנים שבאמת יבנו את אישיותו.

[ג] אנו וילדינו חיים בחממה של תורה, יראת שמים וחסידות, זו מעלה עצומה ושמירה מעולה, אך מאידך לא תמיד אנו זוכרים לבנות את עצם אישיותנו.

יש לנו הזדמנות
לעבוד את הקב"ה
ולא את החברה,
לא את השטיבל
או את הישיבה,
לא את המשגיח
ולא את החברים,
כי אם את
הקב"ה בעצמו

טרוד הייתי בעסקיי? התייחס אליו, רד אליו, היה עמו כמה דקות.

כמובן יתכן ובאמת משעמם לו, ואם כן, ברור שעלינו מוטלת החובה לדאוג לו לתעסוקה.

אני רוצה להוסיף עוד שני דברים שאת אחד מהם מאוד כדאי מאוד לעשות ואת השני מאוד לא כדאי לעשות:

מאוד כדאי שתקדישו 5 דקות כדי להכניס את הילד למשחק או לתעסוקה שהצעתם לו, כך יגדלו הסיכויים שהיא תימשך זמן רב, משא"כ אם רק תציעו לו 'לך תשחק בפליימוביל' או שאפילו תורידו לו את המשחק מהארון אך לא תכניסו אותו למשחק - הוא יחזור שוב אחרי 5 דקות עם עלה זית מר בפיו 'אבא, משעמם לי'.

זכרו, שווה השקעה של 5 דקות ולא הפרעה כל 5 דקות!

ומה לא כדאי לעשות? כשהילד או הבחור מגיע ואומר 'משעמם לי' אל תגידו לו משפטים כמו 'אם משעמם לך לך ללמוד' או משפט כמו 'התורה הלא ארוכה מארץ מידה... וכי למדת את כל ארון הספרים!'

ומדוע לא כדאי?

א] זה לא חינוכי. התורה היא לא הריפוי בעיסוק שלנו, היא לא ניתנה לנו כחומר למילוי זמנים וכתעסוקה למשועממים. היא הרבה יותר נעלית ונשגבה.

ב] אם הילד לא הלך מעצמו ללמוד אלא מבקש תעסוקה יתכן שהוא באמת צריך כעת הרפיה כלשהיא, מדוע נמנע זאת ממנו.

ג] נניח שהוא עדיין לא הגיע לדרגה שאנו מצפים ממנו בעול תורה ואהבת תורה, האם המשפטים הללו יחדירו בו אהבת תורה? האם הם יגרמו לו להטות את כתפו ולקבל על עצמו עול תורה? מסתבר שהפוך... חפשו הזדמנויות נעימות יותר להחזיר בבנכם אהבת תורה.

3 התלבטות של הורים רבים: מחד, קשה לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בתקופה כה מבלבלת, מאידך, קיים החשש ש'הנחות' עלולות להתקבע ולהפוך להרגל שיהיה קשה להיחלץ ממנו בתום התקופה.

ברשותכם, אבקש לתקן: קשה, וגם לא נכון, לתבוע מילד התנהגות והישגים מקסימליים בכל תקופה שהיא! נכון לתבוע ממנו התנהגות נאותה, ואת ההישגים - להשאיר לריבונו של עולם.

לענייננו: מומלץ, ובעיקר אצל ילדים בוגרים ובחורים, להניח את הדברים על השולחן. להסביר לילד כי בהתחשב בקושי התקופתי אתם מבינים כי התנהגות כזו וכזו יכולה להיות מקובלת אך את הגבול שהוא כך וכך לא עוברים.

לדוגמה הבחור נמצא בבין הזמנים בבית והוא הולך לישון מאוחר. העלמת עין מהנושא לא תמיד היא הדבר הנכון. נכון יותר לסכם עמו כי בבין הזמנים הוא יכול ללכת לישון קצת יותר מאוחר אך לא יאחר משעה פלונית. כך גם

אין מנוס, חייבים לתת לכל בחור ובחור טעם, חשק וסיפוק בלימוד. רק החיבור לתורה הקדושה מתוך סיפוק ומתיקות היא הערובה להינצל מכגעי הזמן

לעניין זמני התפילה, זמני לימוד, כללי
התנהגות וכו'.

למותר לציין כי מה שאסור - אסור!
ואין מדובר על הנחות בדברים שהם
חובה או ציפור נפשנו.

4 בידוד: התופעה כבר מוכרת כמעט
בכל בית, הילד שוכן בחדר מבודד,
התקשורת היא בעיקר טלפונית, ההורים
בלחץ לשמור על האחרים, דרישה לא
פשוטה מילד, לפעמים בקושי בן שבע...
איך עוזרים לו?

'לבד' הוא דבר אינדיבידואלי, יכול
להיות אדם שיושב באולם חתונות
מוקף ב-450 אנשים, אבל הוא לא
מכיר אף אחד, הוא מרגיש לבד, הוא
בודד. לעומתו יכול אדם לעמוד על
הבמה ולדרוש כשכולו יושבים קהל
של 10,000 איש המרותקים לכל הגה
היוצא מפיו, אמנם הוא עומד לבד על
הבמה אך הוא כלל אינו מרגיש לבד,
הוא חש את פעימות הלב של הציבור.

לכן, גם כשהילד ספון בחדרו, עלינו
לדאוג שהוא ישהה ביחידות אך לא
בבידוד, ועל אחת כמה וכמה לא
בבידוד. נעשה את מירב המאמצים

לתת לו את אותה התחושה של הדרשן
היושב לבד על הבמה אך עיני כולם
נשואות אליו. כל בני הבית יתעניינו
בו, ידאגו לו, ישתפו אותו בכל מידע
או פעילות, וידאגו שמפינת הבית הוא
ירגיש במרכז העניינים.

**זכרו! לא כ"כ משנה כמה חטיפים ומיני
מתיקה נשלח לו לבידוד, יותר משנה
כמה הלב שלנו אתו, כי לב מרגיש לב!**

5 פחד וחרדה הם מצבים קיצוניים,
אבל שאלות המעסיקות מבוגרים
ודאי מותר גם לילדים לשאול, אז הם
שואלים, עד מתי? ואנחנו מעבירים
נשוא... זהו יחס נכון?

התחמקות היא התשובה הגרועה
ביותר! כי הילד יכול לפרש אותה כאוות
נפשו וכמיטב דמיונו!

**ולכן כשילד שואל - אנו צריכים לענות
בצורה ברורה וללא התחמקות, וכלל לא
משנה מה השאלה!**

אך ראוי לתת את הדעת לשתי נקודות:
א] כשילד מתעניין על דברים מפחידים
כמו על הקורונה/ מחלות/ אסונות/
לא עלינו, נספר לו את העובדות כפי
שהן וללא תוספת תיאורים ורגשות.
נדאג שהוא יקבל תשובה לכל השאלות
היושבות לו על הלב ושיצא עם תחושה
שהמצב בשליטה. לא נשאיר פתח
לחששות, לספקות ולפחדים להיכנס.
במידה ובכל אופן הוא מגלה סימני
מצוקה (חולמנות יתר/ מתח פנימי/
תסמיני חרדה) נפנה ליעוץ.

ב] זו תהיה ההזדמנות שלנו להחדיר
בילד אמונה בבורא עולם, בהשגחה
פרטית, ושהכל לטובה. אין כמו
הניסיון בשטח.

6 בחור וילד שוהים לפתע שעות יחד,
הבחור בהשגותיו משען 'מזומנים' שקוע
בימשנה ברורה' מלא השגות גדלות,
ההורים נרגשים ומבקשים שיטעים
לאחיו הצעיר מה'חידר' טעם 'ישבת',
דבר ראוי או דחיקת הקץ?

לא בטוח שילד בכל גיל יכול לקלוט מה זה 'מזומנים' ו'שעה הלכה', ובוודאי שלא יכול לרדת לסוף דעתו של אחיו הגדול כשינסה להטעים לו מהווי הישיבה, אך כן ניתן להדליק לו את הניצוץ בנפש ולהבעיר את ליבו בהשתוקקות וכמיהה. אם הוא יראה את הזיק בעיניו של אחיו הבחור, את שפתותיו נוטפות מור, נפשו תשתוקק לטעום גם היא את הטעם הכמוס ההוא, "נכספה וגם כלתה נפשי".

אך צריכים לזכור: אדם שמשווק גלידה ומעוניין שהעוברים ושבים יטעמו מהתוצרת שלו, הוא יעשה זאת בעדינות ואדיבות, בלי להכריח...

7 ולמקרה הפחות נעים (ואולי היותר מצוי), האחים יחד שעות ארוכות, ימים שלמים שהישיבה פעילה בבית על כל המשתמע, גם כאן קיים מתח בין שיעור ב' לשיעור ג'... במקרה זה האחים היקרים. איך מעמיקים את תחושת האחוה במשפחה דווקא בימים כאלו?

א] כשיש קצר חשמלי והמתג נופל, מי שאיננו חכם ינסה להרים את המתג, והוא ייפול שוב כעבור כמה דקות, וחוזר חלילה. לעומתו, החכם יבדוק מה מקור הקצר ויפתור את התקלה משורשה.

לדוגמה: לפני תקופה יעצתי להורה שבנו הבחור היה שקוע יומם ולילה במריבות וחיכוכים, שיבדוק מהי רמת הסיפוק שיש לבנו מעצמו, גילינו שאכן הבחור בעל שאיפות גדולות וגבוהות אך הצלחותיו לא ממש בהתאם, הוא לא מרוצה מעצמו, לא טוב לו עם עצמו, ואלו ההשלכות. האם נכון להעיר לבחור זה יומם ולילה שלא יריב ולא יתווכח? האם ראוי לזרות לו מלח על הפצעים? אדרבה, נפתור את הבעיה מהשורש: נעניק לו הרבה עידוד ומילות הערכה, נחזק אצלו את רמת הביטחון עצמי והסיפוק האישי, כך יהיה לו טוב וגם לסובבים אותו. הלא כך לימדו אותנו, כש"נפתלי שבע רצון" הרי הוא "מלא

ברכת ה' "ומהי ברכת ה'?" המברך את עמו ישראל בשלום".

ב] בשימת לב ובהתבוננות מראש, יכולים לפתור בעיות רבות עוד לפני שלבת האש פורצת והכבוד האישי לא נותן ליישר את ההדורים.

לדוגמה: אם יש מריבה על ה'משנה ברורה' - נקנה עוד סט או נשאל משכנים. אם הולך להתעורר ויכוח על הפלאפון - נכין מראש תור מסודר. וכן על זה הדרך.

עדיף וקל למנוע את הדליקה מלכבות אותה, צריכים רק להיות ערוכים לכך מראש.

8 ברוך ה' במחזורתינו אין אלו שאלות מצויות, אך עדיין בימים כאלו סכנות הרחוב והטכנולוגיה אורבות בכל פינה, האם יש כאן רק שמירה והרחקה או שיש כאן נושא להטמעה וחינוך?

בעניין זה אנו צריכים להשפיע בשלושה מישורים:

א] אנו אמורים להשמיע בקול ברור מה פסול אצלנו, ושהדברים יהיו ברורים וחדים.

ב] אנו אמורים ליצור אורה של הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו. לא ע"י שנסביר כמה גרועה הטכנולוגיה ולאן אפשר להגיע כי למה לתת לו מראי מקומות? אלא ע"י החדרת אמונה פשוטה ואיתנה לגדולי ישראל, ורצוננו להיות יותר ויותר קדושים וטהורים.

ג] בבחרותי שמעתי מהגה"ח רבי יצחק מאיר קנובוביץ זצ"ל בהקשר לדרך הלימוד הנהוגה אצלנו, כי בדורנו היצר הרע כבר לא נמצא מחוץ לתחום ואף לא מעבר לכביש אלא בהישג יד ר"ל, ועל כן אין מנוס, חייבים לתת לכל בחור ובחור טעם, חשק וסיפוק בלימוד. רק החיבור לתורה הקדושה מתוך סיפוק ומתיקות היא הערובה להינצל מפגעי הזמן.

9 סדר יום. מושג ששייך רק למוסדות או גם לבית משפחתי וחס?

מומלץ ללכת על קו האמצע:

אנו נקבע מסגרת זמנים כללית כמו זמני לימוד, זמני תפילות, זמני ארוחות וכדומה, וכל אחד מבני הבית ימשיך לסדר את יומו בצורה פרטית בהתאם לסדר הכללי.

לדוגמה: אם קבענו שמתפללים שחרית עד 8:00 וארוחת הבוקר יכולה להימשך עד השעה 10:00, וארוחת צהריים בשעה 13:00, כל אחד יודע שבין הארוחות יש לפחות 3 שעות שבהם הוא אמור להכניס את המטלות היומיות שלו, והוא יכול להחליט אם הוא מכין לעצמו סדר לימוד מדוקדק לאותן 3 שעות או לא.

הכלל הוא: לעולם אל תבטלו את המסגרת, במקרה הצורך - הרחיבו אותה!

10 לסיים: ראית בודאי את תלמידי מוסדותינו הקי בתקופה הזו, מקרוב, בעין מקצועית תוכל להעניק להם ציון על תפקודם? (בלי כפפות...)

ישנם המהרהרים בליבם 'מה כבר יוצא מלימוד מתוך לחץ?' לאן כבר יכול להגיע בחור שלומד בשביל מבחן? 'זה לא אמיתי, זה כמו עדר'.

כשראיתי בחורים יושבים ולומדים בתקופה זו בלא כל מסגרת מחייבת, בלא כל מבחן העומד על הפרק, הבנתי שהתקיים בהם 'מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה' שזכה דורנו בבחורים שקשורים ומחוברים באמת לתורה הקדושה.

הכהן הגדול עומד ומיטיב את הנרות, צעירי הצאן כבר זכו להעלות את השלהבת ואור התורה מאיר את פניהם באור יקרות. מי יתן ונזכה כולנו במהרה לאורו.

ההדרן עלך רבי מאיר

”אתה יודע מה אמרו ב'הקישון' על גרויסע חסידים” - סח רבי מאיר למקורבו - ”רוח הקודש אני לא יודע אם יש לו, אבל 'ריח הקודש' ודאי יש לו”.

הדים קלושים מתוך הערפל הגדול שיצר סביבו חד מקמא חסידא ופרישא, מופלא בתהלכותיו ונסתר בכל דרכיו, אור המאיר

הגאון החסיד רבי מאיר זילברשטיין זצ”ל

מחייך ומאיר פנים לכל אחד. ובתוך כל אלו השכיל בחכמה עילאית לשמור על פנימיותו, איש לא בא אל סודו.

איש רעים להתרועע היה רבי מאיר, מקומו באחד מספסלי בבית המדרש עם מתפללים נוספים, ידיד קרוב לרבים- רבים, חלק בלתי נפרד מהווי בית המדרש. בעבר קראו 'מאיר וואוועס' (בנו של החסיד הנודע ר' וואווע זילברשטיין ז”ל) אחר כך 'מאיר רוב'

מחייך אלינו, אך לא היכרנוהו. לפחות ידענו שאנחנו לא מכירים. עבורנו הוא היה הקוצקע חסיד של דורנו.

עשרות שנים שמנסים חסידים מבוגרים וישישים לעמוד על פנימיותו, מסתובבים סביבו, מדברים איתו, אולי ושמה יעלה בידם להבין משהו מהסוד הגדול. והוא - רבי מאיר - אינו הודף אף אחד, לא בורח מפני מי, אינו מתבודד בשדות ולא מגיף דלתות ותריסים,

'קנאת סופרים' יש לצורבים הצעירים, המתקנאים במבוגרים מהם המתרפקים על זכרונות עבר שהיו ואינם. 'אני עוד זכיתי לראות את חסיד פלוג' סח אב לבנו, 'שמעתי חסידות מחסיד ישיש שנסע לשפת אמת, משיירי קוצקע חסידים הקדמונים'.

מי שזכה לדבר עם רבי מאיר, יוכל ובצדק לספר לבניו שראה חסיד אמת מלפני כמה דורות. דיברנו עמו והיה

(רב בית המדרש), צעירים ומבוגרים מרגישים כי להם ידידות אישית עם רבי מאיר זילברשטיין. בעצמם אינם זוכרים איך התחילה 'הידידות', אבל עובדה שהוא צוהל לקראתי כל פעם ב'מה נשמע ידידי' או בטפיחה על השכם. מילה טובה על לשונו תמיד, ואור גדול זורח ממנו, שמחת חיים פנימית באופן נדיר וכמעט אינו מצוי.

ואיש לא בא אל סודו.

יודעים כל באי בית המדרש, כמו גם כל אנשי שלומנו ואלפים מבני ירושלים, כי רבי מאיר ענק בתורה, ענק ביראה, ענק בחסידות. והוא עצמו, בטל ומבוטל, אסקופה נדרסת. ואם ישאלך אדם, איך יוכל אדם להיות שפל רוח ונמוך קומה, ויחד עם זאת להיות שמח ומאושר. אף אתה אמור לו: רבי מאיר זילברשטיין יוכיח.

כולו הכנעה ושפלות, ירא וחרד מפחד ה' והדר גאונו, ומלא וגדוש שמחת חיים נפלאה ומיוחדת.

רבי מאיר אומר כל הלומד תורה לשמה

אדם לעמד יולד. ורבי מאיר עמל כל ימיו. יגע וחרש ועדר, מצעירותו ועד זקנה ושיבה.

אם את מדרגותיו הצניע בתכלית, הרי שלימוד התורה שהקיף אותו כמעט כל שעות היום והלילה, לא יכול היה להצניע. זה היה עסקו התדיר, סדר יומו התמידי, תמצית חייו, חדותו כל היום.

זאת התורה, אדם כי ימות באהל. אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמה עליה, ורבי מאיר המית עצמו על דברי תורה. ביטל את כל העולם, מאס בתענוגות ובז לכבוד, כל חללי דעלמא אינם שווים דבר אחד של תורה. לימודו ביגיעה ובריכוז גדול, בהתמדה וברציפות, מבלי לתת לעצמו הנחות

כלשהם. יום ולילה לא ישובת מללמוד ולחזור, ובדגש גדול על חזרה ושינון. דבק בתורה בכל נפשו ומאודו, ולא סר ממנה כמלוא נימה.

כבר בצעירותו, מספר שנים אחרי נישואיו, פקע שמיה כעילוי ומתמיד עצום. באותם ימים הורה לו כ"ק מרן ה'בית ישראל' זיע"א להשקיע עצמו בלימוד ההלכה, בהועידו אותו להיות מורה הוראה בישראל. בני גילו זוכרים אותו בשנים ההם, כשהוא מכתת עצמו הדק היטב בחזרות לאין מספר, מביטים היו אחריו איך שהוא משנן בדבקות כל סעיף, עשרות פעמים. פעמים רבות הוא קם ממקומו תוך כדי ריכוז, פוסע אנה ואנה, משנן את אשר למד עתה, עד שהוא מרגיש שדברי התורה בלועים בדמו, קניין נפשו.

היה לו סדר לימוד יחודי, שהיה למשנת חייו. כעין לימוד 'מזומנים' של הבחורים דהיום, ובעוצמות כבירות ביותר. כבר בחייו שחו אחריו שלמד יורה-דעה כך וכך פעמים, והיו נוקטים במספרים של גוזמה על מניין חזרותיו על לימודו. אליבא דאמת, לא היה לו מספר מסוים לחזרה, אלא כל דבר שלמד, כיוון שעלה על שולחנו - שוב לא ירד.

החזרה הראשונה של עשרות הפעמים, הייתה רק הקדמה. למחרת חוזר שוב על לימוד האתמול. כאשר סיים עניין שלם, שב לחזור על העניין בכללותו, חזרה כללית מקיפה, תימצת כל פרט, בקצרה ובחדות, ורק לאחר מכן פנה להתחיל את העניין החדש, כאשר מעתה, כל יום בתחילת הלימוד הוא מועיד זמן מה לחזרה על העניין הקודם. היום סעיף, מחר סעיף. כשרונותיו הנדירים, זכרונו הפנומינילי, ובעיקר התמדתו המוחלטת, עמלו ויגיעו, הביאוהו לקנות חלקים נרחבים בשו"ע, ותקופה לאחר מכן קנה הלכה למעשה אצל הגאון רבי מאיר ברנדסדורפר זצ"ל, אשר מאז

**מי שזכה לדבר
עם רבי מאיר,
יוכל ובצדק לספר
לבניו שראה חסיד
אמת מלפני כמה
דורות. דיברנו עמו
והיה מחייך אלינו,
אך לא הכרנוהו.
לפחות ידענו
שאנחנו לא מכרים**

**"הייתי מסתובב,
חוזר עשר פעמים,
שתיים עשרה
פעמים, חמש
עשרה פעמים,
עשרים פעמים,
שלושים פעמים,
עד שהייתי רואה
שאיני צריך
להתאמץ להיזכר
מה כתוב, אלא
הדברים זורמים
בשטף ובבהירות"**

נקשר עימו בקשר ידידות אמיץ, קשר עליון דאורייתא. כמו"כ יצק מים על ידי הגאון הצדיק רבי בנימין מנדלזון זצ"ל וקנה ממנו קנייני תורה ודרך הפסק, לרבות משנת חסידותו. כמו"כ היה יוצא ונכנס בבתי כמה וכמה מגדולי הפוסקים. בכל מקום שמצאה ידו לקנות, קנה. היסודיות בה למד כל פרט וכלל, הביאתו להיות מגדולי מעתיקי השמועה, במשנה סדורה וברורה עד ההלכה למעשה, לפי כללי הפסק ומנהגי הדורות. זכה רבי מאיר ודעתו נחשבה ביותר אצל רבוה"ק, אשר סמכו על פסקיו ושלחו לשאול לדעתו.

ושנתם...

רוצה רבי מאיר לדרבן חברותא הצעיר ממנו ביובל שנים, ומטעים לו מה משמע חזרה. "הייתי מסתובב, חוזר עשר פעמים, שתיים עשרה פעמים, חמש עשרה פעמים, עשרים פעמים, שלושים פעמים, עד שהייתי רואה שאיני צריך להתאמץ להיזכר מה כתוב, אלא הדברים זורמים בשטף ובבהירות".

כך הייתה דרכו, לחזור ולשנן היטב, בלי להרפות. ורק אחרי שקנאם קניין נצח, רק אז התקדם הלאה, בבהירות גדולה. מחבר, רמ"א, ט"ז, ש"ך, פתחי תשובה, נקודות הכסף, פסקי רבי עקיבא איגר, פרי מגדים, נועם מגדים ועוד, כיד ה' הטובה עליו.

שולחן ערוך ונושאי כליו מסודרים במדעיו ומונחים בכיסו. מהראשונים ועד האחרונים אינו מוותר מאומה, מוציא מכל דבר את ההלכה למעשה. בקיאות בשו"ת אבני נזר, שו"ת מהרש"ם, אגרות משה ועוד רבים, עד לספרים של פוסקי זמננו לרבות הערות השוליים. מעשיר את עצמו בכל הטוב שבתורה, זוכר את ה'חכמת אדם' 'ערוך השולחן' 'כף החיים', ועוד ועוד, כרכא דכולא ביה, כאשר כל דבר חידוש נכנס ל'אוצר' (ובלשונו 'אריין אין מחסן'...) כפי

פישר, מהגאון מטשעבין, מ'כף החיים', ים של תורה.

מסיים סעודת ליל שבת ומועיד פעמיו לבית המדרש. עוד בזמן הרבי כ"ק מרן ה'בית ישראל' זיע"א היה לו סדר לימוד בליל שבת, ולאחר שעה ארוכה בה התייגע בשמועס של הרבי, התיישב לחזור על מה שלמד במשך השבוע. אחר כך בשבת אחרי הצהריים. חזרה ושוב חזרה.

הרחב פיך - בדברי תורה

את פרשת השבוע למד ו'חי' כבר מתחילת השבוע. למד בקביעות מדרש רבה, תנחומא, זוהר וילקוט שמעוני. העמיק ברמב"ן שהיה לימוד חביב אצל הרבי ה'בית ישראל', והוסיף ללמוד רבינו בחיי. כשהחל כ"ק מרן ה'לב שמחה' להנהיג, קבע שיעור בדברי ה'אור החיים' הקדוש אשר היה שגור על לשונו של הרבי ומרבה היה להזכירו בדברי תורתו.

סדרי לימוד וחזרות יומיים שבהם הקיף את כל התורה כולה, לבד סדרי לימודו על פה.

כה כיתת עצמו על דברי תורה, שבצעירותו היה לא אחת שוקד על תלמודו עד שנשמט ראשו ונרדם. כל ימיו הייתה ערימת ספרים מונחת ליד מיטתו, והוא לומד ולומד. כל עוד לא קוים בו 'כי בכל לילה נשמתכם עולה למעלה' ממלמלות שפתיו בדברי תורה. לימים התחיל לחזור על פה עד שנפלה עליו תנומה, והיה הדבר לבני הבית לסימן מובהק האם הוא עדיין ער. כשמפסיק למלמל, סימן שהוא נרדם, עד אז, שפתיו ברור מללו, כאוויר לנשימה, רוח ממללא.

בנסיעה לצפון, מספר הרא"י מאצנער אשר זכה ללמוד עמו בחברותא מספר שנים ולקנות הימנו קניני תורה, הספיק לחזור על חלק ניכר מהלכות 'בשר בחלב', כשהוא מתבל בתשובות מרבי הערש פסח, מרבי ישראל יעקב

שסיפר החברותא שלו מאותם ימים שיבדלח"ט הגאון רבי בן ציון וואזנר שליט"א), ומשתלב בסדרי החזרה.

שואל אותו אברך צעיר, איך מגיעים לזכור. רבי מאיר עונה מיניה וביה: חזרת כבר על מסכתא אחת ארבעים פעם... קודם תחזור ארבעים פעם, אחר כך נדבר. הגה"צ רבי דוב'טשע שובקס, מראה לתלמידו מאי משמע חזרה. תראה את רבי מאיר, יושב עם חברותא, ומשננים הלכות ציצית על פה, כאשר לסירוגין פעם זה אומר ופעם משנהו. שיעורי תורה ממלאים את סדר יומו בצפיפות. באחד מסדרי לימודו הוא לומד בבלי וירושלמי יחד, פותח את שני התלמודים, לומד את הסוגיה בבבלי ובירושלמי, אחר כך חוזר שוב ועומד על ההבדלים ביניהם. בערוב ימיו היו צעירי החסידים עוברים ליד שולחנו בבית החסידים, ורואים את ערימת הספרים הגבוהה שהתגבהה מולו, ומתפלאים. היו אלה עשרות

יום שישי שלמחרת שמחת תורה, ערב שבת בראשית, הוא מתקשר לאחיו הגה"ח רבי אברהם ז"ל מחיפה, משוחח עמו בדברי תורה ואגב מבשר לו "אני כבר סיימתי את המדרש והזוהר על פרשת בראשית".

בהזדמנות הזכיר הרבי הבית ישראל בשולה"ט את מאמר הגמרא על הפסוק 'נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו' - 'הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר'. אחרי הטיש שאל אותו הרבי היכן הגמרא. "סנהדרין צ"ט ע"ב" השיב. "והיכן הפסוק" הוסיף הרבי לשאול. משהשתהה לענות, הגיב הרבי בחביבות 'אתה יודע כל כך הרבה, ופסוק אינך יודע!...'.

מאז הוסיף על לימודיו את לימוד הנ"ך, כל יום מספר פסוקים, לימוד היטב עם המפרשים. לימים שמע שהרבי מפליג בפירוש הרד"ק על פסוק באיוב, ומאז שילב גם לימוד רד"ק. כל כולו תורה, ארון ספרים מהלך. בור סוד שאינו מאבד טיפה. מדרשים, הלכות, אגדות, מה שהוא רואה, קונה, מקבץ ומרביץ, אוהב תורה לא ישבע תורה, בשקיקה ובצמאון.

קטעי זוהר הקדוש שגורים על לשונו. 'כאברך צעיר אמרו לנו ש'תיקוני זוהר' לומדים באלול, סיפר. כששואלים אותו על בקיאותו העצומה בזוהר הק', השיב כמתנצל, כי בעת שהתבקש לסייע בעריכת הספר 'אמרי אמת', 'ראיתי שאני מוכרח לעבור על הזוהר'. איברא, ששיגרת לשונו בזוה"ק הוכיחה כי יגע בספר הקדוש הרבה מעבר לכך.

בערוב ימיו מגיעים בחורים לנקות את הספרים בביתו בערב פסח. רבי מאיר נכנס לחדר ועומד מהורהר, 'הרבה פעמים חזרתי על הספרים' אומר בגעגועים עצומים, בחיבור שאין למעלה הימנו.

'היינו לומדים עד שהיו הדברים כמו חומה', סיפר, 'עצמתי עיניים וראיתי מולי את הדף שורה אחרי שורה'. לבחור ממקורביו, הר"ר משה רוט שזכה לשמשו מספר שנים בקירוב לב, סיפר בערגה: למדתי יורה דעה, היו לי כאבי שיניים, אך למדתי ולמדתי.

אברכי השטיבל בבית שמש זוכרים את שאירע לפני שנים. תוך כדי לימוד הצית רבי מאיר את הסיגריה, ולא שם לב שהגפרור עדיין בוער. כעבור מספר שניות נתפסה האש בקצה גלימתו... בהשגחה פרטית חלף שם אחד האברכים אשר נחרד למראה. לקול זעקתו התעורר רבי מאיר מעיונו, הבחין באשר אירע, וקפץ ממקומו בבהלה. דקות ארוכות לקחו לו להירגע, אולם בשעת מעשה, גברה התורה אשר ניתנה באש ולא חלי ולא מרגיש בהתלהט האש סביבו.

'איזהו תלמיד חכם' אמרו חז"ל (שבת קיד) 'כל ששואלין אותו הלכה בכל מקום ואומרה'. צעירים מביטים בו בהערצה, ומאור פניו משמש להם כספר מוסר 'כזה ראה וקדש'. בני-תורה מובהקים יודעים שכל מילה שלו, מחושבת ועמוקה, למרות שכלפי חוץ דיבורו שווה לכל נפש, כנגד רוחו של כל אחד. מישוהו מספר על פיגוע רח"ל שאירע, ונהרגו בו כמה אנשים מישראל הרחוקים מת"מ. רבי מאיר נאנח ואומר "דם חסידיך לחייתו ארץ" (תהלים עט), ומוסיף לעצמו בשקט "רש"י שם". אחד השומעים ממהר לארון הספרים לעיין ברש"י על הפסוק המבאר על לשון הפסוק 'חסידיך' "משקבלו פורענותם הרי הם חסידים וכו' כן מפורש באגדה".

מסופר על הרבי ה'אמרי אמת' זיע"א, שנשתקע בלימודו ואיחר לארוחה הקבועה ושאלתו הרבנית ע"ה עד מתי בדעתו להמשיך את הלימוד. על אתר ענה: עד הרגע האחרון, כל זמן שהנשמה בקרבי.

ורבי מאיר, אשר זכרו של הרבי ה'אמרי אמת' עמד מול עיניו כל ימיו, למד עד הרגע האחרון שהיה ביכולת, כל זמן שהנשמה בקרבו.

תורת אלוקיו בלבו

יראת שמים אשר פיעמה בלבו של רבי מאיר, וניכרת הייתה בכל תהלוכותיו, שגבה שבעתיים בעת לימודו, וכאותה אימרה המובאת בשם מרן הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, על מאמר הגמר' (חגיגה ט) 'אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד' שהכוונה ללימוד עם 'חידו של עולם'.

רבי מאיר מספר את שאמר לו הרבי ה'בית ישראל' את דברי הרמב"ם 'אין מחשבת וכו' מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה'. אין ברירה, חייבים להתפס בתורה, אחרת היצר אורב בכל פינה. וכשם שיצר סוכן, אינו נח ואינו שקט, כך מתעצם רבי מאיר נגדו בלימוד התורה, תורת ה'.

צורב צעיר רואה את רבי מאיר ממתיק סוד בקרן רחוב עם החסיד המופלא רבי חיים אהרן פלינקר זצ"ל, הוא מטה אוזן ושומע את רבי מאיר חוזר על אימרה ששמע בשם מרן ה'אמרי אמת' זיע"א, שאחרי מלחמת מדין נצטוו להגעיל את הכלים, ולמה לא אחרי מלחמת סיחון ועוג, כי מלחמת מדין הייתה על מחשבה, ובזה צריך לפרוש לגמרי. רבי מאיר מדבר, ורבי חיים אהרן מאיר באור יקרות.

בנסיעה, רבות הוא ממלמל. גם מי שנוטה אוזן אינו שומע. לעיתים יושב מהורהר, בעיניים פקוחות וגדולות, ורעיוניו משוטטים. הרכב עובר מתחת להר המנוחות, ורבי מאיר מושיט את ידו ומניח את הכובע על ראשו. 'גדולי עולם ליגען דא' (גדולי עולם טמונים כאן) אומר למלווהו בהתפעלות פנימית. כמדומה שאמר פרק תהילים. 'בעלזער רב איז דא' הוסיף.

**מסופר על הרבי
ה'אמרי אמת'
זיע"א, שנשתקע
בלימודו ואיחר
לארוחה הקבועה
ושאלתו הרבנית
ע"ה עד מתי בדעתו
להמשיך את
הלימוד. על אתר
ענה: עד הרגע
האחרון, כל זמן
שהנשמה בקרבי
ורבי מאיר, אשר
זכרו של הרבי
ה'אמרי אמת' עמד
מול עיניו כל ימיו,
למד עד הרגע
האחרון שהיה
ביכולת, כל זמן
שהנשמה בקרבו**

בהזדמנות בעת סעודה, שואל אותו אחד המסובים אם הוא אוהב מאכל מסוים. רבי מאיר פוקח עיניים משתאות: אוהב?! אני אוהב רק את הקדוש ברוך הוא.

איברא, שאותה רצינות קדושה לא הייתה 'כתית למנוחות'. נהפוך הוא, מתוך שלא היה צריך לעצמו מאומה, הייתה השמחה מקיפה וממלאת אותו, וכולו אומר עוז וחדווה, רעננות ושמחת חיים, שנינות ושביעות רצון.

משים עצמו כשיריים

רבי מאיר משים עצמו כשיריים. מדבר עם כל ילד ובחור כאילו היה בן גילו ומעמדו, ולא חלי ולא מרגיש שהינו רב בית-המדרש, מגדולי הרבנים בירושלים ובעולם. שואלים אותו על פשר הכבוד שהוא רוכש לכל ילד, ורבי מאיר משיב, גם אני הייתי ילד, והיום אני סבא לנכדים...

כולם סביבו מעריכים אותו ורק הוא לא מודע לכך. כולו אומר שפלות ברך. "הייתי שפל בעיני". מקורבו רואה אותו פעם בבית-המדרש, בשבת אחרי סעודת הבוקר. ביהמ"ד היה ריק והוא התיישב מול המנוח הרב החסיד רבי משה פשנדה ז"ל, מתמרמר על רמתו השפלה ברוחניות ובעבודת השי"ת בביטויים כסגנון, אין אני ראוי, אין בי ערך רוחני, וכהנה. אירע ובעת הלימוד הגיעו יונים בקרבתם, הפריחו אותם ושוב באו. אמר החברותא, מי יודע, אולי נשמות, רוצים תיקון... דוק של עצב ניכר על פניו של רבי מאיר: את הנשמה שלי לא תיקנתי, אתה רוצה שאתקן אחרים!?!...

עד כמה שאחז מעצמו כאסקופה הנדרסת, לא מנע עצמו מלהאציל מברכותיו בלב רחב. בירך מכל הלב, התפלל וציפה להצלחתו של כל יחיד. ככלל, מרבה הוא להתפלל על הכלל

בהזדמנות בעת סעודה, שואל אותו אחד המסובים אם הוא אוהב מאכל מסוים. רבי מאיר פוקח עיניים משתאות: אוהב?! אני אוהב רק את הקדוש ברוך הוא

מתוך שלא היה צריך לעצמו מאומה, הייתה השמחה מקיפה וממלאת אותו, וכולו אומר עוז וחדווה, רעננות ושמחת חיים, שנינות ושביעות רצון

ועל הפרט. בשבת אחרי צהריים רואים אותו הרבה עם ספר תהילים ביד. יש אומרים שהוא חוזר על תלמודו, ויותר נוח לו להראות כך. ואולי הוא כן אומר תהילים. אחד הבחורים הכרוכים אחריו שואל אותו, מה ענין התהילים כעת. 'פתוח כעת אצל הרבי, והבחורים רצים' אומר רבי מאיר (היה זה בעת שהיה פתוח לפרקים אצל כ"ק מרן הלב שמחה זי"ע, וכשנפתח היו ממהרים פרחי החסידים לרוץ בלהט קודש והתלהבות גדולה), אני מתפלל שאף אחד לא ינזק במרוצתו...

השואל יודע שרבי מאיר משיב לו מפני הכבוד, הרי גם בשבתות אחרות הוא אומר תהילים. אף על פי כן גם מהתירוצים יש הרבה מה ללמוד, כי אכן היה רבי מאיר מתפלל על הכל, על כולם, על מי שיכל, על מי שביקש ועל מי שלא ביקש, על הכלל ועל הפרט. אברך הממתין לישועה חולף על פניו, 'קום א הער' בוא הנה, רבי מאיר מצביע על הפתק שבידו, זה השם שלך, תראה אם השמות כתובים נכון.

אירע, והיו צריכים ליישר את ההדורים עם אחת הקהילות, אחרי שעסקי ציבור הגביהו טורא בינייהו. ביקשו מרבי מאיר להצטרף למשלחת. לא שהייתה לו הבנה מינימלית בעניינים הנידונים, אך האווירה הטובה שהישרה מייד בכניסתו, המיסה את הקרח וקירבה את הלבבות.

נפלאות בעינינו איך 'אפשר לקיים שניהם'. מצד אחד ידעו כל באי בית המדרש וכל אנשי שלומנו, לרבות אלפי בני ירושלים, כי שגבה מעלתו מאוד, כמו גלקח לכאן מעולמות של חסידי קמאי, שרעפיו משוטטים מעלה וכולו תורה ופנימיות התורה, עמוק מי ישורנו. ומצד שני, כל אחד מרגיש נח וקרוב במחיצתו, שמחים ומחייכים לעומתו, ויודעים בבירור כי הוא אינו כמו כולם, מורם מעם, משכמו ומעלה גבוה.

יצטרך לטרוח, אך הוא ממאן. כל יום יש את הצדקה של היום הזה דייקא. בשיבה הוא משלשל כסף מדי יום לקופת הכוסות של חדר התה. פעם הטעים עם המסופר על הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ, שהתנמנם ביום הכיפורים, וכשהתעורר אמר בצחות לשונו, מי יתן והייתי פרה ומשקה את ילדי ישראל חלב.

איזהו חסיד

ומעל כל מעלותיו הייתה מידת התבטלותו לרבוה"ק, אות ומופת לכל העדה. את ראשית חסידותו קלט בבית אביו, כבר בתור ילד זכה להגיע 'נסיעות' לרבי ה'אמרי אמת' זי"ע, ואף לקבל פירות מידיו הקדושות. את זכרונות הימים ההם נצר בלבו עמוק, ושלב כח מהזכרונות ההם.

חסידי גור בבית-שמש, היה מונח על השולחן מעטפה גדולה, וכמקובל, ניצלו רבים את ההזדמנות להוקירו על יגיעתו למען הקהילה. כשקם ללכת, פנה בעיניים בורקות אל גבאי בית החסידים שעמד לצידו, 'נו, נכנס היום הרבה כסף'. רק לאחר לכתו סיפר הגבאי כי הרב סירב מלכתחילה לקחת את הכסף, ומראש הועידו לקופת הצדקה.

אסף וחילק הרבה כסף, ובפרט בערבי חגים. כל כסף שהיה לו, עבר עד מהרה לצדקה. עניינים רבים היו לו בזה. בדרכו היה מפזר מעות לקופות הצדקה השונות, כשהוא נעצר וממלמל. מרבה להתפלל על זולתו ולתת צדקה בעבור הנצרכים לישועות. לגבאי צדקה פלוני, שלח מדי יום ח"י שקלים עם שליח קבוע. הציעו לו שישלח אחת לכמה ימים ולא

התנתק רבי מאיר בכוונה תחילה מכל עניין גשמי, ואין לו בעולמו מאומה זולת תורה ועבודת ה'. מה לו ומי לו בעולמו מלבד התורה. בבית המדרש יש ארון ספרים, בשטיבל יש ארון ספרים, כך גם בבית. מה צריך יותר מזה. בכיסו יש את מפתח הבית, ובבית הוא מכיר בעיקר את הדרך מהכניסה עד לחדר הספרים. בקושי חונן במבט את העולם הזה הדומה לפרוזדור. טלפון-נייד אין לו, ועל שפופרת הטלפון הביתי יש מדבקה "למעלה", וזאת לאחר שכמה פעמים הניח את השפופרת כשצידה התחתון למעלה, וזו הייתה נשמטת ונופלת.

אינו מכיר בנק ואינו יודע מה זה כסף, למרות ששימש כגבאי צדקה רבות בשנים. מרבה לחלק צדקה, בעוד כמעט אינו מכיר בצורתא דזוזא. בשבתו כרב

כל מילה ששמע מרבוה"ק, ואפילו תנועה, נחקקת אצלו, מדייק בדבריהם עד קוצו של יוד, תורה היא וללמוד הוא צריך. כ'מחותן' יושב הוא לעת שמחות על הבמה, ללא נייע, כולו אומר ביטול, כמיטב מסורת חסידי קמאי, מורא רבך כמורא שמים.

באחת השנים הכריזו שלמעמד 'מים שלנו' יסעו רק לפי גורל. לא ידע רבי מאיר אם הוא בכלל ההיתר. לא שחשב שהוא 'מיוחס' מאחרים, אלא מפני ששימש בתפקיד הרב המכשיר באפיית המצות, ולא נתקררה דעתו עד ששאל בפירוש את אחד הממונים, אשר התפלא על עצם השאלה והניח את דעתו.

עודו ממתין להסעה, עובר שם חסיד בן גילו. 'הרב בוודאי נוסע' - אמר הלה - 'מחותן!' רבי מאיר משפיל עיניו ומשיב קצרות: איצ'ה בלאס. למלווהו שלא עמד על כוונת הדברים הסביר: 'איטשע בלאס היה מחותן של הרבי מקוצק, והיה תלמיד חכם וחסיד וכו', ואעפ"כ כשנכנס לקו"פ היה רועד.

כולו אומר הכנעה בכל מקום, וב'כותל' על אחת כמה. אומר בהטעמה בשם הרה"ק האמרי חיים 'זיע"א, שעל הגאווותן אומרת הגמרא (סוטה ה.) "כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם" אבל בכותל המערבי הרי אי' (תנחומא ובזוה"ק) שמעולם לא זזה שכינה, ואם כן העצה היא שמשמים מכניסים באדם הכנעה בבואו הנה. הנה כי כן, כותל ר"ת ונפשי כעפר לכל תהיה.

מדי שבוע במוצאי שבת נוסע לכותל המערבי, פותח את השבוע בתפילה במקום ממנו לא זזה שכינה. מיצר ודואג על גלות השכינה. בברכת המזון, הנאמרת מילה במילה מתוך הספר, שומעים אותו מדגיש בהטעמה ובבקשה 'הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח'.

**בחור מקורב
מתלווה אליו
לנסיעה לצפון, רבי
מאיר פוסע בשבילי
בית החיים בצפת,
מתפלל ומעתיר.
מגיעים למטה, כל
ההר פרוס לפנייהם,
והמקורב שואל:
ומה עכשיו?
"ובחרת בחיים",
פוסק רבי מאיר**

**ורבי מאיר ממשיך
לחיות, חי את
התורה והעבודה,
כל זמן שמסוגל**

חומרות יתירות מחמיר על עצמו בימי האבל על חורבן בית המקדש, ופטירתו גם היא בימי בין המצרים, קשה סילוקן של צדיקים.

היים שיש בהם

מתוקה מדבש הייתה השהות במחיצתו. חסידים ואנשי מעשה חיפשו לתפוס איתו משפט או שיחה קצרה והשראתו, גם ללא אומר ודברים, הייתה רבה על כולם. תופסי ההלכה שאבו ממנו הלכה מלוא חופניים, ושוחרי חסידות הרוו נפשם ממנו. עובדות מחיי הצדיקים, שסיפר, אמנם בקצרה, לא סטו מדיוק בכל הפרטים הקטנים, שמות החסידים, תאריכים, וציטוט לשון הצדיק. גם מזקני החסידים היה מצטט בדיוקנות כדרכו, והיו הדברים משמחי לב ומשיבי נפש.

באופן מיוחד היה "מקרב את קרוביו" (מכות כד.). מתעניין בעניניהם הקטנים והגדולים של נכדיו, ואף עם אחייניו קובע חברותות ללימוד. ביתו פתוח בפניהם והם חשים כבני בית אצלו. קשר מיוחד יש לו עם אחיו הגאונים החסידים ז"ל ויבדלח"א, קשר של אהבה ואחוה בין אחים, בהערצה גדולה זה לזה. כך היה רבי מאיר איש רעים להתרועע, בתוך עמו יושב, כמו שני רגליו נטועים ב'עולם הזה', כאשר למעשה הוא מופרש ומובדל, גבוה טפחים הרבה מעל הבלי העולם. ואמנם, למרות היוות קרוב לכולם, נותרה פנימיותו חתומה, ורק הידיעה גופא שחסיד מדור קודם מתהלך בינותינו, האירה לרבים.

בחור מקורב מתלווה אליו לנסיעה לצפון, רבי מאיר פוסע בשבילי בית החיים בצפת, מתפלל ומעתיר, הסובבים מנסים לקלוט כל הגה, כל מילה פנינה וחבל להפסיד. משתהה ליד ציון הבית יוסף זיע"א תוך שהוא מציין כי הרבי האמרי אמת ראה בבית יוסף 'רבו מובהק', מעתיר בקברים נוספים,

כלות, ויכל לו. "שר וגדול נפל בישראל" קרא אחריו הגאון החסיד רבי ישראל יצחק מנדלזון שליט"א. וי דחסרא ארעא דישראל גברא רבא. הוא הלך למנוחות, ואותנו השאיר עם חלל עצום שנפער, דמות מדור עבר שהייתה ואיננה. יהי רצון שנזכה לדבוק ולו במקצת דרכיו, עדי נזכה מהרה לתחיית המתים ולביאת גוא"צ בב"א. ת.נ.צ.ב.ה.

אליו עם בקבוק יין, אולי יועיל הדבר לשמוע ממנו מילי מעלייתא. מביאים לו את היין ומחכים למוצא פיו, ורבי מאיר פותח בדברי כיבושין לעצמו (בלשון המדרש, בראשית רבה נ"ד, א, המזהיר מהיצר הרע האורב לאדם): "מצאו בן שבעים מפילו, מצאו בן שמונים מפילו..."

עבר רבי מאיר את בן-שבעים ואת בן-שמונים, ולא נתן ליצר להפילו. לחם עד

מדי פעם שואל מה השם של פלוני ושל אלמוני, נותן עוד צדקה. ונתן עוד צדקה. מגיעים למטה, כל ההר פרוס לפניהם, והמקורב שואל: ומה עכשיו.

"ובחרת בחיים", פוסק רבי מאיר.

ורבי מאיר ממשיך לחיות, חי את התורה והעבודה, כל זמן שמסוגל.

לצעירים המקיפים אותו נודע כי לרבי מאיר יש יום-הולדת, ומיהרו לעלות

לַעֲשׂוֹת רְצוֹנָה אֱלֹקֵי הַפְּצָתִי וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מֵעֵי

מתמיד עצום ו'חד בדרא' שלעתים שכח לאכול, אך מעולם לא שכח להתייחס ולהחמיא לנהג האוטובוס ■ גאון אדיר הבקי ומחדש בכל מכמני התורה, אך יורד לעומק חולשות נפשם של בחורים צעירים מבתים רחוקים ■ נצמד אל הגמרא בעוצמה לא מצויה, אבל כיתת רגליו משמחה לשמחה ■ שפל ברך שלא החזיק טיבותא לנפשיה, שהתייצב כארי שואג במלוא גבורתו למען כבוד רבותיו ■ הי חסיד הי עניו

שורות רצופות דמע, עתירות לימוד ונוטעות שאיפות
אחר מיטת הגאון החסיד שבכהונה

הרב רבי אברהם מרדכי הכהן איזבי זצ"ל

הוי, הרב איזבי זצ"ל.

א"י, הרב איזבי, איזו מתיקות של ענוות חן, כמה שמחת חיים שופעת, א"י, הרב איזבי.

הוי, הגעגועים, הגעגוע לתורה בשלמותה כמונחת בקופסא, מתוך הערצה אינסופית לקדושתה ותשוקה נלהבת להידיבק בנותנה.

הוי, הניחוח הנפלא הזה מבוסמין דגן עדן, ריח הקדושה המשכר. העונג של ה'לענונים יתן חן' (משלי ג לד), האור העצום הזה של ביטול מוחלט לה', לעבדיו הצדיקים, ולכל יציר כפיו.

היכן משיגים ניחוח הוד קדומים, כזה שהעיד עליו רבינו הבית ישראל 'ער איז פון די פריעדיגער דורות' [-הוא מהדורות הקודמים], להתבשם בו עוד קצת? היכן ניתן למצוץ עוד מהדבש הנפלא הנקרא 'פארציטישער חסידישער ייד'?

הרשה לנו, הרב איזבי, לגלול מעט ממסך שפלות הברך שהקיף את ישותך, ולהזין את עינינו מבוהקה של תורה הנלמדת בקדושה ואמונה, הנח לנו להציץ מעט מבעד לערפילי הפשטות בהם התעטפת, ולעמוד נפעמים אל מול יכולת בשר ודם להעפיל, בהתמסרות מוחלטת לרצון ה'.

שהלא כל חיך, מקשה אחת המה של עבודת ה' ללא רבב של רצון עצמי,

היאך יכול יהודי שכל מוחו מגויס למאבק על שמירת כל חלקי התורה, לרדת לנבכי נפשו הסוערה של תלמיד צעיר שלא זכה לראות ברכה בעמל התורה, ולהדריכו כיצד ימצא בה טעם? כיצד יכול מי שמעולם לא לימדוהו מאי משמע 'כבוד', להבין למה בדיוק מצפה האיש הנכבד שמולו?

בכל אופן וצורה, בכל זמן ועיתוי, ובכל מצב וסביבה. כל שאיפתך ותשוקתך היו 'לתקן עולם במלכות שד-י', אזי אין ספק שתסכים גם לזאת, ובלבד ש'יתגדל ויתקדש שמיא רבא'.

■ ■ ■

רבת גוונים היתה אישיותו הקורנת של הגאון החסיד רבי אברהם מרדכי הכהן איזבי זצ"ל, מלאת אור ושמחת חיים, וחדורת תחושת שליחות ודביקות במטרה. אפופת רגש עילאי וקשר איתן לקב"ה, ויורדת לפרטי פרטים בענייני העולם שנזדמנה בהם מצוה.

לעומד מן הצד, נראה היה המצב כעין ניגוד עניינים חריף, היאך יכול יהודי שכל מוחו מגויס למאבק על שמירת כל חלקי התורה, לרדת לנבכי נפשו הסוערה של תלמיד צעיר שלא זכה לראות ברכה בעמל התורה, ולהדריכו כיצד ימצא בה טעם? כיצד יכול מי שמעולם לא לימדוהו מאי משמע 'כבוד', להבין למה בדיוק מצפה האיש הנכבד שמולו?

אך כאשר אותו עומד מן הצד פסע מעט פנימה, כשהקשיב לשירתם החבויה של נימי הלב, לנגינתם המבקשת קירבת ה' ומתחננת להאיר את אורו יתברך, הכל הובן, הכל נעשה בהיר ונהיר.

כי למאי נפקא מינה באיזו עטיפה חבוי הניצוץ האלוקי אשר 'רצון ה' שמו? מה בין יגיעה בפיצוח קושיית הברזל על הרמב"ם לבין הענקת הרגשה טובה לילדון בן חמש? וכי יש חילוק בין עמל בלתי פוסק שלא לשכוח דבר אחד ממשנתו ח"ו (ע"י אבות ג ח) לבין אחריות על מצבו של פלוני? הלא שניהם עבודת ה'

בכל עת ובכל שעה. בנישואי נכדו - לעת הריקודים, פרש הצידה ולמד

אוגדני חידושי תורה, המכילים עשרות אלפי דפים!

המה, שניהם מהווים שליכות בסולם העולה הר ה'!

אחת היא לו כל חייו: לתקן עולם במלכות שד-י, כמה יגע ועמל השקיע בשאיפה נעלית זו, אינספור פעמים הגה וחשב, דיבר והבהיר, חידש וכתב סביב ארבעת מילים אלו. עבד נאמן הוא ליוצרו, שליח נאמן למשלחו, עושה ככל שיידרש. אכן, זכה הוא לאורה הגדול של התורה וליבו הלך שבי אחרי מתיקותה, אולם ידוע ידע לקום מן הספר ולהפסיק את הלימוד, אם כששקל ברוחב דעתו הסיק שכך רצון ה', שהלא זו היתה מטרת הלימוד.

הנה, מספר שבועות קודם חתונת בנו שאלו מאן דהו היכן החתונה. 'בבני ברק', ענה. 'היכן בבני ברק?' שב הלה והקשה, 'בבני ברק' ענה. הוא פשוט לא זכר באיזה אולם תיערך החתונה. אך כאשר יהודי שעד לפני עשור התגורר בשכנותו משך שלוש שנים הזמינו לחתונה, זכר היטב את הזמן והמקום והופיע בהדרו, שש ושמש בשמחתו. וכך גם זכר והופיע כמעט בכל השמחות אליהן הוזמן! כי אין ההליכה לשמחות בעיה הצריכה להיעשות על אף התשוקה ללמוד תורה, אלא עימה ובזכותה - ללמוד על מנת לעשות! (עי' אבות ד ה).

קשה מאד עד בלתי אפשרי, לשרטט עלי גוויל קוים לדמותו הגדולה, מה גם במסגרת מוגבלת. אולם לכל הפחות ננסה להתהלך בעקבותיו, להביט אך מעט בצורת החיים המרוממת שלו, ויותר ממה שנוכל לקרוא כתוב כאן. נקרא מילים ושורות, אך נשים לב אל הניחוח המסתתר מאחוריהן, נשמע סיפורים ומעשים, אך נטה אוזנו אל הנגינה המופלאה העולה מביניהם, בתקווה, שנפיק מכך תועלת לעבודת ה'.

התורה הקדושה היוותה את מרכז חייו, אך אולי לפני שנלמד את מסכת

פגשו בנו בבית המדרש ברחוב רלב"ח בראש חודש לפנות ערב, כשהוא תר ומחפש דבר מה. לשאלתו מה מחפש האב, ענה: 'ראש חודש היום, ולפתע נזכרתי שעדיין לא אכלתי כלום היום. מחפש הנני דבר מאכל, בכדי שלא אצום חלילה בראש חודש'

דביקותו בה כדאי יהיה להביט אל תוצאותיה - אל מעשי אצילות נאדרים, אשר יחשפו את עוצמתה, ילמדו כי לא היתה זו דביקות בתורה מתוך חוסר 'מבינות' בעולם או ריחוף, אלא בחירה ברורה להשקיע בה את כל הכוחות.

סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה

חיים רוחניים היו חייו. פגשו בנו בבית המדרש ברחוב רלב"ח בראש חודש לפנות ערב, כשהוא תר ומחפש דבר מה. לשאלתו מה מחפש האב, ענה: 'ראש חודש היום, ולפתע נזכרתי שעדיין לא אכלתי כלום היום. מחפש הנני דבר מאכל, בכדי שלא אצום חלילה בראש חודש'.

ועם זאת שראשו מרחף בעליונים, רגליו היו נטועות בארץ. יכולתו לרדת לסוף דעתו של זולתו, היתה מדהימה. מבלי שתיאמר כל מילה, מבין היה את אשר

לפניו, מפענח את צפונות הנפש ומיטיב למצוא את ההתנהגות הנכונה עם כל אדם. בתים רבים בישראל נשענו עליו, וד"ל.

כשראה בישיבה בחורים שלא מצאו סיפוק בלימוד העיון, הדריכם בסבלנות להשקיע בלימוד הלכה, שיבר את אזנם כיצד מצליחים בתחום זה, למד עימם ובחן אותם, עודד ודרבן עד שזכו לראות תוצאות מרנינות. בחור אחר שמזלו לא שפר עליו, זכה ללמוד עימו יחד מפעם לפעם. באותם ימים התבטא באזני רעהו על הלימוד עם הרב איזבי: 'עם אדם אחד אוהב אני ללמוד, איתו אני נהנה מהלימוד, מבין ומצליח'. לבחור אחר שזקוק היה לעידוד ותמיכה, מסביר היה באריכות עד כמה הוא [-הבחור] תלמיד חכם ואיש טוב.

בבואו לבחון בחורים בישיבת 'לב שמחה' בערד, פתח את המבחן בשאלות כלליות ורדודות. משראה כי הבחורים בקיאים בנלמד ואין חשש שיכשלו בבחינה, העלה אט אט את רמת השאלות.

כל אדם מצא אצלו מקום וסבלנות. ילדים רבים באים היו אליו להתברך ולקבל תשומת לב, והוא תמיד האיר אליהם את פניו בסבלנות אין קץ, העלה חיוך על שפתותיו וברך מעומק הלב. נוסע היה בקביעות בקו אוטובוס, ובכל יום הרעיף על הנהג מילים טובות.

בשעה טובה ומוצלחת לקח לחתן את אחד מטובי התלמידים בישיבת 'בית ישראל' באשדוד - בה כיהן כראש הישיבה. תלמידו היה החתן, אך מספר חודשים קודם לכן שינה את תכניות הלימוד שלו ופסק מלהשתתף בשיעוריו. למחרת גמר השידוך, ניגש אל החתן הטרי במסדרונות הישיבה, ובחיוך רחב אמר לו: 'אינך צריך להיכנס לשיעורי, עשה כרצונך'. אין לשער כמה הקלה היתה בכך.

ובהם נהגה יומם ולילה

ולמרות שיכול היה - אם היה רוצה - לקנות הבנה עמוקה והצלחה בקנייני העולם הזה, חדור היה בהכרה ברורה, כי מטרת חייו היא: 'לשמש את קוני' (קידושין פב.). מגיל צעיר ביותר קיבל עליו עול תורה, ומאז - כשור לעול וכחמור למשא, נשא את עול התורה בעוז ובגאון, בשמחה עצומה על הזכות שנפלה בחלקו. היתה אצלו מצות תלמוד תורה 'מצוה יקרה וחביבה' כלשון התוספות (קידושין לד.), ולא הסכין לוותר עליה משום סיבה. בשבתו וביתו, בלכתו בדרך ובשכבו ובקומו, מקיים מה שנאמר (משלי ו כב-כג) 'בהתהלך תנחה אתך, בשכבך תשמר עליך, והקיצות היא תשיחך. כי נר מצוה ותורה אור'.

כבר בינקותו נודעה התמדתו לתהילה. זנח את לימודי החול והמשחקים והשתקע בתורה. אחיותיו סיפרו, כי אימו דאגה לבריאות נפשו, וציוותה עליו שילך למגרש המשחקים להתרועע עם בני גילו. הלך אפוא כמצוותה, ובחיקו גמרא. השתתף במשחק, ומשאך 'נפסל' על פי כללי המשחק, התיישב בצד המגרש ולמד בשקיקה.

מפעים לראות מילים שכתב לו תלמיד חכם בשם ר' יצחק זילבר מעל גבי ספר שנתן לו כדורון דרשה לבר המצוה שלו. לקרוא, ולא להאמין שמילים אלו נכתבו על בחור בן שלוש עשרה: 'אשרי ילדותך שתורתך אומנותך אשר בתורת ה' חשקה נפשי, מי כמוכה מבחורי ישראל בחכמה... וכשתזכה להיות שר התורה, כתר הוראה, סיני ועוקר הרים עטרת ראשנו, יפתח ה' את לבבך הטוב בתה"ק, ויאיר עיניך בתעלומותיה'.

משך כל שנות חייו, תמיד עמל בתורה עד השעות הקטנות של הלילה, עד שהעייפות הכריעה אותו - אז הרכין ראשו על השולחן למנוחת מה, וכעבור שעתיים או שלוש התנער והמשיך

ידיעת וזכירת התורה במשנתו

לקראת חג הפורים תשס"ב, העלה הגאון החסיד הרב איזבי זצ"ל, מאמר עמוק ויסודי אודות דרכי הלימוד אשר היו מקובלים מקדמת דנא, ונתחדשו בהוראת הקודש בישיבותינו הקדושות

(חיזוק במצות ידיעת וזכירת התורה)

כפיית ההר על תורה שבעל פה

איתא בגמרא (שבת פח. הובא בתנחומא ריש פ' נח) על הפסוק (שמות יט-כ) 'איתיצבו בתחתית ההר', אמר ר' אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם'. והקשו חז"ל במדרש (תנחומא שם) דהא בני ישראל אמרו 'כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע' (שמות כד ז), ולמה היה צורך לכפות עליהם לקבל את התורה.

ומבואר במדרש (שם), דנעשה ונשמע אמרו רק על תורה שבכתב אבל תורה שבעל פה שנצרך לה יגיעה מרובה וקושי גדול לאין סוף, וצריך האדם לכתת ולשבר עצמו כדי להשיגה לא קיבלו על עצמם, והכפיה היתה שיקבלו על עצמם גם תורה שבעל פה.

והנה יש להתבונן, למה באמת עשה ה' ככה למסור חלק מהתורה בעל פה דיקא, עד כדי שנאסר לכתבו כדאיתא (גיטין ט) 'דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרן בכתב', ולכאורה הלא לא יגרע ממנו מאומה אם יכתב, ואדרבה, לכאורה היה נראה דזה עדיף טפי, כיון שכך תהיה התורה ברורה ונהירה לכל.

על ידי ריבוי הזרה נעשה 'כל גופו אש'

וביאור העניין נראה, דהתורה שבעל פה היא האמצעי לקדש את עם ישראל בקדושת התורה.

דהנה, הלא מבלי ריבוי גדול של חזרה ויגיעה אין התורה מונחת אצל האדם כבקופסא, וצריך להתעצם ביגיעה רבה כדי שתהיה התורה חקוקה במוחו ודבוקה בזכרונו, וכדמצינו במגילה (ד) 'תנא מיניה ארבעים זימנין עד דדמי ליה כמאן דמנח בכיסיה', ואמרו (חגיגה ט) שהשונה פרקו מאה פעמים ואחד נקרא עובד אלקים, וכן איתא 'מה יעשה אדם ויחכם ירבה בישיבה'.

והנה על ידי ריבוי העסק והחזרה נקבעת התורה במוחו עד שנעשית חלק ממהותו ונהפך האדם עצמו לספר תורה, וכמאמר חז"ל (ע"ז יט) 'בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר (תהלים א ב) 'בתורת ה' חפצו ובתורתו יגהה יומם ולילה' וברש"י (שם): 'נקראת על שמו של [אותו] תלמיד שטרח בה'. וכן משמע בחגיגה, דאיתא שם (כז) 'תלמידי חכמים שכל גופן אש, דכתיב (ירמיה כג כט) 'הלא כה דברי כאש', הרי שלמדו חז"ל על גופו של תלמיד חכם מפסוק שנאמר על התורה.

וזה ענין התורה שבעל פה, שיתהפך על ידה מהות האדם לאש התורה ויתקדש בקדושת התורה, ובזה יהא דבוק בהש"י. וזה הטעם הפשוט שלא ניתנה תורה שבעל פה ליכתב, כדי שיתייגע ויעמול בה האדם בכל כוחו לקנותה ולשמרה בזכרונו, ועי"ז תרומם ותקדש את כל מהותו.

נר התמיד בטעלז

שם, השטח כולו הוא באור הלהבות האימתניות, ומאמצי הסיוע לפצועים נפרסו על פני החצר שהבדילה בין בניין הפנימיה הנשרף לבניית בית המדרש.

השעות נקפו, שני בחורים נספו באסון רח"ל, והבניין כולו עלה באש, נמוג ונעלם והיה לקרחת חצר חרוכה. לאחר שפוננו הפצועים, והחלה התארגנות לקראת ההמשך, סיים הבחור מרדכי איזבי את לימודיו, ויצא מבית המדרש בדרכו למנוחת לילה.

'אבל רגע', הרהר, 'איפה הפנימיה? אולי יצאתי מהפתח השני?' אך לא, הנה כאן חזית בית המדרש מאחוריו. פנה אל בחורים שעמדו בסמיכות ושאל: 'איפה הפנימיה?'

'מה? נדהמו, 'היכן היית עד עכשיו?'

- 'למדתי בבית המדרש'

- 'ולא שמעת כלום?'

- לא, קרה משהו? - -

ראש הישיבה הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל זיהה את כשרונותיו ובעיקר את שאיפותיו והתמתנו, ולא זז מחבבו. מינה אותו לחזור באזני כלל הציבור על שיעורו הכללי, ולמלא את מקומו לעתים.

כעבור כשתים עשרה שנים - לקראת חתונתו נסע לברוקלין למקום מגורי חמיו, ובלילה שאחר ימי המשתה כבר עבר להתגורר בקליבלנד, למען יוכל להמשיך בסדרי תורתו כמקדם. למחרת השבע ברכות האחרון, כבר ישב ולמד כרגיל בישיבה. [אז, החלה מסכת התמסרות לתורה מופלאה ועמוקה של זוגתו שתבדלחט"א, אשר לא חסכה כל מאמץ במשך השנים בכדי לאפשר לו להקדיש את כל עתותיו לתורה. נשאה היא בעול הבית, הפרנסה, צרכי גידול הילדים הגשמיים ושאר דברים, מבלי לערב אותו כלל! אין ספק שתורתו - תורתה, ויהי מליץ יושר בעדה].

כבחור צעיר גלה למקום תורה, ונסע ללמוד בישיבת טעלז המעטירה ששכנה בקליבלנד אשר במדינת אוהיו, אצל ראש הישיבה הגאון הגדול רבי מרדכי גיפטר זצ"ל.

לימים סיפר, כי בבואו לישיבה ראה בחור מבחירי הישיבה יושב בפינה ולומד ללא הפסקה. לשאלתו מה המראה הגדול הזה, אמרו לו הבחורים כי בחור זה לומד כעת את מסכת יבמות בפעם החמישים! מראה נאדר בקודש זה כבש את לבבו, ומני אז קיבל משנה חשק עוד יותר מהעבר להשתקע בתורה. [היה זה הגאון הגדול ר' זעליג נְבִיס זצ"ל - מוטיקי הלומדים בבית המדרש רלב"ח, שנפטר ביום ח' בחשוון השתא, עמו היה בקשרי ידידות כל השנים].

בתקופת לימודו בישיבה התמסר ללימוד בדרגות נפלאות. התמיד בתורה במשך כל היום. כשכבה האור בבית המדרש היה עובר ללמוד בבית המדרש השני - המיועד לגיל המבוגר יותר - בו היתה תאורה עד שעה מאוחרת יותר, ומשכבה האור שם, היה ניגש עם הספר אל הבימה ולומד לאור נר התמיד שדלק שם, כך היה מתייגע בתורה משך שמונה עשרה שעות ביממה (!). כבר אז נדף שמו הטוב למרחוק בכל רחבי אמריקה, וכפי שהעידו תושבי אמריקה מאותם הימים.

מעשה נורא הוד סיפרו תלמידי ישיבת טעלז, חבריו לספסל הלימודים משנות בחרותו.

באחד הלילות, ישב הבחור מרדכי כמדי לילה בבית המדרש ולמד ללא הרף, בחשק ובחיות. לפתע החל מתפשט באוויר ריח שריפה, וקולות פצפוצי עצים נשרפים נשמעו. בניין הפנימיה הסמוך שהיה עשוי עץ התלקח והחל לבעור. המקום היה לחרדת אלקים. כהרף עין החלו הזריזים שבבחורים להעיר את כולם ולהבריח דברים חשובים רבים ככל האפשר. פה ושם היו שטיפלו בחילוץ שוכני הקומות העליונות, חבריהם סייעו למאמצי נסיונות הכיבוי וחסימת האש מהתפשטות, ואחרים פנו להזעיק את עזרת אנשי המשטרה, הרפואה וכוחות כיבוי האש. בלגן גדול שרר

**בבואו לישיבה ראה בחור מבחירי הישיבה יושב בפינה
 ולומד ללא הפסקה. לשאלתו מה המראה הגדול הזה,
 אמרו לו הבחורים כי בחור זה לומד כעת את מסכת יבמות
 בפעם החמישים! מראה נאדר בקודש זה כבש את לבבו**

בלימוד ערב. שכניו סיפרו בימי השבעה על הזדמנויות שונות בהן הוצרכו להימצא ברחוב בשעת לילה מאוחרת מאד, והוקסמו לשמוע את קולו הערב מנגן בחיות וברעננות את ניגון הגמרא.

ככלל, לא היה איש מנוחה, מעולם לא נראה יושב על הספה בביתו, לאחר שעות יגיעה בתורה, נרדם היה בלילות על כסאו - צמוד לספריו האהובים, ממאן לעזבם. אך עד אותו הרגע בו הוא נרדם, לא נראו על פניו סימני עייפות, לומד היה בחשק ובריכוז כאילו התעורר זה עתה משנת לילה ערבה. מעולם לא יצא לנופש או לקייט, כחייל עמד על משמרתו בקביעות.

בנוהג שבעולם, כשנמצא אדם בדרכו ממקום למקום אינו יכול להתרכז כדבעי, רבים רגילים ליטול עמם לדרך ספרי לימוד קלילים. מפעים היה לראות כיצד ביוצאו לדרך היה נוטל עמו תיק כבד מלא ספרים להגות בהם בדרכו. לא היו אלו ספרי ליקוט קלילים או מהדורות סיכום של פרקי משניות, היו אלו ספרי חידושי ראשונים וספרי תשובות! מה לי הכא ומה לי התם!

ו'חזי מאן גברא רבא דקמסהיד עליה', מה שזכו בניו לשמוע בסיום השבעה, 'געלערנט א גאנץ לעבען' [-למד כל חייו].

את חובת ניצול הזמן, השתדל בכל מאודו להעביר לתלמידיו. סיפר תלמיד, שנחקק בזכרונו כאבו הגדול של הרב איזבי על הזמן ההולך לריק בשל עיכובי עיון מיותרים שאינם נכונים ודרושים לאמיתה של תורה. ודאי, בימים ההם - הלימוד בישיבות היה בעיון, אולם בגבול ההבנה והלימוד, לא עיכובים מיותרים. היה ובפתח השיעור אמר לתלמידים, כי רצונו להתקדם בקצב נכון מבלי להתעכב ללא צורך, ולשם כך תיכנן יעד הספק לשיעור. אולם, היות ובגמרא (סנהדרין כו) מבואר כי 'מחשבה

להתחזק בקדושת התורה

ועינינו הרואות, איך שבימינו אחר שהתירו לכתוב התורה שבעל פה משום 'עת לעשות לה' הפרו תורתך' (תהלים קיט ככו) כדאיטא (גיטין שם), המציאות היא שאין מצוי שיהא במוח האדם תורה שבעל פה באופן הראוי להיות, כמבואר בגמרא (קידושין ל): על הפסוק 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, ושננתם' (דברים ו-ז) 'שהיו דברי תורה מחודדים בפיך, שאם אדם לאמר אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד'.

והאמת שכך היתה עטרת התורה בתפארתה בארצות פולין וגאליציע בימים שקודם החורבן הנורא, שהיו שם רבים שהיו בקיאים בכל הש"ס או לכל הפחות בחלק גדול ממנו, והיתה התורה מונחת בזכרונם. ובאמת הרבה יש לעורר על זה להחזיר עטרת התורה ליושנה, על ידי שרבים יעמלו לקנות הרבה חלקי התורה שבעל פה שהיו שמורים בזכרונם ויהיו חלק מעצמותם, וכאשר זכינו ב"ה, וכבר עוררו על זה גדולי דורנו.

ובימי הפורים האלה, הזמן גרמא להתחזק בזה. כמאמר חז"ל (שבת שם) דאף שכפה עליהם ההר כגיגית אין שייך כבר 'מודעא רבה לאורייתא, כי כבר נתקן עניין זה על ידי שהדר קבלוה בימי אחשורוש.

ולפי דברי התנחומא הנ"ל להכפיה היתה על קבלת התורה שבעל פה, אם כן הקבלה מאהבה היתה ג"כ על התורה שבל פה, ועל כן מן הראוי בימים קדושים אלו לקבל עלינו באהבה עול תורה שבעל פה, לחזק עניין הלימוד וההתעצמות בחזרה להשיג קניין וידיעה, כדי שיהא חקוק ומונח במוחנו תורה הרבה, שתרוםם ותקדש אותנו.

שור לעול - עמקות, חמור למשא - ידיעה

ונראה שעניין זה שייך ביותר בימינו דיקא, דהנה אמרו חז"ל (ע"ה ב) 'תנא דבי אליהו, לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשא. והחילוק בין השור והחמור, דהשור טורח בעמל גדול לחרוש הקרקע שתוציא פריה, ומרמז על לימוד התורה בעיון ועמקות, להוציא ולגלות צפונות התורה, וכלשון מהר"ל (חידושי אגדות שם) 'שהיה מטריח שכלו ללמוד, כי התורה קשה להבין, ויטריח נפשו ושכלו מאד בזה'. וזה עניין נחלת יוסף הצדיק שנמשל לשור ככתוב 'ליוסף אמר... כבוד שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים יגנח' (דברים לג יג-טז) במלחמתה של תורה*.

ועניין חמור למשא היינו, שהגם שאין בכוחו לחרוש לעומק, אך הוא נושא על גבו כל משא הפירות כי בכוחו לשאת משא גדול מאד. ומרמז על זכירת התורה, לשאת ולהביא עמו בזכרונו כל התורה שלמד. וזו היתה נחלת יששכר ככתוב (בראשית מט ט) 'יששכר חמר גרם', וכדאיטא בב"ק (ז). ואכן גבי יששכר מצינו דכתיב (דה"א יב לג) 'ומבני יששכר יודעי בינה לעתים' והם היו הסנהדרין ופוסקי ההלכות (מגילה יב) ועליהם נאמר (בראשית שם טו) 'כמס עובד' שבכל פעם שהיו לומדי התורה באים לכלל טעות בדבר הלכה היו שואלים לבני יששכר (תנחומא וחי יא).

והנה עם ישראל יש לו מלחמה עם שני כוחות הרע, הם עשו וישמעאל. ויש לומר דעשו הוא בחינת קליפת שור, דאיטא 'יוסף שטנו של עשו' (בראשית רבה עג ז), ו'זה לעומת זה עשה האלקים' (קהלת ז יד), א"כ כח עשו הוא שור דקליפה, חילוף יוסף שהוא בחינת שור דקדושה.

ואילו כח ישמעאל הוא בחינת חמור דקליפה, כדאיטא (רש"י בראשית כב ה) מויק"ר (ז טז) שאמר אברהם על ישמעאל 'שבו לכם פה עם החמור' ודרשו חז"ל (קידושין סח). 'עם הדומה לחמור' (יסוד הדברים מובא בתיקון"ז ת"י, קמז).

מועלת בדברי תורה' וביאר רש"י (בפירושו השני) שאם מתכנן אדם להספיק כך וכך, הרי שהיא הנותנת שהוא לא יעמוד בזה, על כן אין ברצונו לומר מה התכנית. 'ועל כן', התחנן, 'אנא הניחו לי להתקדם בקצב הרצוי מבלי לעכבני בשאלות'.

בהזדמנות השיח את כאבו באזני התלמיד, אודות אותם שקנו קניין בתחום מסוים בתורה ומסתפקים במועט. 'אם למד אדם אורח חיים היטב', אמר, 'ישקיע בלימוד יורה דעה, אם בקי הוא במסכת פלונית, ירחיב את ידיעותיו גם לאחרת, האם לא חבל על הזמן היקר ההולך לריק?' - - -

מחודדים בפך - אמור לו מיד

שליטה מלאה היתה לו בכל מרחבי ים התורה. במקרא ובחז"ל, בראשונים ובאחרונים. בתלמוד ובמפרשיו, בהלכה ובאגדה, מכל הדורות ומכל החוגים. לא היה תחום שלא שלט בו, ידוע היה כי אותו אפשר לשאול בכל זמן - בכל נושא בתורה, ובמהירות ייכנס לעומקם של דברים וישיב בבהירות כזקן ורגיל באותה סוגיה. לא אחת, היו שולחים אליו מגידי השיעורים בחורים שהיטיבו להקשות, ולא דווקא במסכת בה הוא עסק אז, באמרם: 'אצלו תמצא תשובה ברורה'.

ללא הרף היה יושב ומעלה על הכתב מהרהורי ליבו, דברי תורה שנתחדשו לו. כותב היה בסלון ביתו, ובעיצומה של שמחה, בזמן הפוגה בין שיעורים, ובנסיעה בתחבורה ציבורית. הררי דפים עצומים נערמו בביתו, עשרות אלפי (!) דפים מלאים וגדושים בחידושים תורניים מכל קצוות הקשת התורנית. חידושים על הש"ס והעמקות בדברי הראשונים, הגיגי מוסר ומחשבה, ותשובות הלכתיות מרובות, הכל בכל מכל כל סדור היה במוחו, ומשם דלה פנינים ואוצרות חן.

היה נראה בעיני מלאך
בעידן חדוותא עם הגאון
ר' חיים קרייזווירט זצ"ל

'באתי הנה, וראיתי יהודי שנראה היה בעיני כמלאך. ניגשתי לשוחח עמו, ובבת אחת חשתי כמי שחוזר עשרות שנים אחורה, ידיעת התורה הגאונית שלו אינה בנמצא כיום, ממש כמו גאוני ורשא שהכרתי בצעירותי

מחזה של קבע היה מדי שבועיים בישיבת 'בית ישראל'. מנהג היה לו לנסוע פעם בשבועיים למושבה זכרון יעקב, על מנת למסור שיעור כללי לתלמידי ישיבה מקומית, וכפי שיובא להלן. באותו יום - מדי שבועיים בסביבות השעה שתיים עשרה בצהריים צלצל הטלפון ציבורי, מבקשים את

הרב איזבי. הרים הרב את השפופרת, והתעניין היכן אוחזים בישיבה. מששמע באיזו סוגיה עומדים התלמידים, תוך כמה שניות החל לתת מראי מקומות: 'גמ' פה, ורמב"ם שם; תשובות הרשב"א חלק זה וזה, סימן פלוני; ואילו בשו"ע החלק ההוא בסעיף פלוני; וכעבור כמה שעות כבר היה בעיצומה של מסירת השיעור. כך גם כשבא לישיבת קמניץ בערבים למסור שיעורים, היה ממתין לו בחור מחוץ למבנה ומלווהו, כשבינתיים היה הרב איזבי מכתוב לו מראי מקומות, ובתוך זמן קצר כבר היה בידו שיעור בנוי לתלפיות.

מעשה שהיה כשחיתן את בנו בעיר אנטוורפן שבבלגיה, שם התגורר גאון ישראל הגאון הגדול רבי חיים קרייזווירט זצ"ל. במהלך החתונה, הופיע הרב קרייזווירט באולם להשתתף בשמחת בן העיר, ומיד צדו עיניו את אבי החתן, שישב כדרכו בצניעות אופיינית והתרכז בתלמודו. ניגש אליו ר' חיים, והחל משוחח עמו בלימוד, כשמרגע לרגע גדלה התפעלותו. בהתלהבות הקיפו נושא אחר נושא, שאלו ותרצו, בנו ופרקו, הוכיחו וסתרו, והיו הדברים שמחים ומאירים כנתינתן מסיני.

בהתרגשות רבה ניגש הרב קרייזווירט ונטל לידו את המיקרופון, ואמר במעמד כל הציבור: 'באתי הנה, וראיתי יהודי שנראה היה בעיני כמלאך. ניגשתי לשוחח עמו, ובבת אחת חשתי כמי שחוזר עשרות שנים אחורה, ידיעת התורה הגאונית שלו אינה בנמצא כיום, ממש כמו גאוני ורשא שהכרתי בצעירותי, הגאון רבי מנחם זמבא זצ"ל הי"ד, והגה"ק מוה"ר רבי יעקב מאיר בידרמן זצ"ל!...'.

ברוב שמחתם על שמצאו זה את גאונותו של רעהו, ישבו ושוחחו יחדיו עוד ועוד, מתעלמים מכל הסובב. וכך עבר הזמן,

בימינו אנו - העיקר הוא הלימוד לבקיאות ולזיכרון

ובמשך אורך הגלות האחרונה שהיא גלות אדום הבא מעשו, היה נצרך להתגבר בכוחו של יוסף שהוא השור דקדושה, והיינו על ידי עיון גדול והתעצמות המחשבה והשכל בתורה, לטהר ולזכר את השכל על ידי קדושת התורה. והמציאות היתה שכהיו ישראל שרויים תחת ממשלת רומי בארצות אירופא אשר שם שלטו הנוצרים מזרע עשו, היו נסיונות בהשכלה ודעות כוזבות של כפירה ואפיקורסות רח"ל, וכנגד זה הוצרכו לכח השור דיוסף כדי לטהר המח מכל הבלבולים והבלי השוא.

אך בסוף גלותינו המר הזה, הנה נודעו דברי מה"ר חיים ויטאל (עץ הדעת טוב תהלים קלד) דקליפת ישמעאל תגבר מאד וכנגדה תהיה המלחמה והבירור האחרון, ע"ש באורך. ואוי נא לנו מאשר רואים כיום הזה בעיינינו התגדברות כוחם של זרע ישמעאל המצירים לנו ומבקשים בכל יום תחבולות להרגנו, ה' ישמרנו ויצילנו מידם.

והעצה לשבר קליפת ישמעאל שהוא עם הדומה לחמור, הוא על ידי כח החמור למשא התורה, שהוא עניין הלימוד בבקיאות גדולה ובזכרון כל מה שלומד, כאמור, ולכך בימינו נצרך ביותר להתחזק בזה.

ועוד, דהנה כתיב (תהלים לח ה) 'כי עוונותי עברו ראשי, כמשא כבד יכבדו ממני', מבואר דהעוונות מכבידים כמשא כבד, ואם כן על ידי כח החמור למשא בדברי תורה אפשר להסיר המשא של כובד העוונות, ודו"ק.

[ייתכן לומר עוד על פי הנ"ל, דבע"ז שם דרשו: 'מאי דכתיב (ישעיה לב כ) אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור, אשריהם ישראל בזמן שעוסקין בתורה ובגמילות חסדים יצרם מסור בידם ואין הם מסורים ביד יצרם', דכתיב אשריכם וכו', ואין זריעה אלא צדקה וכו' ואין מים אלא תורה. ובסמוך שם תגדב"א וכו' כשור לעול וכו'.

ואפשר, שמרישא דקרא - 'אשריכם זורעי על כל מים' ילפינן שע"י תורה וגמ"ח יצרם מסור בידם, כן יש לדרוש מה שנאמר 'אשריכם' על סיפא דקרא - 'משלחי רגל השור והחמור' היינו המשימין עצמם על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשא ויש בידם שתי הכוחות, על זה ג"כ נאמר 'אשריכם' ויצרם מסור בידם. כי על ידי זה מסירים משא העוונות כנ"ל, ובזה ניצלים מן היצר הרע היפך עבירה גוררת עבירה.

ובזכות התורה הקדושה וקהלת התורה מאהבה, נזכה לכל ברכות התורה הקדושה, ולגאולה שלימה בב"א.

בסעודת פורים - מוגיע את מוחו בדברי תורה

וכבר יושבים כולם למעמד המצוה טאנץ' והמה משוחחים. והנה נקרא אבי החתן לריקוד של מצוה, אך הוא בעולם אחר, בעולם שכולו אור מתוק, עוסק הוא כעת בתורת ה', בשפה ובהיקף אליהן השתוקק! כך ישבו הם יחדיו ושוחחו בלימוד בלהט משך חצי שעה, כשכל אותה העת ממתניים להם המחותנים והאורחים עד שהבחין אבי החתן שמחכים לו, אז התנער וקם לרקוד.

ומשמצא הרב קרייזוירטה את שאהבה נפשו, קיים בו 'אחזתיו ולא ארפנו' (שה"ש ג,ד), מדי יום מימי השמחה היה בא לדבר עם הרב איזבי משך כשעה או שתיים. באחד הימים כשנסע באוטוסטראדה [-כביש מהיר] בבלגיה, הבחין לפתע כי הרב איזבי יושב ברכב שחלף על ידם. ביקש אפוא מנהג רכבו שיעצור, כי דבר מה דחוף עליו לברר. עצרו אפוא את רכבו של הרב איזבי, והרב קרייזוירטה במתח: 'הראיתם את דברי השפת אמת בתמורה?'

כל מעייני בך

בהתייחסות לעסקי יששכר וזבולון אמר פעם, כי גם אם יקבל הזבולונאי את אותו השכר כמו שותפו מצד יששכר בגן עדן, אולם אוי לו, מסכן הוא שמעביר את זמנו בזוטות הביזנס ואשפתות הבורסה, א"י, אשרי חלקו של אותו יששכר, שעוסק הוא בסחורה היקרה ביותר!

שכיר יום אמין, נזהר למלא את זמן שכירותו בעבודה שלשמה הוא נשכר, מבלי להיסחף לכיוון אחר, אך הנוקב מרגליות, כל חושיו ממוקדים במלאכתו ומלכתחילה כלל לא מבחין הוא במתחולל סביבו, הלא כל תזוזה חורצת גורל של סכומי עתק!

כזה ואף יותר מכך, היה יחסו של הרב איזבי לדברי התורה. בשעה שהיה לומד תורה, היה נתון כל כולו בריכוז עצום אך

ביקור מרן הפני מנחם זיע"א. הרב איזבי מרוכז ואינו מבחין באורח הנעלה שנכנס לחדר

להפריעו מלימודו, החל משלב התכנון ועד גמר הביצוע.

באותו היום חזר בערב לביתו, וכדרכו תמיד פנה מיד ללמוד. ברגע של הפוגה שאלוהו: 'האם שמת לב מה השתנה?' הביט סביב. 'לא' ענה. 'כלום לא נראה לך שונה?' הביט שוב, אינו מבין: הכל עומד על עמדו, לא?...

באחת הפעמים בהן נסע מאשדוד לזכרון יעקב, המתין לאוטובוס בתחנה המרכזית בתל אביב. מלבד שמירת עיניו בהקפדה יתירה כמובן, ניצל את זמנו. הניח אפוא את תיק הספרים בפניו כלשהי, ונעמד בצד ללמוד מתוך ספר.

אי אלו נוסעים מפוחדים הבחינו בתיק העומד בצד זמן רב, והחלו לחשוש: שמא מדובר בחפץ חשוד. החלו מבררים סביב: של מי התיק הזה? אין קול ואין עונה. שאלו שוב בקול רם, בררו במערכת הכריזה, ואף אחד לא בא לקחת את התיק. המסקנה ברורה אם כן: זהו חפץ חשוד.

אל המקום הוזמנו חבלנים, שמיהרו לפנות את הציבור מהמקום בטרם יפוצצו את התיק. ביקשו מכולם להתפזר, אך הזקן החרדי העומד בצד שקוע בספרו לא שמע אותם, ניגש אליו אחד השוטרים וביקשו להתפנות

בימי השבעה סיפר אברך ליטאי שפעם בנסיעה ברחוב שמואל הנביא בירושלים הבחינו יושבי הרכב ברב איזבי המתהלך במדרכה שעל ידם. יצא אפוא אחד מהם והזמינו אל הרכב פנימה.

שאלוהו 'להיכן צריך הרב?'

'יש לו חזקה!' ענה להם.

'מה?' הופתעו, 'להיכן מועדות פני הרב, לאיפה הרב צריך?'

'לא', התעקש, 'לפי הרמב"ן יש לו כן חזקה על הקרקע!'

באחד הימים הוחלט כי בביתו מורגשת צפיפות כלשהי, ויש לפרוץ את קיר הסלון ולאחדו עם חדר נוסף לכדי סלון גדול ומרווח. כמובן, הכל נעשה מבלי

**הרים לרגע הרב איזבי
את עינו מהגמרא,
והבחין כי כולם
עומדים ומשוחחים
באופן חריג, נעמד גם
הוא ובירר מה קורה:
'מגייט טאנצען לכבוד
יום טוב?' [האם
נעמדו כדי לרקוד
לכבוד יום טוב?].**

ורק למילים הקדושות, וכלום לא מעבר לזה. כלל לא היה זה משנה היכן הוא מצוי ומה קורה שם, מסביב יהום הסער והוא בשלו, דבק בתורה ובנותנה. דעתו נתונה ללימודו, ולא זו בלבד שהוא לא התחשב בהפרעות שבאו לפתחו והתמקד בתורה, אלא שכמעט תמיד ההפרעות הללו כלל לא נגעו לו, כלל לא פגשו את מוחו, הוא לא הבחין בהם! עוסק הוא ביקרה שבסחורות, וכי יכול היה לראות בכלל דברים אחרים בשעת הלימוד?

לא אחת ניגשו אליו צאצאים חביבים בשעת הלימוד, והוא כלל לא הכירם! הן לומד הוא עכשיו! בלכתו בדרכים מנצל את זמנו ללימוד, היה כה שקוע עד כי לעתים מצא את עצמו במקומות אליהם כלל לא פילל שיגיע, אולם הסוגיה כבר היתה מיושבת...

וגם כשהגיע למחוז חפצו, היתה דעתו עמוק בתורה. מתיישב היה במקומו מיד ולומד, לעתים כשעל גופו המעיל הרטוב ולראשו חבושה מגבעת עטופה בשקית ניילון מטפטפת...

בשנות הנהגת רבינו ה'לב שמחה' זיע"א המאוחרות, זכתה ישיבת בית ישראל לביקורו של כ"ק רבינו בעל הפני מנחם זיע"א, שכינה אז כראש ישיבת שפת אמת, אשר בא לחזק ידי הבחורים ומחנכיהם עם יושבי אשדוד הצעירה. במהלך הביקור, נכנס הפני מנחם - מלווה ברב הקריה הרב שמואל דוד הכהן גרוס שליט"א ומנהלה הרוחני של הישיבה, לחדר השיעורים, בעיצומו של שיעור מפי הרב איזבי, שהיה שקוע כל כולו בהרצאת הסוגיה ולא הבחין באורח הנעלה שנכנס לחדר.

כהרף עין תפס הפני מנחם את המתרחש והתיישב על כיסא שעמד בצד, מאזין לדברי מגיד השיעור שהמשיך בשלו כרגיל, עד שלפתע הבחין כי אחי הרבי וראש ישיבת שפת אמת ממתין לו, ומיד קפץ ממקומו מלוא קומתו לכבודו.

נוקב מרגליות. בריכוז כל החושים

היטב, כעוביה של מסכת בבא בתרא עם מפרשים. אבא הודה לו, סגר את הדלת ופתח את המעטפה. היו בפנים עשרת אלפי דולרים.

'אה', הגיב ושמט את המעטפה על השלחן, 'דאס איז פאר מאמל'. וכאילו כלום לא ארע, המשיך בלימודו המענג.

בחורי ישיבה רבים היו מתארחים במעונו לסעודת שבת, והוא תמיד האיר להם פנים. בחור פלוני היה שם שוב כעבור שבועיים, ושוב נשאל לזהותו, בעדינות העיר: 'הייתי פה לפני כשבועיים'. 'שאל שאלה חזקה', אמרו לו, 'וכך תהיה מוכר כאן'. שאל אפוא שאלה אדירה על סוגיה ביבמות, הרב איזבי נדלק. ניצוצות של אש התעופפו, גיצים ניתזו, הוויכוח התלהט כדרכה של תורה, והפנים האירו וזרחו באור השבת והתורה.

מה לומדים? היכן אוחזים? ומיד נסובה השיחה אודות חידושי הבן ותובנות האב בסוגייה. כך למשך כמה דקות עד לסיום השיחה. כי אם אלו הם החיים, על מה יש לשוחח מלבד זאת?

היה זה בליל ערב יום טוב של חג השבועות, מספר בנו שיחל. אבא ישב כהרגלו ולמד, והנה נשמעו נקישות על הדלת. ניגשתי לפתוח, היה זה יהודי מוכר שבא מלווה במזוודה גדולה, ביקש את אבא.

'אבא לומד' אמרת.

כמובן, אלא מה?

'אמור לו שזה חשוב' הגיב הלה.

קראתי לו אל הדלת. האיש סיפר כי הוא בא כעת מחו"ל, וגביר פלוני שלח עמו את זה לכבוד חתונת הבן שתהיה בקרוב - שלף מכיסו מעטפה מנופחת

מהמקום בהקדם. אין בעיה, ניגש לקחת את התיק וללכת, והחלו צעקות: 'זהירות, אל תיגע!'

הוא נדהם, 'מה הבעיה?' תמה.

או אז הבינו השוטרים, שאלוהו 'של מי התיק?'

- 'שלי', ענה.

- 'אז למה לא אמרת קודם שהוא שלך?' תמהו.

- 'מתי?' תמה הוא...

באחת השנים התארח בחג הסוכות אצל בנו בעיר ביתר. באחד מימי חול המועד, כאשר ישבו כולם בבית הכנסת ולמדו, הסתיימה שעת 'אבות ובנים' והאחראי חילק לילדים הלומדים סוכריות. נכדו הקט - בן בנו - קבל גם הוא סוכריה, ובלעה בצורה לא נכונה, עד שבא לידי סכנת חנק רח"ל.

הילדים הבחינו כי פניו מכחילות והזעיקו את המבוגרים, שמיהרו לקרוא לעזרה רפואית. בין כך ובין כך נעמדו סביבו כולם והתדיינו בקול רם. בעזרת ה' היה במקום איש בקי ברפואה שטיפל בילד ב'שיטת היימליך' והסוכריה נפלטה החוצה. מיד לאחר מכן, הרים לרגע הרב איזבי את עיניו מהגמרא, והבחין כי כולם עומדים ומשוחחים באופן חריג, נעמד גם הוא ובירר מה קורה: 'מגייט טאנצען לכבוד יום טוב?' [האם נעמדו כדי לרקוד לכבוד יום טוב?...]...

כי היא הייך

התמדתי העצומה בתורה, והתעלמותו מההפרעות שֶׁכֵּן הגיעוהו, נבעו מצורת חיים פשוטה של 'כי הם חיינו', התורה היא כל חיינו ומלבדה כלום אינו מעניין. בכל שיחה היתה זו התורה הקדושה שתפסה את המקום העיקרי. והיה אם התקשר הבן הבחור מהישיבה הית תגובתו, 'הו שלום וברכה, מה נשמע?'

כעבור חצי שנה, פגש אותו הרב איזבי בכתונה. 'הו', אמר, 'אתה הבחור מהשאלה ביבמות? חשבתי לתרץ בעוד אופן...' ושוב לאחר שנתיים ראהו הבחור בשמחה משפחתית, ניגש ואמר 'אני שאלתי את הרב שאלה זו וזו ביבמות'. 'הו', שמח הרב איזבי לקראתו, והשיח עמו בלימוד כידיד ותיק.

אנא נפשי כתיבת יהבית

ללא הרף היה מרבה לדבר, לחדש ולכתוב אודות שגב מעלת קדושת התורה ורוממותה. על פי תפיסת עולמו היתה התורה כלי ואמצעי להגיע אל הדביקות בנותן התורה, לרומם ולעדן את הנפש ולזכך את האדם להיות נעלה יותר. מעומק ליבו הכיר תודה לה' על מתנה יקרת ערך זו, שעל ידה זוכים לדבוק בו באמת, כמאמר המדרש (שמות רבה לג א) 'מקח שמי שמכרו נמכר עמו'. בכל יום היה ליבו גועש בברכות התורה, ומפיו פורצת ההודיה בצעקת 'ונתן לנו את תורתו', כשהוא מבליט את המילה **תורתו** ברגש. כך בגיל גבורות, וכך - כפי שסיפר ידידו מהישיבה - שבעים שנה קודם לכן.

ילדי כמה שכנים מבנין המגורים סיפרו בשבוע ה'שבעה', כי אבותיהם נהגו

להעירם בשעה שש וחצי בבוקר, בכדי שיגשו לחלון וישמעו את ברכות התורה מפי הרב איזבי - שעמד בביתו שתי קומות מעליהם או תחתם.

הערצתו לתורה ואהבתו אותה לא ידעו גבולות! היה ובפנותו לצאת מבית המדרש ניגש אליו אברך תלמיד חכם וביקש לשאול 'קלייניקייט' [-דבר מה פעוט]. באורך רוח התיישב לשמוע מה בפיו, והנה, פתח האברך רשב"א וביקש הסבר על עניין מסוים. הרב איזבי נדהם: 'קלייניקייט? ס'איז א רשב"א!!!' [עניין פעוט? והלא זהו רשב"א!]

היה ובגו של מחותן נכנס לנועם עול תורה ומצוות כיומיים אחר סיום ימי המשתה, כאשר רישומה של השמחה והקשר הקרוב עם המחותן עוד היה ניכר. התבקש הרב איזבי, שכאשר ייכנס לשמחת בר המצוה יביא עמו מתנה מכובדת כיאה למחותנים. כששב הביתה בערבו של יום נשאל:

- ההיית כבר המצוה?

- כן.

- והבאת מתנה לחתן המצוות?

- כן.

- וכמה עלתה המתנה?

- עשרים וחמש ₪.

- זה הכל? והלא נדברנו כי יש להעניק לו מתנה נכבדה?

- 'ניין, עס איז געווען אבני מילואים' ['לא', הבהיר, 'היה זה ספר אבני מילואים']!!!

כאומר: אין מדובר כאן בעניינים מגוחכים של שקלים לפה או לשם, עולם ומלואו מלא תענוגות הוא קיבל! אבני מילואים! אה! אשריו ואשרי חלקו, אבני מילואים הוא קיבל! וכי יש מאושר ממנו? - - -

כשבא פעם ללמוד עם נכדו בישיבה מסוימת, הבחין כי דבר מה מעיק עליו. בנועם שיח שידלו לשתף אותו בצערו ולקיים 'דאגה בלב איש ישיחנה (משלי יב כה) - לאחרים (יומא עה). סיפר לו הנכד כי היות והוא תלמיד בשיעור א' - מחזור התלמידים הצעירים בישיבה, ישנם בחורים בוגרים יותר המציקים לו וטורדים את מנוחתו. הרב איזבי לא יכל לשאת זאת, הוא ניגש אל המנהל הרוחני וביקש רשות לשאת דרשה לכלל הבחורים.

או אז, פתח את פיו בחכמה וביאר להם כמה מגוחכת המחשבה, כי בחור בוגר יותר זכאי להרגיש עליון ומתנשא על הצעירים ממנו. 'והלא במה עליון אתה עליו? האם בכמויות תפוחי האדמה שאכלת יותר ממנו, האם במספר הימים שבהית בשמים יותר ממנו? ואם אכן למדת תורה יותר ממנו - הלא התורה צריכה לעדן את נפשו, דוקא משום שלמדת תורה יותר ממנו עליך לחוש שפל ברך, עליך להיות סבלן יותר! וכמאמר התנא (אבות ב ח) 'אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך'!

את כלל החיים יש לנהל על פי דעת התורה, אם כן - כמה חשוב לשמור על צלילות המח להיותו מזוכך ונקי, ראוי להוות משכן לתורה ובגוי ומותאם לחשוב נכון.

ממתין לחופה. נראית הכתובה

כשראה ביד בנו ספר מתח ששאל מחבר, לקח אותו באמרו 'מכיר אני את אבי הילד, אדאג להשיבו בעצמי'. משנשאל מדוע, ענה: א קאפ וואס טראכט תורה קען נישט טראכטען פאלטש' [-ראש החושב בתורה, אסור שיחשוב בדברי רמיה ודמיונות]. כמה הערצה לתורה טמונה במשפט הזה, כמה תשוקה לזכות לאמת ולאוקות שבה!

מסיבה זו היה מוסר את שיעוריו בכל סגנונות הסוגיות שבגמרא, הן במהלכים סבוכים והן באגדות חז"ל, באמרו גם זו תורה, גם זאת יש ללמוד בעמקות וברצינות!

כאשר נכנס פעם קבצן קשה יום לחדר השיעורים בעיצומה של הרצאת מהלך וביקש צדקה, לא מנע זאת ממנו, ואף העניק לו מטבע, אולם לעצמו לא יכל להכיל זאת, 'מ'לערנט תורה' לחש לעצמו בסערה רבתי, 'מ'לערנט דאך תורה!' [-והלא לומדים כאן תורה!].

באחד הימים קראו לו הבחורים לטלפון הציבורי שבישיבה, מחפשים אותו בדחיפות. בבואו, נאמר לו כי אימו שרויה במצב קשה ביותר, וטוב יעשה אם יקדים לבוא לבית החולים... הסתובב כסהרורי כמה דקות, ופנה אל תלמיד שהיה שם באמרו: 'בא, הבה ונאמר שיעור'. כמה שיעורים אמר באותו היום, ובערב נתבשר שהמצב התייצב והסכנה חלפה.

לאחר מכן כשנשאל הכיצד יתכן שהתעלם ממצבה של אימו, ענה ואמר: 'הלא אינני רופא, ואפילו לא עסקן בעל קשרים. אם כן, כיצד אוכל לעזור לה? על ידי זכות התורה הקדושה, על ידי שאמסור שיעור לזכותה, היא תזכה לרפואה. וכך אכן היה.

בחרדת קודש

מתוך הכרה עמוקה זו בחשיבות התורה, שהיא המקשרת בין היהודי לאביו

שבשמים, מחשיב היה כל מילה וכל הבנה בדברי חז"ל, ומעריך היה כל פסק וכל דין הנובע מכוחם. באימה וביראה, ברתת ובזיע היה ניגש אל הלימוד, ניכר היה על צורת ישיבתו כי יראת הרוממות מתיירא הוא מפני הגמרא. בחרדת קודש הגה את המילים הקדושות, כשניכר שהוא חש עצמו כאין וכאפס מולן.

בדרך ארץ ובכבוד אינסופי דן היה בדברי חז"ל, הראשונים והאחרונים, מדבר עליהם בביטול מוחלט. חביבה היתה עליו אמרתו של הגאון הגדול רבי עקיבא איגר זצ"ל, על דברי הגמרא (שבת קיב): 'אמר ר' זירא אמר רבא בר זימנא, אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים'. והיה מקשה בשמו, מהי הלשון 'אם ראשונים בני מלאכים... ואם ראשונים בני אנשים'? וכי היה לר' זירא ספק בכך שהם היו בני מלאכים?

אלא, תירץ רבי עקיבא איגר, ר' זירא לא בא להגדיר את מהות דרגתם של הראשונים אלא את מהות הדרגה שלנו. אם **בעינינו** 'ראשונים בני מלאכים', אם מבינים אנו כי הם למעלה מהשגתנו - כמלאך שהוא נבדל ומופרש מגדר גשמי, אזי **אות הוא** כי 'אנו בני אנשים'. אך אם חושבים אנו שאין הם אלא 'בני אנשים', אזי 'אנו כחמורים'...

בהזדמנות הדגיש פעם לבנו את רוממות צורת הכתיבה של כ"ק רבינו החידושי הרי"ם זיע"א בספריו. כאשר היתה לו קושיה בהבנת דברי בעלי התוספות כותב הוא בסגנון 'לולי דברי התוספות היה נראה לפרש וכו', אך הם לא פירשו כן, כלומר, ברור ומחזור שרבותינו הראשונים זכו לכוון לאמיתתה של תורה, ואם נשגב הדבר מבינתנו, אין החסרון אלא בנו!

וכבר היה מעשה בעת שערך בנו מחידושי תורתו, והגישם לו לאחר מכן לגהה ותיקון. לא עבר זמן רב, והנה התקשר האב המבוהל אל הבן ושואל: 'אמור לי, בקטע פלוני, וכי אני כך כתבתי?' היו אלו רשימותיו מגליון ספר על הש"ס שחובר על ידי אחד מגדולי הדור האחרון, בהן עמד על יסוד שחידש המחבר, שלהבנתו של הרב איזבי לא תאם עם דברי הגמרא במקום אחר. העיר אפוא בשולי הדף 'עייין במסכת פלוני בדף פלמוני'. במסגרת עריכת הדברים עיין בנו באותה הגמרא, ומצא כי דברי המחבר אינם עולים בקנה אחד עם דברי הגמרא שם כלל וכלל, אזי כתב נוסח כמו 'ונעלמה מן המחבר גמרא ערוכה במסכת פלונית'. כאשר ראה אביו את הדברים נדהם, ומיד התקשר לברר האם מילים אלו יצאו מתחת קולמוסו.

'אכן', אמר הבן, 'לא כך כתבת, אולם כך היא דרכה של תורה, בשאלות מסגנון זה כך מקובל להתנסח'. אך לא היה עם מי לדבר, 'תכתוב כמו שכתבתי' הורה האב, 'איך שרייב נישט אזוי!' [-אני איני כותב כך!].

מאמין באמונה שלימה

מתוך שהכיר היטב בערכה של התורה, האמין באמונת אומן שלימה, ברורה ונהירה, בכל מילה ובכל דבר מן התורה. שגור היה על לשונו לומר 'די תורה איז דער אמת פון די וועלט' [-התורה

היא האמת של העולם], כל מה שנראה כלפי חוץ אחרת - זהו דמיון פורח, דמגוגיה חלולה שאין מאחוריה כלום. 'איסתכל באורייתא וברא עלמא' (זוהר תרומה ח"ב קסא), התורה היא יסוד ושורש כל העולם, הכתוב בתורה - הוא האמת המוחלטת, ועתה נראה: אם תואם העולם הזה את הכתוב, הרי שהוא נראה כעת באמיתותו, ואם לאו, אות הוא כי העולם הנראה לעין מזויף הוא.

כה מוחשית היתה אמונתו בדברי חז"ל, עד שמיד אחר ששימח חתן, ממחר היה ביותר לעסוק בדברי תורה, בכדי להוציא מן הכח אל הפועל את ברכת ה'משמח חתן זוכה לתורה' (ע"פ ברכות ה.). כמו כן, טרחה עצומה טרח והשקיע, בכדי ללמוד עם בניו ובני בניו. נוסע היה במיוחד מירושלים לבני ברק ותל אביב, ואף לערד או חצור - במיוחד בכדי ללמוד עם צאצאיו. וכל כך למה? משום שאמרו חז"ל (קידושין ל) 'כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני, שנאמר (דברים ד ט) והודעתם לבניך ולבני בניך, וסמיק ליה (שם פסוק י) יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב'. שווה היה לו לטרוח ביגיעות עצומות בגיל לא צעיר בכדי לזכות לכך, כי הוא חש זאת, הוא חי כך, הוא ממש הרגיש שהנה, נכונה לו כאן הזדמנות לעמוד למרגלות הר סיני, וכי יותר עליה?

כאשר מסר פעם שיעור במסכת פסחים (א), בסוגיה שבה דנה הגמרא בטווח הטעות האנושית - עד כמה יכול האדם לדייק בהשערותו מה השעה. נחלקו שם אמוראים האם טווח הטעות הוא מעט פחות משעתיים, או שלוש שעות. התפלא אחד התלמידים בקול: ולפי הדעה שאדם טועה בשלוש שעות, האם לא יתכן שיטעה במעט פחות או יותר?

הרב איזבי הזדעזע, עצר את מהלך השיעור והודיע כי כך אי אפשר

להמשיך. אז העניק לתלמידים שיחה ארוכה ומרוממת בגודל קדושת התורה, ובהיותה חכמה אלוקית כה נכונה ומדויקת עד שהשיעורים שבה מדויקים להפליא. ואם נדמה שאין זה כך, הטעות במוחנו ולא בה.

והביא לדבר מספר ראיות: במסכת שבת (קח) מבררת הגמרא 'מנין לדם שהוא אדום?' השמעתם? הגמרא בודקת, מי אמר שהדם הוא אכן אדום? אולי איננו כזה? והתשובה - שנאמר (מלכים ב ג כב) 'ויראו מואב מנגד את המים אדומים כדם'. כלומר, עינינו הרואות שהדם אדום, אינן מהוות ראיה, אך מה שכתוב בתורה שדם הוא אדום, זאת הוכחה!

וכעין זה מספר שורות קודם לכן - בעניין עור של דגים, שהגמרא באה להוכיח שיש לדג עור. ומה ההוכחה? ראשית 'הא חזינן דאית ליה עור', 'ועוד התנן עצמות הדג ועורו מצילין באוהל המת', הרי שנקטה המשנה את עור הדג, הנה אם כן ראיה שיש לדגים עור. והנה בהבאת שתי ראיות שראיה השנייה חזקה יותר, כמוכח בגמרא גבי 'הודה ועוד לקרא' (קידושין ו), כי אכן הכתוב

מעלה על הכתב את חידושי

בתורה הינו ראייה מוכחת וחותרת הרבה יותר, שהלא כתובה היא בתורה. [ומזכיר היה את דברי הגמרא (ב"ב כג:), אודות האפרוחים שהתרחקו מן השוכך, ש'על דא אפקוהו מבי מדרשא'].

לא מהזיק טיבותא לנפשיה

כפי שהרבה לומר - שהתורה מעדנת ומזככת את הלומד, כן נראה עליו. רבים מתלמידי התבטאו בשבעה באותו סגנון: הוא לא היה 'עניו', אלא פשוט הוא לא היה! בטל ומבוטל בתכלית, ללא שום דרישות לעצמו. מעולם לא נראה כועס על מאן דהו, ואף פעם לא נשמע מרים את קולו בגערה. אותה שטות קטנונית ש'כבוד' שמה, לא היתה מוכרת לו! הוא לא היה מסוג האנשים שלימדו את עצמם שוב ושוב לכפוף את קומתם, אלא הוא לא חש שיש לו קומה כלשהי משלו, הוא לא הסתובב בעולם בתחושת 'עשיתי, מגיע לי', אלא היה כאסקופה הנדרסת, סתם עוד מישהו של ה', שמבצע את התפקיד שזכה לקבל.

בעת שמסר שיעורים, היה עיקר תוכן השיעור דברי חז"ל והראשונים עם ביאורי האחרונים. לאחר מכן הוסיף בצניעות ובענוות חן את חידושי הגאונים המבהילים, בנימה כמו 'אפשר אולי להוסיף עוד איזו נקודה קטנה...' כשמנגד, העריך דעות אחרות, מברר היה אצל תלמידים צעירים מה אמר מגיד השיעור שלהם על הגמרא הנלמדת, זאת למרות שהלה גם הוא היה תלמידו או צעיר ממנו בהרבה.

במסגרת עבודתו בישיבת 'אור שמח' אודותיה יסופר להלן, עלתה הצעה שימונה הרב איזבי לכהן בראשות הישיבה. היה זה עוד קודם שקיבל את משרתו בישיבת בית ישראל, והוא נטה לקבל עליו את המשרה, אולם מסיבות כלשהן ירד העניין מן הפרק. כעבור שנים ארוכות גילו אחדים מבניו כי הסיבה לכך היתה פעילותו של ידידו

בכל דרכיך דעהו

ככלל, כל עניין אקטואלי התפרש אצלו במשקפיים של תורה, כשהוא מאמין שהמטרה בכל אלו לגלות כבוד שמים ולהפחית מההסתער העוטר את היקום כולו.

כך דיבר בישיבה בחודש חשוון תשל"א, כאשר מחבלים בני עוולה ימ"ש חטפו מטוסים ובהם יהודים למדינת ירדן, החזיקו בהם כבני ערובה ועיכבו את שחרורם. בין השבויים היה גם הגאון הגדול רבי יצחק הוטנר זצ"ל, אשר נשאר שם עם כלל היהודים, הביא עמו שופר ותקע בו שם בראש השנה. ביאר אז הרב איזבי לתלמידיו, כי על עם ישראל מוטל לתקן את כל העולם, ועל ידי שבאים לשם אנשים כמו ר' יצחק ומנהלים חיי יהדות ותוקעים בשופר, בזה המה מעלים את הניצוצות הבלועים שם, ומוטל עלינו להתפלל שייסימו עבודת קודש זו בהקדם ובכך ישתחררו מהשבי במהרה!

כך היה גם לאחר האסון שארע ביום ט' בחשוון תשנ"ג, המכונה 'אסון צאלים ב', כאשר יחידת סיירת מטכ"ל - הנחשבת לבכירה מאד - קיימה תרגיל המדמה חיסול שליט עיראק סדאם חוסיין, ולמול עיני הרמטכ"ל וצמרת הפיקוד דאז, קרתה תקלה שהביאה למותם של חמישה חיילים ה"י. בשיחותיו אז ביאר לתלמידים כי מטרת האסון להזכיר: גם כח שנראה חזק ואיתן צריך סייעתא דשמיא, ומבלעדיה לא יוכל להתקיים!

גם כעבור כשלוש שנים, כאשר במוצאי שב"ק אור ל"ב חשוון תשנ"ו נרצח ראש הממשלה דאז, יצחק רבין. אז הטעים הרב איזבי בשיחותיו, כי רווחה במדינה תחושת היסמכות על השב"כ, שנראה היה כמחסום בלתי עביר. 'אז הנה', אמר אז, 'בא המקרה הזה והוכיח את שעלינו לזכור - אין בעולם הזה 'מחסום בלתי עביר' מלבד רצון ה'!

אחת מאבני היהלום המופלאות שזרחו בכתר מידותיו, היתה האכפתיות לכבוד שמים. תמיד דיבר בהשתוקקות על גילוי כבוד מלכותו יתברך בעולם, 'לתקן עולם במלכות שד-י' היה משפט שליווה אותו תדיר, בכל מקום ובכל זמן, בכל מעשה, דיבור ומחשבה.

כמסופר בגוף המאמר, נוסע היה מידי שבועיים למושבא זכרון יעקב למסור שיעור כללי בישיבה אשר שם. באחד השבועות חזר הביתה עם חבילת בייגלך, הניחה על השולחן במטבח וניגש ללמוד. בפעם הבאה חזר על עצמו העניין, וכך מספר פעמים. לתמיהת בני הבית - מדוע הוא קונה אם אין לו צורך בכך, ענה: 'שמתי לב שיש שם חנות, שרק לאחרונה החלו בעליה להרחיב את מעגל החנות ולהכניס מוצרים כשרים למהדרין לחנותם. בכדי לחזק את ידיהם עשיתי לי מנהג שבכל פעם אחרי מסירת השיעור בישיבה, אני ניגש לאותה חנות ומבקש מיני מזונות בהכשר הבד"ץ. אולם היות ואין לי צורך בהם, אני מביא אותם בשלימותם.

מעניינת ביותר היא ההמלצה שכתב לגר צדק שנישא למז"ט ובשעטומ"צ עב"ג, וביקש המלצות מרבנים בכדי להצליח להתרים יהודים טובים לחתונתו. עמד הרב איזבי וכתב כך: אנו אומרים מדי בוקר 'הודו לה' קראו בשמו, הודיעו בעמים עלילותיו'. וכיצד נוכל להודיע בעמים עלילות ה'?

אלא, כתב, במקרה כמו זה, שקרוב לודאי שבני משפחת החתן ישתתפו עמו בשמחה ויראו איך דאגו לו להכל, או לכל הפחות ישמעו ממנו כיצד דאגו לו אחיו החדשים - בני ישראל. אזי הנה לנו הזדמנות 'להודיע בעמים עלילותיו', לפרסם את כבוד שמו יתברך.

כי ככל הנראה בהזדמנות כלשהי נפגע ממנו אותו האיש, ועל כן הוא מוצא דרך לנקום את נקמתו. המתין אפוא לשעת הכושר שתבוא בכדי לפייס אותו. אתא ובא ערב יום הכיפורים, בו הזמן גרמא - כמובא בהלכה (שו"ע או"ח סי' תר"ו) - לפייס זה את זה, הלך הרב איזבי אצל אותו אדם לפייסו. אך הלה, לא די שלא אבה לשמוע, כי אם פער פיו והחל מחרפו ומגדפו באופן נוראי ביותר, וגרשו מעל פניו בזעקות קולניות 'חוטא ומחטיא, כלך לך מכאן!'

יחסי ידידות כה קרובה ואדוקה, עם מי שגרם לו עוגמת נפש משמעותית.

בתקופה מסוימת בה גבה טורא בין חוגים שונים מעם ישראל, נחלץ הרב איזבי לגונן על כבודם של מלאכי ה' צדיקי הדור. היו אז בשכונתו אנשים שלא ראו זאת בעין יפה, ולא היססו להציק ולהרע לו בכל דרך אפשרית, וגם בדרכים שאינן כאלו...

אחד היה שהגזים ורדף אותו עד חרמה. ניסה הרב איזבי להבין מה היה לו, והסיק

הקרוב, שדאג לכך שהרב איזבי לא יקבל את המשרה.

במשותב נעורים באו וסיפרו לאביהם את העניין אך הוא בירר היכן אוחזים הם בלימודיהם. רוח תזזית אחזה בהם והם החליטו לא להרפות, ניסו שוב ושוב עד שנאלץ לענות להם, אמר: ידעתי מזה בזמנו, לא היה זה סוד עבורי כלל. אולם באותה תקופה שוחחתי עם אחד מגדולי הדור, שעודדני לוותר בהבהירו כי מוויתור אין מפסידים. כמה נדהמו הבנים לשמוע, כי אביהם מקיים

לימים, סיפרה הרבנית איזבי תבדלחט"א, שבאותה שנה לא יכלה להסיח דעתה מן כאבה הגדול על מה שנעשה, אולם נשוא הסיפור - הרב איזבי כלל לא שת ליבו לזאת, בתוך זמן קצר ביותר כבר היה שקוע בעבודת ה', ונראה היה שכבר שכח מכל העניין.

פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו

תורתו שנלמדה ביגיעה ובאמונה, השפיעה על מכלול אישיותו וזיככה את מידותיו. מעוטרת היתה בכל מידה נכונה, מקדש היה שם שמים ומאהיב את התורה על הבריות, כמאמר חז"ל (יומא פו.) על הפסוק (דברים ו ה) 'ואהבת את ה' אלהיך' - שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא [אדם] קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה. פלוני שלמד תורה, ראו כמה נאים דרכיו. כמה מתוקנים מעשיו. עליו הכתוב אומר (ישעיה מט ג) 'ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר'.

אינספור חסדים נרקמו בביתו הגדול, והיו הצללת נפשות של ממש.

מכתת היה את רגליו משמחה משפחתית לשמחה נוספת מבלי להתעצל, כה שמח היה, אה! ברוך ה', עוד יהודי זוכה להכניס את בנו לחופה, עוד בית יהודי מוקם! הודו לה' כי טוב! לכל אדם שהזמינו לשמחתו חש מחויבות לבוא, ועשה זאת אם רק התאפשר לו. השתדלות מיוחדת עשה למען שמחות תלמידי מהישיבה, למען הענק להם ברכת הדרך בעת פרידה, מתוך שמחה וטוב לבב. בבואו לשמחה, לא בא בכדי לצאת ידי חובה ותו לא מידי, אלא ניכר היה על פניו איך שהוא

קיבל על עצמו פעם, שאם נופל במוחו רעיון חדש [כמובן תורני] בעת התפילה, לא יעשה בו שום שימוש ולא יכתבנו, למען יתרגל בעת התפילה אך ורק לכוון את ליבו לפני מלך מלכי המלכים מבלי עיסוקים אחרים, ואפילו לא תורה

מלא בעונג ואושר על שמחתו של הלה. לעתים נדמה היה כי שמח הוא בשמחת החתן עוד יותר מהחתן עצמו...

אירע פעם, כשביקש מבתו תחיל להכין עבורו מאכל מסוים, אותו צריך היה לאכול מטעמי בריאות. עבר זמן לא מועט, והוא לא התבקש לבוא לאכול, קם אפוא אל המטבח לראות האם עומד סיר על הכיריים. משנוכח שלא, פנה אל הבת באמרו: 'רציתי לומר לך, שאצטרך את המאכל רק בעוד כעשרים דקות!'

כאשר אחת מבנות משפחתו נזקקה לישועה, לא חסך במאמצים והלך לכותל המערבי להעתיר בעדה משך ארבעים יום מדי יום ביומו - למרות החשיבות העצומה שהעניק לכל דקה מיומו. [ואגב, תפילתו עשתה פעולה לטובה, וביום הארבעים היא אכן נושעה].

כבן המתחטא לפני אביו

מסכת בפני עצמה היתה עבודת התפילה בבית מדרשו הפנימי. היה זה מעמד שכל כולו אמת, תפילה אמיתית. לא ניתן לתאר במילים את המראה

הגדול הזה, איך שהיה עומד לפני המלך בדרך ארץ, מלא רגשי קודש וכל כולו אומר 'דע לפני מי אתה עומד' (ע"פ ברכות כה). מחזה נפוץ עד מאד היה, שבאו יהודים לישיבות שבהן לימד בכדי לראותו בתפילתו ולהתעורר מכך להשכיל כיצד נראית תפילה אמיתית. רבים העידו באזני בני המשפחה כי התעוררו לתשובה מראיתו בעת התפילה, והיו אף עשרות מתלמידי ישיבת 'אור שמח' שהעידו כי חלק מאד משמעותי מן השינוי שעשו בחייהם היה בהשפעת ראייתם את תפילותיו.

כה ייקר והחשיב את עבודת התפילה, הרבה להגות ולעסוק בה תדיר. אינספור פעמים דיבר ועורר את שומעי לקחו בעניינה, כתב רעיונות עליה, והיה קונה עוד ועוד ספרי עיון במילותיה, גם כאלו שנכתבו על ידי מי שראויים היו להיות תלמידיו.

מחזיק היה רשימת שמות של חולים לתפילה, ובשמונה עשרה היה מוציא את הפתקה ומבקש עליהם רחמים, ועיניו זולגות דמעות.

בהזדמנות חשף לבנו כי קיבל על עצמו פעם, שאם נופל במוחו רעיון חדש [כמובן תורני] בעת התפילה, לא יעשה בו שום שימוש ולא יכתבנו, למען יתרגל בעת התפילה אך ורק לכוון את ליבו לפני מלך מלכי המלכים מבלי עיסוקים אחרים, ואפילו לא תורה.

כמו כן את הברכות היה אומר כמונה מעות ברגש רב. הוי, איזו התרגשות, זוכים לברך את ה'! לומר לפניו ברוך אתה! להודות לו על התפוח! באיזו שקיקה נאמרה כל ברכה רגילה, 'ב-ו-ר-א פ-ר-י ה-א-ד-מ-ה!'

כמה סמלי הוא הביטוי של חתנו שיחי', שבשבת הראשונה לבואו אל בית חמיו הגדול, שם לב שחמיו נתון בהתרגשות מיוחדת במהלך הסעודה, הברכות

קריאות התפעלות רמות. וסיפר הרב נטע שילר - מרבני הישיבה, על בחור בעייתי במיוחד שלא נקשר ליהדות, והיה מתווכח אתו שעות ארוכות בענייני אמונה. והנה באחד הימים, קטע הבחור את הוויכוח באמרו שעליו למהר, כיון שמתחיל כעת שיעורו של הרב איזבי... ואכן, התקיים בו 'המאור שבה מחזירן למוטב' (איכה רבה פתיחתא ב) ובמשך הזמן הוא נעשה בעל תשובה.

במשך השנים הוחלט, כי היה נכון להוציא את אלו מבין הבחורים שכבר התקדמו והינם בשלבים מתקדמים יותר, הרחק משאון העיר הגדולה וישיבת הכרכים הקשה (קידושין מט: כתובות ק:). או אז נפתח סניף הישיבה בשכונת רמת צבי אשר במושבת זכרון יעקב, אליה גלו בני הישיבה המובחרים על מנת להתעלות עוד יותר בתורה.

אך מה יהא עליהם? וכי נגזר עליהם להפסיד את שיעורו של הרב איזבי? נעתר אפוא הרב איזבי לבקשת מנהלי הישיבה, והחל לבוא בקביעות דו שבועית למסור שיעור כללי בסניף החדש. משך **שלושים וחמש שנים**, לאחר מילוי תפקידו בישיבת בית ישראל באשדוד מיטלטל היה באוטובוס לתל אביב, ומשם לזכרון יעקב ברכבת. למרבה תדהמתם, לא הסכים בשום פנים ואופן ליטול משכורת בעד טרחתו העצומה, ואף לא לנסוע ברכב פרטי שתממן הישיבה, כל מה שהסכים לקבל היה דמי הנסיעה בתחבורה הציבורית...

ואכן, בעזרת הש"י זכתה הישיבה לראות ברכה בעמלה פירות הלולים, משפחות רבות מאד של יהודים יראים ושלמים, מתוכם מאות בני תורה מסולאים המקפידים על קלה כבחמורה ברמה גבוהה מאד, בוגרי הסניף בזכרון יעקב.

ועוד זכור המקרה בו בא בוגר שכזה - הלא הוא הגאון רבי יעקב פריד זצ"ל - לבית הרב איזבי, ובידו הזמנה צנועה לסיום

כל מעייני בך

ולא פחות מכך - להוות דוגמא אישית לנערים אלו.

לאחר פטירתו, סיפר מנהל הישיבה בבית האבלים את משנתו הסדורה של הרב איזבי בעניין. כיום, היה אומר, אין הנוער הולך שבי אחר גיבוי סיסמאות ואידיאולוגיות משובשות כבעבר, אלא סתם כך מדדה ברדידות אחר הנאות העולם. הצורך הוא - אם כן - להגיש להם את העונג שבתורה, את הטעם המתוק והנפלא, את הדבר הערב ביותר בבריאה!

מקדיש היה תשומת לב מיוחדת להביא בפניהם דברי תורה המדגישים במיוחד את המתקנות שבתורה, את החכמה האינסופית, את ההתאמה המושלמת בין פרטים רבים המתכללים לכדי מארג שלם ומרהיב. ואכן, כמי שכל חייו היו מקשה אחת של מתקנות התורה, הצליח הרב איזבי במשימתו זו באופן יוצא מן הכלל! נערים אלו, שבאו לישיבה מרוקנים מכל זיק של קשר ליידישקייט, נקשרו חיש מהר לשיעוריו המיוחדים מלאי התוכן.

מתכנסים היו בביתו בליל שבת, והוא הרצה בפניהם מענייני הפרשה, כשמפעם לפעם השמיעו הללו ברוב התלהבות

והזמירות, דברי התורה, הכל היה אפוף רגש עמוק. מחמת הבושה, לא שאל מה יום מיומיים ונותר בסקרנותו. 'אולם', הוא אומר, 'לא זמן רב ארך לי להבין שלא היתה זו התרגשות מיוחדת, אלא התרגשות רגילה! כאן, ככה מברכים לה ברכת המוציא! מדי יום - כאשר זכר לאכול, ומדי שבת בשבתו.

רבים השיב מעוון

מתוך אותה שאיפה ודאגה להרבות כבוד שמים, בער בו הרצון לגלות את אור התורה והיהדות לכל אותם תינוקות שנשבו ולא זכו לטעום מן הצוף המתוק הזה. אי לכך, כאשר פנה אליו ידידו ר' נח ויינברג זצ"ל - מיקירי קרתא דשופריא, בבקשה לשאת במשרה תורנית בישיבת 'אור שמח' שנפתחה בימים ההם בכדי להשלים לנערים אלו - שבאו מבתיים רחוקים - את החסר להם במעלה הדרך העולה הר ה', נענה בחיוב.

מאותו יום, החלה עבודת קודש מופלאה שכל כולה רגש יהודי עמוק, להחזיר יהודים לצור מחצבתם. מידי יום הופיע בשערי הישיבה לעת ערב, בכדי למסור שיעור בגמרא בשפת האנגלית, במטרה לשבות את ליבם בקסמה של התורה,

על... כל התלמוד הבבלי והירושלמי, תוספתא, ספרא, ספרי, פסיקתא, מדרשי רבה ותנחומא והזוהר הקדוש! לא היה קץ לאושרו של הרב איזבי, ישב ובכה בדמעות גיל משך זמן רב.

בצל עצי עדן

תורה נפלאה בפני עצמה, היא מסכת התקשרות והתבטלותו לכ"ק רבותינו הקדושים זיע"א ולהבחל"ח לבית גור. מינקותו גדל על ברכי אמונת הצדיקים, בבית סבו החסיד ר' נחמיה איזבי שהתייתם בילדותו [מאביו הגאון החסיד הנודע שעוד נסע לקוצק, הרב יצחק איזביצקי זצ"ל] וגדל על ברכי כ"ק רבינו השפת אמת זיע"א.

בשנות התר"פ הציע לו ידיד להגר לאמריקה ולשפר את מצב הפרנסה. ר' נחמיה ידע בבירור כי בלי ברכת הדרך מהרבי הוא אינו נוסע, וביקש את רשות כ"ק רבינו האמרי אמת זיע"א שענה לו בזו הלשון: **'טאמיר וועסטו געדענקען און זיך אינטער גארטלען אין וואס דו האסט געזען דא באר'ן טאטע'ן, וועלען אלע דייען אייניקלעך זיין ערליכער יידען'** [-אם תזכור ותיאחז בכל אשר ראית כאן אצל אבי, אזי כל נכדיך יגדלו יהודים נאמנים לה' ולתורתו]. זכה ר' נחמיה לקיים התנאי, וזכה בקיום הברכה. לעומתו הידיד שנסע מבלי להיפרד מהרבי זיע"א, איבד רח"ל את צאצאיו בשואה הרוחנית ששררה שם אז.

כמי שגדל אמון על הדבקות בצדיקים, היה משקיע זמן רב בלימוד ספרי חסידות. ספרי השפת אמת שקיבל לבר המצווה שלו הגיעו לביתו אחר חתונתו בלויים ומרופטים מרוב שימוש. כמו כן הגה בספרי חסידות נוספים תניא ועוד.

היה וקיבל לידי ספר של מחבר בן דורנו, וראה בו דברים גסים כנגד הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זיע"א,

במחברתו האישית

נמצאה רשימת

דברים שרשם

במוצאי יו"כ

תשמ"ז מהגיגי

היום הקדוש.

בפתח הדברים

כתב: 'זכיתי

להתפלל בבית

המדרש גור

בנעילה'

ככאבו הגדול הטיח את הספר ברצפה ופרץ בבכי!

סמוך לשנת תש"ל עלה לארץ ישראל, ומאז נכנס אצל כ"ק רבינו הבית ישראל עם 'קויטל' כעשר פעמים. בהזדמנות שלח הבית ישראל לומר לו ולידיד

כל עצמותי תאמרנה. באמירת ברכה

נוסף שהיה בא עמו, שאם ברצונם להיות שייכים לגור, אזי אין די בזאת שיבואו אליו, אלא יש להתרועע גם עם ה'חבריא'. לימים יאמר הרב איזבי: 'אני צייתתי לדברי הרבי, וזכיתי שצאצאי ממשיכים בדרך המסורה לנו, ואילו ידידי שלא ציית, לא זכה לזה'. ואכן טורח היה לבוא הרבה לבית המדרש ברחוב רלב"ח דרך מרוחקת מביתו שבשכונת מטרסדורף.

בימים בהם סערו הרוחות במחנה החרדים לדבר ה', יצא הרב איזבי במלוא הנחישות להגן על כבוד רבו. ועל אף שהתעופפו לעברו ביצים וחפצים, וביישוהו בצעקות נוראות, לא נרתע משום קושי ועמד על שלו כצור חלמיש.

במחברתו האישית נמצאה רשימת דברים שרשם במוצאי יו"כ תשמ"ז מהגיגי היום הקדוש. בפתח הדברים כתב: 'זכיתי להתפלל בבית המדרש גור בנעילה', ובהמשך דן אודות סוגיית ברכת כהנים אחר השקיעה, על פי מה שראה בבית המדרש.

ביום ו' כסלו תשנ"ה, נכנס עם בנו ומחותנו לקודש פנימה אל כ"ק רבינו הפני מנחם להתברך לרגל נישואי הבן. הרבי שאל היכן תתקיים שמחת השבע ברכות באותו היום, נענה הרב איזבי ואמר שאיננו רוצה חלילה להטריח ואין בכך צורך. אך הרבי עמד על דעתו וביקש לבוא לשמחה.

בבוא הרבי, ישב הרב איזבי על ידו, וכמעט שלא הביט על הרבי, כי אם הצצות חטופות פה ושם. לאחר שהרבי יצא, שאלהו בנו מפני מה לא הביט בפני הצדיק, ענהו האב הגדול: 'פחדתי, התביישתי...'

ופעם ביום הפורים ישב והגה בספר הקדוש פני מנחם, במאמר בו הובאו גימטריות שונות. נכח שם אדם

שהתמחה בכך, והוסיף נופך משלו גימטריות באותו עניין, אמר לו: 'כאשר רבי אומר גימטריא, אין זה סתם צמד מילים בעלי מספר תואם, אלא שניהם נובעים משורש אחד, ועל כן מספריהם מכוונים...'

וכך גם בשנים האחרונות, היה משתוקק בכל מאודו לקבל עוד ועוד שיירי קודש ולשמוע עוד ועוד הדרכות, מתוך אמונה שאלו הם מסרים המעבירים את רצון ה' מאתנו כיום. לקראת חג הפורים של שנת תשס"ב, אף כתב מאמר לבאר על פי פנימיות התורה, מעט מן העניינים שיש בצורך לשנות את דרך הלימוד. מאמר זה - מתוך ספרו על פורים - עבר הגהה ונאמר עליו 'עס איז זייער גוט' [-זה טוב מאד]. המאמר בשלמותו - מתוך הספר - מובא במסגרת.

הוא מחפש מאן דהו, וכשהבחין ברב איזבי שעמד כנוע בירכתיים שלח אליו מפירות השולחן. כמו כן ביום הפורים האחרון היה הוא בין הבודדים ששלח להם הרבי פירות בטיש. הפני מנחם גם הזכיר בפניו כמה פעמים חלק מיוצאי חלציו בשמם ובשם אימם!

לאחר חופת מוהר"ר ישראל מנחם שליט"א, בעת ה'אדורך גיין' כאשר חלפו על פני הקודש אלפים רבים שבאו לברך ולהתברך, נתבקש הרב איזבי לעצור ולברך את פני הקודש ואת החתן ברכת כהן! כשכמובן הוא לא איחר לעשות כך, ובירך מעומק לבבו הטוב, כשכל אותה העת כרויות האזניים לכל מוצא פיו! מחזה שכזה חזר על עצמו גם בליל ראש השנה באחת השנים.

מספר פעמים כתב בצוואתו שמבקש לא להספידו סתם לשם הספד, אלא אם על מנת ללמוד מדרכיו הנהגות ישראל, לקחת צידה לדרך העולה בית ה', ובזה היא טובה לו ולנו.

ת. נ. צ. ב. ה.

לאחר שלמד את דברי הקודש, שאלו מאן דהו מפני מה כה שמח והתלהב בדברים?

ענהו בפנים זורחות: חידושים גדולים נשנו כאן, ומנה אותם בפניו. אך לא רק בשביל החידושים הנני הוגה בדברים, אלא כי כאן נאמר מה ה' רוצה מאתנו היום, ועל כן חשוב לי לדעת כבר היום, מה רצון ה' מאתנו.

כבוד חכמים יגחלו

ובמידה כנגד מידה, השיבו לו רבותינו הקדושים באותה מטבע, ולא זזו מחבבו. כ"ק רבינו הבית ישראל זיע"א אמר פעם לאחד מקרוביו כי הוא שייך לדורות קדומים!

כ"ק רבינו הלב שמחה זיע"א, כאשר ביקר בעיר אשדוד בתחילת יישובה ועלה ארבע קומות אל היכל הישיבה, נכנס גם לשיעורו וישב להאזין לו מספר דקות. כשיצא אמר אודותיו שבחים מפליגים ביותר.

עת הנהיג כ"ק רבינו הפני מנחם זיע"א טיש בפעם הראשונה. הכל הבחינו כיצד

מעשה היה שהעיר לבנו אודות מאמרי חרוזים לשמחת חתן [גראמען] שכתב לעת שמחה בקודש, על כי לא נכללו בדברים רעיונות מתוך השמוע'סן שנאמר בשבת קודם לכן, באמרו: 'השמוע'סן צריכים ללוות אותנו כל השבוע!'

רגיל היה מידי שבת בה נערך טיש, להמתין בביתו לאחד מבניו שיבוא ויאמר לו את השמוע'סן. באחד מלילי השבתות, חלה אי הבנה ושני בניו סמכו כל אחד על רעהו ואף אחד לא בא להשמיעו את דבר השמוע'סן. למחרת שח באזני אחד מהם, כי לא ישן כל הלילה, כיון שהמתין שיבוא מי מהם למסור לו את דברי הקודש!

ובהזדמנות אחרת, כאשר לא נאמרה בבית המדרש החזרה הקבועה על השמוע'סן, באו אפוא בניו ואמרו לו כי השבוע לא יודעים את השמוע'סן, אולם הוא לא נרגע, מידי פעם שאל אולי כן אפשר להשיג את השמוע'סן. כאשר נוכחו לדעת כי בנפשו הדבר, התקשרו אל אחד מן השומעים והביאו אליו את הדברים.

מי שראה את הבחורים והאברכים שלנו בתקופה הזאת, לא צריך סיבה למה לתת בשבילם

הסודות שמאחורי ההגרלה הגדולה **פעם במאה שנה** עבור הקרן הייחודית וההיסטורית **עת לחזק**, שתעניק בעז"ה תנופה מחודשת לאיחוד בכדי לצלוח את התקופה הנוכחית

רוצה בכל לבו בהצלחת האיחוד, ודאי שלכל אחד יש חלק בהצלחה עד כה, אבל חיפשנו רעיון שיעורר את הציבור שלנו, משהו שידפוק בלבבות ויסביר ששנת תש"פ הביאה אתגרים כבדים שפעם במאה שנה האנושות נתקלת בהם, ואז הגענו למסקנה שכזו תקופה צריכה טיפול חריג, אתגר היסטורי חייב להיענות במהלך היסטורי, כאן הגיעה ההכרזה על הקמת קרן מיוחדת 'עת לחזק' לתקופה הזו.

האיחוד, כמפעל ענק, שרוב התקציב שלו נשען על תרומות מרחבי העולם, נקלע לבעיה כפולה, ראשית, אין לנו אפשרות לצאת בעולם כמאז ומתמיד, מי שמכיר את העבודה הזו יודע שכיסים לא נפתחים בשלט רחוק, בודאי לא בסכומים גדולים.

הבעיה השניה והמשמעותית היא דחיית קיום הוועידה של מועצת הנשיאות העולמית, שהיתה אמורה להתקיים

חיפשנו רעיון שיעורר את הציבור שלנו, משהו שידפוק בלבבות ויסביר ששנת תש"פ הביאה אתגרים כבדים שפעם במאה שנה האנושות נתקלת בהם

משרדי האיחוד שוקקים עשייה גם בתקופה זו, מיזמים שונים של תמיכה וסיוע, להגדיל תורה ולהאדיר, תפסנו את ר' יונתן בורנשטיין לכמה דקות 'על רגל אחת' בתוך ים העשייה, מנסים להבין את המהלכים ההיסטוריים הפונים אל הציבור בימים אלו.

"מי שיודע את המצב" פותח ר' יונתן "יודע שאני לא סתם בוכה ומתחנן, כמה שאנחנו משתדלים יחד להשקיע ולבסס, וברוך ה' בסייעתא דשמיא רואים פירות, אבל ההיקפים של האיחוד הם הרי בלתי נתפשים, מדובר במיליונים רבים, לא נראה שיש עוד מפעל תורני בעולם עם כל כך הרבה השקעה בתחומים כה רבים. וזה עוד לפני תקופת הנגיף והשפעותיו".

ובכל זאת, איך שורדים?

אנו בהנהלה יושבים מזה כמה חודשים ו'שוברים את הראש' כיצד האיחוד יוכל לשרוד את התקופה, ודאי שכל חסיד גור

ההיסטוריה שלנו רצופה ביהודים שתרמו ופעלו, אבל הבולטים ביותר ואלו שנזכרו לדורות הם אלו שבאו בעת קשה, בימים שהעולם עמד מלכת התייצבו גיבורי רוח וזכורים הם לטוב שאלמלא הם נשתכחה תורה ח"ו, אלו שהבינו כי עת לחזק, שיש זמנים יוצאים מן השורה בגדולתם

מי יכול לוותר על החזקת המשפחות האלו שהם התפארת של אנשי שלומינו, הרי מי שראה את האברכים והבחורים של גור בימי הקורונה אינו צריך עוד סיבה לתת, וראינו רבים כאלו שפשוט התרגשו והתקשרו לתרום. ודאי שזה לא מספיק, אבל זה מרגש ומחזק.

וכאן מגיעה ההגרלה הגדולה...

להגרלה יש יתרונות רבים.

אבל ראשית אבקש להביע תודה והערכה לשותפיי להנהלה המרכזית, אלו המנווטים את הפעילות ותומכים בחזון ובתבונה לאורך כל הדרך, מורינו הגה"ח רבי נחמיה אלתר שליט"א, ר' יעקב ליצמן, ר' מרדכי זוננפלד, ר' יצחק מאיר טאומן, ר' שמואל נרקיס, ר' שלמה טייטל ור' אברהם גוטסמן שיחיו, אין לתאר כמה כל אחד מהם מסייע להצלחה, בעצה ובתבונה ובכל ענין.

בשנה זו, ועידה זו מזרימה באופן מיידי קרוב ל - 10 מיליון דולר לאיחוד. אז נכון, יש נגידים יקרים שמזהים את ההזדמנות המיוחדת וההיסטורית של התקופה הזו, ונותנים גם בשנה כזו ללא חשבונות, ושכרם רב מאוד. אבל יש כסף גדול מאוד מתוך התקציב שמתעכב.

ומה המשמעות של מצוקה באיחוד?

רווחה או צמצום באיחוד זה לא ענין פיננסי נטו, כסף לאיחוד זה עוד יוזמות של לימוד תורה באלפי פיות מקודשים, זה עוד סיוע נרחב למשפחות, עוד תמיכה הגונה בשיבות, אמנם למראית עין נראה כי לשיבות יש פחות הוצאות בתקופה זו, אבל אנו באיחוד, שידועים היטב כמה מאמצים משקיעים בשיבות שלנו, חפצים בכל לב לסייע להם גם בתקופה כזו, ולו באופן חלקי.

ומי מדבר על האברכים היקרים עמלי התורה, שמטה לחמם של חלק מהם נשבר בתקופה הרת גורל זו, וכי נפקיר אותם?

ישיבת חברי הנהלת האיחוד ובית המדרש

כסף לאיחוד זה עוד יוזמות של לימוד תורה באלפי פיות מקודשים,
זה עוד סיוע נרחב למשפחות, עוד תמיכה הגונה בישיבות,
אנו באיחוד, שיודעים היטב כמה מאמצים משקיעים בישיבות שלנו,
חפצים בכל לב לסייע להם גם בתקופה כזו, ולו באופן חלקי

נוכחנו בכך השנה בערב פסח, נקראנו בקודש לפעול למען משפחות יקות שניצבו בערב חג בחוסר כל, יחד עם ידידי ר' יצחק מאיר טאומן, יצאנו למהלך חסר סיכוי לכאורה, הציבור היה אז בשיא הג'ל הראשון, מצב הרוח היה ירוד, חשבנו שמיצינו את הכח של אנ"ש בארץ ובעולם אחרי שר' יצחק מאיר נסע ובא בבתי נגידיים עבור קמחא דפסחא הרגיל, והנה, להפתעתנו כי רבה, הציבור נענה באופן מעורר תדהמה, מכל רחבי הארץ ומחו"ל התקשרו יהודים יקרים ולקחו על עצמם סכומים נכבדים, חלקם הדגישו כי דווקא לעת כזאת הם רואים זכות לקחת משהו יותר, להוסיף טוב בעולם.

את המסקנה יודעים כלל אנ"ש: יותר מ 10,000,000 שח חולקו למשפחות בערב פסח!

אני בטוח כי גם עכשיו נראה את עדת הקודש בתפארתה.

בעצה אחת הוחלט בהנהלה, על הקמת קרן מיוחדת לתקופה הזו - קרן 'עת לחזק', קרן שתביא תקציב מיוחד לאיחוד ותעמיד אותו על הרגלים למשך התקופה עד יעבור זעם וברחמי השי"ת יסור מעמנו הנגף בקרוב בעז"ה.

דווקא עכשיו? הרי אנשים רבים מצויים בתקופת קושי? אתם נותנים סיכויים למהלך הזה בימים כאלו?

אני מבקש לומר דבר אחד.

ההיסטוריה שלנו רצופה ביהודים שתרמו ופעלו, אבל הבולטים ביותר ואלו שנזכרו לדורות הם אלו שבאו בעת קשה, בימים שהעולם עמד מלכת התייצבו גיבורי רוח וזכורים הם לטוב שאלמלא הם נשתכחה תורה ח"ו, אלו שהבינו כי עת לחזק, שיש זמנים יוצאים מן השורה בגדולתם.

ואז מחליטים על הגרלה? 1,000,000 ₪? לא הגזמתם?

אכן, בכדי לבסס את הקרן הייחודית הוחלט על יציאה להגרלה היסטורית על סך נכבד של 1,000,000 ש"ח בהגרלה המרכזית + 200,000 ש"ח בהגרלות ביניים למקדמים להצטרף, ההגרלה הזו היא קודם כל מהלך כלכלי נבון עבור כל רוכש, סיכויי הזכייה הם גבוהים מאוד ביחס להגרלות דומות, אבל הסיבה העיקרית היא מיליוני הזכויות שיש ברכישת כרטיס, זה אמנם מאמץ לא פשוט עבור רבים מאנ"ש להוסיף 200 ש"ח לחודש לשנה (ובס"ה 2,400 ש"ח מלבד התרומות הקבועות), אבל אנו משוכנעים שכל אחד שביכולתו יתאמץ וירכוש כרטיס אחד לפחות. הדבר הזה עתיד להעניק בעז"ה תנופה מיידית ואורך נשימה בתקופה כה גורלית.

200 ₪ כפול 12 חודשים מלבד התרומה לאיחוד, זה שווה לכל נפש?

בפירוש לא. יש בהחלט בין הציבור כאלו שאין ביכולתם להוסיף מכיסם סכום כזה, מי כמו האיחוד יודע ומקפיד כל השנים שלא ללחוץ חלילה את אלו שאין ביכולתם, אבל כאן צריך להדגיש נקודה חשובה, שהציבור שלנו ישמע בעז"ה הרבה בתקופה הקרובה: בהכרזה במוצאי שמחת תורה, זו שרק מכוחה אנו קיימים וניצבים, נאמר בשנה זו באופן נדיר 'רבים כבר הביאו סיוע בהשפעה על אחרים, וראוי להמשיך בכך', הדברים האלו מכוונים לכל אחד שאמנם אין ביכולתו לתת יותר מעצמו, אבל כל אחד יכול למכור כרטיס הגרלה לידיד בעל יכולת, מיליון ש"ח זה פרס שמדבר לכל אחד, ויעידו על כך הנתונים הסטטיסטיים המלמדים על השקעת מיליונים רבים מדי שנה בישראל בתחום הפיס וההגרלות.

אין סיבה שאברך מן השורה לא יכול למכור כמה כרטיסים לידידים ומכרים בעלי יכולת מחוץ לאנ"ש, ביוזמה מיוחדת אנו מעניקים לכל אחד שימכור 4 כרטיסי הגרלה למכרים שאינם מאנ"ש - כרטיס הגרלה במתנה עבור המתרים, זה כבר שווה לכל נפש... עם רצון טוב כמובן, ואת זה יש ב"ה לכולנו.

ההגרלה מתוכננת לאיזור

חנוכה תשפ"א?

אז בעצם ניתן לרכוש כרטיס
בעוד 4 חודשים...

קודם כל, גערע חסידים מתאפיינים בזריזות, ואני בטוח שעוד נופתע מההיענות הכבירה הצפויה, הציבור חם לאיחוד ב"ה.

אבל כאן יש גם חשבון עסקי, ויש אצלנו בגור את אלו שיודעים לנצל הזדמנויות, בחודשים שעד ההגרלה ייערכו בעז"ה הגרלות ביניים בסכומי עתק, שכל אחת מהן יכולה היתה להוות הגרלה גדולה מרכזית בפני עצמה, כבר בראש חודש אלול תיערך ההגרלה הראשונה (שבאופן אוטומטי היא בעלת סיכויים מוגדלים מאוד ביחס למספר המצטרפים החלקי עד אז) הגרלת "זריזים מקדימין", על 50,000 ש"ח במזומן שיקבל הזוכה, ועוד הגרלות שיבואו בהמשך, על סכומים דומים.

אנחנו הרי יודעים שבסוף נהיה בפנים. כל אחד יודע בתוך תוכו שבימים האחרונים לפני ההגרלה הוא לא יישאר מאחור, או שירכוש בעז"ה בעצמו, או שישפיע וימכור כרטיסים לאחרים שאינם מאנ"ש, אז בוא תהיה סוחר ותעשה את זה עכשיו. תרויח בכפלים, גם את הגרלות הביניים וגם את ההגרלה הגדולה. וכמובן את הזכויות הרבות והעצומות.

אני קורא לכלל אנ"ש, לא עת לחשות, האיחוד הוא לוז השדרה של הציבור שלנו, הילדים שלנו והנכדים שלנו גדלים

כבר בראש חודש
אלול תיערך אי"ה
ההגרלה הראשונה
(שבאופן אוטומטי
היא בעלת סיכויים
מוגדלים מאוד
ביחס למספר
המצטרפים החלקי
עד אז) הגרלת
"זריזים מקדימין",
על 50,000 ₪
במזומן שיקבל
הזוכה, ועוד
הגרלות שיבואו
בהמשך, על
סכומים דומים

על ברכיו, יש לנו גדול עומד על גביו, בברכות קודש למסייעים ולמשפיעים, כמה נחת רוח אנו יכולים לגרום אם האיחוד יצליח בעז"ה, בואו נתאמץ ונביא את ההישג הגדול של יציבות לאיחוד, ושפע שיושפע אל הילדים שלנו, למשפחות היקרות, ולכלל מפעלות האיחוד הכבירים שאין בית שאינו מכיר אותם מקרוב.

לסיום אנו מבקשים מילה על בית המדרש שומעים בשורות טובות ב"ה

כמו תמיד, ה'עוילים' שלנו כבר יודע שהדברים האלו נעשים בשקט, כמו בשלב א' בכינוס הצנוע בערב שבועות

**ב"ה יש ברי לבב
ואנשי חזון שזוכים
לרקום מהלך
שיביא להשלמת
הבנין החדש
בזמן קצר בעז"ה
ובסייעתא דשמיא**

תשע"ו שהביא את המהפכה הגדולה והקמת בית המדרש שאנו רואים, כך בשלב הנוכחי, ב"ה יש ברי לבב ואנשי חזון שזוכים לרקום מהלך שיביא להשלמת הבנין החדש בזמן קצר בעז"ה ובסייעתא דשמיא, מוקדם מדי לספר את הפרטים הרבים, אבל תבוא העת ונזכה יחד לעמוד בבית המדרש, ואז נוכל לספר כיצד בתוך המהלכים הגדולים הללו ישנם פרקים נוראי הוד קודש, בתוכם גם תנאי קודם למעשה שהוצב בקודש, שכל המהלך הגדול ילווה במקביל בפרוייקט גדול של צדקה עבור אלו שמטה לחמם נשבר בתקופה זו, הדברים האלו מלמדים אותנו דרכי צדקה בצנעה ולשם שמים, ועוד חזון למועד אי"ה.

קרן "עת לחזק"

יש דברים של
פעם במאה שנה...

1,000,000 ₪
מהאיחוד ישר לחשבון הבנק שלך!

התקשרו עכשיו:

1800-222-333

200 ₪ לחודש למשך שנה
(מלבד התרומה הקבועה לאיחוד)

רכישת 4 כרטיסים מזכה את הרוכש בכרטיס חמישי חינם!
מוכרים 4 כרטיסים מחוץ לאנ"ש - ומקבלים כרטיס חינם!

פעם במאה שנה
1,000,000 ₪
הזדמנות להזדקק

הגדלה על מיליון שקל
הרבה יותר מ-מיליון זכויות!

בשם ה' נעשה ונצליח!

יש חסד ✓
תמיד תצאו בזול.

מובילים כל השנה שתמיד תצאו בזול.

✓ מובילים בכשרות ✓ מובילים במחיר ✓ מובילים במגוון

• בני ברק • ירושלים • בית שמש • ביתר עילית • אשדוד • מודיעין עילית • אלעד • רכסים • טבריה • צפת • בארות יצחק

משרד ראשי:

רח' ירמיהו 3, ת.ד. 57053 ירושלים 9157001
מרכזיה ראשית: 02-5000123